

BLASII CARYOPHILI
NEAPOLITANI
DISSERTATIONUM
MISCELLANEARUM

Pars Prima

A D
CAROLUM VI.
AUSTRIUM

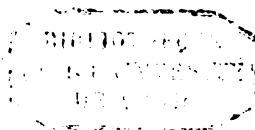
Imperatorem semper Augustum.

Excudebat **ROMÆ** FRANCISCUS GONZAGA

PUBLICA AUCTORITATE

ANNO MDCCXXVIII

CAROLO VI.

AUSTRIO

IMPERATORI SEMPER AUGUSTO

PIO FELICI TRIUMPHATORI

QUI ITALIAE MAXIMAM PARTEM ET BELGIUM

ET FORTISSIMA OPPIDA TEMESIAM ET TAURUNUM

ARMIS ET VI SUBACTA

SUIS AUSPICIIS AC VIRTUTE

INVICTISSIMI PRINCIPIS EUGENII

IMPERIO SUO AMPLISSIMO

ADJUNXIT

QUIVE PARTA NUNC REGNI SECURITATE

LITERAS ET INGENUAS ARTES

LIBERALITER TUETUR

BLASIUS CARYOPHILUS

NEAPOLITANUS

HASCE DISSERTATIONES

DAT DICAT CONSECRATQUE

F. THOMAS MINORELLUS

ORDINIS PRAEDICATORUM

Sac. Theol. Magister, ac Bibliothecarius
Casanatensis

LECTORI Ὑμᾶν :

*N*tequam opus, quod legendum suscipis, non passim obviae eruditionis cupidus Lector, pervolvās; grave Tibi ne sit pauca quaedam praenoscere, quae quidem mea sententia Te scire non poenitebit. Cur Auctor hoc opus aggressus fuerit, ac mox ediderit, habere Te compertum non inutile, imo nec injucundum Tibi fore arbitror. E Comitibus Ultrajectionis, quibus Illustrissimus, ac Reverendissimus Praefulus Dominicus Passioneus a Sanctissimo Domino Nostro CLEMENTE XI. qui ab inito Pontificatu nihil prius, ac antiquius habuit, quam ut Religionem sartam, tectamque conservaret, ac Principes Christianos inter se discordes Pace componeret, eo consilio ad illa missus interfuerat, Romam re praeclare gesta redux; cum auctore non semel humanissime locutus de moribus, ac de viribus illarum Regionum, quas adierat, quasque non brevi tempore in iis versatus perlustraverat; inter alia plura, quae in eam rem loquebatur,

batur, causas afferebat, quibus Gallorum, Anglorum, ac Batavorum potentiam, qua illae Nationes viribus, ac divitiis inter caeteras pollent, plurimum auctam putabat; suam potentiam navigationi, commercio, ac mercaturae illas potissimum referre acceptam sibi persuadebat, prudenter, ac erudite plura congerens, quibus a se dicta confirmaret. Afferebat etiam non inutilem suscepturum laborem, imo cum laude, ac multo cum fructu conjunctum sibi videri dixit, qui scribere aggredere de Antiquorum commerciis, ac mercatura, qui navigationibus, mercaturis, aliisque artibus, in maxima virium ac divitiarum potentia creverunt, ut vetera minus obscure cognoscerentur, & recentia cum iis collata in examen accurate vocata conspectiora essent. Tale consilium adeo insidere suae menti prodidit, ut nisi aliis gratissimis occupationibus distentus fuisset, de illo se argumentum acturum professus fuerit: quod quidem letissima eruditione, acerrimoque judicio pertractare potuisset, cum in numerato locupletissime babeat, ac possideat, quibus id ipsum singulari plane cum laude praestet. Sed cum in alia graviora, quae ipsum ab hujusmodi opere suscipiendo vocabant, intentus, quod animo cupidissimeolvebat, aggredi minus posset, cum id per occupationes integrum illi non esset; quam flagrantissime optare se patefecit, ut Italorum aliquis tale opus conscriberet, quod nec laude, nec utilitate cariturum, exterisque Nationibus, praesertim Batavorum eruditis jucundum fore affirmabat. Postquam multa in eam rem dixit, bu-

*maniffima fuafione Auctorem perpulit ; ut argumen-
tum, de quo sermonem inter fe habuerant , capeffere
vellet : ac subveritum, ut tanti Praefulis votis , ac
Eruditorum expectationi fuus labor cum laude respon-
deret, ac laborem, qui praeter modestiam non leves aliae
rationes illum deterrebant, recusantem amice objurga-
vit, ac adjectis hortationibus eo perduxit, ut fapientiffi-
mi Praefulis voluntati refragari, fibi fas non effe co-
gnoverit : animo igitur ad illius auctoritati obtemperan-
dum converfo, nulla interpofta mora, quae illi ad rem,
quam fufcepturus erat, facere videbantur, congerere non
indiligenter coepit. Sed opus aggreffus, ftatim intellexit,
fe laborem subiiffe, cui pene inextricabiles fuberant diffi-
cultates ; cum enim monumenta, quae neceffaria magis
effent, ut quae Prifcorum effet mercatura, minus obscure
cognofci poffet, fere omnia, vel temporum injuria, vel
hominum culpa interierint, ac pauca tantum fupersint ;
difficile factu profecto eft, ut e tenebris, quibus Antiquo-
rum mercatura obvolvitur, feliciter quis illam educat :
ac eam luce, qua ex iis evolvetur, apte perfundat :
Ex Scriptoribus Graecis, qui hac de re fcribenti fuppe-
tias afferre poffunt, pauci extant, e quibus excerpendum
fit, quod lucem afferat. Pauca tantum fragmenta fpar-
fam leguntur, quae licet nonnulla de Veterum mercatura
prodant, pleraque, & potiora cognofci non fiunt : nec
difficultates remonent, quae paffim occurrunt, ac impedi-
mento funt, ne quod in obfcuro latet, perfpiciatur. His
accedit, incerta effe, ne dicam omnino ignota, plura,
quae*

quae cognoscenda essent, de navigationibus Antiquorum,
 de viis, quas mercaturae causa frequentabant: de com-
 merciis, quae exercebant; deque multis aliis, quae vel ob-
 scure tantum cognoscimus, vel omnino ignoramus.
 De his agenti praeterea incompertum, quae merces in has,
 vel in illas regiones comportarentur, quaeve ex iis de-
 veberentur in alias: quae vectigalia iis constituta: quae
 leges in banc rem latae: quantum ementes, aut ven-
 dentes solverent pro mercium diversitate, quarum spe-
 cies omnes, cum Scriptores pauca de iis referant, nesci-
 mus, nec sine dubio affirmare quis potest, qua in regione,
 quove in loco non pauca nascerentur, quae interdum ex
 emporiis, in quibus frequentius venibant, non vero ex
 loco, ubi nascebantur, nomina, quibus appellabantur,
 deducebant. Tot difficultates, quae viros eruditos, qui
 sedulo Scriptores antiquos versaverint, non latent; no-
 strum Auctorem adeo deterruerant, ut spe quiaquam
 scribendi, quod eruditis probaretur, concideret: ideoque
 scribendi consilium, quod Illustrissimi Passionaei hortatu
 susceperat, omnino deseruisset, nisi constans viri summi
 auctoritas illum in proposito confirmasset. Antequam
 tamen quidquam incobaret, cum viris, iisque non mi-
 nus dignitate, quam eruditione spectatis Battellio, ac
 Montio rem communicavit: suamque mentem doctissi-
 mis aliis amicis Gravesono, Gagliano, Capasso, &
 Quarteronio aperuit, qui omnes commendato consilio,
 ut illud perficeret, amice Scriptori nostro suaserunt.
 Sed prae caeteris Maphaeus, & Gravina οἱ μακάρται,
 quorum

quorum obitu literae, cultioraque studia multum nuper
 damni fecerunt, suis contenderunt hortationibus, ut
 noster Auctor opus, quod suis ipsi probabant suffragiis,
 quodque Orbi erudito jucundum, pluribusque utile judi-
 cabant, explosa omni mora conscriberet. Quapropter
 tot clarissimorum Virorum suasionibus permotus, illo-
 rum se voluntati permisit: opus, quod ii commendabant,
 aggressus, ubi animum, illorum obsecutus consiliis, ad
 scribendum appulit, in eo totus diligenter fuit, ut illu-
 striores inter Graecos, & Latinos Scriptores versaret,
 e quibus apto delectu exciperet, quae argumentum, de
 quo acturus erat, illustraret, summum virum Claudium
 Salmasium imitatus, qui opus aliquod meditatus, ante-
 quam illud conscriberet, accurato studio congerebat, quae
 aptiora sibi videbantur, quibus opus, quod moliebatur,
 locupletaret. Quicumque in antiquitatis passim obscuri-
 tate perfuse penetralia pedem intulit, profecto intelliget
 non paucos dies ab Auctore insumptos in tot Scriptoris
 evolvendis, quorum ope argumentum, de quo agit, illu-
 stravit. Quisque enim facile cognoscere potest, tot vo-
 lumina, quae legit, ab eo non brevi tempore pervoluta.
 Diuturnum, ut res poscebat, laborem subiit, ut quae sibi
 ad scribendum opus esse intelligebat, colligeret. Sed vix
 omnia paraverat, quae operi conscribendo apta cogno-
 verat, parum abfuit, quin consilium, quod coeperat,
 prorsus abjiceret. Cum enim Romam allatus fuisset
 nuper Gallice editus Illustrissimi, & Reverendissimi
 Huetii liber de eodem omnino argumento Histoire du

Commerce, & de la Navigation des Anciens. A Paris 1715. quem librum Illustrissimus Praesul Philippus Montius, qui primus illum habuit, ei legendum dedit. Huetius jampridem illud opus rogatu Colberti Regii aerarii Praesidis conscripserat, sed nonnisi multo post, anno nimirum 1715. illum Typis evulgarvit, & Romae ad annum praeteritum ignotum fuisset, nisi cum aliis libris, quibus instructissimam suam Bibliothecam Illustrissimus Montius locupletat, Parisiis fuisset ad eum missum. Antequam noster Auctor librum legeret, cum ab Huetio praereptum sibi argumentum putaret, se frustra illud ipsum suscepisse fere sibi persuaserat. Sed lecto libro, animadvertit cl. quidem Huetium, virum aequae de antiquitate sacra atque profana inter alios perquam benemeritum, penitiorisque eruditionis laude commendatum, a seipso illo in opere non descivisse, cum multa, quibus maximi sui nominis famam tueatur, ad argumenti, de quo agit, illustrationem luculenter afferat. Verum Huetii consilium, licet argumento non diversum, re tamen absimile perspexisset, actum se non egisse, pertractato alia ratione eodem argumento, cognovit. Suum ideo sibi consilium, quod alioquin deposuisset, libentius gratulatus est, cum fere nihil quod cum Huetii opere esset commune suum habeat. Huetius enim leviter pauca tantum perstringit, quae noster Auctor accurate in examen vocat: veterum Scriptorum verba, quae obscura sint, affusa luce passim illustrans: quae indigeant explicatione, subacto judicio perpendens: quaeque

quaeque minus explorata videbantur, compositis inter
 Eruditos litibus, quantum antiquitatis obscuritas fieri
 finit, in apertum educens. Praeter innumeros pene
 Scriptores, quos ad hoc ipsum diligenter consuluit, et
 Numismatibus, et ex antiquis inscriptionibus subsidia
 sibi non vulgaria paravit; Grutero, Reinesio, Sponio,
 aliisque similibus Scriptoribus accurate perlectis. Anti-
 quae Geographiae, quam minus obscure calleremus,
 nisi plures e veteribus Scriptoribus, qui de illa egerunt,
 intercidissent, non pauca, quae vel dubia, vel ignota
 sunt, conatu baud inani passim explicat: merces, qua-
 rum causa Veteres commercia frequentabant, Scripto-
 rum silentio, vel incuria non omnino cognitae, indagine
 solerti examinat, ac et tritis, quibus longinqua vetustas
 illas obvolvitur, non infeliciter expedit. Quae cum ita
 sint, ut Eruditorum quisque librum legens, ultro fatebi-
 tur non sine laude, nec sine fructu susceptum a nostro
 Scriptore, aequus omnis rerum aestimator, hunc laborem
 dicet; nostraeque Italiae non deesse, qui selectioris digni-
 tatem eruditionis tanta cum laude sustineat, non invi-
 tus affirmabit. Huic operi, quod mole parvum ei vi-
 debatur, in quasdam Biblicas Herbas, quae minus co-
 gnitae, Interpretum ingenia torquent, Auctor animad-
 versiones apprime doctas, et accuratas adjecit. Ex iis
 quoque patebit, quam attente sacros Codices, eorumque
 Interpretes pervolvuerit: quantaque peritia linguas
 Orientales calleat, ac rem Botanicam Bibliorum teneat.
 Hoc quidem opus auctius edere meditabatur, sed cum

jam paucas has dissertationes conscripisset, illas evulgaré statuit, ut majoris operis quod molitur, specimen edat; utque si Eruditis illud probetur, alacrius alia perficiat. Utcunque tamen id sit, has dissertationes legens intelliget, quot res difficultatibus involvatur, cum inter Cimmerias, ut ita dicam, tenebras lux quaerenda sit, qua Biblicis Herbis inducta obscuritate caligo discutiatur; nihil plane, quantum in eo fuit, praetermisit, & illustriorum inter Patres, ac Interpretum eruditiorum vestigiis insistens, viam sibi faciat, qua propius ad veritatis cognitionem accedat. Quid sit Hyssopus, & Kikajon expendens, illarum Herbarum nomina Aegyptia putat: quae nomina a Mose scientiis Aegyptiis instructissimo, quam ei laudem D. Lucas tribuit, retenta, quas Plantas ex iis, quas cognoscimus, indiget, solerter inquirat. Idem quoque praestat cum vocem Susanim, idest Lilium, examinat, itemque cum vocem Kikajon D. Hieronymi opinionem expendens, celebrem ob eam vocem inter Interpretes agitatam controversiam dirimere ope non vana contendit, Misnicorum, & Gemaristarum sententias excutiens. Idipsum alias Biblicas Herbas perpendens, non minus diligenter exequitur eo spectans, ut veritatem, quam ubique consequi nititur, quantum fieri possit, consuetetur. Quod si non in omnibus, quae sibi proposuit, feliciter praestare videatur; suus tamen conatus laude carere non potest, quia licet ob vocum Hebraicarum obscuritatem, rem acu, ut dici solet, non semper attingat, a veritate saltem non procul abscedit.

His adjectam aliam dissertationem leges multa refertam eruditione, in qua de Asclepiade agit; eximii illius Medici, & Philosophi aetatem, doctrinam, & opera illustrans. Huic dissertationi occasionem prae-buit scribendae insigni raritate statua, in cujus base ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ nomen legitur, quam inter alia plura, eaque omni ex parte eximia Antiquitatis Monumenta, & Cimelia, quae Illustrissimus, & Excellentissimus D. Alexander Albanus Sanctissimi Domini Nostri CLEMENTIS XI. ex fratre Nepos pro suo in eruditam Antiquitatem studio collegit, perquam dignam, quae observationibus illustretur, noster Auctor judicavit. Quamobrem hanc dissertationem, quam aliis subnectit, eo consilio conscripsit, ut quis fuerit inter alios Asclepiades, cui posita statua illa sit, inquirat: utque simul quaecunque invenire potuit, quae tanti viri laudes apertius prodant, ignota non sinat: praetereaque multa de variis veterum Medicorum, & Philosophorum sectis ad rem clarius patefaciendam conjungat.

Haec Te monitum, Lector, volui ut quod consilium in his conscribendis operibus Auctori fuerit non ignorares; magis vero, magisque exploratam ejus mentem habebis ex libri lectione, in quo studium Antiquitatis cum commendatiori eruditione conjunctum perspicies; vel cum sententias clarissimorum Virorum exquisito criterio exponit, & illustrat. Ne vero quis Auctorem nostrum carpere possit, quod quandoque in Biblicis Herbis illustrandis vulgatam sacrae Scripturae editionem

non sequitur, cur ab ea recedere sibi fas duxerit, pariter cognosci oportere arbitror. Herbas quidem Biblicas explicans vulgatam editionem interdum deserit, non eo tamen animo, ut Religionis contemptu id faciat; sed quod non violato, quo editionem vulgatam veneratur, obsequio, id sibi licere exemplo Catholicorum plurium Doctorum existimat, cum de Biblicis Herbis agere idem non sit, ac de rebus ad Fidem, ac mores pertinentibus tractare, de quibus cum agitur, a vulgata discedere, Catholicis sine violatae Religionis crimine fas non est. Caeterum cum de animalibus, de herbis, de gemmis, de lapidibus, ac de rebus similibus agitur, communi doctiorum inter Catholicos sententia ex lingua Hebraea, & ex aliis petere subsidia, quibus veritas manifestior fiat, omnino licet. Id vitio cuiquam non vertendum duxit Clemens VIII. qui post Sixtum V. nihil missum fecit, ut vulgata editio correctior prodiret, cum integrum cuique reliquerit, in barbarum, lapidum, aliarumque rerum similium explanatione, non tantum e sola vulgata, sed & aliunde sibi comparare, quae ad veritatem propius inquirendam aptiora videantur. Id ipsum inter caeteros luculenter sentiunt, ac docent Salmeron prolegom. 3. in Evangel. Andreas Vega lib. 15. de justific. cap. 9. Joannes Driedo lib. 2. de transl. sac. Script. cap. 1. Sixtus Senen. lib. 8. Biblioth. Sanct. Mariana tract. de vulg. edit. cap. 9. Serarius in prolegom. cap. 19. alique plures. Doctissimus quoque Cardinalis Bellarminus lib. 2. de verb. Dei c. 11. pag. 96. edit. Venet. 1599. qui facile princeps inter

ter illos fuit, quorum opera vulgata editio emendatior prodiit, in ea palam sententia est, sine violatae Religionis culpa, cum res poscit, dummodo de Fide, ac de moribus non agatur, posse ab editione vulgata recedi, si alicujus verbi explicatio clarior, & certior aliunde babeatur. His fretus exemplis Auctor, quandoque Herbarum Biblicarum nomina, quaesita ex aliis linguis significatione, quam veritati magis accedere propiorem credit, explicare conatur. Ejus vero conatum doctissimi Viri, qui opus suis suffragiis probarunt, eadem cum Auctore sentientes, non parce commendant. Nec aliter ab eo sane factum oportuit, ut rerum veritatem penitus investigaret, & clarius conspicienda aliis ostenderet. Quanto id labore praestiterit, vel solum ex libris, quos versavit, quosque passim in eodem opere citatos vides, manifeste cognoscis. Vix alibi, quam Romae, ubi locupletissima librorum supellex Eruditos ad studia quaeque lectiona pellicit, ac invitat, suum opus conscribere pro dignitate argumenti potuisset. Sed Romae praeter delectos libros, quibus ipse suam Bibliothecam instructam habet, alios plures, qui aliis in urbibus non facile reperiuntur, evoluit. Id illi facere feliciter contigit, quod amplissimi Cardinalis Josephi Renati Imperialis humanitate, qua viris literatis praesens deesse patrocinium non finit, eximio delectu non vulgaribus refertissima libris ei Bibliotheca patuit. Plurimo illi quoque subsidio fuit Bibliotheca Illustrissimi, ac Reverendissimi Philippi Montii, qui doctrinae, ac eruditionis praestantia, summos quos-

que

que aequans viros, pro suo in literas, ac scientias amore, alios, qui studiorum similitudine illi probentur, effusa complectitur benignitate. Nec minus opis ex Bibliotheca, quam Eminentissimus Cardinalis Hieronymus Casanata in Coenobio Minervitano instituit, atque in commune studiosorum commodum omnibus patere voluit, sibi comparavit. Ex ea potissimum, quippe quae inter caeteras librorum numero, ac delectu sine dubitatione praecellit, rariora, ac magis singularia, quae in suum librum transfudit, praesertim e lectissimis Codicibus Graecis, Hebraeis, & Arabicis, collegit. Non levi manu tot libros ab eo pervolutos cognosces, cum vel in locis obscurioribus Scriptorum illustrandis, vel in quorundam Auctorum mendis, & alucinacionibus corrigendis felicem diligentiam perspicies. Ea porro perspecta, si eruditionem, quae merito commendetur, amas, optabis, ut rem publicam literariam aliis, quae Auctor meditatur, & parat, ingenii sui monumentis ditet, quod eum facturum nullus dubito, sitandiu incolumem, donec coepta perficiat, Deus illum conservet. Si vitam ducere longiorem ei continget, aliud opus leges, quo sequiorum saeculorum mercaturam, ab iis temporibus, quibus barbarae nationes suis irruptionibus Europam devastarunt, aliasque Orbis terrarum partes, omnia miscentes, sacraque, & humana foedantes caedibus, ac ruinis impleverunt, ad superiora, & ad haec nostra tempora investigatum, & examinatum perducet. Liberiores praeterea tractatum leges

de

de Herbis Biblicis ; cujus operis specimen in hoc libro ob oculos habes . Plura , quae ad eam rem pertineant , jam collegit : quae ubi satis expenderit , ac judicio critico examinauerit , totum opus perficiet , illiusque editionem adornabit . Sic quod Samuel Bochartus meditatatus fuerat , nec praestare promissa , morte praereptus , potuit , Auctor noster praestabit . Haec Te scire , amice Lector , non inutile duxi , ut quae sint nostri Auctoris consilia , quae mihi pro amicitia , quae inter nos est , perspecta sunt , non ignores : illaque Tibi explorata esse non ingratum fore , promptius mihi persuadeo , quod non parvi ad eruditam Lectorum curiositatem referre judico , si Scriptorum mens penitus cognoscatur . Vale .

IMPRIMATUR,
 Si videbitur Reverendis. Patri Sac. Palatii Apost. Magistro.
T. Episcopus Heracliae Vicesgerens.

CLARISSIMORUM VIRORUM ADPROBATIONES.

I.

EX commissione Reverendissimi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri Fr. Gregorii Selleri perlegi *Dissertationes Miscellaneas disertissimi viri Blasii Caryophili Neapolitani*, dignum Authore suo opus ac luce publica cum propter multiplicem ac variam eruditionis supellectilem, linguarumque peritiam, tum etiam propter acre iudicium, ac facilitatem, quibus universa sui argumenti rimatur, expendit, ac pro rerum dignitate ob oculos ponit. Quare edi posse censeo. In quorum fidem &c.

Ego Philippus Monti SS.D.N. Praelatus domesticus.

II.

Librum, cui titulus: *Blasii Caryophili Neapolitani Dissertationum Miscellanearum Pars prima*, ex commissione Reverendissimi Patris Sacri Apostolici Palatii Magistri Fr. Gregorii Selleri, magna animi voluptate pervolui; & quia in eo doctissimus Auctor pro ea qua valet vigetque linguarum peritia, stupenda librorum reconditorum lectione, & spectatae eruditionis copia, intricatissimas in antiquitate quaestiones, praecellenti ingenii acumine, & iudicii maturitate ad criticam lancem discutit, expendit, & illustrat; ideo publica luce dignum censeo.

Ego Fr. A. Guillelmus Molus Proc. Gen. Ord. Praedic.

III.

LEgi *Cl. Viri Blasii Caryophili Neapolitani Dissertationum Miscellanearum Partem primam* incredibili jucunditate, & admiratione. Opus erat indefatigabili viri doctissimi calamo, qui haec tanta linguarum Orientalium peritia & uberrima copia ex antiquitatis latebris crueret, eruta expoliret, ac summo criterio expensa ad bonas artes juvandas exponeret: proinde putamus cuilibet erudito cordatoque viro placituram tot exoticarum & abstrusarum rerum eruditissimam congeriem. Totum opus inoffenso pede cucurrimus, & in tam laboriosis, doctissimisque dissertationibus nil a nobis observatum, quod sit contra Ecclesiae doctrinam aut bonos mores; ideo &c.

Franc. Domin. Bencini Polem. Lect. in Coll. Urb. de Prop. Fid.

Constans est omnium eruditorum Scripturae sacrae Interpretum sententia, critices, disciplinae, & Orientalium linguarum peritiam ad perfectam in sacris literis assequendam notitiam situum locorum, Provinciarum, Urbium, nominum, & proprietatum plantarum, animalium, ponderum, & mensurarum, artium & mercaturarum, quae tam ab Hebraeis, quam ab aliis Nationibus antiquitus exerceri solebant, apprime necessariam esse. Huic studio perutili, ad obscura quaedam illustranda Scripturae sacrae loca, quae hactenus doctissimis viris summum facessiverunt negotium, indefesso & herculeo labore incubuit clarissimus & in linguis Orientalibus versatissimus Abbas *Blasius Caryophilus*; quippe qui in hocce libro censurae meae concredito, cui titulus est: *Blasii Caryophili Neapolitani Dissertationum Miscellanearum Pars prima*, differendo *De Mercaturis Antiquorum*, accuratissime indicat portus, Urbes, & celebriora emporia, in quae Hebraeorum, Phoenicum, Indorum, Arabum, Aegyptiorum &c. devehebantur merces, quarum singulas species ex sacris & prophanis Historicis exquisito criterio, solertique indagine examinat, & e tenebris in apertam lucem producit. Plantarum vero, quarum meminit Scriptura sacra, naturam, usum, proprietates ita erudite juxta ac luculenter explanat, ut ad pleniorum illarum notitiam nihil a Botanicis, etiam peritissimis, elegantius elaboratum desiderari possit. Cum igitur huncce librum a doctissimo laudato Abbate concinnatum, & omnigenae eruditionis feracissimum, maxima cum animi mei oblectatione perlegerim, nihilque in eo offenderim, quod a Fide, probisque moribus abhorreat, censeo, eum publica luce donari posse, nullusque dubito, quin toti Orbi literario, suoque Auctori, jam de Republica literaria, multis editis lucubrationibus, benemerito, magnam laudis & gloriae segetem sit allaturus.

*Fr. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson Ord. Praed.
Sacrae Facultatis Pariensis Doctor, & Theologus
Collegii Casanatensis.*

I M P R I M A T U R,

**Fr. Gregorius Selleri Sacri Apostolici Palatii Magister
Ordinis Praedicatorum.**

(xvi)

SERIES DISSERTATIONUM

Q U A E

P A R T E P R I M A

C O N T I N E N T U R .

I.

DE MERCATURIS ANTIQUORUM.

I I.

DE אֶזְוֵב SIVE HYSSOPO.

I I I.

DE יוֹרְאִים

I V.

DE קִיקִיּוֹן

V.

DE שׁוֹשְׁנִים

V I.

DE ICONE ASCLEPIADIS.

B R E V I A R I U M

CAPITUM DISSERTATIONIS

DE MERCATURIS ANTIQUORUM.

Utilitas ex mercaturis . I. Ad hominum societatem ac amicitiam.

II. Ad succurrendum vitae necessitatibus . III. Ad utilitatem

Principum propter vestigia . Quid Platoni ἐμπόριον . Vox

Hebraea מורם & Graeca ἐμπόριον explicatur . Quid κάρναλ.

Antiquissimos mercatores fuisse Ma-
dianitas & Ismaelitas . locus in Ge-
neci excutitur . Qui Madianitae, qui
Ismaelitae . Arabes fuisse adstrui-
tur, qui *sumai* & Saraceni vocati .
Hadrianus Relandus laudatus .
Arabes in Aegypto mercari soli-
tos, qua convehebant resinam, sta-
cten, & *נכח*, quae vox explicatur
ex Paraphrastis & Rabbiniis . Ex Sy-

CAPUT . L

ria Arabes styracem convehebant . Dioscorides emenda-
tas . unguentum styracinum in Syria paratum aetate Dio-
scoridis . Quid *רי* . resinam esse demonstratur ; unde re-
felluntur R. Kimchius, quique cum secuti sunt ; asserentes
esse balsamum . Balsamum cis Jordanem gignebatur .
Balsamum in Judaea notum temporibus Salomonis .
Judaeis & Aegyptiis plantam fuisse exoticam, cum apud
Sabacos nascatur . *לוי* stacten esse . stacte quid ex Theo-
phrasto, & Dioscoride . Antiquos existimasse Myrrham
e Syria provenire ; quod Theophrastus negat, cujus sen-
tentia confutatur ex Bibliis . Quare calamus Aromaticus
nuncupatus . *Alexandrinus*, & Rheum, *Barbarum* . Quid
nomine Barbariae Antiqui intellexerint . Plinius notatus .
Ex Emporiis, quo res Indicae, vel Persicae exportabantur,
Antiquos merces denominasse multis, & gravibus argu-
mentiis ostenditur . Claudius Salmasius notatus . usus aro-
matum apud Aegyptios, Persas & Graecos vel pro un-
guen-

guentis, vel pro condiendis cadaveribus. ex Aegyptiis hunc morem ad Hebraeos derivatum. Myrrha Hebraeos usos pro capite damnatis. Locus in Gemara in tractatu *Saechin* illustratur. usus Aromatum etiam pro suffimentis. Theophrastus explicatus. quid vox *κρόι* apud Aegyptios. Arabes in Palaestinam aromata convehant. iter explicatur. etiam aurum ex Arabia in vectum in Syriam. Arabia auri ferax. Sabaei ex mercaturis ditissimi. Arabes non Syris tantum, sed & Susianis, & Babyloniiis merces suas convexisse ex Aristobulo ostenditur. Emporia Arabum celebriora numerantur. Romanos in Arabiam mercatos ex Plinio. Liber Jubae deperditus. aetate Strabonis Arabes divites ex mercaturis, quas exercebant. tempus, quo Strabo Geographiam scripsit, indicatur.

- I I. Phoenices negotiationibus operam dedisse. primos in Graeciam merces importasse. Cicero explicatur. Sophocli Phoenices primi *ἡμῶν*. Tyrios colonias ubique disseminasse. Ezechielis locus de Tyro explanatus. enumeratio coloniarum. Scyllax Cariadensis emendatus. ejusdem aetas investigata. Gadera ad fretum, mercatorum Tyriorum colonia & emporium. nomen ipsum Phoenicum. domicilia Tyriorum in Delo. inscriptio apud Sponnium illustratur ex Strabone. Aegyptios Phoenicibus usos in navigationibus susceptis. Puteolis Tyrios domicilia habuisse ex marmore apud Gruterum; item Jerapolitanos & Berytenses. ex Arabia lucrosissimas negotiationes suscepisse. in Graeciam aromata primos invexisse. ex Hispania argentum exportasse. Purpura locupletiores facti. nundinae Tyriae apud Ezechielem. quae Macedones ibi debebant, quaeve Damasceni. *porius* dicti a *purpurae* colore. corpora *murilegulorum* in codice Theodosiano, & in marmore Jerapolitano. *murileguli* idem ac *conchyleguli*. Cassiodorus emendatus. omnium praestantissima purpura Tyria. locus Justiniani excussus. negociatores purpurae in Phoenice. *purpurarii* vocati in legibus & in marmoribus. maximum lucrum Principibus factum ex purpura, qua vestigalia augebantur. Marcianus Jureconsultus explicatus. vestes sericae in Tyro & Beryto confectae, unde ad Graecos & Romanos convectae. Sidon vitris celebris, qua

qua officinae vitrariae . siadones ibidem elaboratae . locus Herodoti & Isaiae illustratus . unguentum ex liliis Sidone confectum .

III.

Aegyptios a mercatura abhorruisse . rationes ex Herodoto , & Plutarcho petitaе . Cl. Viri Danielis Huetii opinio refellitur afferentis Osiridem & Herculem ad Indos peragrassse , ibique colonias fundasse . quod nec etiam temporibus Cambyssis locum habet . Aristides laudatus . actate Alexandri Magni commercia inter Arabes & Indos manifestata . ante fundationem Alexandriae Naucratin fuisse celebre Emporium . hanc Amasin Graecis incolendam concessisse , ut mercaturam exercerent . Alexandria crevit opibus ac mercaturis destructa Tyro . Diodorus explicatus . in hanc merces maris Mediterranei , Indicas , & Aethiopicas importatas , ex qua in alias regiones exportabantur . hinc maxima vectigalia adaucta . locus Ciceronis memoratus ab Strabone divinator . maximas classes actate Strabonis usque in Indiam & extrema Aethiopiae ex Aegypto transmissas , unde preciosissimas merces convehabant . ex his vectigalia auctiora . iter per quod merces importabantur ex Arabia per Phoenicem in Aegyptum , indicatur . hoc fecisse Madianitas & Ismaelitas , cum nondum aperta fuisset navigatio per mare Rubrum . actate Strabonis iter ex Arabia per Nilum in Aegyptum , ac descriptio locorum , qua merces convehabantur . Coptus emporium mercium Orientalium . Ex Plinio demonstratur iter ex Aegypto in Arabiam & Indiam . merces in Alexandriam vectae , in loca deinde Mediterranei maris comportabantur . Alexandria maximum emporium ex Anonymo Geographo Graeco apud Salmasium . tempus , quo vixit Geographus ille , discutitur . Alexandria maximum etiam erat emporium , priusquam Lusitani , Hispani , & Batavi Indias Orientales navigarent . Medos , & Armenios merces Indicas , & Babilonias ad Aorsos , qui Tanaim habitant , convexisse . in Hircanum mare & Euxinum etiam importatas . Alexandrinis lucrosior mercatura sub Claudio Imperatore . sub ipso detecta insula Palaesimundi . Plinium notiones de hac insula desumpsisse ex Claudii libris . memoria Claudii Alexandrinis chara . Plinius explicatus . Alexandrini merca-

tores ab Dioscoride memorati . tempus , quo floruit Dioscorides . Strabo , qui vixit sub Augusto & Tiberio , mercatores Alexandrinos memorat . Portus in quos merces Indicae , & Arabicae devehantur . aetate Ptolomaei navigatio in Indiam . sub Marco Antonino floruisse probatur . majus emporium mercium Indicarum fuit Arabia felix . ostenditur Insulas multas , quae hasce merces accipiebant , denominatas ab Alexandrinis , vel ab Graecis mercatoribus , vel ab Ducibus , qui sub Ptolomaeis eas detexerunt . Ptolomaei Reges fossam ad Rubrum mare perfecerunt propter navigationes . sub his floruit mercatura , praecipue sub Evergeta . marmor Aduliticum apud Sponium explicatur . quid *αδωλιν* , & quomodo scribendum , disceptatur . enumerantur merces , quas Aegyptii cum Indis permutabant . ex Aegypto frumentum exportabatur & vinum ad Indos . Aegyptios vini penuria laborasse . loco vini *ζωα* bibisse . quid *ζωα* . Herodotus & Ulpianus explicari . e Lesbo & Laodicea vinum in Aegyptum importatum . etiam Italicum . Vinum Italicum fuisse Mamertinum ex Atheniaco probatur . Sal Ammoniæcum ex Aegypto in Persidem importabatur . merces Aegyptiorum in Arabiae emporia . prae caeteris oleum . praefecturam Arsinoëticam oleo abundasse , reliquam vero Aegyptum oleo destitutam . ex Graecia in Aegyptum oleum importari solitum . Aegyptios vasa murrhina & vitrea ad Indos etiam importasse . locus Arriani a Salmasio emendatus & explicatus . opinio Salmasii ex Plinio confirmatur . quid antiquis murrhina . loca Javoleni , Paulli , & Ulpiani elucidata . calices vitreos in Orientem ab Aegyptiis importatos maximi fuisse precii & artificii . Calices *Diatreti* nuncupati . Ulpianus illustratus . fossile vitrum fuisse . regio , qua effodiebatur . ulus vitri apud Aegyptios . mentio Diatreto- rum etiam apud Rabbinos . quae Aegyptii deferrebant ab emporiis Arabiae & Sinus Persici . Arrianus illustratus & emendatus a Salmasio . vocabula in textu Arriani explicantur . Stukius refellitur . Arriani sententia ex Aristobulo , & Strabone confirmatur . Marcianus in libro *de Delatoribus* explicatus . cur Tribonianus in titulo *de publicanis* , & *reftigalibus* , & *commissis* locum Marciani posuerit .

textus Marciani excussus . cur rerum vectigalium mentio facta a Marciano in libro *de delatoribus* . quid nomine *specierum* intellexerit . Robertus Stephanus , Gothofredus , Spigelius , & Calvinus refelluntur . *species* Macrobio & Macro sunt aromata . quid aromata apud Theophrastum . in Marciano *species* nomen est generalius . *species* completi res vectigales . eadem formula locutos Celsum , Pomponium , aliosque Jureconsultos , ac Imp. Gratianum , Valentinianum , Theodosium , & Justinianum . sub quo Imperatore floruit Marcianus . singula verba textus Marciani explanantur . inter *species* , vel res vectigales cinnamomum , piper longum , piper album , folium pentasphaerum , folium barbaricum primum posita . ostenditur cinnamomum ex India Australi deferri . locus Dioscoridis ex Arriano explicatur . cinnamomum vocem esse Phoeniciam ex Herodoto . Arabicè est *جوز* Hadrianus Relandus laudatus . piper etiam ex India . vocem esse Indicam ex Geographo Nubiensi , & Persis . ab Athenaeo inter exotica vocabula positum . Marcianus bene distinxit piper longum ab albo . Theophrasti sententiam secutus . Dioscorides notatus . male Marcianum inter se distinxisse folium pentasphaerum , barbaricum , & malabathrum , cum eadem sint , nisi velimus primas duas voces , ut glossemata asserere . malabathrum varie dictum ab Auctoribus , qui indicantur . quare *barbaricum* , vel *pentasphaerum* appellatum . glossemata in textum Marciani irrepsisse . malabathrum vox Indica . ex India deferri . Marciano in numero vectigalium rerum sunt etiam costum , nardi stachys . costum in India nasci uti & nardum demonstratur . nardus cur Syriaca denominata a Dioscoride . nardi stachys explicatur . varie nardus dicta a Graecis . quomodo Arabice . quid *صندل* in Evangelio Matthæi . vectigalibus etiam obnoxia cassia turriana , xylocassia , smurna , amomum , zingiberi . Pandectæ Florentinae emendantur . legendum cassia Surinx , vel Suriana , non vero turriana . quid cassia *صندل* in carmine Andromachi senioris . totam cortice constasse e Galeno demonstratur , & ex voce Arabica *صندل* quid *ξυλοναο* . quid cinnamomum . Cassiae genera diversa explicantur . quid smurna . amomum quid . ex India proveniebat . Scaliger,

ger, & Garcias refelluntur . Salmasius laudatus . Zingiber vox Indica . Dioscorides & Galenus oppugnantur . Antiquis merces Indicae denominabantur ab emporiis Syriac , vel Arabiae . chalbane , Laser, Alchelucia Marciano inter res vestigales . chalbane vox Graeca . Salmasius refellitur in corrigendo textu Dioscoridis . vocem *μυτρίαν* Salmasium non percepisse . quid sit ex ipsomet Dioscoride explicatur : vocem esse Aegyptiam . unguentum e galbano in Aegypto paratum . quid laser . etiam laserpicium a Plauto dictum . quid *σέλινον* apud Antiquos . succum fuisse maximi precii demonstratur . locus Theophrasti correctus & explicatus a Salmasio . de quo Silphio loquatur Marcianus . erronea Arabum sententia de Silphio foetido ab Graecis derivata . vocem Alchelucia in Marciano esse Arabicam . Idem ac *αγάλλοχον* , quae ab Hebraica *תלה* originem ducit . translatio LXX . defenditur ac illustratur . fargogolla , onyx Arabicus , cardamomum , xylocinnamomum etiam inter vestigales . fargogolla legendum sarcocolla . quid sit, ususque explicatur . onychen Arabicum esse bdellium . Hebraeis est *תלה* , quae vox ex Rabbiniis elucidatur . Cardamomi usus . medicis saeculioris aevi *κάπυ* dictum . vocem esse Arabicam *قالب* male aliquos pro nasturcio usurpasse . xylocynnamomum *ξύλινον κιννάμωμον* ex Dioscoride . Plinius notatus . ordo praeposterus in textu Marciani palam fit, qui carpasum suo loco non posuit . non *carpasum* , sed *carpestum* legendum . male medicos saeculioris aevi *καρπασον* pro *καρπείστον* scripsisse . Arrianus reprehensus . Haecenus de aromatibus . nunc de aliis rebus vestigalibus disputandum , quae a Marciano enumerantur , uti opus byssicum , pelles Babylonicae , Parthicae , ebur , ferrum Indicum . Haloander recte *byssinum* legit . linum Aegyptium , vel Colchicum fuisse , quod Antiquis in precio erat . vestem lineam *καλάστρεν* apud Herodotum vestem esse Aegyptiis peculiarem . artifices apud Aegyptios ad linum occupati . corpus *linifarium* . celebre mercimonium temporibus Salomonis de lino Aegypto . notio vocis *מלח* in Bibliis & *ש* ex R. Abarbanello , & Abenefdra . quid vestis Pelusiaca , & Indica in Gemara . in Graecia sero linum usitatum . commercium lini apud Romanos . Pellium Babylo-

nicarum usus ex Paulo , Celso & Ulpiano . pelles fuisse Pantherarum , Pardorum , vel Tigrium , uti & pelles Parthicae erant . quid vestes Babylonicae . harum mercatura , quae in Arabiam & Indiam deferebantur . ebur ex India praestantissimum . non ex dentibus , sed e cornibus Elephantum constare . eboris usus apud Hebraeos , & Graecos . ferri Indici etiam apud Arrianum . vulgata lectio Marciani non *ferrum* , sed *ebenum* habet . ex India ebumum provenire probatur . in Persidem deferebatur . loca Arriani , & Alcamii Arabis & Mahometis in Corano elucidantur . ex conjectura nostra , non ebur , neque ebumum , sed *aes Indicum* legendum in Marciano . usus aeris Indici apud Persas . vasa ex aere Indico *partiana* dicta Diphilo , & Philemoni . notio ac origo vocabuli ex lingua Chaldea & Arabica . gemmae etiam inter res vestigales apud Marcianum . varia lectio in Marciano excutitur , non *bopia Indica* , sed *omnia Indica* , ut Haloander legit , quod ex Strabone , & Arriano confirmatur . margaritae ex India . usus margaritarum . sententiae Jureconsultorum in Pandectis explicatae . mos gestandi monilia ex margaritis derivatus ab Indis . sardonichae ex India optimae , uti & Ceraunia alba . hyacinthus , smaragdus , adamas etiam inter Indica . loca Theophrasti & Codicis explicata . ex quibus emporiis adamantes proveniebant . quid nomine *λίθια κρυάλλαν πασίκοι* in Strabone veniat . confirmatum ex notione vocis Arabicae *الزفير* quid saffrinus . callainum ex India . textus Arriani , Plinii & Isidori correctus . male *chelymie* in textu Marciani . *beryllus cylindrus* est legendum . ex India beryllum provenire . cur *cylindrus* dictus . unde diversitas opinionum apud Antiquos de loco natali horum lapidum . metaxa , vestis serica , vel subserica , vel attincta , nema sericum inter res vestigales apud Marcianum . ex his magna vestigalia ab Romanis exacta . Calvinus notatus in voce metaxae . quid sit ex Auctoribus Graecis indicatur . quid vestis serica , quid subserica , quid attincta . locus Codicis emendatus . haec vestes Phoenices elaborasse , ac fuisse mercatos . quomodo temporibus Justiniani ars eas conficiendi propagata . *negociatores serici* in inscriptionibus . carbacea & spadones in numero rerum vestigalium . carbasus genus lini . usus apud Indos ,

Indos, & Arabes . pro spadonibus vectigal solutum ex lege Leonis , quae lex explicatur . e Persis , & Medis spadones ab Romanis emptos . pro Indicis Leonibus, Laenis , Pardis, Leopardis, & Pantheris ex Marciano vectigal etiam solutum . unde comparabantur . de Indicis Leonibus silentium apud Veteres . temporibus Severi Crocotan Animal Indicum Romam advectum . Animalia Indica ab Principibus expetita . ferae vectigali obnoxiae . Symmachus explicatus, & emendatus a Paraeo . Symmachi lectio confirmatur . demum purpuram , lanam , fucum , capillos Indicos inter res vectigales numerata a Marciano . Sub Severo , & Antonino Caracalla Marcianum vixisse probatur , ac sub iisdem scriptum ab eodem librum *de delatoribus* . Bertrandus refellitur . qui sit Antoninus apud Justinianum ex Ulpiano explicatur . Capillorum Indicorum nulla mentio apud Antiquos . de Purpura alias disputatum . quae lanae Veteribus laudatissimae . Mylesiae celebriores . lana ex margaritis & vestes laudatae . Nasrius Arabs illustratus . quo fuco mulieres colorari solitae . diversa *quæ* & *A'f'ricanæ* . haftenus commentarius in legem Marciani . Veterum commercium ex papyro Aegyptio , uti ex frumento .

- I v. Hebraeos sub Salomone mercaturam egisse , a Phoenicibus artem navigandi , atque mercandi edoctos . Regionem Judaicam praeter alia aromata calamum & juncum ferre . balsamum in Judaea celebratissimum . aliqui plantam esse Arabicam contendunt , adeoque Aegyptiis & Hebraeis exoticam . vectigalia ex balsamo Judaico . caryotas Judaicas reliquis dulciores ac succo abundantiores . ex caryotis proventus Hebraeis . majores divitias Hebraeis fuisse ex auro & mercibus petitis ex Tharsi & Ophir . hinc vectigalia aucta . loca Bibliorum explicata . Clarissimorum Virorum Bocharti & Huetii sententiae recensentur . Relandus laudatus . ex Aegypto equos & linum mercatum temporibus Salomonis . equi Aegyptii etiam Graecis celebrati . vox Hebraea *mp* non *coam* significare , sed quod ex filis lini textum . R. Kimchius & Gerson laudati . Sacerdotes Hebraei lino indui soliti .

- v. Graecos mercaturis celebres . Philosophos etiam mer-

mercatos . in Aegypto domicilia ac stationes temporibus
 Amasis Graecos habuisse , qua mercaturam exercebant .
 ibi Praefectos emporii habuisse . a Phoenicibus mercaturam
 edoctos , qui mercimonia Aegyptia & Assyria primi in
 Graeciam importarunt . usus Aromatum apud Graecos in
 medicina . Lacedaemones solos a mercatura abhorruisse .
 Atheniensibus curae mercaturam fuisse . actio de calumnia
 adversus eum , qui huiusmodi quaestum alteri vitio verte-
 ret . magistratus mercatoribus destinatus , ut causas con-
 festim judicaret . tempus etiam litibus mercatorum praefi-
 nitum . Demosthenes & Hefychius explicari . Plato & Xe-
 nophon laudati . Solum Atticum frumenti penuria labo-
 rasse . unde Athenas frumentum inVectum . navigationes
 Atheniensium a Xenophonte & a Demosthene indicatae .
 locus Demosthenis ex Aristotele illustratus . legibus cau-
 tum , ne alio , quam Athenas frumentum Athenienses con-
 veherent . delatores semissem bonorum judicatorum acci-
 piebant . quid Demostheni *Φάρον* . ex Ponto & frumentum ,
 & fassamenta Athenas delata . oleum & vinum in Pontum
 inVecta ab Atheniensibus . de venditione olei Atheniensis
 edictum Adriani ex fragmento inscriptionis Graecae apud
 Georgium Whelerum . Polybius ex Demosthene illu-
 stratus . lege cautum ne ligna & pix Athenis exportarentur ,
 uti & caricae . Argenti fodinae in terra Attica . jocosum
 dictum Phalerei a Posidonio relatum . Graecos & Barbaros
 Athenas venisse mercatum . a Peregrinis in foro nihil ven-
 di lege cautum . in Delo domicilia habuisse Athenienses ,
 ut facilius mercarentur . inscriptio apud Sponium illustra-
 tur ex Xenophonte . commercium cum Smyrnaeis ex num-
 mo Commodi indicatum . Athenienses uti ad nauticam
 dediti , laudantur ab Ephoro . Corinthus celebre emporium .
 duos habuisse portus , quibus & res Asianas & Italicas ex-
 cipiebat . ex rebus importatis & exportatis vestigalia aucta .
 merces Africanas etiam in Corinthum inVectas . Corinthii
 mercatores . Delus emporium magnum & opulentum .
 Pausanias notatur . crevit deleta Corintho . *Βεργη* dea
 praesidebat navigiis , cui Delii sacrificia offerebant . in Delo
 Tyrios , & Athenienses sedem fixisse ad mercandum . Athe-
 nionem Atheniensem redditus maximos in Delo habuisse .

acs Deliacum celebratissimum apud veteres . Cretenses mercaturam exercuisse ex Diodoro . primos imperium maris habuisse . proverbium *ἡ δὲ θάλασσα* explicatum . regionem esse feracem non solum plantis, sed & ferro, aere, & cotibus . ex Diodoro locus Alfeni Vari Jureconsulti elucidatur . illustratur etiam ex Svida , & Pindaro . Rhodum mercatores convenisse ad mercandum . verosimile a Phoenicibus mercaturam edoctos . Rhodus mercatores ex omnibus regionibus excipiebat . Aristides laudatus . Leges nauticae a Rhodiis factae , Augusto , & Antonino acceptae . mercatores Rhodum frequentabant . Rhodii in Aegypto mercaturam exercebant . frumenti penuria Rhodios saepius laborasse . e Sicilia & Ponto frumentum Rhodii devehebant . Cyprus portuosa . maxima vini , olei , frumenti , & aeris copia abundabat . unguentis celebris . tapetes Cyprii : frumento Alexandrino Cyprios usos . Ephesus maximum emporium . unguentis clara . jus commercii inter Ephesios & Alexandrinos Aegypti ex nummis , quos ad Alexandriam Aegypti, non vero Troadis pertinere contra Isaacum Vossium demonstratur . pleraeque Graecorum nationes mercaturis celebres enumerantur .

V I.

Byzantii , utpote mercaturae dediti , luxuriosi ac intemperantes notati a Theopompo . portorium exigebant ab his, qui in Pontum navigabant . inde dissidium ac lis cum Rhodiis . mercium genera , quae in Pontum devehebantur, & quae exportabantur , a Polybio recensita . quae ex aliis Auctoribus confirmantur . redditus Byzantiis & Romanis ex Thynnis . balsamenta Byzantia apud Poetas Graecos celebrata . locus Nicostrati sive Philataerei a Dalecampio explicatus . sub Magno Constantino Byzantium amplissimum emporium . ex Aegypto frumentum recipiebat .

V I I.

Res Asiae sub Alexandro, & Africae sub Romanis patuisse ex Polybio demonstratur . Polybius Africam peragravit . Erroris insinuat Antiquos . Carthago colonia Phoenicum . quid e Charace portu Carthaginenses excipiebant . frumentum Italiae Carthaginem suppeditasse ex Isimerio . Carthago in Hispania etiam maximum ac celebre emporium . illustis argenti effossionibus . spartum Carthaginense ubique devectum . Carthaginenses Africanos im-

perium maris habuisse etiam post amissum Agrigentum .

VIII.

Romanos sero animum appulisse ad mercaturam . in Italia Tarentinos , Eleatenſes , Neapolitanos mercaturam antiquitus egisse . Romani post primum bellum Punicum mercati . ex tabulis foederis, quod Romani cum Carthaginiensibus inierunt , Romanos in Africam mercaturam fecisse probatur . quod in secundo foedere vetitum . aetate Polybii Putcoli & Neapolis emporia , quo conveniebant ex omnibus fere Orbis partibus . idem ex Strabone probatur . Putolis Tyrios, Jerapolitanos , & Berytenses domicilia ac stationes habuisse ex inscriptionibus palam fit. merces Asiae tempore Luculli Romam invectae . Luxuries Romanorum in gemmis & in marmoribus . Romanos mercibus Indicis, & Arabicis usos non in medicina , sed in unguentis, & sacrificiis ex Plinio , qui notatur . Ostia portus , in quem totius Orbis opes , & commeatus importabantur . a Caesare pro portu designata . sub Claudio in portum deducta . sub Trajano etiam Ancona . Puteolos , & Ostiam res ex Hispania devectae . etiam ex Alexandria . recensentur quae ex Hispania , ex Gallia , ex Tuscia Romam importabantur , unde metalla Romam convecta . Caesaris praepositi metallis ex inscriptionibus , & Galeno . frumentum ex Aegypto , & Sardia Romam devectum , hinc NEGOTIATORES FRUMENTARII in marmore apud Gruterum . etiam e Sicilia & Asia . ex S. C. quaestoribus id munus impositum . nummus Gentis Calpurniae illustratus . Romanos ubicunque terrarum mercaturam fecisse ex Plinio, & ex inscriptionibus ostenditur . vestigalia ex mercibus . quid lustralis collatio in lege Constantini . Negociatoribus , ut Romam concurrerent , immunitas ab Alexandro Severo concessa .

ΟΥ ΓΑΡ ΕΣΤΙ ΠΟΛΙΣ ΟΥΔΕΜΙΑ ΗΤΙΣ ΟΥ
ΔΕΙΤΑΙ ΕΙΣΑΓΕΣΘΑΙ ΤΙ Η ΕΞΑΓΕΣΘΑΙ

NEC ENIM OPPIDVM VLLVM EST CVI
NON OPVS SIT ALIQVID VEL IM-
PORTARI VEL EXPORTARI.

Xenophon de Atheniensium Republica.

COMMERCIA VICTVS GRATIA
INVENTA.

C. Plinius Nat. Hist. l. XXXIII. c. I.

D E

MERCATURIS ANTIQUORUM

A D

T H O M A M R U F U M

Cardinalem amplissimum.

ERE & sapienter , R U F E
CARDINALIS AMPLISSIME ,
Veteres perspexerunt utilita-
tes multas ac proventus ma-
ximos populis nationibusque
accedere ex Mercaturis, cum
ad sociandos & foedere jun-
gendos inter se hominum

animos, qui legum morumque dissimilitudine lon-
gissime disjuncti sunt ; tum ad consulendum ne-
cessariis vitae usibus : homines enim ad vitae sub-
sidia , mutuatque inter eos utilitatem pluribus
indigent adjumentis, quae sibi parare non possunt ,
nisi commercia inter se invicem instituant; nec mi-
nor , imo certe longe major utilitas eis obvenit ,
cum spe lucri illecti novas , remotasque regiones
pera-

peragrandō , leges , instituta , mores , prudentiam , rerumque cognitionem accipiunt , ut quae meliora sunt , & ipsi imitentur , & aliis commendanda proponant , cum nonnulli de Solone scriptum reliquerint , in Aegypto , in qua mercaturam egit , animum doctrinis Aegyptiorum excoluisse , quas deinde populo Athenienſi ad recte beateque vivendum propinavit . Hinc , ut Plutarchus asserit ,

Herod. l. II.
p. 177. ed.
Hen. Steph.

de Ign. &
Aq. comp. p.
957. ed. Xy-
land.

Aqua non minorem , quam alia elementa , utilitatem affert , cum alias ob res tum ἐνεκεν τῆς ἐπιμιξίας *ob hominum commercia* ; vita enim nostra alioquin agrestis esset , si homines τῆς παρ' ἀλλήλων ἐπικυρίας καὶ ἀντιδόσεσι κοινωνίαν καὶ φιλίαν *mutuis auxiliis ac permutationibus communitatem amicitiamque inter se* non inirent & compararent . Certe quidem navigationum laus haec est ,

Greg. Na-
zian. or. II.
de Theol.
p. 556. ed. Pa-
rif.

ἵνα γῆ καὶ θάλασσα διεθῶσι τῆς χρείας καὶ τῆς ἐπιμιξίας , καὶ εἰς ἐν ἑλθῇ πῶ ἀνθρώπων τὰ τοσούτων ἀλλήλων διετηκότα κατὰ τὴν φύσιν *ut mare ac terra commoditatibus & commerciis inter se vinciantur , eaque , quae natura adeo inter se dissident , ad hominis usum conjungantur* . Cum navigatio

Rasil. homil.
IV. in Exam.
p. 53. ed. Pa-
rif.

τὰς τῷ βίου χρείας ἐπανορθοῦται ῥαδίως , ἐξαγαγὴν μὲν τῶν περιττῶν τοῖς θηναῖοις παρεχομένη , ἐπανόρθωσιν δὲ τῷ λείποντι χαριζομένη τοῖς ἐνδεέσι *vitalae necessitatibus facile succurrat & pene collapsam restituat* ; iis , qui copia rerum abundant , in exportandis iis , quae supersunt , facultatem

sub-

subministrando : iis, qui egent, id quod ipsis deest, supplendo. Compertum enim navigationibus vi-
tem ab Indis ad Graecos advectam esse : & e Grae-
cia frumenti usum ad alios populos allatum ; e
Phoenice literas memoriae adversus oblivionem
remedium, ac rerum coelestium cognitionem, sicut
& ab Aegyptiis geometriam ad Graecos dedu-
ctam. Hinc species diversae ab Indis, Persis, Ara-
bibus petitae : hinc plantae ab una in aliam re-
gionem derivatae, & medicamentorum pene in-
finitus numerus inventus. Quamobrem recte il-
lud a Solone dictum ad Croesum *χωρὴν ὑδεμὴν κα-
ταρκάει πάντα ἐαυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν
ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται. ἢ δὲ ἂν πᾶσι κἄν εἴχοι,
ἀρίστη αὐτῇ nec una regio cuncta sibi ipsi suppedi-
tat, sed aliud habens, alio indiget. Quae tamen ha-
bet plurima, ea est optima.* Quantum vero mercatu-
ra utilitati commodisque Principum deserviat, sive
terra, sive mari fiat, facile quivis cognoscet, si con-
sideret *tributa ex ipsis speciebus nasci.* Nota res
est, & a Cicerone mandata monimentis *vectiga-
lia* esse *nervos Reipublicae*, eaque ex *vectionibus*
Mercatorum sumi. Hinc *auraria functio*, vel
auraria praestatio (*πρωτοκατασκευαστικὸν χρυσίον* a Basi-
lio, vel *aurum negociatorum* a Lampridio dicta)
*quam praestare cogebantur omnes qui per vicus
portusque negotiationibus operam darent.* Quae
juvandae reipublicae praestabantur, ut verbis utar

Hered. l. 1.
p. 32.

Conf. Imp.
LXI X. Cod.
Theod. an. &
trib.
pro leg. Ma-
nil.

LXI. & XIX.
Cod. Theod.
de lustr. col-
lat.
ep. CCXLIII.
in Alex. Sev.

L. VI. Cod. de
Ius. col.

ap. Lamprid.

Polyb. l. VI.
p. 429. edit.
Cassanb.

P. 430.

in Orat. adv.
Dionysid.

Valentiniani Senioris . Imperatoribus enim vel
Reipublicae tantae curae fuit mercatura, ut Ale-
xander Severus *negociatoribus, ut Romam con-*
currerent, immunitatem donaverit; quod prius
Rhodios fecisse comperimus immunitate concessa
omnibus, qui Rhodum navigarent; Rhodiisque
id ipsum fecisse Seleucum patrem Antiochi, qui in
ditionem ipsius navibus appellerent. Neque vero
aliam fuisse causam reor, cur omni cogitatione
curaque Antiqui in mercaturas incumberent, quam
quia inventas a natura tuendae vitae fuisse, diligen-
ter cognoscebant. Mercatores *χρησιμώτατοι εἰσι*
καὶ κοινῇ πάντων ὑμῶν καὶ ἰδίᾳ τῷ ἐντυγχάνοντι utilis-
σιμι sunt cum in commune vobis, tum cuilibet, ut
Demosthenes Atheniensibus dicebat. Quippe nul-
la fuit gens, neque tam humana atque docta, neque
tam immanis, tamque barbara, tamque deliciis
voluptatibusque dedita, quae mercaturae se non
addixerit, ipsius artem ac functionem non appro-
baverit, summis praemiis vel privilegiis non deco-
raverit, aut honore amplissimo non ornaverit.
Quod cum studiose a nobis esset animadversum,
non injucundum, aut inutile existimavimus, quan-
tum est situm in nobis, ut Antiquorum Mercatu-
ras, praecipue, quae in sacris Bibliis memorantur,
literis consignaremus. Tibique CARDINALIS
AMPLISSIME ingenioli nostri monumentum istud
nuncupare non dubitavimus, qui generis antiqui-
tate,

tate, morum sanctitate, & prudentia juncta eloquentiae quammaxime polles, caeterisque plurimum praestas. Quas animi tui virtutes cum omnes magnificerent, eas magnificet & probavit sapientissimus Pontifex Maximus CLEMENS XI qui postquam Te rubro galero decoravit ac splendide ornavit, Provincias & Ravennatensem & Ferrariensem tibi moderandas commisit, quas temporibus quidem difficillimis & asperis sedulo rexisti, benevole sublevasti, ac rerum ubertate & copia cumulaisti, praecipue Ferrariensem, quam aere alieno valde oppressam levaſti, cujus Ecclesiae gubernationem Pontifex Maximus magna quidem spe & prope explorata nunc Tibi detulit, ut religionem, quae Dei cultu pio continetur, tuearis, ac ceremonias publicas a majoribus acceptas conservares; templaque vetustate ac temporis injuria labefacta instaurares, quae quidem pia liberalitate aere tuo renovas atque restituas. Sed in tuas laudes non excurrimus, ne tuae modestiae displiceamus. Quare ut perlegas, ac si meliora novisti his, quae de Mercaturis Antiquorum adnotavimus, candidus impertias, Te ita rogo, ut majore studio rogare non possim. Sic enim animum nostrum alacriorem facies in conscribenda deinde historia navigationis, quam pro exercenda mercatura Itali nostri, Veneti scilicet, Pisani, Florentini, Liguresque susceperunt jamdiu interruptam ac pene intermissam post irru-

ptionem Barbararum nationum, quae Italiae potentiam speciemque pessumdederunt ac deformarunt, Romanoque imperio interitum acerbissimum intulerunt. Quorum audaciam, solertiamque Galli, Hispani, & postea Batavi & Angli imitati sunt viis ac itineribus magis arduis & longinquis, Phoenices ac Aegyptios, quos Antiquitas summis laudibus ad caelum extulit, longe superantes. Verum in praesentia magnum quid adgredimur & multae cogitationis atque ocii, quodque ab aliis non tentatum, sed tamen satisfieri a nobis dubitamus, etsi labori non pepercisse ex animo ac vere Tibi CARDINALIS AMPLISSIME fateamur.

Illud satis opportune monendum esse censemus, nos Mercaturae nomine solum denotare permutationem rerum, quae exportantur, vel importantur; ut necessitas ususque requirit: & haec quidem definitio ἐμπορικῆς Platonis praestantissimi Philosophi iudicio & testimonio comprobata est, apud quem mercatura est τῶν ἐξ ἑλλης εἰς ἄλλην πόλιν ἡμελλομένην ὡς ἢ καὶ πρᾶσει earum rerum, quae ex una urbe in alia emendo aut vendendo permutantur. Hinc apud Hebraeos, mercatores dicuntur עִמְרוֹס, qui LXX. sunt ἐμποροι, a εἰς errando seu discurrendo; quosque etiam Plato πλανήτας & Horatius vagum mercatorem dixere. verissime Firmicus *negociosos, nunquam in uno loco consistentes*, seu navigatione seu terrestri itine-

in Sophist.
p. 158. edit.
Franc. 1602.

Ezech. cap.
XXXVIII.
v. 13.

I. II. de Re-
pub. p. 600.

De art. Poët.

I. VIII. c. 32.

nere commercia & mercaturas fecerint, eodem enim nomine **סוחרים** vocantur in Bibliis Carthaginienses & Madianitae. Non negarim tamen apud Graecos praeter **ἐμπόρους**, qui ex una regione in alia merces peregre vendebant vel comparabant, fuisse & alios qui res emptas domi & in foro vendebant, **καπηλοὶ** & **σαδίαροι** dicti, quorum mercatura vilis & sordida; etenim mendaciis & clamoribus fucum emptori faciebant. Unde natum proverbium apud Graecos **καπηλικῶς ἔχειν**, hoc est *decipere*, vel *verba alicui dare*; quosve *ultimos negociatores* Diocletianus vocat, quibus prohibet *aliqua frui dignitate*, quam **τοῖς ἐμπόροις** concedit. Nos igitur sermonem instituemus de Mercatoribus, qui in alias terras demigrantes, mari sive terra id fecerint, res **πωλοῦντες** καὶ ὠνούμενοι *emendas vel vendendas* curant.

I. VI. cod. de dignit.

Plat. I. II. de Rep. p. 600.

DE MERCATURIS ARABUM. CAPUT. I.

C. XXXVII. v. 55.

Perpicuum est constatque inter omnes, Antiquissimos mercatores fuisse Madianitas, & Ismaelitas, quos Arabes vocat Onkelos paraphrastes Chaldaeus. In libro *de rerum creatione* Moyses narrat filios Jacobi Josephum fratrem suum vendidisse Ismaelitis; *viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad*, **וגמלדים נושאים נכאת וצרי ולט הולכים להודיד מצרימה** & *camelos eorum portantes aromata & resinae & staten in Aegyptum*. Quanquam non sumus ignari multos studiose contra esse dicturos, cum versu xxviii. asseratur Josephum venditum fuisse *Madianitis mercatoribus*, qui deinde illum Puti-

v. 36.

phari vendiderunt . In qua controversia Auctores discordes atque inter se diffidentes invenimus, cum R. Salomon ex sententia Antiquorum Rabbino-
rum affirmet ter vel quater Josephum venditum , mercatoribus scilicet, Ismaelitis, Madianitis & Putiphari . Alii ter venditum, Ismaelitis , ab his Madianitis , a Madianitis Putiphari . Nos tamen bis venditum verius ac melius asserimus, Ismaelitis , ac deinceps Putiphari ; siquidem ista sic reciprocantur, ut Ismaelitae sint Madianitae , & Madianitae sint Ismaelitae ob societatem commercii tunc initam ; erant enim in eodem comitatu . Madianitae erant populus Arabiae . Stephanus in Εθνικοῖς , Μαδιανοὶ καὶ Μαδιανῖται ἔθνη τῆς Ἀραβίας . In eadem opinione fuit & Philo: quique, ut Augustinus scribit , aetate sua *Saraceni* appellati , uti & Ammiano *Scenitae Arabes, quos Saracenos posteritas appellavit* . Hos Marcianus Heracleota ad litora maris Rubri supra Arabiam Petraeam collocavit , dictos *Saracenos* a latrociniis ; Arabicè enim *سارقا* est *latrocinari* . Quare recte Onkelos, & Auctor Hierosolymitanae paraphrasos *Ismaelitas* & *Madianitas* verterunt *Arabes, & Saracenos* , cum Madianitae inter Arabes a Stephano & Philone numerantur, imo ad litus finis Arabici urbs sita est *Midian* nomine , ut refert doctissimus Hadrianus Relandus, qui in ea etiam est sententia , *Madianitas* & *Ismaelitas* pro eodem usurpari in loco Genes

lib. De for-
tit.
Com.in Nu-
mer.
L. XXIII.

in Pal. Sac.

nelis antea commemorato , quod his illi immixti fuerint .

Camelis Ismaelitae vehebant נכמת *necotb resinam*; de qua voce discors est sententia clarissimorum Interpretum . Jonathan transtulit נחש Arabs Erpenii نحل , Onkelos נחש *ceram* scilicet . LXX. θυμιάμα vel θυμιάματα , Aquila ὑράμα , R. Kimchius דבר נחמר *rem desiderabilem* , R. Salomon כנסים בשמים הרבה *collectiones plurium aromatum* . Nos tamen Aquilae , & Hieronymi , qui Aquilam secutus est , libenter sententiam amplectimur , ducimus enim vocem נכמת reddendam esse *aromata vel styracen* : utrumque habet Divus Hieronymus , quamvis enim prius vocem *necotb aromata* vertat , *styracen* deinde reddit , ut clarius determinaret ac definiret genus aromatis . Styraes dives & abundans Syria quae ὑράξ Γαβαλίτης dicta a Dioscoride , falsò in editis est καταβαλίτης , vel uti apud Oribasium , λυκίος : quod ex Plinio emendatur , & explicatur ; *Proxima Judaeae Syria supra Phoenicen styracen gignit circa Gabala Maratbunta , & Casium Seleucia montem* . Accedit etiam , quod apud eundem Plinium legimus *Arabes ex Syria revehere styracen* . Moyses bene copulat ac conjungit styracen cum resina & myrrhae stacte , cum haec inter se similia & affinia sint ; Dioscoridi enim styrax optimus ῥητινώδης *resinosus* est , cuique etiam tribuitur δάκρυον *lacryma* gummi

Genes. cap.
XXXVII. v.
27. c. XLIII.
v. 11.

I. I. c. LXXXIX.
p. 43. edit.
Sarac.

I. XII. c. 25.

c. 17.

simi-

similis, translucida *σμύγνιζον qualis myrrha*. Aetate item Dioscoridis magni erat unguentum styracinum *σχευαζόμυρον ἐν τῇ Συρίᾳ in Syria concinnatum*.

Ismaelitae etiam ex Galaad revehebant *צרי resinam* explicant LXX. & Chaldaeus paraphraestes. Resina enim ex arbore defluit, eique adhæret dicta *צרי* ab *צרר strinxit, ligavit*; resina namque vulnera sanat, ut ait Hieremias, a quo etiam discimus Galaad illa abundasse; *numquid צרי non est in Galaad?* Quantum vero a veritate deflexerint Junius, Piscator, Ludovicus de Dieu, qui R. Kimchium secuti *צרי* interpretati sunt *balsamum*; evidens est, de quo inter omnes convenit, Balsamum cis Jordanum crevisse prope Engaddium, & Hierichuntem, quod & ab ipsis Ethnicis memoriae traditum est; quinimo perspectum ipsimet Kimchio, qui alias haec habet de balsamo: *בירחו שלא היה בכל העולם אלא בירחו quod nusquam terrarum est, praeterquam in Jericho*. R. Levius *שלא היה נמצא כיאם בארצו ובמקום אחד quod alibi non reperiebatur, quam in regno ejus* (scilicet Ezechiae) *idque in uno solum loco* prope Jericho. Terra vero Galaad trans Jordanem erat, quae ut sylvestris laudatur in Bibliis, *מקום מקנה locus scilicet pecuariae*; & montosa, unde *גלעד*. Accedit Balsamum notum fuisse Hebraeis temporibus Salomonis, sub quo Rege adductum fuisse ex Arabia felici per Reginam Sabam

c. XII. v. 17.
c. VIII. v. 22.

Strab. l. XVI.
p. 755. edit.
Amsl.

Diod. l. XIX.

in II. Reg.
c. XX. v. 13.

Numer. cap.
XXXII. v. r.

Jer. c. L. v. 19.

Sabam prodidit Josephus . Arabia enim solum
 est nativum Balsami, praecipue apud Sabaeos, ex
 quibus ad Aegyptios & ad Hebraeos translatum
 & derivatum ; quare verissime dicemus *ῥα ressi-*
nam esse, quam καὶ ἐν Ἰσδαία καὶ Συρίᾳ *in Judaea*
 & Syria nasci tradit Dioscorides . Ex Terebintho
 defluebat, quae quamvis in Ida & Macedonia fruti-
 cet, nihilominus οὐκ ἔστι Δάμασκον τῆς Συρίας μέγα
 καὶ πολὺ καὶ καλὸν (δένδρον) Theophrastus fuisse
 scribit .

Ant. Jud. lib.
 VIII. c. II.

Strab. I. L.

I. I. c. IX. C.
 p. 50.

in Beref.
 Rab.

I. I. c. LXXIII
 De odor. p.
 446.

ap. Athen.
 I. III. p. 101.
 ed. Dal.

ap. Ath. lib.
 XIV. p. 651.

Ismaelitae mercatores camelis vehabant etiam
 ut quod LXX. & paraphraestes Chaldaeus, & pluri-
 mi Rabbiorum explicant *prostaete*, gutta nempe
 vel lacryma myrrhae . Dioscorides στακτὴ δὲ κα-
 λᾷται τῆς προσφάτης σμύρνης τὸ λιπαρὸν *staete* vero
vocatur pinguitudo recentis myrrhae, quae cum
 aqua confusa, organo exprimebatur ; primus
 omnium Theophrastus haec notavit στακτὴ δὲ κα-
 λᾷται ὅτι τὸ κατὰ μικρὸν ῥαζεν *staete* vocatur,
quia minutatim stillat, loquitur enim de oleo,
 quod e cinnamomo, & myrrha confusis fluit .
 Myrrha & thus ex Antiquorum sententia e Sy-
 ria proveniebant ; hinc ea Archestratus poeta
 vocavit

Συρίης εὐώδεια καρπὸν .

Syriae fructus jucundum spirantes odorem . Ita &
 Melanippides Milesius thus & casiam nominat
 τέρενα Συρίας τέρμαστα, vel ἀρώμαστα, ut legit Dale-

cam-

campius, insignes Syriae opes. Aliqui ex Hebraeis
 ὑπὸ *masfichen* explicant, resinam scilicet σκινίνην,
 quam μασίχην ὀνομάζουσι. Iunius vero *ladanum*
 contendit esse, quod ab Arabibus est primum
 Gal. I. VII. Simpl. dictum, ut Herodotus asserit.
 LIII. p. 112.

De caus.
 Plant. c. 27.
 p. 384. edit.
 Heinf.

Gen. c. XIII.
 v. 11. & Je-
 rem. c. VIII.
 v. 22.

Serab. I. XVI.
 p. 778.

I.V. p. 319.
 ed. Gryph.

Miramur tamen Theophrastum virum pru-
 dentissimum, qui alioquin maximam sedulitatem
 ac ingenii ἀκμὴν adhibuit in perquirendis & diju-
 dicandis iis, quae ad historiam naturalem attinent,
 affirmasse neque myrrham, neque thus, vel aliud
 odoratum in Syria nasci praeter calamum, & jun-
 cum; cum ex sacra Scriptura contrarium constet.
 Unde existimavi prima fronte aromata haec ibi
 temporibus Theophrasti desiisse, ac iis Syrorum so-
 lum sterile fuisse; contrarium deinde deprehendi
 ex Dioscoride, & Plinio, qui post Theophrastum
 floruerunt; sub his enim, ut supra memoravi, Syria
 styracen ac alia aromata producebat. Falsum ta-
 men non est myrrham, ex qua σταῖς; & thus apud
 Sabaeos Arabiae incolas ἐτιμὰς nasci παρ' οἷς καὶ
 σμύρνα, καὶ λίβανος, καὶ κιννάμωμον *apud quos thus,*
myrrha, & cinnamomum. Aliqua vero aromata
 Alexandrina & Barbarica ab Ethnicis dicta fuisse
 ex regione e qua deferebantur, non negamus, quae
 in Syria sub illis nasci desierint, uti certe censemus,
 ac ab Emporiis, quo mercabantur, vel ex regione,
 qua convehebantur, nomen sint sortita. Sic cala-
 mum *Alexandrinum* vocavit Celsus, quoniam
 ex

ex Alexandria Aegypti Romam importabatur, aliis eadem ratione dictus Ἀραβικὸς κάλαμος, quasi in Arabia nasceretur : Rheum etiam *Barbaricum*, quod ex Sinis in Indiam, ex qua per Barbaricum finum in Aegyptum, aliasque regiones deducebatur. Unde vere Myrepsus ῥέον Ἰνδικόν appellavit. Idem de zingiberi dixit Galenus, cum non ex Barbaria, sed ex India afferatur; & Ophelio eadem de causa vocat λυβικὸν πέπερι *Lybicum piper*. Anti-
in tryphes, farac.
 qui enim Barbariam asserabant esse totam oram maritimam Orientalis Aethiopiae ab Aegypti finibus usque ad Raptam promontorium; Stephano Barbaria est τῷ ἄβιον κόλπον, ubi Troglodytica; etiam apud Arabem Geographum أرض بربرة
ap. Ath. l. II. p. 66.
terra Barbara, vel Barbariae الى البصر الياني ad mare Jemanense, vel Arabicum. Quare male Plinius ait apud Graecos myrrham Troglodyticam dici *barbaram*, quia *aspectu sordida* ~~est~~ *barbara*,
l. XII. c. XVI.
 nam illud Graeci affirmabant ratione Soli, quem admodum in Dioscoride, & Galeno legimus, qui falso crediderunt myrrham in Troglodytica vel Barbariae regione nasci, cum revera ex Syris, vel Indis veheretur in Emporia Arabica, & Aethiopica, quo gigni rebantur. Sic senna *Alexandrinum* cognominatum, quod ex Alexandria deferabatur, cum revera ex Perside, aliisque locis ibi importaretur. Hinc aetate Strabonis minium Cappadocium,
l. XII. p. 540.
 ὠνομάσθη δὲ Σινωπικὴ, διότι κατὰ γαίην ἐκᾶσε εἰσθασιν.

- οἱ Ἐμπόροι *Synopicum dictum, quia Synopen id so-*
 l.v. c.vi. *lebant advehere mercatores, quod Celli aetate, &*
ab Scribonio Largo rubrica Sinopis, minium Syno-
 l. 35. ed. Pa- *picum dictum, de quo Dioscorides sic inquit συλλέ-*
 tav. *γεται δὲ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐν σπηλαίοις τισί. διυλίζε-*
 l. v. c. cxl. *ται δὲ καὶ φέρεται εἰς Σινώπην καὶ τιπράσκεται, ὅθεν καὶ*
 p. 368. *τὴν ἐκωνυμίαν ἔσχηκε effoditur in Cappadocia spe-*
luncis quibusdam, expurgatumque defertur in Si-
nopem urbem : atque inde etiam cognomentum ac-
 l.v. p. 317. *cepit : qua ratione fortasse Meleager Poëta anti-*
quissimus nardum vocavit Συρίην, & Celsus Syrium,
quamvis in India nascatur, cum Andromachus
Ἰνδὴν εὐώδεια καρπὸν nominaverit, uti & De-
mocrates

Τῆς Ἰνδίας

νάριδος ἡλικυος.

In hom. hyl.
Jat. p. 180.

L. Lc. VI. p. 8.

Immerito igitur Claudius Salmasius notavit Dioscoridem, quem carpit, opinatus illum, *Syriacam nardum, quae eadem est cum Indica, diversa facere*. Quoniam Dioscorides affirmavit nardum esse plantam Indicam, cujus duo genera fecit, unam quidem Indicam, alteram Syriacam nuncupatam, non quod in Syria εὐρίσκειται invenitur, sed, quod montis, in qua nascitur, pars una Syriam, altera Indos spectat : nardus enim nascitur ad radices montis, quem praeterfluit Ganges, quaeve ὀρεσφόρος in editiore parte montis, nardus gignitur ἢ καὶ Συριακὴ λεγόμενη ἢ Syriaca cognominata est, quod

cogno-

cognomen illi non est ab Emporiis Syriae, verum ab Indiae monte, qui Syriam spectat: sic etiam Scribonio Largo commi *Alexandrinum* dictum, cummi nempe (ut Latini dicebant apud Nonum Marcellum) Acaciae, quae φύεταί ἐν Αἰγύπτῳ *nas-*
scitur in Aegypto, ex qua κόμμι γεννᾶται *gummi*
manat; cuique cognomen *accesfit, quia ex Aegypto*
in portum Alexandrinum convehitur.

Dios. lib. I.
c. CXXXIII.
p. 68.

Joh. Rhod.
in not. ad
Scrib. p. 64.

Ismaelitae aromata, de quibus sermonem habuimus, in Aegyptum deferrebant, quibus Aegyptii utebantur pro unguentis, vel in curandis & con-
diendis mortuis, quorum summam curam gere-
bant; Stactes enim unguentum erat apud Anti-
quos. Tibullus

stillabat Syrio mirtea rore coma.

Unde Aeoles unguenta vocabant μύρρα & σμύρνα. *ἐπεὶ δὲ τὰ πολλὰ τῶν μύρων διὰ σμύρνης ἐσκευάζετο*
quia multa unguenta conficiuntur e myrrha. Quin
ἦγε σακτὴ καλυμμένη διὰ μόνης ταύτης *quae stacte*
vocatur per se unguentum est. Sic unguentum Su-
finum, quod excellentius ἐν φοινίκῃ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ
γινόμενον *in Phoenice & Aegypto parabatur*, prae-
aliis ex myrrha conficiebatur; ut interim taceam
de Amaracino, & de Metopio, quod ultimum
σκευάζεταί ἐν Αἰγύπτῳ. Myrrha enim utebantur
Aegyptii vel in rebus sacris; legimus enim Myce-
rinum Regem Aegyptiorum corpus filiae suae jam
defunctae in urbe Sai collocasse θυμιάματα δὲ παρ'

ap. Athen.
I. XV. p. 688.

Dios. I. I. cap.
LXII. p. 33. &
35.

p. 38. & 39.

Her. I. II.
p. 129.

Her. l. II.
p. 86.

αὐτῇ παντοῖα καταγίζουσι ἀπὸ τῶσαν ἡμέρην *cui singulis diebus omnifarii odores adolentur*; vel in condiendis cadaveribus; alvum enim cadaveris complebant σμύρνης ἀκήρατα τετριμμένης *myrrha pura contusa*: quem morem & Hebraeos servasse legimus, ubi ad pollinendum corpus Christi a Nicodemo allatum σμίγμα σμύρνης καὶ αἰθέρος, quae diutissime a putredine vindicant. Hebraei etiam myrrha utebantur, quam in vino miscebant, ut capite damnatis propinarent ad ferendam sine dolore mortem; quare Christo ab

Marc. c. XV.
v. 23.

ipsis oblatum ἐσμυρμισμῶν οἶνος *myrrhatum vinum*, idest myrrha conditum, vel thure, cum ἡ myrrha vel aroma quodvis Hebraeis sit. Quem morem notarunt Gemaristae doctores

in Sanhed.
c. VI. p. 43.

היה יוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתהיה *ei, qui exit neci tradendus, propinatur granum thuris in calice vini, ut mens ejus perturbetur*: vinum enim thure admixtum dementiam procreat. Damir *انا غربه الاسما جهم*, *illud, sani cum bibunt, dementes eos facit*. In suffimentum Aegyptii aromata etiam adhibebant; quod apud Plu-

de If. & Or.
p. 383.

tarchum legimus, Aegyptii ἀνάσσαντες ὀθύς ἐπιθυμῶσι ῥητίνην, θεραπεύοντες καὶ καθάροντες τὸν αἶρα τῇ δλακρίσει *statim ut a somno surrexere, resinam adolent, reficientes aërem, & secretionem purgantes*; & ad depellendum multum ac gravem vaporem a Sole γῆ sua elatum, aëri mixtum μεσμηθρίας τὴν σμύρ-

σμύρναν ἑπ' αὐμιῶσι *meridie myrrham suffiunt*.

Resina enim & myrrha ingrediuntur in compositionem quandam Aegyptiis dictam ΚΥΦΙ, quae mixtura est XVI. rerum in unum compositarum, qua illi utebantur propter suavem utilemque exhalationem : cui etiam aquam miscebant ad bibendum Τῷ δὲ κύφει χρῶνται ἐ πόματι καὶ κρεμάλι.

p. 324.

πινόμῃρον γὰρ δοκεῖ πὰ ἐντὸς καθαίρειν, κοιλίας μαλακτικὸν *kypbi* porro ab Aegyptiis etiam ad bibendum temperatur ; potum enim videtur ob vim molliendi sua interiora purgare.

LI. c. XXIV.
p. 21.

Κύφους meminit Dioscorides asserens in usu fuisse etiam pro suffimenti compositione, quam κεχαρισμένην θεοῖς *Deis gratam* ac acceptam ferebant.

Persas etiam legimus aromatum & unguentorum odore maxime delectatos, uti & Graecos,

qui λιβανωτὸν καὶ σμύρναν Diis praecipue adolebant.

Antiphanes in Timone

λιβανωτὸν ὀβόλας τοῖς θεοῖς καὶ ταῖς θεαῖς

παύσαι

obolo Diis ac Deabus tbura omnibus dispertiar.

Empedocles de his loquitur, qui Venerem placabant

σμύρνης ἰακχήτου θυσίας λιβάνου τε θυώδους

sincerae myrrhae suffitu ac thuris suaviter olentis.

In computationibus etiam aromatibus Graeci utebantur odoris causa ; unde Archestratus ad augendam voluptatem in conviviis

καὶ σμύρναν, λιβανόν τε πρὸς μαλακίην ἐπὶ τέφραν

βάλλει πανημέριος

myr-

Plut. in Alexan. p. 676.

p. 679.

ap. Ath. J. VII
p. 309.

ap. Ath. J. XII
p. 510.

ap. Ath. J. III.
p. 101.

myrrham ac thus in tepidum ignis cinerem toto die injice . Mnesimachus apertius rem confirmat in Hippotropho, ubi ad coenam prae aliis apparanda, atque utenda edicit κασίας λιβάνη μακράν, σμύρνης, καλὰ μύρα, ζύρα κ' , καὶ βαρβλίνδ' , κίνδ' κισθῆ *casiae multum, thuris, myrrhae, calami, styracis, bdellii, cinnamomi, nardi, costi* . Piper, ut legimus apud Chrysippum, veteres Graeci maxime Cretenses, adhibebant pro condimento, in cujusdam placentaе genere, quam Γάσριν vocabant; ac in admirationem magnam rapuit Athenaeum Ctesias, cum in libro III. de tributis, quae in Asia penduntur, recensendo omnia, quae ad coenam Regi Persarum praeparantur ὅτε πεπερέως μέμνηται ὅτε ὄξος *nec piper memorat, nec acetum*. unguentum autem τῆς σαύκτης καλῶμένης *stillatitiae myrrhae* apud Graecos πολυτελέστατον *maximi precii* erat. Graeci in corpore oblinendo utebantur etiam κροκίνῳ μύρῳ κινναμωμίνῳ καὶ ναρδίνῳ *unguento crocino, cinnamomino & nardino*, ut patet ex Athenaeo, ubi pompam, ludos, ac epulas instructas ab Antiocho recenset: maximos enim redditus Arabes ex aromatibus praesertim ex thure percepisse, quod εἰς τὴν οἰκωμένην πᾶσαν *per totum orbem* devehebatur, testis est Diodorus Siculus.

Sed illuc redeat oratio unde discessit. Ismaelitae deferrebant aromata, quae memoravimus, ex Arabia in Aegyptum, per Syriam iter agentes,

ὁμοῦ.

ὁμοῦρεῖ γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ *est enim Syria Aegy-
 pto contermina*; nondum enim per Nilum naviga-
 batur in oram maritimam maris Rubri, quod aeta-
 te Sesostris contigit, quem *πρῶτον μὲν πλοίοισι μα-
 κροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τῆς Ἀραβίης κολῶν, τὰς πᾶσι* (vel
*παρὰ, ut alii legunt) τὴν ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικη-
 μένης καταστρέφεται primum longis navibus ex
 Arabico sinu profectum, Rubri maris incolas in
 suam potestatem redegitse*, ut Herodotus prodidit
 ex relatu Sacerdotum Aegyptiorum; quodque ma-
 gis frequentatum iter fuit temporibus Alexandri
 Magni, qui destructa Tyro, Alexandriam mercium
 Arabicarum & Indicarum emporium fecit, quibus
 de rebus paulo accuratius disputabimus, ubi *de
 mercaturis Aegyptiorum* sermonem instituemus.

Herod. l. II.
P. 116.

l. II. p. 102.

Artemidorus apud Strabonem forsitan indi-
 cavit iter, per quod Arabes aromata in Palaesti-
 nam vehabant. Loquitur de Promontorio quo-
 dam, quod usque ad Arabum Petram protenditur,
 qui Nabataei dicuntur, & usque in Palaestinam,
*εἰς ἣν Μεναιοὶ τε, καὶ Γερραῖοι, καὶ πάντες οἱ πλησιόχω-
 ροὶ τὰ τῶν ἀρωμάτων φορτία κομίζουσιν inquam* (Pa-
 laestinam) *εἰς Μεναιοὶ, εἰς Γερραῖοι, εἰς vicini
 omnes aromata convehunt*. Hoc Promontorium
 nominari Macetam Nearchus scripsit οἱ τῶν χώρων
*ἐκείνων δαήμονες τῆς Ἀραβίης ἔλεγον τὴν ἀνίσχουσαν
 ταύτην ἄκρην καλέεσθαι δὲ Μάκετα. ἐνθεν τὰ κιννάμω-
 μά τε καὶ ἄλλα τοιοῦτότερα εἰς Ἀσσυρίους ἀγαινέσθαι
 periti*

l. XVI. p. 776.

p. 22. edit.
Hude.

periti locorum Arabiae promontorium id esse dice-
bant, vocari Macetam. Inde cinnamomum &
alia ejuscemodi aromata in Assyrios vebi. Petra
secus Judaeam erat. Dioscorides ubi loquitur de
glande unguentaria, ait praecipue nasci ἐν τῇ κατὰ
Ἰερδάν Πέτρᾳ Petra secus Judaeam. A Sabaeis,
& Gerrhaeis aetate Ptolomaei in Syriam aurum
etiam deferebatur. Agatharchides ἔτοι πολύχρυσον
τὴν Πτολομαΐδ Συρίαν πεποιήκασιν. ἔτοι τῇ Φοινίκῃ
φιλεργία κατεσκευάκασιν λυσιτελεῖς ἐμπορίας bi auri
ditissimam Ptolomaei Syriam fecerunt. Hi seduli-
tati Phoenicum lucrosissimas negociationes dede-
runt. Aurum in Arabia inveniri tradidit Ezechiel,
& Diodorus. Quare ἔδεν εὐπωρότερον Σαβαίων καὶ
Γερρῶων εἶναι δοκεῖ γένεσθαι, ἐκτεταμιευμένων παῦν τὸ
πίπτον εἰς Μεσοποταμίαν λόγον ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐ-
ρώπης nulla Sabaeis opulentior esse, & Gerrhaeis
hominum natio videtur, qui quicquid habent pro
sumptuoso ex Asia & Europa dispensant. Quae
divitiae illis e mercaturis obveniebant ἐκ δὲ τῆς ἐμ-
πορίας, ἔτοι τὲ (Sabaei) καὶ Γερρῶοι πλεονέκτουσι
πάντων εἰσιν. Gerrhaei Babylonis etiam & Sufianis
merces suas convehant. Aristobulus τὰς Γερρῶ-
ους τὰ πολλὰ σχεδίασιν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἐμπορεύε-
σθαι, ἐκῆθεν δὲ τῷ Εὐφράτῃ τὰ φορτία ἀναπλεῖν εἰς
Θάψακον, ἔτα περὶ κομίζεσθαι πάντῃ Gerrhaeos
frequentius Babyloniam ratibus mercatum ire,
atque inde per Euphratem Tapsacum cum merci-
bus

l. IV. c. CLX.
 p. 304.

de Mar. Rub.
 p. 64. 65. ed.
 Huds.

c. XXVII.
 v. 20.
 l. I. & III.

Agath. p. 64.

ap. Strab. lib.
 XVI. p. 776.

ap. Strab.
 l. XV. p. 766.

bus adnavigare , postea quolibet pedestri itinere eas ferri . Nearchus pagum in ostio Euphratis faciebat receptaculum mercium Arabiae

ap. Strab.
LXV.p.729.

ἑσώματι κώμην οἰκῆσθαι τὴν ὑποδεχομένην τὰ ἐκ τῆς Ἀραβίας φορτία *in ore ejus* (Euphratis scilicet) *pagum habitari , qui merces ex Arabia suscipiat .*

Nomen pagi ex Periplo Nearchi manifestum Διφιδωτίς dictus , ἵνα λιβανωτόν τε ἀπὸ τῆς ἐμπορίας γῆς οἱ ἔμποροι ἀγινέσσι , καὶ τὰ ἄλλα ὅσα θυμιάματα ἡ Ἀραβων γῆ φέρει *e quo mercatu thus , aliaque aromata , quae fert Arabia , negociatores adferunt :* aliqui tamen scribendum putant Τεριδῶν , uti est apud

P. 37.

Ptolomaeum ; vel autumant nomen pagi appellari ἀπόλογον , quem ad ostium Euphratis collocat Arrianus , quo ἐμπόριον νόμιμον . Ex quo Babylonem merces Indicae , & Arabicae vehebantur per

in perip.
mar. Rub.

Euphratem , qui illam interfluens ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων , ἐὼν μέγας , καὶ βαθύς , καὶ ταχύς . ἐξίει δ' ὅσον ὅσον εἰς τὴν ἐρυθρὴν θάλασσαν *magnus & altus & celer ex Armeniis in Rubrum mare decurrit .*

Herod. I. 2.
P. 180.
vid. p. 185.

Adulis , & Muza erant emporia celebriora Arabum , & prae omnibus Arabia felix , in qua recipiebantur merces Indicae , & Aegyptiacae , cumque prius fuisset urbs , postea pagus , ut memorat

P. 14. & 15.

Arrianus ; ipsam enim Caesar destruxerat . Muza celeberrimum erat emporium τὸ μὲν ὅλων Ἀράβων , καὶ ναυκληρικῶν ἀνθρώπων καὶ ναυτικῶν *totum incolitur ab Arabibus rei nauticae , & maritimae pe-*

P. 12.

Strab. l. XVI. *ritis*. Albus vicus erat etiam ἡ Ναβαταίων ὡς ἐμπορεῖον μέγα *maximum Nabathaeorum emporium*, ad quos pervenit Aelius ab Augusto in Arabiam missus. In Arabiam Romanos mercatum
 lib. VI. cap. XXVII. & XXVIII. ivisse liquet ex Plinio, qui ubi de quibusdam Arabiae locis illi occasio est loquendi, ait *nostri negotiatores dicunt*. Quamplurima haberemus de Arabia, si remansisset liber Jubae *de expeditione Arabiae ad Cajum Caesarem*. Attamen orationem nostram concludemus loquendo de divitiis Arabum auctoritate & testimonio Strabonis, cujus aetate etiam divitiis magnis affluebant *νυνὶ μὲν οὖν ἐμπορεῖσι καὶ πλεῖστοι διὰ τὸ καὶ τὴν ἐμπορίαν εἶναι πυκνὴν, διὰ τὴν αὐτῶν*
 LL. p. 39. *at nostra quidem aetate Arabes copia rerum & divitiis abundant, quia assidua est & copiosa negotiatio*. Strabo cum Geographiam scripsit, saeculo Tiberii vivebat, ut idem testatur. Quinimo ut magis τῆς δὲ τῶν Ἀράβων ἀδυναμίας *Arabum opulentiam* demonstraret, asserit Alexandrum eam regionem efficere constituisse, postquam ex India rediisset, sed omnia ejus consilia morte fuerunt everfa.

DE MERCATURIS
 PHOENICUM.
 CAPUT. II.

Nunc mercaturas Phoenicum explicabimus, de quibus nunquam mentio a Poëtis & Historicis, nisi honorifica & liberalis, propter navigationes & colonias, quas ubique terrarum fundarunt, & ob commercia amplissima, quae instituerunt. Mercaturam induxisse hominibus inexplibilem illam di-

vitiarum sitim, cujus primos inventores Phoenices Cicero affirmat : *Poeni primi mercaturis ac mercibus suis avaritiam, & magnificentiam, & inexplebiles cupiditates omnium rerum importaverunt in Graeciam*. Poenos hic fuisse Phoenices

L.III. de Rep.
apud Nonium.

certum est, nam Poenos in Africa ex Phoenicibus oriundos Plinius & Strabo prodiderunt. Phoenices *ἄμφοροι* fuere & *κάπηλοι*. Sophocles

ὦν ἔθ' καὶ πρᾶσιν ὡς φοῖνιξ ἀνὴρ

Σιδωνίος κάπηλος.

κάπηλοι antiquis Graecis Auctoribus sunt, qui maria decurrunt exportandis, vel importandis mercibus. Pollux *ἄμφοροι, κάπηλοι, μεταβόλοι*. Ex eodem Sophocle etiam constat non fecisse Phoenices venditiones emptionesque, nisi praesentaria pecunia

ὥθ' ὑ φοῖνιξ γίνομαι

τῇ μὲν δίδωμι χεῖρ, τῇ δ' λαμβάνω.

quod Plautus de Graecis dixit *Graeca mercari fide*. Arabibus etiam *كاهل*

Sidonii, Tyrii, Aradii celebres Phoenicum populi, Sidonii vero antiquissimi apud Poëtas,

quamvis αἱ δ' εἰς Λιβύην καὶ τὴν Ἰβηρίαν ἀποίκιαι, Strab. L.XVI. p. 736.

μέχρι καὶ ἔξω Σηλῶν τὴν Τύρον πλεόν ἐξυμνοῦσι *coloniae in Africam & Hispaniam, usque ad loca extra columnas, deductae, Tyrum magis utique*

celebrant. Tyrus enim olim partu clara fuit Plin. l. v. c. XLX. *uribus genitis, Lepti, Utica, & illa Romani imperii aemula, terrarum orbis avida, Carthagine, etiam*

Ezech. cap.
XXVII. v. 2.

Gadibus extra orbem conditis : Unde in Bibliis

vocatur רכלת העמים אל אים רבים *negociatrix populo-*
rum ad insulas multas; quod sic explicat Jonathas

מסבא סחורה לעממא לנגון סגיאן *quae suppeditat negociationem populis & insulis*

multis; populis enim tam iis, qui habitabant in

continenti, quam in Insulis multas merces suppe-

in Ezech. c.
XXVII. v. 16.

ditabat. Hanc aviditatem lucrandi, qua orbem

terrarum perlustrabant Phoenices, iis Hieronymus

exprobrat, ac notat qui ipsius sacculo divitias quae-

rebant mercaturis *usque hodie autem permanet in*

Syris ingenitus negociationis ardor, qui per totum

mundum lucri cupiditate discurrunt, & tantam

mercandi habent vesaniam, ut occupato nunc orbe

Romano, inter gladios, & miserorum neces quae-

rant divitias, & paupertatem periculis fugiant;

ubi Syri sunt Phoenices. Herodotus οἱ δὲ Φοίνικες,

l. II. p. 116.

τῶν ἐστὶ Σιδῶν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκεῖουσιν *Phoenices, quo-*

rum Sidon est, in Syria incolunt; maxime τῆς

Sυρίας τὸ παρὰ θάλασσαν *maritima Syriae*: etiam

l. VII. p. 89.

Plinio *Phoenice pars est Syriae*, quam alias *oram*

maritimam Syriae vocat. Quae regio in orbe est,

in quam Tyrii non penetrarent, maria decurrendo?

vel quas terras non detegerent, in quibus & mer-

l. XXXVI.

c. 26.

l. IV. c. 12.

Scyllax memoriae mandavit, cum prae aliis, qui

illam inhabitaissent, memorat etiam Φοίνικες, ut

emendavit Hoëschelius; non vero Θείνικες, ut erat

in Periopl. p.
4. ed. Huds.

in codicibus, ex errore fortasse librariorum, qui φ in Θ mutarunt. In Cypro etiam λήπαθος (vel si velis cum Stephano λάπιθος) fuit φοινίκων. Extra columnas in Libya πόλις Φοινίκων Λίξος, & alia Θυματηαίς, quae Stephano est Θυματηρία, Hannoni vero Θυματήριον. Scyllacis Cariadensis auctoritas non est parvifacienda, utpote antiqui Geographi, non illius tamen, quem memorant Herodotus, Aristoteles, Strabo, & alii, nam periit egregium illud opus, ut pluribus probat vir clarissimus Dodwellus: verum junioris, illius scilicet, cujus meminit Svidas, quique inter alia etiam conscripsit ἀντιγραφὴν πρὸς τὴν Πολυβίου ἱστορίαν. coaevus enim erat Polybios, qui ex antiquorum Periplis suam contexit. Scyllax etiam refert ac enumerat, quae P⁵⁴ Phoenices importarent Caerneis, qui & Aethiopes erant οἱ ὃ φοινίκας ἔμποροι εἰσάγασιν αὐτοῖς μύρον, λίθον, κέραμον Ἀθηκὸν καὶ χῆς *Phoenices vero mercatores portant ipsis unguenti Aegyptii lapidem, tegulas Atticas & vasa*. addit etiam vinum. melius ac rectius Gronovius textum ita emendavit μύρον, λίνον Αἰγύπτια vel ἁπλῶς, μύρον, λίθον Αἰγύπτιον *unguentum & marmor Aegyptium*. Contra vero ab Aethiopibus Phoenices revehebant pelles Cervorum & Leonum, & Pardalium, & dentes Elephantum. Gadera etiam ad fretum erat

Τυρίων παλαιῶν ἐμπόρων ἀποικία

Tyriorum veterum mercatorum colonia, ut verbis

in Perieg.
p. 10. edit.
Huds.

in Iberic.

l. I.

Herod. l. VI.
p. 47.

l. II. p. 104.

ap. Spon. in
misc. p. 344.

Strab. l. XIV.
p. 668.

l. II. p. 112.

utar Scymni Chii; imo vox ipsa Phoenicum est. Plinius *Poeni Gadir, ita Punica lingua septum significant*. Hesychius Γάδαρα, τὰ πειφράσματα. Ibique Phoenices Herculis templum construxere, qui aetate Appiani φοινικικῶς colebatur. In mari Persico, quod pro parte maris Rubri a quibusdam habetur, Tyrum & Aradum condidere, quarum incolas aliqui, ut narrat Strabo, Tyriorum colonos esse voluere. Thasum etiam condiderunt, in qua metalla auxi Φοίνικες ἀνεῦρον a Phoenicibus inventa. Phoenices in Graecia mercaturam exercebant, ut testatur Herodotus φοινίκων ὁκέσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσχονται *Phoenices, qui cum Graecis commercium habent*; in celebrioribus enim emporiis, Phoenicum conventus erat, in quibus ipsi stationem, & domicilium habebant, ut curam mercaturae susciperent ac commerciiis praessent. Hinc in marmore Delo reperto legitur decretum sancitum a ΤΩ ΚΟΙΝΩ ΤΩΝ ΤΥΡΙΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ *communi Tyriorum mercatorum, & nauclerorum*, qui in Delo degebant; quinimo in fine ejusdem decreti legitur Η ΕΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΤΥΡΙΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ *conventus Tyriorum mercatorum & nauclerorum*. Delus enim erat emporium μέγα καὶ πολυχρήματον *magnum ac opulentum*. Memphis etiam in Aegypto domicilia habuisse, tempestate sua narrat Herodotus πειοικέουσι ὃ τὸ τέμενος ἴστο Φοίνικες Τύριοι κα-

καλέεται ὃ ὁ χώρος ὅτος ὁ συνάπας, Τυρίων στρατο-
 πεδὸν *circumquaque Phoenicibus Syriis habitanti-
 bus templum* (Vulcani), *qui locus omnis, Tyrio-
 rum castra appellatur* ; cum Phoenicibus uterentur
 Aegyptii ad navigationem . Unde Necus Aegy-
 ptiorum Rex navibus ἀπέπεμψε φοίνικας ἀνδρας
misit Phoenices ex Rubro mari, ut per columnas
 Herculeas in Aegyptum remearent ὅτω μὲν αὕτη
 (Λιβύη) ἐγνώσθη τοπρώτον *atque in hunc modum*
 (Libya) *primum est cognita* . & Cambyſis regis
 Perſarum, qui Aegyptum ſubegit, exercitus omnis
 nauticus ex Phoenicibus erat compoſitus πᾶς ὁ
 Φοινίκων ἤρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός, quibus & uſus
 eſt Darius cum Graeciae bellum intulit . Puteolis
 etiam ſtationem habuiſſe evidens ex marmore
 apud Gruterum ; de Tyriis enim eſt inſcriptio
 ΟΙ ΕΝ ΠΟΤΙΟΛΟΙΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ
 ΕΝ ΠΟΤΙΟΛΟΙΣ ΣΤΑΤΙΩΝΑΡΙΟΙ, qui munus
 ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΩΝ exercebant Gallo
 & Flacco Conſulibus ſub Antonino ; & ex alio
 marmore apud Reineſium, quod Neapoli fuit
 erutum

Herod. I.IV.
P. 42.

Herod. I.III.
P. 19.

I. VI.

P. 1105.

P. 601.

IMP. CAESARI

IERAPOLITANI

PEPYTENSES

QVI PVTIOLIS CONSISTVNT.

Paul. in leg.
VIII. n. de
cenfib.

ap. Grut.
p. 110. 7.
p. 481. 2.

in Claud.

Quae inscriptio posita sub Domitiano Imperatore; ut autumat Reinesius, cujus nomen ex omnibus marmoribus ac nummis fuit erasum ob contumeliam, & odium, quo illum est persecutus Senatus populusque Romanus, quod & Commodus, & Maximino, & aliis evenit: Hieropolitani ergo ex Hierapoli Syriae, ac Berytenses e Phoenice (*Berytos* enim *in Phoenice*) Puteolis conventum coetum sodalitatemque habuerunt mercaturae causa; nec mirum in inscriptione legi PEPYTENSES pro BERYTENSES, nam soliti erant Lapididae P ponere pro B. & R. ut pluribus probat Josephus Scaliger in Indice Gruteriano, & Reinesius. Legimus etiam PVTIOLIS cum alias COLONIAE PVTEOLANORVM & PVTEOLIS; Graecam imitati sunt formam scribendi; ΠΟΤΙΟΛΟΙC enim & ΠΟΤΙΟΛΟΤΣ est in marmore Farnesiano & Arundelliano; & in gestis Apostolorum ποτιόλους legimus, quamvis Dio πουτεόλων scribat.

Phoenices, quae in una regione nascebantur, in aliam importabant, sicque mercimonia instituebant, ut amplissimas divitias compararent. Hinc legimus Gerrhaeos populos Arabiae, qui auro & aromatibus abundabant, τῇ Φοινίκων φιλεργία λυσίλεϊς ἐμπορίας *lucrosissimas negotiationes sedulitati Phoenicum* dedisse. Aromata Orientis in Graeciam advexisse compertum est ex Mnesimacho in Hippotropho κέραν κασίας ἀπὸ γᾶς Ἀΐας (Ἀΐας *scri-*

scribendum) *ἀλίας Συρίας cassam urunt advectam* ap. Athen. P. 403.
ab Asiatica terra, nempe maritimis Syriae, ubi
Phoenice denotatur. Quamvis Didymus opinetur
myrrham staten εἰς Αἴγυπτον κατὰγομένην κομίζεσθαι ap. Athen. l. XV. p. 689.
πρὸς τὰς Ἑλληνας in Aegyptum advectam, ad
Graecos deinde importatam fuisse. Herodotus ta-
men, cui major auctoritas tribuenda, contrarium
innuit ἐς Ἑλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι Phoenices ad l. III. p. 107.
Graecos exportant, scilicet myrrham; antiquissi-
mis enim temporibus in Graeciam, maxime in
Boëotiam cum Cadmo venerunt, in quam nomina Herod. l. II. p. 49.
Deorum ac literas etiam convexerunt. Nec modo
in Graeciam, verum & in alias regiones merces
Aegyptias & Assyrias convexisse testis Herodotus l. I. p. 10.
ἀπαγινέοντας ὃ φορτία Αἰγύπτια τε καὶ Ἀσύρια, τῇ
τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος
faciendisque Aegyptiarum & Assyriarum mer-
cium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Ar-
gos pervenerunt. Ex Hispania maximam argenti
copiam exportabant, ut refert Possidonius ἀγορά- ap. Diod. l. VI. p. 216.
ζοντες τὸν ἄργυρον μικρῆς τινας ἀντιδόσεως ἄλλων
φορτίων argenti magna vi (ex Hispania) rerum
vilium permutatione comparata. Aristoteles lo-
cum Hispaniae designat, Tartessum nempe, ubi
τοσούτον ἄργύριον ἀντιφορτίσασθαι ἔλαγον καὶ ἄλλον ναυ- in lib. mirab.
τικὸν ῥύπον ἐσαγάγοντας tantam argenti vim oleo
aliisque sordibus permutarunt Phoenices, ut nec
capere naves, nec ferre possent.

c. XXVII.
v. 12. & 19.

l. XXXIV.
c. XIV.

p. 24.

Quae in Tyrum ferebantur, nunc disquiramus. Nundinas Tyrias aere ferroque a Javanaeis, qui Paraphraſti Chaldaeo & R. Jacobo Macedones sunt, insignitas fuiſſe ab Ezechiele traditum. Ferrum enim Macedonicum celebratiſſimum ac inſigne apud Plinium, & in Codice *de Metallariis*. Quod & compertum ex inſcriptione apud Reineſium

IOVI OPTIMO MAXIMO DOLYCHENO
VBI FERRVM NASCITVR

ap. Ezech.
c. XXVII. &
c. XVIII.

Strab. l. XV.

l. II. de for.
Alex.

ap. Ath. l. I.

Notum enim ac manuſtum δολίχην oppidum eſſe Epiri ſeu Macedoniae. Damasceni etiam in Tyriis nundinis ferebant ϩβλην ϩ vinum *Chalybonium*, quod tam celebratiſſimum fuit, ut Perſis conſuetum eſſet bibere οἶνον ὃ ἐκ Συρίας τὸν χαλυβώνιον. Unde Plutarchus & Svidas habent χαλυδώνιος. Damasci vites Chalybonias propagarunt Perſae, qui diutiſſime Aſiae dominatum retinuerunt. Poſſidonius ὁ Περσῶν Βασιλεὺς τὸν χαλυβώνιον μόνον οἶνον ἔκτεινεν ὃν φασι Προαδώνιος καὶ Δαμασκῶ τῆς Συρίας γίνεσθαι, Περσῶν αὐτοῦ καταφυτεύσαντων τὰς ἀμπέλους *Perſarum Rex nonniſi Chalybonium vinum bibit, quod ait Poſſidonius etiam Damasci gigni, cum ibi vites propagaverint*. Verum praeter vinum Damasceni Tyrum convehabant etiam ϩαϩαϩ *lanam candidam*; quae Tyrum deferebantur ex Damasco etiam aetate Hieronymi, qui haec literis conſignavit *inter caeteras negociationes Tyri ad*

nun-

nundinas ejus de Damasco deferebatur vinum pinguiſſimum & lana praecipua; quod uſque hodie cernimus.

Comm. in
Ezechiel. ,

Quae vero apud Tyrios naſcebantur, vel fiebant, ſolum purpuram vendidiſſe comperimus, qua locupletiores facti. Strabo narrat Tyrum locupletioſiorem evaſiſſe τοῖς πορφύροις. πολὺ γὰρ ἐξή-
τασαν πασῶν ἡ Τυρία καλλίστη πορφύρα *purpurarum piſcatu; Tyria enim purpura optima omnium perbibetur.*

l. XVI. p. 757.

Pro purpura quidem antiquiſſimis temporibus ἰσος αἰσιος ἦν πρὸς ἄργυρον ἐξεταξομένη *par argenti pondus rependebatur; omnis quidem nobilitas Tyri aetate Plinii conchylio atque purpura conſtabat.* Quamobrem, ut Salmaſius recte opinatur, Φοίνιες dicti a purpurae tinctura, qua gens illa olim celebrata eſt, nam Φοίνιξ *ruber* eſt, & praecipue de ſanguinis colore dicitur. Homerus

Theopomp.
ap. Athen.
l. XII. p. 526.

l. v. c. XIX.

Φοινίωτο δ' ἄματι γῆμα.

apud Heſychium Φοινικῶν explicatur αἵματιῶδες & Polluci Φοινίωσθαι eſt de purpura Tyria, quam & Φοινίωσαν βαφὴν vocat. Hinc apud Tyrios certa *corpora murilegulorum* in lege Theodoſii, qui a Valente prius *conchyleguli* appellati. Ita in marmore Hierapoli reperto Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΒΑΦΕΩΝ. Conchyleguli erant piſcatores conchylii ſeu muricis, habebantque naviculas legendis conchyliis deſtinatas, de quibus Caſſiodorus ſua aetate haec habet: *quid*

l. XVI. Cod.
Theod. de
muril. & gyn.

l. v. Cod. eo-
dem tit.

ap. Spon. in
itin. p. 420. &
Smith. in ſe-
pt. Aſ. Eccl.
not. p. 147.

agunt tot artifices, tot nautarum catenae, tot familiae rusticorum: legendum cum Gothofredo tinctorum vel fucatorum, qui etiam murileguli dicebantur, quique incumbabant ad fucandam seu colorandam blattam sericam, & metaxam in usum Principis, cum nobilissima ac praestantissima omnium fuerit Tyria; quare si quis generaliter purpuram stipulatus sit, deinde specialiter Tyriam petat, plus petere intelligitur. Baphia enim Fenicis magno in honore erat, utpote vestibis Principis destinata, quemadmodum habetur ex lege Theodosii junioris. Sic apud Libanium Βαφῆ erat Fenicia; quod argumentum Sophistae celeberrimo ac disertissimo dedit laudibus Phoenicen ornare, nam αὐτῆς βαφῆ. In Phoenice, ut apparet ex lege Valentis, negotiatores erant Baphiae purpurariae; Imperator enim scribit *ad Leontium Consulem Fenicis*, illique edicit, ut compellat negotiatores *ad pensationem auri, quod negotiatoribus indicitur*, inter quos recenset *conchyliolegulos*, qui negotiationi muricis operam dabant; quique propterea *purpurarii* vocati, in Paratitlis *περγαματέων ὁμοιοὶ τὴν πορφύραν*. de his etiam in inscriptionibus a Grutero collectis mentio fit.

Justia. par.
XXIV. de
action.

l. ult. Cod.
Theodos. de
muril.

ep. ad An-
dron. CXC.

l. V. Cod.
Theod. de
ultr. collat.

LXVII. π. de
excus. mun.

C. VARI PHILADELPHI

PVRPVR.

A. SEMPRONIO

PVRPVRARIO.

p. 649.

Et alibi de quodam Tiberio, qui

NEGOTIATOR ARTIS PURPURARIAE

Ex Purpura igitur Tyrii maximum lucrum capiebant, qua Imperatores, Senatores ac Patricii ornabantur, quaeque vectigalia augebat. Hinc Marcianus in libro *de Delatoribus* inter *species perveniennes ad vectigal* numerat *metaxam, purpuram*. *metaxa* enim, vel *nema* erant fila serica, quae Phoenices a Persis, vel ab Indis emebant ad conficiendas vestes sericas in Tyro & Beryto, quas Graecis & Romanis vendebant, ut notat Procopius, de quibus nos alibi.

l. XVI. π. de
pub. vect. &
com.

Sidone fiebant vitra, quae apud Plinium & Strabonem sunt laudatissima; unde pocula Sidonia. Aliqui verba haec Jonis in Agamemnone *ἐκπομα δακτυλωτόν*, ita interpretantur *τὸ ἔχον ἐξοχὰς*, οἷα τὰ Σιδόνια ποτήρια *poculum in quo eminent tuberosa quaedam, qualia e Sidone advebuntur*. Materiam vitrariam Sidonii petebant a rivo *Pagida* sive *Belo*, qui *vitri fertiles arenas parvo litori* miscebat. Arenae ergo *Beli* deferebantur *Sidonem*, ubi officinae vitrariae ad fundendas arenas. Verum de his alias, cum de vitris, & modo ea tingendi, & pingendi apud Aegyptios disputabimus. Sidon etiam clara propter pallia picturata, quae ibi conficiebantur. *Homerus*

ap. Ath. l. XI.
p. 468.

Plin. LV.
c. XIX.

οἱ τέπλοι ἀμφοτέρωθεν ἔργα γυναικῶν

Σιδονίων.

Sidonii celebrantur ab Auctore Aetimologici magni, quod ἐφεῦρον πρῶτοι κάμναν σινδόνας *artem invenerunt elaborandi sindones* : nec a vero abhorret Sidonios vel Tyrios sindones invenisse . Martialis

Nec sic in Tyria sindone tutus eris .

Jud. c. XIV.
v. 13.

c. II. v. 23.

I. XIII. c. L.

DE MER-
CATURIS
AEGYPTI-
ORUM ET
INDORUM.
CAPUT. III.

Herod. I. II.
p. 14.

In Bibliis memorantur sindones , quae e lino fuerunt ; legimus enim apud Herodotum σινδόνης βυσσίνης ; & apud Isaiam סִנְדֹנָה quae vox in translatione Graeca est βύσσος . Sidone optimum unguentum ex liliis parabatur, ut memorat Plinius, de quo Dioscorides ἀπλῶς dixit ἐν Φοινίκῃ.

Verum quanto Phoenices summum gradum honoris & laudis assecuti sunt navigationibus ac mercaturis , quas ubique terrarum suscipiebant ; tanto Aegyptii suis pollentes opibus, nihil aliorum indigentes , ociosam aetatem & quietam sine ullo labore traducebant , cum habitarent regionem feracem , & uberrime rebus affluentem , in qua illaboratum percipiebant fructum ἔτε ἀρόξῳ ἀναρῆγνυνύτες ἀύλακας, ἔχουσι πόνους, ἔτε σπάλλοντες, ἔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι ἔδεν, τῶν ἄλλοι ἀνθρώποι περὶ λήϊον πονέουσι *neque proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum, quae in arvis colendis caeteri mortales laborem tolerant.* Nam ubi fluvius Nilus irrigavit arva, jaciunt Aegyptii femina, quae a suis immissis conculcantur, messemque expectant : ex qua amplissimi redditus & maximae divitiae prove-

nie-

niebant. Quare jure optimo χρυσοῦρῥόας Nilus fuit denominatus μετὰ ξοφῶν ἀφθόνων καὶ χρυσὸν ἀκίβδηλον κατὰφέρει ἀκινδύνως γεωργήμῳ, ὡς παῖσιν ἐξαρκεῖν ἀνθρώποις *quia cum alimentis exuberantibus aurum purum putumque debebat, sine periculo excultum et collectum, tanta copia, ut cunctis mortalibus sufficiat*. Nec Aegyptii Graecanicis institutis μηδ' ἄλλων μηδαμᾶ μηδαμῶν ἀνθρώπων uti volebant; quibus cognoscendis solent homines peregrinari vel navigare, longinquasque regiones petere: abhorrebant enim a consuetudine, foedere, & amicitia aliarum gentium. Adde etiam religionem quandam, qua odisse mare Aegyptios Sacerdotes comperimus apud Plutarchum. Quae etsi fuerit Sacerdotibus peculiaris, hanc tamen opinionem populo instillavisse verosimile est propter jus & auctoritatem, qua illum moderabantur. Plutarchus in *Symposiacis*, in quibus multa erudite docteque disputavit, animadvertit, quod Sacerdotes Aegyptii sua aetate salem vitarent ὡς μήτε ὄψον προσφέρεσθαι μηδὲν ἄλσει θαλαττίοις μεμιγμένον *ut nec cibum vel condimentum mari ad sine usurpent*; ejus rationem addit τὸ πρὸς τὴν θάλατταν ἔχθος ὡς ἀσύμφυλον ἡμῖν καὶ ἀλλοτρίον, μᾶλλον δὲ ὅλως πολέμιον τῇ φύσει τῶ ἀνθρώπου *quod mare oderunt, ut alienum a nobis elementum, omninoque ut inimicum humanae naturae*, cum in eo periisset Osiris, quem patrem

Athen. l. V.
p. 203.

Herod. l. II.
p. 91.

l. VIII. p. 729

in l. de Ind.
& Ofir. p. 36.

LXVII. p. 793

p. 787.

LI. & II.

LXV. p. 687.

LXI.

ac servatorem Aegypti reputabant. Quinimo ne-
que navium rectores compellabant ὅτι χρω̄νται
θαλάτῃι utpote mari utentes, indeque victum
suum petentes. Quamobrem verissime Strabo
scripsit οἱ μὲν οὖν πρότεροι τῶν Αἰγυπτίων Βασιλεῖς,
ἀναπῶντες οἷς εἶχον, καὶ ὅπῃ ἐπει(α)κτων δεόμῃοι,
δραβεβλημῃοι πρὸς ἀπῶας τοὺς πλέοντας, καὶ μαλῶ-
σα τὸς Ἑλλῆνας *primi quidem Aegyptiorum reges*
iis contenti, quae habebant, nec valde accersitis
aliunde rebus indigentes, ab omnibus naviganti-
bus accusabantur, praesertim a Graecis; cum recte
uterentur τῆς χώρας δὲ θαμμονία *regionis ubertate.*
Et quamvis legamus apud Diodorum, Bacchum,
Herculem & Ofiridem ad Indos penetrasse, ibique
leges condidisse, civitatesque fabricasse, ac colonias
Aegyptiorum disseminasse, nihilominus haec fuit
sententia peculiaris Megasthenis, & quorundam
paucorum, quos Eratosthenes, & quamplurimi alii
irriserunt, & subsannarunt, uti & Strabo καὶ τὰ
ᾧ Ἡρακλέους δέ, καὶ Διονύσου Μεγασθένης μὲν
μετ' ὀλίγων πῖσα ἡγῆται. τῶν δ' ἄλλων οἱ πλείους, ᾧ
ᾧ καὶ Ἐρατοσθένης, ἀπῖσα καὶ μυθώδη, καθάπερ
καὶ τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλῆσιν *Herculis, & Bacchi res*
gestas Megasthenes cum paucis quibusdam credit.
Aliorum magna pars, e quibus est Eratosthenes,
fabulosa, & minime credenda arbitratur, ut &
quae apud Graecos jactantur. Ita etiam, ut alias
idem Strabo asserit, plerisque eorum, qui de Ale-

xan-

xandro scripserunt, credere non est tutum; de rebus enim Medorum, Syrorum, Persarum, & Indorum sub Romanorum, & Parthorum imperio plenior, ac verior cognitio facta fuit οἱ γὰρ παλαιῶν ἐκείνων συγγραφεύες, καὶ τὰ χωρία καὶ τὰ ἔθνη ἐν οἷς αἱ πράξεις, καὶ πιστότερον λέγουσιν, ἢ οἱ πρὸ αὐτῶν; μάλλον γὰρ κατωπτεύκασι *qui enim ista descripserunt, cum gentes, tum res gestas fidelius descripserunt, quam priores: plenius enim perspexerunt.* Aliqui vero existimant sub Cambyse, cum Aegyptum invasit, quamplurimos Aegyptios ad Indos confugisse. Quae, ut probent, asserunt Indos Bovem adorare, & quae propria fuisse Aegyptiis cum Indis communicata, qui fortasse diu apud hos morati, ea ibi introduxisse, uti est distributio gentis in certas tribus, opinio metempsychosis, pyramidum usus, & alia, quae Indis tribuunt, uti ab Aegyptiis profecta ac derivata. Verum hoc est dubiam conjecturam facere, sermonemque de his rebus habere, quae expresse conscriptae apud Scriptores non extant, cum his etiam probabilitas deficiat. Haec enim omnia Daniel Huetius, quamvis doctissimus vir, oratione collegit sine ullo locuplete Auctore, atque teste, cui haec somnia, ac conjecturas levissimas relinquimus.

in dem. E-
van. p. 80. ed.
Par. in fol.

Aristidis in praesentia illud verum esse arbitramur, quod Aegyptii μὴ ἀποδημήσαντες *nunquam sint peregrinati*; militiae enim & agro co-

in Aegypt.
p. 561.

de Repub.
LVI. c. X.

lendo operam dabant, quod & aetate Aristotelis faciebant, qui in libris de Republica probat seorsum distinctam ac distributam per genera esse civitatem oportere καὶ τὸ μάχιμον ἕτερον εἶναι, καὶ τὸ γεωργεῖν. ἐν Αἰγύπτῳ τε γὰρ ἔχει τὸν ζῳοπόν τῶτον ἔτι καὶ νῦν εἴ αὖτε alterum genus militare, εἴ αὖτε alterum, quod in agro colendo versetur, esse debent; nam εἴ in Aegypto etiam usque ad hodiernum diem hoc institutum viget.

Aegyptii etenim commercium cum Indis habuerunt aetate Alexandri Magni, qui res Asiae aperuit, & commercium Aegypti in Alexandria ex mercibus Indicis & Arabicis instituit. Res Asiae antiquis temporibus fuisse ignotas demonstravit magnus ac celeberrimus Historicus Polybius, donec sub Alexandro Macedone notae ac manifestae fuerunt; legimus enim Naucrithin τοπαλαγὸν ἐμπορίον *vetus emporium* fuisse, ubi mercatura exercebatur ab incolis, Graecis, & Phoenicibus, qui postremi merces Assyrias vel Arabicas non per Nilum, sed terrestri itinere in Aegyptum convehabant. In Polycharmi Naucratis libro de Venere legimus Herostratum qui & Naucratis erat, ἐμπορία χάριν *mercaturae gratia* navibus multas regiones adire solitum, maxime ad Cypri Paphum. Naucrithin etiam Graecis mercatoribus incolendam Amasis facultatem dedit, ut scribit Herodotus, de quibus alias nos uberius ac fusius dice-

ap. Ath. J. XV
p. 675. & 676

dicemus . Naucrithi successit Alexandria , quam Alexander condidit, destructa Tyro , loci amplitudine , operum magnificentia ac commercii illustrem , quae καλλει καὶ μεγέθει καὶ ΠΡΟСОΔΩΝ πληθεει καὶ τῶν πρὸς ἑοφὴν ἀνηπόντων πολὺ ἄφαιρεται τῶν ἄλλων *magnitudine , elegantiaque ,* **RE-DITUUM** *ubertate : adde etiam , commodis ad victum pertinentibus , aliis multum praestat ,* ut ait Diodorus . In hanc merces maris Mediterranei, Indicae , & Aethiopicae invehantur . Arrianus Ἀλεξάνδρεια καὶ τῶν ἐξωθεν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Αἰγυπτὸς φερομένων ἀποδέχεται *Alexandria* **et** *externas merces ,* **et** *quae ab Aegypto veniunt , recipit ;* quod prius a Strabone explicatum μόνη γὰρ ἡ Ἀλεξάνδρεια τῶν τοιούτων , ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὑποδοχῆον ὄντι , καὶ χορηγεῖ τοῖς ἑκτὸς *nam sola fere Alexandria et recipit istas merces* Indicas & Troglodyticas , **et** *foras emittit .*

L. XVII.
P. 590.

in per.mar.
Rub. p. 15.

L. XVII.
P. 798.

Unde idem Strabo summis laudibus extollit Alexandriam , ut μέγιστον ἐμπορεῖον τῆς οἰκουμενῆς *maximum totius Orbis emporium ,* praecipue sub Romanis τῶν Ἰνδικῶν ἐμποριῶν ἐ τῶν Τρωγλοδυτικῶν ἀπνευξημένων ἐπὶ τοσούτον *Indicis , Troglodyticis emporiis adeo adauctis .* Ex quibus Aegypti reditus augebantur , unde ἐν τινι λόγῳ Κικέρων φράζει *Cicero in quadam oratione dicit Auleti Patri Cleopatrae quotannis duodenum millium , & quingenum talentorum tributum pendi consueville : in*

L. XVII.
P. 798.

qua oratione id dicat Cicero de Ptolemaeo Aulēte non satis constat, nisi in oratione pro Rabirio, vel quam pro Gabinio habuit, quarum prima mutilata est, altera vero non extat. Si tamen conjecturae locus est, Cicero haec pro Gabinio dixit, etenim ex Athenaeo *πᾶς δὲ ὁ τῷ Βασιλέως τῷ Φιλαδέλφου πλεῖστος φιλαρχεὺς κατελύθη ὑπὸ τοῦ Τελευταίου Πτολομαίου, τῷ καὶ τὸν Γαβινιακὸν συσσησμένου πόλεμον, ὃ ἀνδρὸς γενομένου, ἀλλ' αὐλητοῦ καὶ μάγου* *universae quidem Philadelphi opes diligenter ab aliis Regibus conservatae, ab ultimo Ptolemaeo, qui tibicen, & magus, animoque parum virili, bellum Gabinianum excitavit, dilapidatae ac profligatae fuere.* Hic enim ab A. Gabinio unius Pompeji jussu in regnum restitutus, unde pulsus fuerat ab Aegyptiis. Sub Ptolemaeo Philadelpho Aegyptus navibus abundabat, cum navigia, quae ad Insulas dimittebantur, suaeque ditionis urbes, & Lyciam *πλείονα ἢν τῶν τετρακισχιλίων* *plura quam quatuor millia fuere.* Sub Romanis vero aucta & amplificata vectigalia commercii & mercaturae causa, nam superioribus quidem temporibus ne viginti quidem navigia in Arabicum Sinum transire audebant, ut extra angustias caput exererent *νῦν δὲ καὶ ὅλοι μεγάλοι σέλλονται μέχρι τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν ἄκρων τῶν Αἰθιοπικῶν, ἐξ ὧν ὁ πολυτιμώτατος κομίζεται φόρτος εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τεῦθεν πάλιν εἰς τὰς ἄλλας ἐκπέμπεται* *τό-*

L.V.p. 206.

Athen. L.V.
p. 203.Strab. L.XVII
p. 798.

τόπῳ. ὥς τὰ τέλη διπλασία συναΐνεσθαι, τὰ μὲν εἰσαγωγικά, τὰ δὲ ἐξαγωγικά. τῶν δὲ βαρυτίμων βάρεα καὶ τὰ τέλη *nunc* (loquitur Strabo de suis temporibus) *maximae classes usque in Indiam, & extrema Aethiopiae transmittuntur, unde preciosissimae merces in Aegyptum advehuntur, ac rursus ex Aegypto in alia emittuntur loca. Quare dupla vectigalia exiguntur; altera quidem rerum, quae importantur, altera earum, quae exportantur, ac preciosarum quidem mercium gravia sunt vectigalia.* Unde ab Athenaeo, qui vixit sub Antonio Pio, Alexandria laudatur ὡς πλούσιον *propter opes, quibus abundabat.* LXV.p.689.

Nunc indicabimus iter, quo merces ex Syria, Arabia, aut Aethiopia in Aegyptum importabantur. ὅτι μὲν οὖν τῆς Λευκῆς κώμης εἰς Πέζαν, ἔν- Strab. L. XL.
p. 781. τεῦθεν δ' εἰς Ρινοκόλουρα τῆς πρὸς Αἰγύπτῳ Φοινίκης τὰ φορτία κομίζεται, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὰς ἄλλους *ex Albo Vico* (qui maximum Nabathaeorum emporium erat) *in Petram, ex Petra Rhinocolura, quae in ipsa Phoenice est apud Aegyptum, merces solebant portari; atque hinc in alia loca.* Haec fuit via, quam ire & redire antiqui mercatores solebant ad importandas merces Arabicas, & Indicas in Aegyptum; quamve ivisse Madianitas & Ismaelitas simile vero videtur, nimirum ex Arabia in Syriam, ex qua in Aegyptum transibant, in quam aromata aliasque merces devehebant; pondum enim

enim apertum iter, & navigatio per mare Rubrum; inde per Aegyptum, ut de suis temporibus narrat Strabo, sub quo maximae classes usque in Indiam, & Aethiopiae extrema mittebantur, quibus comportabantur in Aegyptum aromata, mercesque preciosae; cum primis temporibus parva navigia vix angustias maris Rubri exire auderent; aetate autem sua patefacta via facili, & certa per Nilum

P. 781.

τοπλέον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῷ Νείλῳ κατάγεται
maxima pars (mercium) per Nilum Alexandriam vebitur.

Describitque passim loca, per quae

transire consueverant ad vehendas in Aegyptum

τὰ δ' ἐκ τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἰνδικῆς *Arabicas, & Indicas merces.*

Εἰς Μυὸς ὄρμην. εἴθ' ὑπερθέσεις εἰς

Κόπτον τῆς Θεβαΐδος, καμήλοις, ἐν διώρυγι τῷ Νείλῳ

κειμένη εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Casaubonus textum,

Strabonis sic emendat εἴθε ὑπερθέσεις εἰς Κόπτον τῆς

Θεβαΐδος καμήλοις, ἢ διώρυγι τῷ Νείλῳ, ἐκείθεν δ' εἰς

Ἀλεξάνδρειαν *in Muris portum, postea Camelis Co-*

ptum Thebaicam transcendunt, inde Alexan-

driam per Nili fossam. Coptus enim emporium

erat mercium, quae ex Arabia, Aethiopia, vel In-

dia advehebantur. Strabo καὶ νῦν ὁ Ἰνδικὸς φόρ-

τος ἅπας καὶ ὁ Ἀράβιος, καὶ τῷ Αἰθιοπικῷ ὁ τῷ

Ἀραβίῳ κόλπῳ κατακομιζόμενος εἰς Κόπτον φέρεται.

καὶ τῷτ' ἐστὶν ἐμπορεῖον τῶν τοιούτων φορτίων *atque*

nunc omnes Indicae & Arabicae merces Arabico

Sinu advebuntur Coptum, quae ejusmodi mer-

cium

I. XVII.
P. 815.

cium emporium est. Plinius vero indicat viam, l. VI. c. XXIII.
 quam ibant navigaturi per annos singulos ex
 Aegypto in Arabiam & Indiam. Ab Alexandria
 per Nilum Coptum usque navigabatur. A Copto
 Camelis usos in Berenicem oppidum, unde in por-
 tum Rubri maris, quem a Copto distare affirmat
 CCLIIII pass. Quod longum iter evitassent merca-
 tores, commodiori usi navigatione, si opus illud
 immortale ac laude dignum Necus Rex Aegy-
 ptiorum, & Darius qui Aegyptum subegit, fossam
 nempe ad Rubrum mare perfecissent. Herod. l. II.
p. 158.

Ex Alexandria in loca Mediterranei maris
 merces Arabicae & Indicae comportabantur; quae
 perpetuo in honore apud mercatores fuit, utpote
 maximum ac celeberrimum emporium, quod ad
 nostram usque aetatem duravit; etenim Veneti
 ante navigationem Hispanorum, & Batavorum in
 Orientales Indias aromata, aliasque merces ex
 Alexandria in Italiam deferrebant. Quod etiam
 temporibus ante Theodosium peractum fuit ex te-
 stimonio antiqui Scriptoris, qui περιήγησιν τῆς οἰκισ-
 μῶν composuit, cujus textum non habemus, sed
 versionem tantum ab homine inepto & barbaro
 factam; fragmentum exhibet Salmasius *Alexandria*
abundans omnibus bonis εὐεσκίς dives. Omnes
autem SPECIES aut aromatibus, aut aliquibus
negociis barbaricis in ea abundant. Et paucis inter-
 jectis *accipiens omnia praestat omnibus.* Auctor

in not. ad
Vopis. p. 456.

ex parvo fragmento, quod Salmasius in medium protulit, ante Theodosium aetatem vivebat; memorat quidem templum Serapidis, utpote suo aevo extans, quod Theodosius solo acquavit, unde illum diris devoverunt Zosimus & Eunapius Ethnicae sectae fautores.

Nec solum in Aegyptum, Syriam, Mediam, & Armeniam res Indicae importabantur, sed in alias etiam longe distitas regiones. Medi enim & Armenii res Indicas, & Babylonias Aorsis τὸν Ταναϊν παροικοῦσιν *qui Tanaim accolunt* Camelis vectabant, pro illis aurum accipientes. Ita Strabo de Aorsis ἐνεπορεύοντο καμήλοις τὸν Ἰνδικὸν φόρτον, καὶ τὸν Βαβυλωνίων ὡς τε Ἀρμενίων, καὶ Μήδων διαδεχόμενοι. ἐχρυσόφορον δὲ ἔχ' τὴν ὁπίαν *Camelis iter agentes Indicas, & Babylonias merces ab Armeniis, Medisque accipiebant, atque ex opulentia aurum gestabant.* In mare Hircanum & Euxinum etiam importari docent Aristobulus, & Eratosthenes (quae a Patrocle exscripserunt) per Oxum, quo Hircania usque ad mare irrigatur πολλὰ τῶν Ἰνδικῶν φορτία (vel φορτίων, ut in mss.) κατὰγειν εἰς τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν, ἐντεῦθεν δ' εἰς τὴν Ἀλβανίαν περανοῦσθαι. Καὶ ἔχ' τοῦ Κύρου καὶ τῶν ἐξ ἧς τόπων εἰς τὸν Εὐξείνιον καταφέρεσθαι *multas Indiae merces per eum (Oxum scilicet) in Hircanum mare devehi. Hinc in Albaniam trajici ac per Cyrum ad sequentia loca deferri per pontum Euxinum.*

ap. Strab.
l. XI. p. 509.

Sed

Sed ut ad Alexandrinorum mercaturam revertamur. Alexandrinis sub Claudio lucrosior fuit mercatura detecta Insula Palaesimundi, a cujus Rege Legati venerunt ad Claudium: rem totam narrat Plinius his verbis: *Nobis diligentior notitia Claudii principatu contigit, Legatis etiam ex Insula advectis. Id accidit hoc modo: Annii Plocami, qui maris Rubri vectigal a Fisco redemerat, libertus circa Arabiam navigans, Aquilonibus raptus praeter Carmaniam, xv. die Hippuros portum ejus invecus, hospitali Regis clementia sex mensium tempore imbutus alloquio; percontanti postea narravit Romanos & Caesarem. Mirum in modum inauditis justitiam ille suspexit, quod pares pondere denarii essent in captiva pecunia, cum diversae imagines indicarent a pluribus factos. Et hoc maxime sollicitatus, Legatos IV. misit, Principe eorum Rachia. Notiones hasce de Insula Palaesimundi Plinius desumpsit ex libris Claudii, quos de vita sua conscripsit, in quibus verosimile est locutum fuisse de legationibus a se missis, & de itinerariis suo jussu susceptis, deque mercatura ab Alexandrinis sub suis auspiciis ac jussu peracta, unde memoria illius chara fuit Alexandrinis, ut libri ejus publice recitarentur in Musaeo, quod novum Alexandrinis condidit. Svet. in Claudio. c. XLII. Accedit, quod Plinius Claudium Imperatorem in numero Scriptorum Romanorum recenset,*

I.V.c. x.

LXII.c.XVII

ap. Athen.
II. p.22.

sicque probabile est illum exscripsisse librum, quem ante memoravimus; ubi enim loquitur de Alexandria, haec habet *ut tradit Claudius Caesar*; alias etiam memorat *historias Claudii Caesaris*. Musaeum Alexandrinum domus erat, in qua nutriebantur bonarum artium studiosi homines, quos more suo irridet Timon Phliasius ὁ σιλλογεγράφος

πολλοὶ μὲν βόσκονται ἐν Αἰγύπτῳ πολυφύλων
βιβλιακοὶ χαρακῆται ἀπείριτα δηριόωντες
μυσέων ἐν ταλάρῳ

*multi pascuntur in Aegypto populosa pugnant-
tes libris, ac semper digladiantes Musarum in
cavea.*

I.VI.p.388.

I.II.

Mercatorum Alexandrinorum mentio facta est a Dioscoride, qui Marci Antonii & Cleopatrac temporibus vixit, ubi verba facit de cassia, cujus variis speciebus enumeratis, quae fulvescens, probe colorata, longa, crassa, ac gustu mordax, ΑΧΥ ab Indigenis appellari affirmat δαφνίτις δὲ προσαναγορεύεται ὑπὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐμπόρων a mercatoribus vero Alexandrinis Daphniti cognominari; unde apparet Alexandrinos merces Indicas mercatores aetate Dioscoridis. Strabo etiam, qui Geographiae libros sub Tiberio Imperatore conscripsit, memorat classem τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐμπόρων *Alexandriae mercatorum* sua aetate per Nilum, & Arabicum sinum navigantem, ac in Indiam permeare solitam, per quos πολὺ μᾶλλον καὶ

ταῦτα

ταῦτα ἐγνωσθαι τοῖς νῦν ἢ τοῖς πρὸ ἡμῶν *multo ista*
(res nempe Indicae) nobis quam olim fuerant,
notiora reddita sunt. Strabo enim cum Aelio
 Gallo, qui Aegypto praefuit, μέχρι Συήνης,
 καὶ τῶν Αἰθιοπικῶν ὄρων *usque ad Syenem,* ἔ-
 fines Aethiopiae ascendit, ibique comperit ὅτι καὶ
 ἑκατὸν καὶ ἑκοσι ἦες πλεοῖαν ἢ Μυὸς ὄρεμα πρὸς τὴν
 Ἰνδικὴν CXX. *naves a Muris portu Indiam ver-*
sus navigare.

Nunc referemus & indicabimus portus, in
 quos merces Indicae & Arabicae devehebantur.
 Duo memorantur a Plinio, Ocelis & Cane, uter-
 que in Arabia. Alium addit Arrianus inter hos me-
 dium, Arabiam nempe felicem, quam celebre fuisse
 emporium affirmat, priusquam Caesar illam de-
 vastasset atque a fundamentis evertisset; alium vero
 in Africa collocant, qui denominatus Aromatum.
 Aetate Ptolemaei Geographi, qui vixit sub Anto-
 nino Pio navigatio erat ab India usque ad sinum
 Sinarum, quinimo mercatores sui aevi ab Arabia
 felici ad Aromata, & Azaniam, necnon ad Rapta
 navigabant. Verum majus ac praestantissimum
 emporium Indorum, & Aegyptiorum erat Arabia
 felix dicta εὐδαίμων. ὅτε μήπω ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς εἰς
 τὴν Αἴγυπτον ἐρχομένων, μηδὲ ἀπὸ Αἰγύπτου τολ-
 μούντων εἰς τὰς ἑσω τόπους διγίρειν, ἀλλ' ἄχρι ταύτης
 παραγιομδύνων, τὰς παρὰ ἀμφοτέρων φόρους ἀπεδέ-
 χετο *quod cum nondum ex India in Aegyptum*

Arrian. in-
 per.mar.Ru-
 br. p. 14. &
 15.

navigaretur, neque ex Aegypto quisquam interiora Indiae loca petere auderet, sed eo usque tantum procederetur, utrorumque (tam INDORUM, quam AEGYPTIORUM) MERCES ipsa recipiebat. Hanc Caesar postea destruxit, ut idem Arrianus scriptum reliquit -

p. 17.

Prope portum Aromatum Arrianus ponit Insulam Διοσκορίδα dictam, in quam confluebant Arabes, Indi, & Graeci, ut mercaturam facerent ἐπίξενοι καὶ ἐπίμικτοι Ἀράβων τε καὶ Ἰνδῶν, καὶ ἔτι Ἑλλήνων τῶν ΠΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΝ ΕΚΠΛΕΟΝΤΩΝ habitantes advenae sunt, ex Arabibus, Indis, Graecis quoque nonnullis MERCATURAE FACIENDAE causa eo CONFLUENTIBUS conflati: apud Ptolemaeum est Ἰήσος Διοσκορίδης Insula a Dioscoride cognominata, quia primus omnium eam detexerit, vel in illam navigarit; plerique apud Stukium suspicantur esse Insulam, quae hodie Socotora dicitur. Sic etiam aliae post hanc, quemadmodum αἱ Ζηνοβίς, Ἀλαλαίς, Διοδώρις, Αἴνις, Τιμαγένης, Σωκράτης, Μαλίχης, Ἀδάνης, omnes denominatae a Mercatoribus Alexandrinis (nomina enim Graeca sunt) qui in Indiam navigarunt, easque aliis aperuerunt. Ex Dioscoride quidem & Strabone constat Alexandrinos navibus maria Orientis penetrasse; quod etiam ex Marino Tyrio apud Ptolemaeum confirmatur, qui meminit cujusdam Diogenis, unius τῶν εἰς τὴν Ἰν-

ap. Arrian. in
peripl. mar.
Rub.

l. l. c. IX.

Ἰνδικὴν πλεόντων *ex his qui Indiam navigavere* .

Vel a rectoribus navium dictae, quos Reges Ptole-

maei miserunt , ut terras, insulas lustrarent , ac de-

tegerent ; etenim Πτολεμαῖοι βασιλεῖς *Ptolemaici* Strab. I. XVII.

Reges , fossam , quae fert εἰς τὴν Εἴρυθράν , καὶ τὸν

Ἀραβιον κόλπον *in sinum Erythraeum* εἰς *Ara-*

bicum , quamve Sesostris primus incidit , & Darius

instauravit , illi perfecerunt & aperuerunt usque ad

mare per Euripum clausum , ὥς ἐ ὅτε βύλονται ἑκ-

πλεῖν ἀκωλύτως εἰς τὴν ἔξω θάλατταν , καὶ εἰσπλεῖν

πάλιν *ut cum vellent in exterius mare navigarent*

ac rursus sine impedimento reverterentur . Quod

ex marmore Adulis reperto confirmatur , in quo ap. Sponium
P. 359.

ΠΕΡΑΝ ΔΕ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ *ul-*

tra Erythraeum mare in Arabitas navales terre-

stresque copias duxit , eosque subegit , ut ΚΑΙ

ΟΔΕΤΕΣΘΑΙ ΜΕΤ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΠΛΕΕΣΘΑΙ

εἰς *ire tuto* εἰς *navigare* victores possent ; ac pace

terra marique parta ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΔΟΥΛΗ *in Adu-*

lim profectus , Jovi , Marti , ac Neptuno ΤΠΕΡ

ΤΩΝ ΠΛΟΙΖΟΜΕΝΩΝ *pro navigantibus* sacra

fecit . Adulim Cosmas , qui floruit initio imperii

Justini Imperatoris , ponit in litore maris Rubri .

Stephano Ἀδουλις est πόλις Αἰθιοπῶν , aliis Πανὸς

ἤσος dicta . An idem ac *Aduliton* Plinii condi-

tum ab *Servis Aegyptiorum* , *maximum emporium* LVI. c. XIX.

Troglodytarum ac Aethiopum , viderint Geogra-

phi .

in per. mar.
Rub. p. 3.

I. II.

phi. Tantummodo notandum varie nomen scriptum ab Antiquis; in marmore enim est ΑΔΟΥ-
 ΑΗ etiam in iv. casu, Arriano ἀδύλα, Stephano
 vero ἀδουλις, aliis ἀδουλι, ut Herodoto, vel He-
 racrito, qui μυσῶν Βιβλία conscripserunt. Step-
 hanus tamen ἀδουλις ex canone Herodiani scriben-
 dum esse contendit, quoniam nomina, quorum pe-
 nultima in s definit, in λις terminanda. Verum
 quamvis sub Ptolemaeis Regibus in Indiam navi-
 garetur, maiorem tamen in modum promota ac
 evecta fuit navigatio, & mercatura aetate Strabo-
 nis; προτέρων ἐκ τῶν Πτολεμαϊκῶν βασιλείων, ὁλί-
 γων παντάπασι θαρρύντων πλεῖν, καὶ τὸν Ἰνδικὸν
 ἐμποροῦντα φόρτον cum sub Ptolemaeis Regibus
 perpauci auderent navigare, & merces Indicas
 advehere.

in per. mar.
Rub. p. 4.

Nunc locum habemus dicendi de mercibus,
 quas vicissim inter se Aegyptii cum Indis permu-
 tabant in Arabia felici, Oceli, Muza, Malao, Em-
 porio Mundi, & Aromatum, in quae emporia res
 ex Aegypto, & ex India importabantur, & vicis-
 sim permutabantur. Quae ex Aegypto in haec lo-
 ca deportabantur venalia numerantur ab Arriano
 ἱμάτια βαρβαρικά ἀγναχὰ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ γινόμενα,
 Ἀρσινόητικαὶ σολεῖ, καὶ ἄβολοι νύθοι χρωμάτινοι, καὶ
 λέντια καὶ δικρόσια, καὶ λιθίας ὑαλῆς πλέονα γένη, καὶ
 ἄλλης μυρρίνης τῆς γινομένης ἐν Διοσπόλει vestes bar-
 barae atque rudes, a fullonibus nondum appara-
 tae,

tae, quae quidem in Aegypto fiunt; stolae Arfinoëticae, abollae adulterini coloris, lintea, dicrossia, seu mantilia utrinque fimbriata, omnis generis vasa vitrea, atque myrrbina in urbe Diospoli elaborata. Item εἰσάγεται δὲ εἰς αὐτήν, ἀπ' Αἰγυπτῶν μὲν ὁμοίᾳ πρὸς ὀλίγος καὶ οἶνος, ὥσπερ καὶ εἰς Μυζα in illam (Canam intelligit) invehitur ex Aegypto parum frumenti & vini, non secus atque in Muzam. Apud Aegyptios vini penuria, unde loco ejus zythum bibunt, quem Aegyptiis peculiarem potum vocat Strabo. Ζῦθι, ut ait Dioscorides, σκευάζεται ἐκ τῆς κριθῆς ex hordeo parabatur, quamquam apud Theophrastum ex hordeo simul & tritico. Quae Graeci nomine οἶνος κριθίνος complexi sunt, quoniam loco vini utebantur; & quemadmodum Arabes & Hebraei ex palmis, Mauritani ex melitoto vinum conficiebant; ita & Aegyptii ex hordeo. Herodotus de Aegyptiis οἶνον δ' ἐκ κριθέων ποιοῦντες ἡσυχρόντων. ὃ γὰρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἀμπελοι vino utuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Quamvis Ulpianus vini appellatione zythum non contineri affirmaverit. Quamobrem vinum, quod ut Arrianus memorat, ex Aegypto in Canam deportabatur, vinum fortasse erat e Graecia advectum in Aegyptum; etenim, ut nobis contingit observare in Strabonis libris, vinum e Graecia in Aegyptum deferebatur; ubi enim loquitur de Laodicea haec habet τοῖς μὲν

I. XVII.
p. 555.

I. XV. de caus.
Plant.

I. si quis v.
de vin. trit.
olleg.

I. XVI. p. 752.

Α' λ ε -

lib. XVII.
p. 808.

Ἀλεξανδρεῦσιν αὕτη παρέχει το' πλεῖστον τῷ οἶνῳ
maximam quidem vini partem Alexandrinis
praebet , & ubi cujusdam mercatoris meminit
 οἶνον κατὰγοντος εἰς Ναύκρατιν Λέσβιον κατ' ἐμπορίαν
qui vinum Lesbium Naucratin comportavit; cum

ap. Ath. I. I. p. 28. Antiquis, ut ait Alexis

λεσβίῳ πόματος

οὐκ ἔστιν ἄλλος οἶνος ἢ δῖον πιεῖν

p. 4.

Lesbio vino potu suavius aliud nullum fuerit.

Rem apertius explanavit idem Arrianus, a quo
 memoratur οἶνος Λαοδικηνός καὶ Ἰταλικός ὃ πολὺς
vinum Laodicenum atque Italicum non multum,
 quod Aegyptii in Arabiae emporia convehebant ;
 tantummodo conjectura ducimur ad suspicandum
 οἶνον Ἰταλικὸν esse vinum e Sicilia delatum in Ae-
 gyptum, ex qua ad Arabes postea deveheretur.

p. 17.

Athenaeus libro primo δὲ πρὸς σοφιστῶν, ubi loquitur
 de praestantioribus ac nobilioribus vinis quamma-
 xime laudat vinum Mamertinum, quod ἔξω μὲν
 Ἰταλίας γίνεται, καὶ γινόμενος ἐν Σικελίᾳ, καλεῖται
 Ἰωταλίνος (vel ποταλίνος ut scribit Dalecampius)
extra Italiam provenit, nempe in Sicilia, & Ita-
licum tamen vocatur; quodque ut εὐτόνος *validum,*
 navigationibus neque fractum, neque debilitatum
 fiebat. Ab Aegyptiis in Arabum emporia conve-
 hebatur καὶ ἔλαμον ὃ πολὺ & *oleum, sed non mul-*
tum. In Aegypto enim praefectura Arsinoitica

Strab. I. XVII
p. 809.

ἐλαιόφυτός τε γὰρ μόνος *sola oleis confita* erat ,
 quas

quas si quis bene excoluisset oleum optimum gigneret . Caeterum ἡ δ' ἄλλη Αἴγυπτος ἀνέλαος ἐστὶ *reliqua Aegyptus oleo carebat* , in quam e Graecia importabatur ; sic legimus apud Plutarchum & Eunapium Platonem illum philosophorum facile principem oleum mercaturae causa in Aegyptum intulisse . Dino in historia Persica memorat ἄλλας *Ammoniacum salem ex Aegypto Persarum regi mitti* .

ap. Ath. I. II.
p. 67.

Quae Aegyptiis propria , vasa erant Murrhina & vitrea , quae in urbe Diospoli elaborata , in emporia Asiae deferebantur . Salmasius putat Arrianum non locutum fuisse *de illa preciosa murrina* , quae ex Carmania , & India advehebatur , quamve laudat Plinius , sed de vitro murrhino , quod in Diospoli Aegypti ad imitationem Murrhinorum fiebat . Locum Arriani denuo adducemus

in Plin. exez.
p. 144.

I. XXXVII.
c. II.

καὶ Λιθίας ὑαλῆς πλείονα γένη καὶ ἄλλης μορῆς ἵνῃς γενομένης ἐν Διοσπόλει . dicit ἄλλην μορῆς ἵνῃν *aliud murrbinum* ad distinctionem veri murrhini . Salmasius sic contendit esse legendum καὶ ὑαλῆς μορῆς ἵνῃς . Pliniumque adducit , qui meminit bujus murrhini vitri ut & Opfidiani ; quod etiam imitabatur lapidem Opfidianum in Aethiopia inventum , quem Graeci ὀψιδιόν vocabant , quod nigerimi esset splendoris & imagines redderet ut ὀφθαλμοὶ & oculi pupilla ; Hesychii testimonio ductus , apud

Plin. lib.
XXXVI. cap.
XXVI.

quem κόρη explicatur ὄψις . Opfidiani mentio in Plinio libro XXXVI. capite XXVI. ubi asserit vocari Opfidianum , quia in Aethiopia invenit Opfidius . Contra Salmasius , quia nigerrimi est splendoris & imagines reddit ut ὄψις . Illud certum est & tincturae genere vitrum fieri etiam Opfidianum , fieri & album & murrbinum , aut hyacinthos sapphirosque imitatum , & omnibus aliis coloribus . Nec est alia nunc materia sequacior , aut etiam picturae accommodatior .

Quare vitra Diospoli facta , quae in Indiam deferebantur , non erant vera murrhina , sed ad imitationem Murrhinorum , ut ex Arriano patet . Aliud enim erant vera murrhina Antiquorum . Lapidem dicebant esse , ut apud Pausaniam in Arcadicis κρύσταλλος καὶ μόρρα καὶ ὅσα ἐστὶν ἀνθρώποις ἄλλα λίθου ποιούμενα καὶ τῶν σκευῶν τὰ κεραμέα . Unde a μόρρα murrea & murrbina pocula . Martialis murrā dixit

maculosae pocula murræ .

Statius etiam

*bic pocula magno
prima duci, murrasq; graves, crystallaq; portat
candidiore manu .*

De Helagabalo Lampridius scribit in murrbinis & onychinis minxisse ; in vasis enim murrhinis edebatur , sicut & in vitreis bibebatur . Javolenus libro X. ex posterioribus Labeonis : murrea autem

J. II. 7. de
sup. leg.

vasa,

vasa, & vitrea, quae ad usum edendi, & bibendi caussa parata, in suppellectili dicuntur esse. Erant *eximii precii*, ut definit Paullus libro IV. *ad Sabinum*; non tamen *in gemmis*, ut Cassius scripsit, quem memorat Ulpianus libro XX. *ad Sabinum*. *Murrhina vasa, murrea* est in Pandectis; in Basilicis vero *μύρινα*. Salmasius, quem sequitur Bochartus, existimat murrhina esse *Porcellanea nostra*.

l. III. π.
cod. tit.

l. XIX. π. de
aur. arg.
mund.

Nunc de vitris, quae Aegyptii ad Arabes; Persas & Indos comportabant. Calices vitrei, qui in Aegypto fiebant, versicolores erant, eximii precii, & maximo in honore habiti. Strabo *ἡκουσα δ' ὅτι ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ τῶν ὑαλουργῶν, εἶναι τινα καὶ κατ' Αἴγυπτον ὑαλίτιν γῆν, ἥς χωρὶς οὐχ οἰόντες τὰς πολυχρόους καὶ πολυτελεῖς κατασκευὰς ἀποτελεσθῆναι* ego a vitrariis Alexandriae audiui quandam terram vitrariam esse in Aegypto, sine qua sumptuosa quaedam, & multorum colorum opera perfici nequirent. Quos calices Hadrianus Imperator in epistola, quam apud Vopiscum legimus, & ex libris Pblegonis liberti ejus est prodita, *ἀλλάσσοντας* vocat, hoc est, qui colores mutant, alium atque alium exhibentes, sicut Palumborum colla. Illos Hadriano Sacerdos templi obtulit; ex epistola Gallieni etiam apparet maximo in precio fuisse apud Antiquos pocula vitrea Aegypti; vocat enim *calices Aegyptios, operisque diversi*, scilicet singularis mi-

ap. Treb. in
vit. Claud.

randique artificii; quod erat in caelatura, & sculptura; de quo Martialis

*Adspicis ingenium Nili, quibus addere plura
dum cupit, ab quoties perdidit artis opus.*

LXXVII. 7.
ad leg. Agui.

Hi sunt calices *Diatreti*, quorum mentio ab Ulpiano facta est in libro XVIII. ad edictum *si calicem DIATRETUM faciendum dedisti, siquidem imperitia fregit, damni injuria tenebitur: si vero non imperitia fregit, sed rimas habebat vitiosas, potest esse excusatus*. Quare evidens est *Diatretos* calices, esse vitreos cavatos, perforatosque; nam *διατρησαι* est perforare vel cavare. Cavare autem Latini pro sculperere uti Graeci *διατρησαι* posuerunt.

I. III.

Terram vitrariam, cujus meminit Strabo, fossile vitrum Herodoti crediderim esse, nam in Thebaide & in vicina Thebaidi Aethiopia *ὕδαρ πολλὴ καὶ εὐεργὸς ὁρύσσεται vitrum plurimum* *ἔσ* maxime tractabile effoditur; ex quo cavum cippum Aegyptii efficiebant, in cujus medio reponabant cadaver mortui. Quod Diodorus etiam nar-

I. III.

rat *περιχέαντες ὕδαρ ἐν ταῖς οἰκίαις φυλάττοντες vitrum* mortuis circumponentes *ἔσ* in domibus eos servantes. Vitrum illud fossile *εὐεργὸν tractabile* esse ait Herodotus: quanlibet enim caelaturam & formam excipiebat; ex quo calices *Diatreti* Ulpiano, & *Diatreta* Martiali, de quibus mentio ab ipsismet Hebraeis nonnisi honorifica; etenim in

leg. IX.

Beresith Rabba , ubi de officina vitrarii sermo est : *cui cista erat* sa. ix.
plena calicibus & diatretis .

Et in Midras in Esther haec habentur אלו כוסות
 דייטרטא של כלי זכוכית שרואין צל פניהם בהם יפין וקרין ככלי
 : *isti calices DIATRETI crystallini , in qui-*
bus faciei suae umbram vident , tam pulchri ,
& preciosi sunt , ac vasa aurea . Horum arti-
 fices DIATRITARIJ vocati a Constantino Im-
 peratore. I. II. Cod. Th.
de excus. ar-
tifi.

Aegyptii contra ab emporiis Arabiae & si-
 nus Persici deferebant , quae & regio illa produce-
 bat, & quae ab Indis ibi vehebantur . Cana expor-
 tabantur ἐντόπια μὲν φορτία , λίβανος καὶ ἀλὼν , τὰ Arrian. p. 16.
 δὲ λειπὰ κατὰ μετοχὴν τῶν ἄλλων ἐμπορίων *merces*
quaedam quae ibi nascuntur , & thus , aloë , &
aliae quas habent ex aliorum emporiorum regione .
 Ex Insula Dioscoridis κιννάβαρι τὸ λεγόμενον Ἰνδικόν p. 18.
Cinnabari dictum Indicum , quod in eadem nasci
 affirmat Arrianus , & ἀπο' τῶν δένδρων ὡς δάκρυ συ-
 ναγόμενον *lacrymam instar , ut ex arboribus ema-*
nans , colligi solet . Ozene exportabantur νάρδος , p. 28. & 29.
 κέσος , βδέλλα , ἐλέφας , ὄνυχίνη λιθία , καὶ σμύρνα ,
 καὶ λύκιον , καὶ ὀθόνιον παντοῖον , καὶ σηρικόν , καὶ μο-
 λόχινον , καὶ νῆμα , καὶ πᾶσι μακρὸν *nardus , costus ,*
bdellium , ebur , onychini lapides , myrrba , lycium ,
otbonium multiplex sive variegatum , sericum ,
molochinum , filum , piper longum . Alia ex peni-
 tio

p. 5.

tioribus Arabiae locis deferri Arrianus memorat ; quae sunt σίδηρος Ἰνδικός, καὶ σόμμα, καὶ ὀθόνιον Ἰνδικόν τὸ παλαιότερον, ἢ λεγομένη μοναχὴ, καὶ σαλματογῆναι, καὶ πειζώματα, καὶ καυνάκαι, καὶ μολόχιναι, καὶ σινδόνες ὀλίγαι, καὶ λάκκος χρωματινός *ferrum Indicum* *ἔναι* *acie temperatum*, *Othonium Indicum* *latius*, quod *Monache* appellatur, *sagmatoginae*, *cingula*, *gaunacae*, *molocchina*, *sindones paucae*, *lacca tinctoria*. Lux ferenda his vocibus ut apertius & copiosius rem explicemus. Ὀθόνια sunt λίνια ἱματία, ut placet Grammaticis, & μοναχὴ ὀθόνη est singularis ex lino vestis, vel tunica; Jureconsultis *singulares tunicae* appellantur, quae in synthesi compositae non sunt. In Glossis *lin-tearius* dicitur ὀθονιοπώλης, & in lege II. *de excusationibus artificum*, *lin-tearius* est lineae vestis negociator. Σαλματοπήνη ὀθόνη, ut correxit Salmasius, non σαλματογῆναι est *lin-teum*, non in vestes *singulares ac varias confectum*, sed in sarcina corpus ipsum lin-teae telae sic relictum, quod pluribus vestibus faciendis sufficeret. Unde ex India & vestes singulares lineae, & texta linea ad vestes conficiendas afferebantur. Μολόχιναι vero Rhamnuso est species quaedam telae Indicae, dicta fortasse a malvae colore, quae Graece μαλάχνη & μολόχνη dicitur teste Athenaeo; apud Hesiodum μαλάχνη scribitur, uti & apud Phaniam in libro *de Plantis*, & apud Diphilum Siphnium; in exemplaribus ve-

Salmas. in
exerc. Plin.
p. 824.

I. II. p. 58.

ro Antiphanis, & apud Epicarmum *μολέχη*. *Μολέχην* crediderim Aeolicum esse, quidquid asserant veteres Grammatici; Aeoles quippe mutant A in O: ipsis dicitur *όνόγυρος* pro *ανάγυρος*, *όνωνις* pro *άνωνις*, *βότις* pro *βάτις*. *Λάκκος χρωματινός* in Arriano, non est lacca tinctoria, ut male Stukius vertit, sed genus vestis coloriae, nam Graeci *λάκχην* *anchusam* vocant, quae & *πορφύρις* nominata a colore rubrae purpurae. Svidas *κάλχη, βοτάνη δι' ἧς πορφύρεα βάπτεται*, posteriores tamen *κάλχην* mutarunt in *λάκχαν*.

Quae omnia a nobis dicta & explicata conveniunt iis, quae prodita a Strabone. Aetate enim ipsius magnae classes usque in Indiam & extrema Aethiopiae trans mittebantur, unde preciosas merces in Aegyptum advehi; cassiaeque ὃ *πλείω ἐξ Ἰνδῶν ἔναι* *magnam partem ex India afferri*; & in India Australi nasci *κιννάμωμον, κ' νάρδον, & ἄλλα ἀρώματα* *cinnamomum, nardum, & alia aromata*, Strabo refert ex Aristobulo.

I. XVI. p. 781.

I. XV. p. 695.

Verum clarius ac manifestius Marcianus Justinus reconsultus in libro singulari *de Delatoribus* merces Indicas, aliarumque regionum Orientalium, & lapides preciosos explicavit. Cujus mirabilem sententiam in titulo *de Publicanis, & Vectigalibus* & *Commisiss* locavit Tribonianus; quoniam, ut ex Strabone demonstravimus, vectigalia a Romanis e mercibus exigebantur, & τῶν βαρυτίμων

in leg. XVI.

I. XVII. p. 798.

βαρεὰ ἔ τὰ τέλη *preciosarum mercium precisa*
 & *gravia* erant *vectigalia*. Plinius solum decla-
 rat (quod ad rem nostram) expensas ab Romanis
 in India annuatim factas, & quanti apud eos ve-

l.VI.c.XXIII neant merces ex India advectae: *digna res, nullo*
anno imperii nostri minus H - S quingenties ex-
bauriente India; & merces remittente, quae apud
nos centuplicato veneant. Cum, ut recte asserit

pro leg. Ma-
 nil.

Marcus Cicero, *Asia & magnitudine earum re-*
rum, quae exportantur, facile omnibus terris an-
tecellit. Locum igitur Marciani Jureconsulti,
 merces Asiae vel Africae recensentis, in medium
 proferemus, super quem commentarium paulo
 plenius scribere existimavimus, ut dicta ipsius
 confirmemus, atque ex Auctoribus testimonio
 clarissimis rem explicemus, & funditus excutia-
 mus. Verba Marciani, *Species pertinentes ad ve-*
ctigal: cinnamomum, piper longum, piper album,
folium penta spberum, folium barbaricum, costum,
costamomum, nardi stachys, cassia turiana, xylo-
cassia, smurna, amomum, zingiberi, malabathrum
aroma Indicum, chalbane, laser (alcbelucia) sar-
gogalla, onyx Arabicus, cardamomum, xylocinna-
momum, opus byssicum, pelles Babylonicae, pelles
Parthicae, ebur, ferrum Indicum, carpasum. La-
pis universus, margarita, sardonix, ceraunium,
hyacinthus, smaragdus, adamas, saffirinus, cal-
lainus, beryllus chelynne (bopia) Indica, vel adser-

ta,

*ta, metaxa, vestis serica, vel subserica, vel attin-
ēta, carbasea, nema sericum, spadones, Indici
Leones, Leaenae, Pardi, Leopardi, Pantherae,
purpura. Item (Marocorum) lana, fucus, ca-
pilli Indici.*

Verum priusquam ad ulteriora progredia-
mur, explicare in primis necessarium duximus, cur
Marcianus Jureconsultus de speciebus, quae ad ve-
ctigalia pertinent, in libro *de Delatoribus* disse-
ruit: posthac quid nomine *specierum* intellexit.
In ea quidem sententia sum, illum in libro *de De-
latoribus* mentionem fecisse specierum vectiga-
lium, quia ibi fortasse locutus fuerit de Delatori-
bus, qui bona fisco addicenda deferebant & de-
nunciabant; quique in delationis praemium quar-
tam partem in bonis delatorum acquirebant, *qua-
druplatores* propterea dicti a Plauto in Persa; neque A&I. sc. II,
hoc illis ignominiae imputabatur,

*nam publicae rei caussa quicumque id facit
magis, quam sui quaesti, animus induci potest
eum esse civem & fidelem & bonum;*

interest enim Reipublicae caussa noxios puniri, le-
gesque defendi & custodiri, qualis semper fuit,
eritque vox & species accusatorum. Hanc actio-
nem Graeci φαίνιν vocarunt. Pollux φαίσις δὲ ἦν τὸ
φαίνειν τὰς πρὸς τὸ ἐμπόριον κακουργούσας *Pbafis*
*enim erat revelare, qui in Mercaturis leges non
observabant.* Hi συκοφανταί dicti, cujus denomi-

Cicer. pro
Sex. Rosc.

ap. Ath. l. III.
p. 74 & 75.

nationis originem explicat Philomnestus libro *de Sminthiis Rhodiis* ὅτι τὸ εἶναι τότε τὰ ἐπιζήμια, καὶ τὰς εἰσφοράς, σῦκα, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, ἀφ' ὧν τὰ κοινὰ διώκουσι. καὶ τὰς ταῦτα πρᾶττοντας, καὶ εἰσφάλλοντας ἐκάλλυν, ὡς εἶκε, συκοφάντας, ἀρξάμενοι τὰς ἀξιόπιστοτάτας τῶν πολιτῶν *quod illis temporibus e ficuum mercatura, vini, olei tributa colligerentur, ac portoria, & mulctarentur, quia ea non solvisset, e quibus in administratione Reipublicae sumptus fieret, itaque qui ea exigerent ac revelarent, ut videtur, appellatos fuisse sycophantas; ad idque munus delectos fuisse cives spectatissimos atque optimae fidei. Quodque munus exercebat, ut ait Alexis in Poëta,*

ὅστις χρηστὸς ᾖν, ἡδύς τ' ἀνὴρ
qui foret bonus & urbanus; immerito postea nomine συκοφάντης viris improbis tributo.

Iulc. Satur.

I. XI. de
usu fear. rer.
quae us. conf.

LIX. c. VII.

I. V.

Species vero pertinentes ad vectigal, quas Marcianus memorat; Robertus Stephanus, Gothofredus, Spigelius & alii pro aromatibus explicarunt: verum certumque est species pro aromatibus sumi apud Macrobius, maximeque species & acres & calidae, quales piper, cannella & aliae, uti etiam apud Ulpianum libro XVIII. ad Sabinum, ἀρώματα enim, quemadmodum est apud Theophrastum, odoris suavitatem denotant; unde Hesychio ἡῦα ἀρώματα, & Firmico aromatum odor suavis. Quae Latini species dixere, cum in

an-

antiquo Codice Macri pseudonymi legantur haec
explicit tractatus barbarum, incipit de speciebus;
 ubi *species* sunt aromata & externa. Attamen in
 Marciano *species* non sunt aromata, quamvis de
 his initio pertractet, sed res, quae vectigalibus
 sunt addictae, cum de amomo, zingiberi, cinna-
 momo, cassia, aliisque non tantum verba faciat,
 sed & de ebore, de ferro Indico, de lapidibus pre-
 ciosis, de Leonibus, de Pantheris, de purpura, de
 fuco, de lana: quae omnia ad vectigalia pertinere
 affirmat. Hanc formam ac *χαεαχτηεα* loquendi
 servarunt & alii Jureconsulti. Celsus libro XIX.
 Digestorum in medium profert sententiam Tube-
 ronis, qui suppellectilem dicebat esse *res ad cottidia-
 num usum paratas*; nihilque refert, ut ait, an res
 sint ex aere, ligno, vitro, ut prius apud Romanos,
 vel ex ebore, auro, argento, gemmisve, *nam spe-
 ciem potius rerum, quam materiam intueri oportet.*
 apud quem, ut patet, *species sunt res ad cotti-
 dianum usum paratae* ex quacumque materia sint;
 nam Pomponius libro VI. ad Sabinum definierat
 suppellectilem *neque argento aurove facto vel ve-
 sti adnumerari*. Sic etiam apud Scaevolam libro V.
Responsorum legimus *species multas tam argenti
 quam vestis*. Hoc sensu Imperator Justinianus dixit
quaruncunque specierum negotiatores, ubi *species*
 sunt res quae in negotiationem veniunt. Clarius ex
 verbis Imperatoris Constantini *pro his rebus, quas*

l. VII. *de*
 sup. leg.

l. I. *de*
 tit.

l. XXXVIII.
de aur.
 arg.

l. XXVII. *Co-*
 d. de pign.

l. V. *Cod. de*
 vect. & com.

I.VIII. Cod.
cod. tit.I. XXII.
c. VII.

inferunt vectigal solvi statuit ; quas *species* vocant Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodosius ; Valentinianus vero & Valens *merces*, & apud Livium dictae *res venales* .

I.Lc. XIII.

LIII. p. III.

Marcianus ponit in primis inter res vectigales *cinnamomum*, *piper longum*, *piper album*, *folium pentaspermum*, *folium barbaricum* ; quae omnia ex India vehebantur . Cinnamomum enim, ut ex Aristobulo probavimus, nascitur in India Australi ; & quamvis Dioscorides laudet *μόσυλον*, attamen ex India *εἰς μόσυλλον προχωρεῖν* in *Mosylum inferri* ait Arrianus, etsi *μόσυλον* scribatur Ptolemaeo . Cinnamomum proprie cortex cum suis furculis : vox est Phoenicum, ex quibus ad Hebraeos & Graecos est derivata . Herodotus τὰ κάρφεια τὰ ταῦτα ἀπὲρ ἀπὸ Φοινίκων μάθοντες, κιννάμωμον καλέουσι . Nicandro tamen in Theriacis est *κίναμον*, ut & Hebraeis קינאמון & Martiali, & Scribonio Largo *cinnamon* . Recte Arabes, quid sit, explicant, nempe *لignum Sinense* : in Lexico Graeco-Arabico *Δαρτζίνι*, τὸ κιννάμωμον, quamvis vocetur etiam *Ταρτζίνι* .

P. 29.

Piper longum, *piper album* etiam ex India afferri testatur Arrianus ; in qua sententia prius fuit Dioscorides, qui facit *piper δένδρον φυτόμενον ἐν Ἰνδία arborem in India nascentem* : nomen enim *piperis Indicum* est τὸ Ἰνδικὸν ὁ καλῶσι Πέρσαι *πέρι*, ut habet Galenus ; quod probatur etiam ex

Buſtan Scheich Sadi , qui refert proverbium Perſarum اورد فلفل بهند ومان *infers piper in Hindoſtan* , ſcilicet in Indiam Orientalem & Occidentalem , nam ما quae Orientalior & ما quae Occidentalior & Indo proxima . Piper ex Malabarica regione Antiquis proveniſſe teſtatur Coſmas , qui vixit ſeculo VI. *μαλὲ* vocans τὴν λεγομένην Μαλὲ , ἐνθα τὲ πᾶσι γίνεται , quae Inſula Geographo Nubiendi dicta eſt ملی Melai part. VII.
clim. II.

و جزیره ملی یببت شهر الفلفل ولا يكون الا بها لو بقدرية او بحر بتی

Infula Melai eſt , in qua arbores piperis proveniunt , quae nuſſiam naſcuntur , quam hic & in Candaria & Ziarebtam . Unde terra Malabar ab Arabibus appellatur بلاد الفلفل terra piperis .

ap. Reland. in
diſ. de ling.
Inf. p. 90.

Marcianus bene ſapienterque diſtinguit ac ſecernit piper longum ab albo , cum Antiquorum fuerit error , qui tam nigrum , longum , quam album piper in una eademque arbore naſci affirmabant , & ex longo rotundum , candidum , nigrum temporis diuturnitate fieri . Marcianus , qui varia piperis genera bene diſtinxit , fortasſe didicit e libris Theophras-
ti τὸ πᾶσι καὶ πρὸς μὲν ὄζει . Διττὸν δὲ αὐτῷ τὸ γένος . τὸ μὲν ὑπερῷον ὡς περ ὄρεος , κέλυσος ἔχων , ὑπερῷον . τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς μέλαν , σπέρματα μικρονικά ἔχων , ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῷ πατέρει *piper fructum eſſe plantae cujuſdam , genere duplex : alterum rotundum , erui magnitudine , cujuſ granum inſtar baccarum lauri carne conſtat & cortice , co-*

loris subrubri : alterum nigrum, oblongum, pusillis
 l. II. p. 66. seminibus, papaveri similibus, priore multo valen-
 tius . Textus Theophrasti est apud Athenaeum,
 quem maculosum Dalecampius purgavit ac verae
 lib. IX. hif. Plan. c. XXIII. lectioni restituit ex Codice Theophrasti.

Illud vero in Marciano glossema autumat
 Salmasius (& recte quidem) quod e margine, ut fieri
 solitum in libris Antiquorum; in textum irrepsit,
 ubi legitur *folium pentaspberum*, *folium barba-*
ricum, & paucis interjectis, *malabratum aroma*
Indicum; satis enim erat dicere *folium ἀπλῶς* vel
folium barbaricum, vel *malabathrum*, sicuti apud
 Auctores Graecos & Latinos nominatur . Error
 etiam in voce *pentaspberum*, pro qua *cataspbae-*
rum scribendum, cum κατὰ σφαῖρον idem ac σφαί-
 ροειδὲς sit, nam folium malabathri in pillulas con-
 volutum ex India afferri scribit Arrianus ἐπιδιπλώ-
 σαυτες τὰ φύλλα καὶ σφαίροειδῇ ποιῶντες . Et legimus
 apud Didymum φύλλα μαλαβάθρη σφαίρια πέντε,
 vel σφαίριον ἓν . Ex excerptis Apicianis malaba-
 thrum *folium* dictum, & in marmore Romae eru-
 to VIOLIS ROSIS FOLIOQVE MVLTO .
 Ovidius *folia*, & Plutarchus φύλλα dixere . Alii
 φύλλον μαλαβάθρη, ut ex Graecis Aëtius, Oribasius,
 lV. p. 218. Didymus; & ex Latinis Celsus *malobathri folii* .
 Recentiores vero Medici φύλλον Ἰνδικόν, nusquam
 vero *folium pentaspberum*, sed ἀπλῶς *folium*,
folia, *folium malabathri*, vel *folium Indicum*;
 potest

apud Grut.
 p. 637. 1.

potest & dici *folium barbaricum* malabathrum, quoniam ex India deferebatur in Aegyptum per Barbaricum sinum, quemadmodum & Rha dictum *Barbaricum* eadem ratione, quamvis apud Sinas nascatur. Malabathrum enim vox Indorum est, quibus vocatur *tamalapatra*, ex qua Graecos ταμαλάβατρα composuisse probabile videtur. *Aroma Indicum* in textu glossema etiam est, cum cinnamomum, piper, nardus, zingiber etiam sint aromata Indica, quamvis in textu solum de malabathro affirmetur. Nobis sufficiat haec indicasse; illud inpraesentia asserimus malabathrum ex India devehi, in qua nascitur. Dioscorides φυτόμενον ἐν τοῖς Ἰνδικοῖς τέλμασι *quod in paludibus Indicis gignitur*, existimat malabathrum φύλλον, ὃν ἐπινηχόμενοι τῷ ὕδατι, καθάπερ ἢ ἐπὶ τῶν τελεμάτων φακῇ, εἶζαν ἔκ' ἐχον *folium esse, quod lentis palustris modo aquae innatat, nulla fultum radice*, refellitque sententiam illorum, qui nardi Indicae folium esse opinabantur.

I. I. c. XLp. 2.

Ex India etiam *costum, nardi stachys*, quae a Marciano inter species vectigales enumerantur. Costi Indici meminit Dioscorides, cujus *radix & folium Indis est maximo precio*. Nardus etiam nascitur in India, quae & Gangerica dicitur, utpote nascens ad radices montis, quem Ganges fluvius praeterfluit; *nardi Indici* mentio facta a Plinio. Nardus *Indicus* etiam denominatus in antidoto,

LI. c. XV.

Plin. I. XIII.

c. XXII.

I. XIII. c. I.

Celf. l.v.
p.218.

doto, quod Zòpyrus Regi Ptolemaeo composuit. Nardus a Marciano dicitur *nardi stachys*, scilicet *nardi spica* : spicae enim sunt ipsa folia, quae & tenuia sunt, & in acumen desinunt ; unde Meleager Poeta *σαχυότριχα νάρδον* dixit. Graecis enim nardus vel *ἀπλῶς, σάχυν* dicitur, ut Antyllo *σάχυν*, *κόσων, ἱριδι*, vel *νάρδ' σάχυν*, ut Democrati *τῆς Ἰνδικῆς*

νάρδ' σάχυν.

ap. Gol. in
Lex. Arab.
p.1138.

Quare Arabes *منبى مدى* *Spicam Indicam* vocavere, uti est a Meidavio animadversum. Aliquando *νάρδ' δ'δς τρισικῆ* denominatur, sicut in Evangelio Matthaei legimus, *nardus* nempe *vera, germana*, & sine impostura ; cum *τρικὸς* idem ac *τρικός*. Theopompus apud Athenaeum

l.xi. p.470.

Θηρικλῆ'δς τρισὸν τέκνον

Thericlis vera proles. Arthemidorus inquit *τρικὴ γυνή καὶ οἶκ'ος*, & Auctor qui Geographiam Nicodemi Regi dedicavit posuit *τρικῶς* pro *fidelius, facilius*.

Cassia Turriana, Xylocassia, Smurna, Amomum, Zingiberi. Haec sunt alia aromata, & species vegetales, quas Marcianus cum aliis recenset. *Cassiam Turrianam*, quae in Pandectis Florentinis, neque in Dioscoride, in Plinio, aut Galeno comperimus vel legimus ; potius emendandum *Cassia Suriana*, quam e Syria, vel SVRIA, ut legimus in marmore, provenire veteres censebant, vel ve-

ap. Grut.
p.447. 11.

rosi-

rosimilius, *Cassia Surinx*, quae Graecis est κασία
 σύριγξ vel συρίγεις, quo nomine venit cassia in car-
 mine Andromachi senioris, ut explicavit junior
 Andromachus ἀλλὰ τῆσγε συρίγιδος ὑπὸ τινῶν ὀνο-
 μαζοιμῆς ὁ νεώτερος Ἀνδρόμαχος ἐμβάλλειν ἀξιοῖ.
 πᾶσι δὲ αὐτὴ γινώσκεται καὶ γὰρ καὶ εὐωνοτάτη πάντων
 ἔστι. τὸν μὲν ἔξωθεν φλοιὸν, ὃν περ καὶ σύριγχα καλεῖσιν.
quamquam Andromachus junior cassiam a quibus-
dam fistulam appellatam imponendam arbitratur:
haec omnibus cognita est, cujus exterior cortex fi-
stula appellatur. Haec enim vulgaris erat usus,
 omnibusque nota; tota cortice constabat in fi-
 stulam complicato. Unde Avicenna recte eam vo-
 cavit ملح nam Arabice cortex vocatur ملح; prae-
 stantissima omnium erat, quae cinnamomo similis;
 non enim constabat cortice mero, sed surculis ipsis
 recisis, quam ξυλικὴν κασίαν & ξυλοκασίαν Graeci
 appellarunt. Hujus etiam mentio a Marciano;
 quam *Xylocassiam* dicit. Xylocassia erat lignum
 simul cum cortice sub nomine κασίας κινναμωζέ-
 σης, cinnamomo similitudine & precio proxima.
 Quare falso posterioribus Graecis, & Latinis *Can-*
nella nostra, cinnamum, vel cinnamomum fuit ap-
 pellata, cum illa sit proprie κασία σύριγξ Antiquo-
 rum, quae tota corticea erat in fistulam complicata.
 Cinnamomum vero in surculis & ramulis ipsis de-
 ferebatur; ῥαβδῶν meminit Dioscorides ubi de cin-
 namomo tractat, & συρίγιων in cassiae descriptione.

ap. Galen. in
 ther. Andro.

L.I.c. XIII.
 P. 13.

p. 138.

LXV.

Sic etiam Theophrastus ῥάβδος vocat . Alia genera cassiae praestantissima referuntur a Dioscoride scilicet δαφνίτις, quae ab Indis ἀ'χυν. *Cassiae daphnitiidis* meminit ex Latinis Scribonius Largus ; γίζε etiam (non ζίγις, ut est in Parisiensi editione) apud Galenum scribitur γίζε; vel quae dicitur μωτὼ non κητὼ, ut in antiquis mss. Dioscoridis ; etenim μωτὼ est apud Arrianum & Galenum . Aliud genus cassiae δάρκα nominatum, non δάκαρ, vel δόγκα, ut in Aldina . Harum omnium descriptionem Dioscorides, & Galenus tradiderunt ; nomina barbara sunt ab Indis petita, e quibus Strabo cassiam afferri scribit, vel ex Arabibus, in quorum emporia debebatur .

de re rust.
c. LXXXIII.

Smurna apud Marcianum est *myrrba*, cujus uberius in superioribus libris mentionem fecimus, sic Graecis dicta nempe σμύρνα, cum apud Latinos & Graecorum in *u* mutetur, de qua re exemplum habemus in Σύλλας, quod nomen Latinis est *Sulla*, & σύρια *suria*, ita & ἑρπυλλος *serpullum* Cato dixit, & μύρραν *murrbam* Scribonius Largus, σάμψυχον *sampsuchum* Plinius, & alii, ut caetera exempla praetereamus .

Atomium θάμπισκος οἰοναὶ βόξυς, ἐκ ξύλων ἀντεμπεπλεγμένος εἰαυτῷ *pusillus est frutex in uvae modum, suo pte ligno in seipsum convolutus* . Unde Andromachus senior in Theriacae compositione
βοξυόεντος ἀμώμυς .

Et Democrates in jambis

βότρυος τ' αμώμυς .

Uvae quidem imaginem ex implexu & convoluzione ramusculorum refert . Ex Armenia & Media provenit, ut asserunt Dioscorides & Plinius , quamvis aliqui apud Theophrastum ἐξ Ἰνδῶν .

Hactenus de Amomo, nunc de Zingiberi : vox est Indorum , apud quos est *Zengebil* , uti ex *pimpilim* Graeci fecerunt πέπερι . Ex India advehitur ; unde falso Dioscorides ait γενῆαλξ ἐν τῇ LII.c.CXC.
 Τρωγλοδυτικῇ Ἀραβίᾳ, & Galenus ἀπο' τῆς Βαρβαρίας L.VI. simpl: devehi . Antiqui enim, ut alias diximus, merces Indicas nominabant Arabicas vel Alexandrinas; credebantque nasci, ubi earum esset emporium, & commercium cum Indis . Sic Rha, *Barbaricum* fuit denominatum & calamus, *Alexandrinus* , quamvis ex India conveherentur .

Chalbane . Celsus, Plinius, alique Auctores Latini *Galbanum* dixere ; Marcianus vero Graeca voce usus est , scilicet χαλβάνη , Latinis χ Graecorum in G saepius mutantibus, ut ἀγχωango , δοχῆ Diosc. I. III.
cap. XCVII.
p.215.
dogā . χαλβάνη ὅπως ἐστὶ νάρθηκος ἐν Συρίᾳ γενομένην ἐνίοι Μετώπιον καλῶσι *Galbanum liquor est nascentis in Syria ferulae : id nonnulli Metopium vocant* . Salmasius, ex auctoritate veteris Codicis, non ἦν , sed ὄν contendit legendum , Galbanum namque ὁπὸν *succum* ait esse, ὄν *quem* succum Metopium aliqui vocarunt . Verum in errore Vir cla-

in Plin. anim.
m. p.249.

c. LXXI.

rissimus versatur, cum idem Dioscorides alias scriptum reliquit quid μετώπιον sit. Vox enim Aegyptia est, qua non succus, sed lignum significatur: libro primo, ubi agit de unguentorum compositione, haec habet σκευάζεται δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μύρον,

ἐπιχωρίως ὑπ' αὐτῶν καλούμενον ΜΕΤΟΠΙΩΝ, ὃ καὶ τὴν τῆς χαλβάνης μίξιν. το' γὰρ ΞΥΛΟΝ ἐξ οὗ γεννᾶται ἡ χαλβάνη, ΜΕΤΟΠΙΩΝ καλεῖται praeparatur

in Aegypto unguentum vernaculo nomine ΜΕΤΟΠΙΩΝ dictum: scilicet propter Galbani permixtionem. LIGNUM enim e quo Galbanum emanat, ΜΕΤΟΠΙΩΝ vocatur. Hinc etiam patet Plinium errare, qui Metopon esse lacrymam Ammoniaci autumat. Apud Hippocratem vero

LXXI. c. XXV.

μετώπιον est; unguentum scilicet ἐκ πολλῶν μισμάτων, οἱ δὲ μετώπιον, ut notat Hesychius, recipitque nomen ex Galbani permixtione; quodve unguentum in Aegypto parabatur, dictum a Galeno Αἰγύπτιον μύρον μετώπιον.

in Lex. voc.
Hip.

Lafer vero apud Marcianum est loco vocis laserpicium. Lafer proprie ὀπός. Glossae lafer ὀπός, λασάριον. Cum laserpicium non planta, sed ὀπός σιλφίῳ, quasi lac serpicium, Plautus

teque oro quæso, si speras tibi

Hoc anno multum futurum sirpe quæso laserpicium. ubi sirpe est frutex cum radice; laserpicium vero succus; quamvis postea cum lafer, tum laserpicium pro ipsa planta Auctores passim usurpaverint.

Sic

Sic etiam silphium pro integra planta acceperunt, ut apud Theophrastum libro VI. *hystor. Plantarum* cap. III. & libro I. cap. II. & apud Dioscoridem lib. III. cap. XCIV. cum propriè sit radix plantae. Galenus in Lexico ἡ μὲν ῥίζα τῆς πύας σίλφιον ἰδίως ὀνομαζέται. Et Scholiastes Aristophanis σίλφιον ῥίζα. Attamen, ut notat idem Galenus, τὴν ῥίζαν τῆς σιλφίης καλεῖν ἔθος τοῖς ἀνθρώποις ὁμωνύμως ὅλη τῇ βοτάνῃ *Silpbium radicem aequivoce homines cum tota herba vocare consueverunt*. Succus maximus erat precii, qui asservabatur ac recondebatur in vasa in longinquas & remotas regiones devehendus aetate Theophrasti, cujus textus maculatus est, ubi enim legitur ἀγόντες εἰς τὸν περαῖα quasi in Pyraeum portum tantummodo deferretur; scribendum εἰς τὰ περαῖα in *transmarina*, vel εἰς τὰ πέρας, ex quo illud περαῖα fecerunt, ut emendavit ac animadvertit Salmasius. Verum disquirendum an Marcianus de Silphio Cyrenaico loquatur; nam aetate Plinii, qui vixit sub Vespasiano, deperditum, quod & Dioscorides & Strabo prius literis prodiderunt. Plinius *multis jam annis in ea terra Cyrenaica non invenitur*. Attamen ex Arriano, qui aetatem sub Hadriano degebat, contrarium deducitur ὅτι πολλὰ ἄξιον Κυρηναίοις τὸ σίλφιον *magno enim in precio apud Cyrenaeos est silpbium*. Locusque Plinii sic emendari potest *multis jam annis ex ea terra non inveniatur*, scilicet

com. XCV.
cap. IV. de
morb. acut.

Plin. l. XIX.
c. III.

hist. plant.
LVI. cap. III.
p. 221.

in exar. Plin.
p. 251.

in exped.
Alex. l. II.

Ro-

Romam, quoniam publicani, qui pascua conducebant, majus lucrum sentientes, silphium depopulabantur pro pecorum pascuo, quod ibidem Plinius confessus est; pecus enim folium silphii appetit, eoque purgatur, & pinguescit. Theophrastus ὁ καθαίρει τὰ πρόβατα καὶ παχύνει σφόδρα, καὶ τὰ κρέα θαυμαστὰ ποιεῖ τῇ ἡδονῇ *pecus eo purgatur, pinguescitque vehementer, & carnes mirum in modum suaves redduntur*. Verum qualiscunque fuerit causa cur Silphium Cyrenaicum deperditum fuerit, illud tamen exploratum est Laser Marciiani esse Medicum vel Armeniacum, quod aetate Plinii Romam vehabatur *diuque non aliud ad nos inuehitur laser, quam quod in Perside, aut Media, & Armenia, sed multo infra Cyrenaicum*; sic etiam aetate Scribonii Largi, qui sub Claudio floruit, raritas erat Cyrenaici, cuius loco Syriacum adhiberi jubet *Laser Cyrenaicum, si poterit inveniri; sin minus Syriacum*. Et in Apulejo ὀπός aut laser; de Medico & Armeniaco intelligendum, uti & in Auctore, qui sub Apicii est nomine, apud quos legimus *lasere infectas carnes, & lasaratum porcellum, & lasaratum baedum*; numerabatur enim inter selectiora condimenta propter suavem jucundumque odorem, quae a nobis alias, si facultas erit, explicabuntur. Maxima tamen me subit admiratio, Arabibus praecipue Avicennae *baltith* (ita *laser* nominat) duplex fuisse genus foetidum unum, alte-

hist. plant.
l.vi. c.iii.
p.121.

l.xxi. c.iii.

p.45.

c.iii.

alterum odoratum : foetidum quod e regione *Kir-
vam* affertur, Cyrenaicum nempe ; in quorum
sententiam posteriores Graeci libentissime iverunt,
& ab odoris gravitate *σκορδολάσarin* vocarunt . Ni-
colaus Myrepsus in antidoto *ἡξ' καςορί'ς , σκορδ-
λάσarin , τὸ λεγόμενον Ἰταλικῶς ἀσαφητίδα* .

Nunc quid Marcianus pro *Alchelucia* intel-
lexerit , perspiciamus : in Vulgata Pandectarum,
& Haloandri editione *agallochum* reperimus .
Quae vox innotescet , si Arabicam formam ac vo-
cem attendamus . *Alchelucia* ἂν al articulus Ara-
bicus peculiaris : idem ac τὸ Graecorum . *Cbelucia*
etiam inflexio ac vox Arabica est, nam *agallochum*
ipsis est *اغالوجى abalugi* : dicitur etiam *ورد البخور bud*
ilbachur lignum suffitum , vel *ἀπλῶς ورد lignum* .
etiam *قطر* a radice *قطر suffitum fecit*, vel *لignum*
Indicum . Quae omnia Agallocho peculiaria sunt,
atque aptantur ; etenim *θυμιαται ἅπ' ἱ λιβανωτῶ ad*
suffimenta thuris instar adhibetur , ut habet Dio-
scorides, a quo etiam vocatur *ξύλον φερόμενον ἐκ τῆς*
Ἰνδίας καὶ Ἀραβίας lignum, quod ex India ἢ Ara-
bia deportatur . Ἀγάλλοχον proprie ex Hebraea
voce derivatum *מלהלך abaloth* quam LXX. ἄλωνα
transtulerunt ; nec immerito , nam etiam Medicis
agallochum est lignum aloës aromaticae . Nicome-
des Jatrofophista in Lexico ἀγάλλοχον , ἀλὼν , &
Plutarchus in Symposiacis ἀλὼν cum cinnamomo

Gol. in Lex.
Arab. p. 123.

p. 1665.

p. 1927.

L.I.c.XXI.

L.VLc.VII.

va-

ῥ *ungue*, *ῥ* *galbano*, *ῥ* *tbure*. Nec aliter Paraphrastis Biblicis translatum ac explanatum; Graeci enim ὄνυχα, Onkelos נא-תו, Arabs انطار Hieronymus *onycha* habent.

Cardamomum frutice & semine oblongo, Amomo simile τῇ ὁσμῇ πλεκτικόν, γεύσει δὲ δριμύτη καὶ ὑποπικρὸν *caput odore tentans, gustu acre ῥ subamarum*. Praestantissimum ex Armenia & Bosphoro, quamvis καὶ ἐν Ἰνδία καὶ Ἀραβία in India quoque *ῥ Arabia* proveniret aetate Dioscoridis; quod & prius Theophrastus adnotaverat, cui praeter alios usus ad unguenta praecipue tribuit, nam ut inquit Dioscorides, εἰς τὰς τῶν μύρων συνθεῖς *ad unguentorum spissamenta* addebatur. Nos Cardamomo carere Manardus, Antonius Musa, Salmasius, aliique clarissimi Viri contendunt; demonstrantque errorem Graecorum, & Latinorum infimi aevi; qui Veterum Cardamomum vocarunt ac opinati *caculam* esse; quam sententiam & vocem ab Arabibus mutuati sunt, quibus Cardamomum, si Diis placet قاقلة *cacule* vocatur. Charito medicus κάκylan appellavit καρδάμωμον. Ab Arabibus etiam desumpserunt καρδάμωμον μέγαλον καὶ μικρόν, ut est apud Nicolaum Myrepsum, cum apud Avicennam legamus قاقلة الكبير & قاقلة الصغير Quae plenius ac clarius explanata sunt a Salmasio, qui etiam patefecit, quomodo ex cognatione vocum καρδάμωμον & καρδάμω aliqui cardamomum

Plin. l. XII.
c. XIII.
Diosc. l. I.
c. V.

hif. Pl. l. IX.
c. VII. p. 177.

pro nasturcio usurpaverint ; in quam sententiam facilius itum, cum legissent apud Galenum & Aeginetam καρδάμωμον τῷ καρδάμω ἀσθενέστερον. Unde posteriores Graeci & Latini cardamomum pro cardamo, sive nasturcio acceperunt.

Xylocinnamomum, Graecis ξυλοκιννάμωμον, I.L.C.XIII. Dioscoridi est ξυλῶδες κιννάμωμον, ἔχον ῥάβδους μακρὰς καὶ ῥωμαλέας, καὶ τὴν εὐωδίαν κολῶν καταδυσσέειν lignosum cinnamomum virgultis longis robustisque praeditum, sed odore longe cinnamomo inferioribus. Plinius xylocinnamomum interpreta- LXII. c.XIX. tus est *lignum* cinnamomi. Verum lapsus est per errorem, nam significat potius *ligneum cinnamomum* ξυλῶδες κιννάμωμον dictum a Dioscoride. Cinnamomum in parvis, ac tenuibus erat virgultis ; xylocinnamomum longioribus ac robustioribus praeditum, propterea vocatum ab Arabibus, qua voce denotant omne quod oblongum & ligneum, idem ac si diceres oblongos cortices. Sic ξυλοκασία non est lignum cassiae, sed cassia crassior, ξυλική & ξυλῶδης dicta, quam Arrianus σκληροτέραν nominat.

Neque praetereundum duxi in textu Marciani post *xylocinnamomum* reponendum esse *carpassum*, quod praepostero & inverso ordine post *pelles Babylonicas, Parthicas, ebur, & ferrum Indicum*, in Pandectis Florentinis collocatur ; etenim cum aroma sit, alieno loco situm erat : quem erro-

rem ac σφάλμα Marciano adscribere nolo, sed scribis, qui haec transcribere. Apud Marcianum non legendum *carpasum*, sed potius *carpesium*; cum LVII. simpl.
med. & lib.
antid. καρπήσιον Galeno sit genus aromatis, quamvis Graeci recentiores καρπήσιον & κάρπασον dixerint, Paulus in succedaneis ἀντὶ καρπάσῃ κύπειρος, ubi κάρπασος est καρπήσιον. Sic etiam Charito medicus in antidoto altera ἑλμαργάνων explicat κρυπέτην, κάρπασον. Κρυπέτης (scribendum κρυπέτης) ἦτοι καρπάσῃ. Quidquid de nomine, illud perspectum est *carpasum*, vel *carpesium* in Marciano esse surculos odoratos cinnamomi, qui e Pamphylia petebantur λεπταὶ κάρφη a Galeno vocati. Κάρπασον significat etiam linum, ex quo lintea Indica fiebant, cujus mentio apud Arrianum πολύφορος δὲ ἡ χώρα σίτη, καὶ ὀρύζης καὶ ἐλαίῃ σσαμῆνης καὶ βελύρης καὶ ΚΑΡΠΑΣΟΥ. Hoc idem linum, vel simile memoratur a Marciano sub nomine *carbassea*; neque apud antiquos Graecos invenitur κάρπασον pro lino tenuissimo: unde potius dicimus Arrianum Latina voce usum. Demum sub nomine καρπάσῃ venit succus arboris Indicae ὀποκάρπασον dictus a Galeno, qui odoratus erat ac colore similis myrrhae, & cum myrrha advectus ex India plurimos enecavit temporibus Galeni, qui sub Antonino Pio floruit; a Paulo Aegineta vocatur κάρπασος & καρπασία. *Carpesium* igitur Marciani Jureconsulti non potest esse venenum, quod lethiferum, nulliusque

usus, sed potius, ut diximus, Aroma cinnamomo simile.

I. XXII.
A. XXIV.

Ufus apud Romanos mercium Indicarum & Arabicarum non fuit in medicina, verum in unguentis & sacrificiis. Plinius nos nec Indicarum Arabicarumque mercium aut externi Orbis attingimus medicinas; non placent remediis tam longe nascentia, non nobis gignuntur: imo ne illis, alioquin non venderent. Odorum causa unguentorumque & deliciarum, si placet, etiam superstitionis causa emanant, quoniam thure supplicamus & costo; salutem quidem sine his posse constare non ob id probabimus, ut tanto magis sui delicias pudeat; quamvis Celsus Romanus, qui sub Tibério vixit, adprobet usum piperis, costi, myrrhae, nardi, cinnamomi, aliarumque mercium Arabicarum, & Indicarum in medicina, uti & Scribonius Largus, qui & Hippocratem, Dioscoridem, aliosque Graecos imitati sunt.

III. & LV.

Opus byssicum, pelles Babylonicas, pelles Parthicae, ebur, ferrum Indicum. Opus byssicum, vel byssinum, ut legit Haloander; reor esse linum Aegyptium vel Colchicum, quae lina in precio erant Antiquis, maxime λινον Αἰγυπτιον. Herodotus. λινόν μὲν οἱ ὅττοι τε καὶ Αἰγυπτιοὶ ἐργάζονται κατὰ ταῦτα bisoli (Colchi) atque Aegyptii linum eadem ratione elaborant. Quare καλὰ σιγῆς vocabatur vestis lini, qua utebantur circa crura, fimbriata

I. II. p. 105.

cr

ἐπεδούχασιν δὲ χιτῶνας λινέας, ὡς τὰ σκαλέα θυοῦα- p. 81.
 νωτας, ὅς καλέουσι καλῶσις *vestibus amicituntur li-*
neis circa crura fimbriatis, quas Calasiris appel-
lant. Calasiris ex חרסל *carsol*, idest *talo*; Aegy-
 ptiis enim *calasiris* erat ποδῆρες χιτῶνιον *talaris to-*
ga. Apud Aegyptios erant artifices ad linum oc-
 cupati, qui Hadriano *linyphiones* sunt, λινύφες vero in epist. ap.
Vopisc.
 vel λινύφες dixere Graeci, imo legitur in lege Im-
 peratorum Theodosii, & Valentiniani *corpus lini-*
fariorum. Temporibus Salomonis celeberrimum l. XVI. Cod.
Th. de max.
& gyn.
 erat lini commercium, quod in Aegypto conficie-
 batur, *negociatores enim Regis Salomonis emebant*
 חרסל *de lino texto, & statuto precio perducebant*. l. Reg. c. X.
v. 28.
 Hinc linum Sacerdotum Hebraeorum, linum erat
 Aegyptium, dictum שש הון Abarbanellus שש Com. in Ex.
c. XXV. v. 4.
 שש *schesch est Aegy-*
ptium linum, quod est praestantissimum in sua
specie; erat enim tenue, & album. Aben Ezra
 שש הוא הכר מין ממינו בשנים ימצא במצרים לבדו רק הוא לבן
 : שש *schesch idem ac bad, species quaedam*
lini, quod nascitur in Aegypto tantum, album est,
& non tingitur. Vestis Hebraeorum Sacerdotum
 ex lino erat :- quare Sacerdos die piaculari כשהר
 : שש *mane induebat vestes* Jom. c. III.
hal. 7.
Pelussiacas, vesperi vero Indicas, ut notarunt Ge-
 maristae. In Graecia tamen linum sero pervenit;
 tempore enim Pithagorae ignotum erat. Laërtius
 στολή δὲ αὐτοῦ λευκὴ ἐξ ἐρίων, τὰ γὰρ λινὰ ἔπλετο
ἐκεί-

ἔχειν εἰσέλατο τὰς τόπας *stola usus est alba e lana:*
nondum enim linea in ea loca pervenerant. Ne-
 gociationes Linteariae celebres apud Romanos;
 Ulpianus quidem libro XXIX. ad Edictum memo-
 rat *negociationem Sagariam & Linteariam; &*
 in marmore

L. V. §. XV. π.
 de trib. act.

ap. Grut. p.
 650. 4.

T. FLAVI. FELICIS - - R.

ARTIS LINTIARIAE

ubi legendum MER. *mercatoris*; aliud apud
 Reinesium haec habet

p. 629.

MANIBVS

REGVRR VIRGILI

F. LINTEARI.

de Sagaria negociatione etiam mentio in mar-
 moribus

ap. Grut. p.
 650. 4.

Q. CAECILIVS

S. F. NEG. SAGARIVS

alibi L. Arlenus

NEGOT. SAGARIVS

vel

MERCATOR SAGARIVS

Pelles Babylonicae, pelles Parthicae. Pellibus
Romani utebantur ad involvenda vestimenta,
quae non in suppellectili, sed potius instrumenti
viatorii erant, ut definit Paullus libro IV. ad Sa-
binum, Pelles quibus involvuntur vestimenta:
lora quoque, quibus hae pelles constringi solent;
ad quas allusit Petronius Arbiter ego vos in duas
jam

L. V. π. de
 sup. leg.

in Satyr. p.
 363. edit.
 Amf. 1669.

jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis babebo. Hinc originem sup-
pellectilis adstruit Labeo, ut refert Celsus, *quod olim, qui in legationem proficiscerentur, locari so-*
lerent, quae sub pellibus usui forent. Pelles &
 maxime Babylonicae equis insternebantur; qua
 de re Ulpianus libro XLIV. ad Sabinum, *Baby-*
lonica, quae equis inferni solent, non putat ve-
stes esse; in glossis Graecis legitur Βαβυλωνικῶν δέρ-
 ματος αἶδος. Hieronymus etiam ad Lactam *pellis*
Babylonicae mentionem facit. Quae equis inster-
 nebantur, Pantherarum, Pardorum, vel Tigrium
 pelles fortasse erant, ut & Libycae, quae preciosae
 ex varietate macularum. Hesychius Ληβυκὸν δέρ-
 μα ὡς κάλλιστον propter τὸ ποικιλόμορφον; hae
 Pantherarum pelles erant, nam Romani *varias*
 vocarunt. Glossarium *varia* ποικίλα, πάρδαλις,
 & apud Arabes Pardo nomen est a maculis. Al-
 camus الغريرة معى الفمرة التى فيه *Namir fera sic di-*
cta a maculis, quae illi sunt. Arabice enim نمر
namara varium esse, & فمرة *maculam* sonat.
 Pellium etiam usus ad tabernacula & tentoria
 paranda. Tacitus *retentusque omnis exercitus*
pellibus: vel exercitus sub pellibus habitus. E
 Ponto etiam vehebantur τὰ δέρματα, uti ex Par-
 this, quemadmodum innuit Marcianus: hinc *Par-*
thiarii, vel Parthibarii, ut legendum duxit Cuja-
cius in leg. negociatores, Cod. de excusat. muner.
 qui

LVII. π.
 cod. it.

l. XXV. π. de
 aur. arg.

Plin. l. VIII.
 c. XIX.

l. III.

Polyb. l. IV.
 p. 306.

in Claud.

I. II. in laud.
Justin. jun.ap. Rehn.
p. 238.

qui Parthicarum pellium erant negotiatores. Parthicarum pellium mentio apud Trebellium, quae dictae *Zanchae Parthicae*, & apud Corippum *Parthica tergora*, ex quibus calcei praecipue Imperatorum. Mercatores pellium *Pellionarii* denominati. Hinc Romae inscriptio

C. VELIVS ANNIVS
PROCVRATOR COL.
PELLIONARIORVM.

& alibi

p. 603.

COLLEGIVM PELLIONARIORVM.

in Stich. ad.
II. sc. II.
Aelian. var.
I. VII. c. VIII. VIII.
c. XLVIII.Ar. in per.
mar. Rub.ap. Athen.
I. XII. p. 514.

Neque silentio praetermittam *Babylonicas vestes* *tapetia* vel *peristromata*, ut vocat Plautus, quae erant *μεγατίμυς* *magni precii*; quaeque variegata & diversis picturae coloribus intexta. Plinius *colores diversos picturae intexere Babylon maxime celebravit*. Ex Apologo, Babyloniae, vel Sufianae portu ad Euphratis ostium *ἱματισμὸς ἐντόπιος vestes ibi confectae* in Arabiam & Indiam deferbantur. Contra vero Persis, ut notat Heraclides Cumaeus *ἐν τοῖς Περσικοῖς*, in precio erant tapetes *Σαρδηνά* *Sardiani*.

Ebur, ferrum Indicum. Ebur sunt dentes Elephantum, qui quamvis in Africa nascentur, *rara tamen amplitudo dentium illis inest, praeterquam ex India*. Juba apud Plinium, non dentes, sed *cornua* vocavit, quod & Oppianus etiam fecit; cum ex cranio nascentur, quod peculiare cor-

Plin. I. VIII.
c. III.

cornibus est : & quoniam secantur & poliuntur, & in quanlibet formam aptantur ; quae dentibus aliorum animalium non conveniunt . Usus eboris fuit apud Hebraeos aetate Salomonis ; ex quo magnum solum fuit confectum ; in Psalmis legimus *eburnea palatia* . Sic etiam Homerus describit domum Menelai

III. Reg. c. v.
v. 28.

XLV. v. 9.
Odys. IV.

δῶματα ἡχμέντα

χρυσῷ ἢ ἀλέκτρει τε, καὶ ἀργύρῳ ἢ δ' ἐλέφαντος.

In Lydia & Caria artem tractandi ebur, in rubrum scilicet tingendi, fuisse idem scribit

ὥς δ' ὅτε τις τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίχῃ

Il. IV.

Μηόνις, ἢ ἐ Κάρεια .

Qui apud Romanos ebur tractabat *Faber eburarius* dictus . Hinc inscriptio apud Cl. V. Fabrettum

p. 700.

Q. CONSIDIUS EVMOLPVS

FABER EBVRAR.

quos *eburarios* ab universis muneribus vacare praecepit Imp. Constantinus ad Maximum scribens, uti & alios Artifices, quos in ea lege memorat .

I. II. Cod. Th.
de exc. artif.

De *ferro Indico*, quod Marcianus memorat, testimonium Arriani reperimus, qui merces Indicas, Arabicasque adamussim aetate Hadriani in periplo maris Rubri describens οἰδήρεν Ἰνδικῶν etiam meminit . Si verò lectionem vulgatam sequi volumus, in qua est *ebenum Indicum*, facile cognoscemus, Marcianum a veritate non deflexisse ;

Plin. l. XII.
c. IV.

nam e peculiaribus Indiae Virgilius ebum, nusquam alibi nasci professus. Versum Virgilii suspicor esse hunc

sola India nigrum

fert ebum.

L. c. XXIX.

Quamvis Dioscorides unum Aethiopicum, alterum Indicum facit; Theophrastus tamen Indiae peculiarem hanc arborem tradit Ἰδιον δὲ καὶ ἡ Εἰβένη τῆς χώρας ταύτης, ubi loquitur de India. Quinimo

in per. mar.
Rub. p. 65.

Arrianus affirmat ex urbe Barygasi in Persidem afferri palangas Sefaminas & Ebeninas φαλάγας σησαμίνων καὶ ἐβανίνων. Quid σησαμίνων veniat nomine ex Arabibus facilius explicandum occurrit, apud quos سام safem, vel سمس semsem dicitur. Alcamus السام شجر امود *sasim arbor nigra*; usum Alcamus etiam demonstrat يعمل من القى *ex qua fiunt arcus*. Ligna esse nigra ex Alcorano colligitur; ubi Mahometes impius ille Legislator Arabum loquitur de his, qui in igne torquentur *exibunt de igne post aliquam in eo moram* كانهم عيوان السام *tanquam ligna sesamim*, idest nigri, propter adustionem in igne, ut ligna sesasim. Dioscorides solum notat, qui ligna sesamina pro ebena vendebant ἐνιοι τὰ σησαμίνα, ἢ ἀκάνθινα ξύλα ἐμφερεῖ ὄντα, ἀλλ' ἐβένου πωλῶσι. Palanges vero, quarum mentio apud Arrianum, sunt fustes teretes, qui navibus supponuntur. Pollux τὰ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποβληθῆσιν ἐφέλκονται αἱ νῆες, φαλάγες καὶ φαλάγια.

L. c. XXIX.
p. 65.

Verum enimvero Nos in eam opinionem facile adducimur, ut non *ferrum Indicum*, vel *ebenum*, sed *aes Indicum* in Marciano sit legendum; nam prae aliis mirabilius lucidum erat & purum, ut aurum; ex eo enim pocula Regum Persarum fiebant. Aristoteles in Mirabilibus φασί τῷ καὶ ἐν Ἰνδοῖς τὸν χαλκὸν ὅτως εἶναι λαμπρὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἀνίωτον ὥς μὴ διαγινώσκεισθαι τῇ χροῇ πρὸς τὸν χρυσὸν ἀλλ' ἐν τοῖς Δαρείῳ πόλιν τοῖς βασιανῶς εἶναι τινὰς καὶ πλείους, αἵ ἐι μὴ τῇ ὁσμῇ ἄλλως ἢ διαγινώσκοντες ὁπότερον εἰσὶ χαλκοὶ χρυσοὶ *ajunt Aes esse in Indis tam lucidum & purum & rubiginis expers, ut colore ab auro non dignoscatur. Sed & inter Darii pocula aliquot esse Batiacas, de quibus aliter quam ex olfactu dijudicari non possit, utrum aereae, vel aureae sint. Batiaca ergo sunt apud Aristotelem Persica pocula ex aere Indico facta. Diphilus apud Athenaeum Βατιάκην & Philemon Βατιάκιον inter pocula numerant. Βατιάκη dicta a cucurbitae forma & amplitudine. Cucurbita enim Chaldeis dicitur בַּטִּיָּאכ batiach, sicuti & Arabice بَطِيخ baticba. Imo si locus est conjectandi, affirmare possumus vasa Deo constructa, quae ab Esdra describuntur, ex aere Indico constasse* כְּלֵי נְחֹשֶׁת מִכּוֹחַ שׁוֹמֵר כְּסֵף כְּסֵף *vasa duo aeris flavi, boni, preciosa ut aurum. Translatio Graeca habet σκεύη χαλκῷ σίλβοντος, vulgata vasa aeris fulgentis. Arabs vero انية نحاس بريق* *vasa aeris fulgentis.*

I.XI. p.484.
P.497.

c.VIII. v.27.

rantis. כוחב' Esdrae, Kimchius ita explicat
 גון קרוב לגון חוחב *color proximus auri color*.

Post haec, quae recensuimus, Marcianus sermonem habet de gemmis ac lapidibus preciosis, qui ex India devehebantur, ut idem asserere videtur: *Lapis universus, margarita, sardonix, ceraunium, hyacinthus, smaragdus, adamas, saphirinus, beryllus, chelnye (bopia) Indica*; vulgata habet *opera Indica*; Haloander vero *omnia Indica*. Quae Marciani sententia aliorum Auctorum opinionioni consonat; etenim ex Strabonis testimonio India fert lapides preciosos; & Arrianus in periplo ex Muziri convehi testatur λιθίαν δὲ φανῆ πάντοίαν καὶ ἀδάμαντα, καὶ ὑάκινθον. Quemadmodum & in Insula Palaesimundi, quam Veteres Ταποβράνην vocarunt, nasci, praecipue ταινικὸν καὶ λιθίαν δὲ φανῆ. Tapobrane Bocharto est *Zelon*; aliis vero *Sumatra*.

Et quidem margaritae ex India convehuntur. Plinius *Indicas maxime has mittit Oceanus*, quamvis inveniantur etiam *circa Arabiam in Persico sinu maris Rubri*. Strabo prae aliis, quae fert India, μαργαριτῶν meminit. Colchis enim ad Oceanum Orientalem multa margaritarum piscatio, quae celebris apud Ptolemaeum, & Arrianum in Periplo; ex quibus fiebat lana, quae propterea כולכא in Gemara dicta; ut alias disputabimus. Usus margaritarum erat in torquibus & monilibus

apud

apud Romanos. Unde Jurecōsulti *si linea margaritarum surrepta sit* ; item *si maritus uxori margaritas extricatas dedisset in usu, easque uxor invito, vel inscio viro perforasset, ut pertusis in linea uteretur*. *Linea dives* dicta a Martiali, quae
 & in ludorum missilibus erat. Qui mos ad Romanos ab Indis & maris Rubri accolis derivavit. Hi ex margaritis τὰς πολυτελεῖς ὀρμυς *preciosa monilia* formabant. Unde Kimchius in more fuisse statuit ; שֶׁנֶכְרֵךְ הָיוּ מְכַרְיִן מִמֶּנָּה אֲבָנִים וְיוֹשִׁים מֵהֶם קִנְיָה *illam perforari* (loquitur de margarita) & *plures ejus generis lapillos simul conseri, ut ex iis fiat torquis*.

l. l. II. c. de
furt.
l. xxvii. c.
ad leg. Aquil.

l. viii. epig.
l. xxviii.

Sardonichas etiam omnium optimas, *Indicas* laudat Plinius, quae candorem in rubro habent, & utrumque lucidum ; nam *sardoniches olim, ut ex nomine ipse apparet, intelligebantur candore in sarda, hoc est, velut carnibus ungue hominis imposito, & utroque translucido*. Talesque INDICAS esse tradunt *Ismenias, Demostratus, Zenothemis, Sotacus*.

l. xxxvii.
c. vi.

Ceraunium, vel Ceraunia, praecipue alba, quae ex India provenit, est & inter candidas, quae *Ceraunia vocatur*, quamvis Sotacus *nigras rubentesque etiam Ceraunias faciat*. Strabo ex India derivat φέρει δὲ καὶ λιθίαν ἢ χῶρα πολυτελεῖν κρύσταλλων, καὶ ἀνθηράκων παυσίωον. Salmasius ex Arriano demonstrat crystallorum Indiae nusquam fieri

in Plin. exzer.
p. 769.

fieri mentionem , ideoque locum Strabonis explicans , nomine κρυςάλλων , contendit *crystallina facie gemmas* & *candicantes* intelligi , inter quas Plinius Asterion & Astrion & Ceraunium album , aliasque recenset gemmas ; igitur ex Strabone Ceraunia alba praecipue ex Indis proveniebant . *Hyacinthus* , *Smaragdus* , *Adamas* a Marciano etiam inter *Indica* numerantur. Hyacinthi Indicae meliores , quae *praeferuntur* his , quas *Aethiopia mittit* . Smaragdos Antiqui , praecipue Bactrianos , quia minores erant , εἰς τὴν λιθόκολλα convertebant , scilicet ad insignienda pocula aurea , quae *gemmata* vocabantur . Contra Chalcedonios Smaragdos ad anulos aptabant . Theophrastus εὐρίσκονται δὲ σπᾶνιαι μέγεθος ἔχουσαι σφραγίδος . Διὸ καὶ πρὸς τὴν κόλλησιν αὐτῇ χρῶνται τῷ χρυσῷ *magnitudine sigilli pauci reperiuntur ; quamobrem ad ferrummandum aurum bis utuntur ;* ubi σφραγίς idem ac σημεῖον . Hesychius σμαεὼν , ἱέρας , ἢ σφραγίς , celebris enim est Polycratis Samiorum tyranni σφραγίς τὴν ἐφόρει χρυσόδετος , σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα *gemma signatoria Smaragdus , quam gestabat auro inclusam* . Apud Romanos etiam gemmis viridantibus pocula aurea insigniebantur . Plinius *smaragdis teximus calices : & Martialis*

*Gemmatis Scythicis ut luceat ignibus aurum ,
Adspice quot digitis exuit iste calix .*

De Smaragdis loquitur , qui ut asserit Solinus , in Scy-

Plin. loc. cit.

In lib. de lapid. p. 395.

Herod. I. III. p. 41.

Scythia flantibus Etesiiis inveniuntur; fraena, equestres fellas, & baltheos margaritis, smaragdis, & hyacinthis Veteres etiam ornabant. Unde in Codice Justiniano titulus *nulli licere in fraenis* I.XLtit.XI.
equestribus sellis, in baltheis margaritas
smaragdos hyacinthos aptare.

Adamas ex India proveniebat, qui omnium praestantissimus. Arrianus refert in Muzirin & Nelcydan emporia ex intimis locis Indiae ferri καὶ Plin. lib. XXXVII. c. IV. p.32.
ἀδάμαντα καὶ ὑάκινθον adamantem *hyacinthum*,
 ut cum mercibus Aegyptiorum & Graecorum commutarentur. Dionysius in *ᾠδαί γεσι* ait Indos ad praeripia torrentium vestigare *ἀδάμαντα*. Sed quid de Strabone dicemus, qui non videtur Adamanta meminisse? Salmasius Vir doctissimus demonstrat Strabonem illis verbis mentionem adamantis fecisse, ubi memorat Indiam ferre λιθίαν πολυτελῆ κρυσάλλων παντοίων καὶ ἀνθράκων *lapides preciosos ut crystallum* *varios carbunculos*, quibus comprehendit omnes lapides genus candicantes, & crystallini coloris: etenim Plinius (ut verbis utar ipsiusmet Salmasii) *adamantem crystalli cognatione nasci dixit*. Isidorus capite de *crystallis adamantem inter gemmas crystallini candoris numerat*. Diodorus quoque vocat κρυσάλλας λίθους, qui *crystallina facie sunt*. Unde sub nomine κρυσάλλων παντοίων intellexit etiam adamantem, quemadmodum sub nomine παντοίων in Plin. ex. p.769. I.XVI.p.717.
 ἀν-

ἀνθράκων carbunculum, lychiten, hyacinthum, rubinum, qui omnes ex India devehebantur, ut affirmat. Quibus & hoc addimus apud Arabes الحالماء *almaba* crystallum denotare, & quosvis lapides κρυσταλλοειδῆς, in quo genere adamas principem locum tenet.

Saffirinus, Callainus, Beryllus. Sapphyrus ab Insula sinus Arabici dicta a Ptolemaeo σαπφειρίνη. Stephanus σαπφειρίνη νῆσος ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ. Ἐκ ταύτης ὁ Σάπφειρος λίθος. Sic etiam Τοπάζιον ab Insula Indiae ex Alexandro Polyhistore refert Stephanus Τόπαζος νῆσος Ἰνδική. Ἀλέξανδρος ὁ πολυῖς ὥς φησὶν εὐρίσκεσθαι, καὶ ἐν τῇ τῶν Παζίων νήσῳ, λίθον ὁμώνυμον τῇ νήσῳ, ὅμοιον τῇ χροίᾳ τῇ τῷ νέου ἐλαίου. In India & Aethiopia Epiphanius, & in portu Indico Arrianus inveniri Saffirinos tradiderunt.

Callainus etiam ex India. Arrianus in Periplo maris Rubri νάρδος, καὶ καλλάϊνος λίθος, καὶ Σάπφειρος. Ita legendum, non vero καλλεανός, uti est in aliis editionibus. Apud Plinium est *callaina* & *callaica*, & subaudiendum *gemma*, ut cum dicitur *callainus lapis* καλλάϊνος λίθος. A colore sic dicta; nam haec gemma e viridi pallens, vel pallidum viret, ut Plinius & Solinus dixerunt. Callainus pro Veneto apud Latinos. Martialis

indueras albas, exue callainas.

Nam color venetus e viridi pallens: haec de Callaica habet Isidorus *Callaica colore viridis, sed pal-*

pallens, & *crassa*, & paucis interjectis, *nascitur in India*, vel *Germania*, legendum *Carmania*, quod mendum etiam in Plinii Codice.

Beryllus chelynie, in vulgata est *Beryllus cylindrus*. Berylli in *India* originem habentes raro alibi reperti. Dionysius in *ᾠδεύεσι* de Indis

Plin. lib.
XXXVII. c. V.

ἄλλοι δ' ἰχθυόουσιν ἐπὶ ποροβολῆσιν ἀναύρων

v. 1119.

ἢ πρὸς βηρύλλου γλαυκῆν λίθον ἢ ἀδάμαντα

alii vestigant apud effluvia torrentium, aut beryl-

li glaucam gemmam, aut adamantem. Imo *mire* Plin. ibid.

gaudent longitudine eorum, solosque gemmatus ef-

se praedicant, qui carere auro malint. Ob id *per-*

foratos Elephantorum setis religant. Indi etiam

commendant longitudinem horum lapidum, pro-

pterea cylindros facere malunt, quam gemmas.

Cylindri sunt lapides longiores, gemmae vero ova-

les: gemmas Latini vocabant annulis inclusos la-

pides, & scalptos ad signandum, quae *σφραγίδες* di-

I. XXXVII.
c. VIII.

ctae a Graecis: Plinio vero *gemmae digitis*. Unde

non immerito in vulgata lectione *Beryllus cylin-*

drus, non vero *Beryllus chelidoniae*, ut habet

Haloander.

Hosce lapides preciosos Marcianus vocat

OMNIA INDICA, vel *ADSERTA*, etenim

vel major pars, vel omnes ex India devehebantur,

ut demonstravimus, cum *terrarum omnium*, *ma-*

xime India, gemmifera sit, quamvis Antiquorum

aliqui ex Arabia, Perside, vel Aethiopia derivarent;

Plin. lib.
XXXVII. c.
XIII.

sicut & de aromatibus varia & diversa cogitasse exploratum sit, nam nonnulli in Syria, vel Arabia, alii vero in India, vel Sinis; major tamen pars in illis locis gigni existimabant, ubi essent Emporia. Dubia, incerta, variaeque de aromatibus, reliquisque rebus, quae ex Oriente vehebantur, Antiqui literis mandarunt propter remotas, longinquasque regiones, ex quibus *vix quinto anno* mittebantur *negociatores*: quo temporis spatio *multi* supremum obibant diem, vel fabulae excogitabantur. Antiphanes Comicus etiam periculum annuit, quod subeunt, qui Indicam navigationem suscipiebant

Plin. l. XII.
c. XIX.

ἐπὶ χρέμασ' Ἰνδῶν ἔμπορος φρονεῖ μέγα
ὧν ὅστις πάντων ἐνίοτ' ἀνεμος κύριος

Mercator opibus navigans tumet Indis, quas ventus dominus harum saepe dissipat.

Metaxa, vestis serica, vel subserica, vel attingta, nema sericum. Ex iis magna vectigalia Romanis exacta, cum ex lege Rhodia ὁλοσηρικά ὁμοία τῷ χρύσῳ. Unde Simplicius in Epictetum ἰσόχρυσσα νήματα σηρικά. Calvinus Jureconsultus, qui post Brissonium, Hotomanum, aliosque, locupletissimum Lexicon juris concinnavit, *nomen metaxae insertum a Triboniano* contendit, *cum Jureconsultorum metaxae ignotum nomen esset.* Verum, quamvis in libris antiquorum Jureconsultorum, quos quidem Tribonianus in compendium redegit, ac deformavit, metaxae nomen non inve-

niatur; potuit tamen Marciano notum, manifestumque esse nomen illud, quo Lucilius usus fuerat, qui, ut est apud Nonnium, *metaxam lini* dixit, metaxa enim est filum. Unde *σηρικὰ τὰ ἐκ μεταξῆς ὑφασμένα λέγονται* *Serica* vestimenta *texta dicuntur ex metaxa*, scilicet ex filis sericis, cum ἡ μεταξα ἐξ ἧς εἰώθεσαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι *metaxa* Svid. in Lex. sit illa, ex qua vestem conficere solebant; idem ac *nema sericum*. Graecis enim filum, quod & metaxam denotat, est *σηρικὸν νῆμα*. Ex metaxa igitur vel nemate serico *vestes sericae*, vel *subsericae* conficiebantur. Vestis serica idem ac Holoferica, quam Helagabalus primus gestavit, *Primus Romanorum holoferica veste usus fertur, cum jam subserica in usu essent*. ap. Spart. Holoferica foeminis, subserica, quorum stamen lineum, trama vero serica, viris permittebantur; postea holoferica vestis etiam viris recepta, a qua tamen abhorruit Aurelianus, imo & Tacitus, qui Aureliano successit, *holoseri-* ap. Vopisc. *cam vestem viris omnibus interdixit*. Vestis serica vel subserica tingebatur, vel fucabatur, quam *Attingentam* vocat Marcianus. Imperatores Arcadius, I. X. Cod. de muril. Honorius & Theodosius *sericoblattam* vocant, vel *sericobaptam*, ut Contius legendum putat, sic apud Vopiscum de pallio *blattoferico*, quemadmodum in Aurel. in veteri editione, non vero *blatteoferico* uti in aliis. Imperatoribus etiam *tingta conchylio*: vel *cruore infecta conchylii* a Theodosio dicta. Hae vestes I. IV. Cod. de vest. holo.

stes in Beryto & Tyro a Phoenicibus conficiebantur, fila serica a Persis, quibus illa vendebant Seres, accipientes; a Phoenicibus vero Romani. Procopius in Anecdotis ἱμαλία τὰ ἐκ μετὰξῃς ἐν Βερυτῶ μὲν καὶ Τύρῳ πολέσι τῆς Φοινίκης ἐργαζέσθαι ἐκ παλαιῶν εἰώθεα. οἷτε τῶντων ἔμποροί τε καὶ δημιουργοί, καὶ τεχνῖται, ἐνταῦθα τὸ ἀνέκαθεν ὄκνη. Procopius enim, uti patet, in Beryto & Tyro confectas vestes sericas, ubi erant artifices; inde per terras Romanis subjectas exportari affirmavit. Quare Plinius *Affyriam*, Svidas vero *μηδίκην* denominant vestem sericam ex Emporiis, unde fila devehebantur. In Inscriptione Neapoli reperta de quodam Heliodoro Antiochenſi sericarum vestium confectore ita legitur

ap. Grut.
p. 645.

ΗΛΙΟΔΩΡΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ
ΣΙΡΙΚΟΠΟΙΩΣ.

ap. Vopif.

Tanti enim erant precii, ut tempore Aureliani *libra serici libra auri* fuerit. Sub Justiniano vero edictum ne serici libra pluris, quam octo aureis veniret; temporibus enim hujus, Monachi *γονήν οὐα* vel *semina* ex India usque Byzantium devexerunt, vel Persa quidam, ut asserit Theophanes Byzantius apud Photium. Sicque terris ubique Romano imperio subjectis paulatim ars mercandi seri-

Procop. l. IV.
Goth.

serica fuit propagata & disseminata; quod probat inscriptio Romae reperta

apud Rein.
p.617.

M. AVRELIVS FLAVIANVS NEGOTIANS SIRICARIVS.

Carbassea scilicet *vestis*. Sic Cicero *Carbassea*, & Plinius *carbassina vela* dixere; apud Curtium *carbassinae vestes*, quibus Indi & Arabes corpora velant; *carbassus* enim *genus lini*, quod *abusive pro velo ponitur*. Solinus vero *carbassa* pro quolibet velo posuit, quod apud Graecos, sed recentiores, *καρπασος* est. Arrianus solus ex Antiquis, utpote qui vocibus Latinis saepius utatur, *καρπασον* vocavit *linum*. Hinc apud Svidam *καρπασίνοι χορτάρι*. Ex Carbasso vela navium & pallia, quibus *foeminae* opulentiae *amiciebantur*. Hispanicum etiam linum, cui mira tenuitas, aetate Plinii celeberrimum.

VII. in Ver.

LXIX. c.1.

Serv. in III.
Aen.

Virg. VIII.
Aen. & Non.

LXIX. c.1.

Spadones. Pro venditione spadonum etiam *vestigal* constitutum fuit. Non licebat homines castrari ex constitutione Constantini Imperatoris, qua *capite puniri* iussit, qui *Eunuchos fecerit*; quod prius fecisse Domitianum notat Svetonius, qui *castrari mares vetuit*. Legem Constantini Leo confirmavit, vetans ullum Romanum castrari poena statuta contra tabellionem, qui id genus emptionis conscriberet; & contra publicanum, qui *octavam vel aliquid vestigalis causa pro bis Eunuchis suscepit*. Unde apparet portorium

I. I. Cod. de
Eun.

c.VII.

pro

pro Eunuchis in more fuisse apud Veteres, quod *Τελώνη* *vectigal* redditur in Synopsi βασιλικῶν, & in Marciano *inter species vectigales ἀπλῶς* etiam *spadones* numerantur, quos Negociatores emebant vel vendebant, ut mercaturam facerent; quod aetate Leonis licitum erat de Barbaris Eunuchis, *Barbarae autem gentis Eunuchos extra loca nostro imperio subjecta factos, cunctis negociatoribus, vel quibuscumque aliis emendi in commerciis, & vendendi, ubi voluerint, tribuimus potestatem*. Imperator Leo forsitan intellexit Assyrios vel Medos, quibus mos erat castrandi. Romani illis utebantur, ut *ad longiorem patientiam impudicitiae idonei* essent; quod & Medos fecisse testis Clearchus Solensis *ὁ Ἰερωνῆς*, vel ut curarent matronarum lectos, vel ut facerent dominae ventulum, aestumque arcerent.

Indici Leones, Leaenae, Pardi, Leopardi, Pantherae. Nuspiam legimus Romanos ex India Leones advexisse, quamvis nullum modum impensis adhibuissent in exportandis feris ex longinquis regionibus pro ludis Circensibus. Ex Africa, ut plurimum, illae petebantur; unde Petronius in Satyrico

Petitur in sylvis Mauris fera, & ultimus Ammon Afrorum excutitur.

lib. II. epist.
XLVI. &
l. VIII. ep.
c. XXII.
in vit. Gord.

qualve feras *Lybicas* vocabant, ex Symmachi testimonio; & ex Capitolino erant Leones, & Leopardi.

Clau-

Claudianus

Nam virides Pardos, & caetera colligit Austro l. III. Scilicet
Prodigia.

Apud Vopiscum *Leopardos Lybicos, & Syriacos* in Prob.
Leones legimus. Pantherae etiam *Africanae*, vel
 ex Pamphylia petebantur, *nam ibi plures capi*
scribit Caelius Edilis ad Ciceronem proconsulatum ap. Vopif. in
Ciliciae gerentem. Solum reperimus apud Dionem Diocl.
 temporibus Severi Crocotan Romam ex India ad-
 vectum *Κροκότας ζῶον Ἰνδικόν, καὶ τότε πρῶτον εἰς*
Ρώμην, καὶ ὅσα καὶ ἐγὼ ἐπίσταμαι, εἰσέχθῃ, quidni
 etiam Leones Indici? cum aetate Antonini Cara-
 callae filii Severi vixisse Marcianum constet ex le-
 ge, quam explicandam ac illustrandam suscepimus;
 ipsum enim vocat *Magnum Antoninum*, qui An-
 toninus de Caracalla est intelligendus, ab Ulpiano
Imperator Antoninus appellatus. Hinc frequenter
 apud Jureconsultos *Divi Severus, & Antoninus*
rescripserunt, ac inter marmora Oxoniensia &
 hoc legimus ap. Prid. in
 ap. p. 304.

ΟΙ. ΘΕΙΟΤΑΤΟΙ.

ΑΤΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ. ΚΕΟΤΗΡΟΙ.

ΚΑΙ. ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΙ. ΤΟΙΣ.

ΣΕΥΡΝΑΙΟΙΣ.

Quare in errore est C.V. Johannes Bertrandus, qui in l. XVI. π.
 de publ.
 §. sed hoc
 temp. inst. de
 his, qui sui.
 l. II. π. de
 his, qui sui.
Magnum Antoninum confundit cum Antonino
 illo, cujus meminit Justinianus, nam hic fuit DI-
 VUS PIUS, uti legimus apud Ulpianum in li-

bro

bro VIII. *de officio Proconsulis*. Marcianum librum *de Delatoribus* scripsisse sub Severo, & Antonino Caracalla ex ejusdem libri fragmentis, quae in Pandectis sparsim habentur, manifestum apparet.

L. XV. §. de
S. C. Silan.
& L. XLVI.
§. de contr.
empt.

Ab Regibus, ac summis Viris expetebantur Animalia Indica, fortasse ob magnitudinem, cum sua specie majora sint his, quae in aliis regionibus nascuntur. Herodotus τα' ἑμψυχα τετραπόδα τε καὶ τα' πελεια' πολλὰ μέζω, ἢ ὅν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοις εἰσι. Hinc in pompa Ptolemaei memorantur βόες Ἰνδικοί *Indici boves* candidis artubus viginti sex; & a Babyloniiis κυνῶν Ἰνδικῶν *canum Indicorum* magna alebatur multitudo, maxima quidem cura & impensa; in marmore Adulitano mentio' ΕΛΕΦΑΝΤΩΝ ΙΝΔΙΚΩΝ *Elephantum Indicorum*, quibus usus Ptolemaeus Evergetes. Harum ferarum erant, qui ex commercio mercimonia facerent, lucrum ex captura, ex advectione, vel venditione capientes. Quod causa erat, ut vectigalibus essent obnoxia. Symmachus *ferarum portorium* dixit, quod *quadragesimae* fuisse libro V. epistola LXII. non vero *quingagesimae*, ut epistola LXIII. repetit, ubi legendum *quadragesimae*, quale erat portorium rerum, quod publicano solvebatur.

LIII. p. 231.

ap. Ath. l. V.
p. 201.

Herod. l. I.
p. 192.

ap. Spon. in
misc. p. 358.

L. I. ep. VI.

Quint. decl.
CCCLIX.
Suet. in Vesp.
p. c. l.

Purpura item lana, fucus, capilli Indici.
De purpura superius longum sermonem habuimus;
de

de capillis Indicis nihil apud Auctores invenimus, ignorantibus an mendosus, vel sincerus sit textus Marciani, cum hanc legem Marciani in Basilicis Graece versam non habeamus, unde non mediocre auxilium nobis esset derivatum; sicut & de *maro-coro*, nisi velimus in textu Marciani *macroto* potius legere, Graece μακρότης dictum, quod θυμιάμα erat, ac inter ἄλλα εὐώδεια καὶ ἄρώματα ab emporio Mundi, & Mosyllo deferrebat in Aegyptum aetate Arriani. Nunc de *lana*, & *fusco*. Lanae ex Apulia, & praecipue Tarentinae, ex Altino, ex Baetica, ex Mileto, magno in honore erant apud Antiquos. Quamobrem Polycrates Sami Tyrannus quidquid magis egregium ubique esset sibi comparaturus, ἐκ Μυλήτης πρόβατα ex Myleto oves sibi comparavit.

in per. mar.
Rub.

Plin. l. VIII.
c. XLVIII.

ap. Athen.
l. XII.

in com. de
Justin. Fab.
l. III.

Aliam lanae speciem Procopius memorat ab aliis longe diversam χλαμὺς ἐξ ἐρίων πεποικιμένη οὐχ οἷα τῶν προβάτων ἐκπέφυκεν, ἀλλ' ἐκ θαλάσσης συνελημμένων (legit Bochartus συνελημμένων) πίννῃς ταῖς ζῶα καλεῖν νενομίκασιν, ἐν οἷς ἡ τῶν ἐρίων ἑκφυσις *Clamis ex lanis facta, non quales sunt ovium, sed e mari sumptis. Pinnae vocari censent animalia, in quibus hae lanae produntur*. Quam lanam Bochartus contendit a Persis vocari 𐤎 ab Arabibus vero 𐤎 Hinc apud Nasirium Arabem Onirocriticum memorantur ثياب 𐤎 vestes ex chaz. Apud Romanos mercimonia ex lanis; unde apud Reinesium legimus de Cneo Albididio, qui erat LA-

lib. III.
c. XLIII.

P. 635.

ap. Grut. 43.
11.

ap. Spon.
p. 222.

NARIVS MER. ac in marmore Puteolano **AR-**
GYRIVS LANARIVS, & in veteri inscriptione
Romae reperta

TI. CLAUDIO TI. L. PALLANTI
LANARIO.

l. v. hif. plan.
c. VII. p. 62.

Lanis & vestibus tingendis loco purpurae *fucus*
ruber usui erat apud Antiquos. Theophrastus το'
δε πόντιον Φῦκος ὃ οἱ σπολχεῖς ἀνακολουμβῶσι, πελα-
γιον. καὶ ἐν Κρήτῃ δὲ φύεται πρὸς τῇ γῇ ἐπὶ τῶν πετρῶν
πλεῖστον καὶ κάλλιπτον, ᾧ βάπτουσιν οὐ μόνον τὰς
λαγίας, ἀλλὰ καὶ ἔρια καὶ ἱμάτια *alga vero proven-*
iens in alto, quam spongiiarii pelagicam deferunt;
in Creta insula juxta terram, super saxa pluri-
ma, optimaque provenit; qua non solum vittas,
sed etiam lanas, vestesque inficiunt, quae quando
recens infecta est, color longe purpuram praestat;
& Servius, *fucus genus est herbae quo tinguntur*
vestes. Tertullianus *medicamenta ex fucis, qui-*
bus lanae colorantur; hinc *fucus pro fraude;* nam

ad Virg.
Georg. IV.

de hab. mu-
lieb.

in Eun. sc.
III. a. IV.

colorem purpurae mentiebatur; apud Terentium
legimus *fucum facere*, quod, ut explicat Donatus
antiquus scholiastes, significat *fraudem & insidias,*
sub quibus occultatur veritas. Fucus etiam un-
guenta solebant colorari, non fucus marino, sed vel
anchusa, vel quadam radícula Syriaca, ut obser-
vavit Theophrastus χρωματίζουσι δὲ τὰ μὲν ἐρυθρά'
(τῶν μύρων) τῇ Ἀΐχῃ. τὸ δ' ἀμαράκινον τῷ κα-
λιδμῷ χρώματι. τὸ δ' ἐπὶ ξίσιον, ὃ ἀγασιν ἐκ

lib. de odor.
p. 447.

Συρίας

Συρίας jam rubra inficiunt anchusa: amaracinum obromate, quod vocatur: ea radícula e Syria adfertur. Ex quo apparet fucum esse *χρῶμα*. Sic etiam notant antiquae Glossae, *fucus χρῶμα*, apud Democritum de methodo tingendae purpuræ dictum *ἀνθος Συριακόν*. Diversa esse *φῦκος* & *ἄλχισσαν* manifestum ex Polluce, qui recenset ea, quibus colorabantur mulieres ἴσως δ' ἂν τοῖς κόσμοις προσήκοι, καὶ τὸ ἐνξίμμα, ψιμμύθιον, ἄλχισσα, φῦκος, & Aristophanes in alteris *θεσμοφοριαζούσας*, ejus versus apud Clementem Alexandrinum, & Julium Pollucem leguntur, diversa etiam facit *φῦκος* & *ἄλχισσαν*. Anchusa, ut explicat Nicomedes Jatrosophiستا, est *λαχάς lacca*, illa scilicet, qua & nos utimur.

Quamvis in explicandis rebus vectigalibus pleniores & uberiores fuerimus, quam opus erat: non tamen aliquid peccasse videmur, nam cum tractare primum statuissemus de Mercaturis Indorum, & Aegyptiorum, commode & opportune duximus res hasce venales enumerare, quas Marcianus Jureconsultus, utpote vectigali obnoxias, proponit; quaeve omnes, ut plurimum, ex India in Alexandriam devehebantur; unde Romanis magna & preciosa vectigalia, & in aerarium amplissimi proventus derivabant. Nunc statuto ordine caetera persequamur, quae ultimum locum obtinent, maxime scilicet reditus, quos Aegyptii ex papyro & frumento percipiebant.

In Aegypto ex papyro mercimonium factum apparet ex Vopisco, qui refert Firmum Seleuciensem, unum ex triginta Tyrannis *tantum habuisse de chartis, ut publice saepe diceret, exercitum se alere posse* PAPYRO & glutino; negociationem enim chartariam in Aegypto exercebat. Hermippus, quae ex Aegypto aetate sua deferebantur, chartas maxime memorat

ap. Athen.
l. I. p. 27.

ὅτι δ' Αἰγυπῖα τα' κρεμᾶσα

ἵστα καὶ βίβλους

ex Aegypto pendentia vela & variae chartae erant.

Prius mirabile aliquid erat ars glutinandi, modusque ignorabatur, quo libri glutinarentur; unde Athenis publice consecrata statua Phillatio, qui ejusmodi modum aperiret & explicaret, ut narrat Olympiodorus apud Photium. Frumentum etiam ex Aegypto exportabatur: hinc in utroque Codice Theodosiano & Justiniano tituli, ALEXANDRINI FRUMENTI ALEXANTRINI STOLLI ET COMMEATVS; & in Basi marmorea Romae effossa

ap. Grut.
p. 114. 4.

ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΟΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΡΕΥΤΙΚΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

Ante

Ante foundationem Alexandriae, frumenti mercatura in Aegypto exercebatur, quemadmodum constat ex Bachylide, qui Pindaro aequalis

ap. Athen.
I. II. p. 39.

πυροφόροι δὲ καὶ ἀγγλῆντα

νῆες ἄγχοι ἀπ' ἀγύπλου

μέγιστον πλῆθον

frumentariae enim naves per mare ab Aegypto revebunt magnas divitias.

Hebraeos collocavit Deus in regione undique montibus circumdata, ne ullum commercium cum aliis gentibus nationibusque haberent, cum facillime ad idololatriam laberentur; sibi regnum servavit, quod *Θεοκρατίαν* rite antiqui Patres dixerent, Hebraeis tantummodo animum curam, operamque ponentibus in colendo uno veroque Deo, & in custodiendis ceremoniis & legibus, quae ad conservationem societatis, & ad animi sanctitatem diriguntur, ut alieni a navigatione & mercatura vitam cum virtute, & sine molestia degerent. Verum imperio ad Saulem redacto, quod ipsi datum suffragio consensuque populi, Reges postea magna animi alacritate in eo toti fuerunt, ut fines ac ditionem regni ampliarent, vires potentiamque augerent, & res difficillimas ac amplissimas susciperent. Quod praecipue sub Salomone evenit, per quem imperium Judaicum sublatum est ad eam virtutem, dignitatemque, quam prius non habebat. Hinc navibus construendis animum appulit inita socie-

DE MERCATURIS
HEBRAEORUM.
CAPUT. IV.

III. Reg. c.
IX. v. 22.

v. 22.

Dionys. in
periegesi.

I. XVI. p. 755.

p. 754.

societate & foedere cum Hiramio Rege Tyriorum, qui terra marique mercabantur. Sub his Hebraei facti sunt *uiri bellatores*, artemque navigationis atque mercaturae didicerunt: Hiramus enim *misit servos suos NAVTICOS ET GNAROS MARIS* ad dirigendam classem Salomonis in Asiongaber constructam *in litore maris Rubri*, cum Phoenices fuerint

οἱ πρῶτοι κτήσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης,
πρῶτοι δ' ἐμπορίας ἀλιδονέος ἐμνήσαντο,
καὶ βαθὺν ὕδατιν ἀστέρων πόρον ἐφράσαντο.

qui primi maris periculum fecerint navibus: primi item mercaturam mari vagam excogitarunt, atque profundam coelestium siderum viam observarunt; imo Astronomiam ὡς ἐμπορικὸν καὶ ναυκληρικὸν, ut mercaturae, ἔφ' nauticae arti commodam Sidonii Phoenices invenerunt, ac didicerunt, ut asserit Strabo, cujus aetate merces in Judaeam τὸν δὲ Λύκον, καὶ τὸν Ἰορδάνην ἀνεπλέεσι φορτίοις, Ἀραδαῖοι δὲ μάλιστα per Lycum ἔφ' Jordanem onerariis navibus aduerso alveo subvehuntur, praesertim ab Aradiis, qui & Phoenices erant, quosve πρὸς θαλασσοεργίαν, ut studiosos rei navalis laudat. Major vero mercatura, quam fecerunt Hebraei, de rebus erat Indicis, Arabicis, Aethiopicis vel Aegyptiis, quam de iis, quae in sua regione gignebantur; quamvis regio aromatum fertilis fuerit, ut fructum foris etiam mitteret, cum praeter alia calammum

mum odoratum & juncum ferret, qui, ut Theophrastus memorat, trans τὸν Λίβανον, μεταξὺ τῆς Λιβάνης καὶ ἄλλου τινὸς ὄρους μικρῶ ἐν τῷ αὐθιόνικῳ. τῷ Libanum ἢ alium quendam montem parvum, valle minima exeunt. In Judaea, ut Theophrastus asserit, balsamum gignebatur, maxime ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ παρὰ Συρίας in valle Syriae. Vallis nomen Justino, & Josepho est Jericho, uti & Straboni, qui aetate Tiberii de rebus Geographicis pertractavit ἱερικὸς δ' ἐστὶ πεδίον κύκλῳ παρὰ χόμην ὁρεῖν τῇ Hiericus est planicies montibus circumdata, ubi suis temporibus erat ὁ τῷ βαλσάμῳ παρὰ δαισος balsami hortus. Ex Josepho tamen aliqui deducunt τὴν τῷ βαλσάμῳ ῥίζαν balsami radicem exoticam, non in Judaea indigenam fuisse, utpote a Regina Saba in Judaeam allatam ab Aegypto, quae postea ἐν τῷ Σαδείσῳ in hortis ab Judaeis fuit exculta. Quinimo nec etiam in Aegypto fuisse nativam plantam, cum balsami Aegyptii solummodo meminerit Dioscorides; Herodotus vero, Diodorus, Strabo, apud quem Agatharchides, & Artemidorus, literis mandarunt plantam balsami in Arabia gigni, quorum sententiam confirmavit & Bellonius, qui ex Arabia peti ab Aegyptiis prodidit. Verum haec Botanicis disquirenda relinquitur. In praesentia dicimus Judaeis maximas opes accessisse ex Balsamo. Diodorus Siculus haec habet ἐξ ἧς ΠΡΟΪΟΔΟΝ ἀδρῶν εἶναι συμβάλλει unde

l. IX. histor.
 Plant. c. VII.

c. VI.

l. XXXV. l. hist.
 lib. IV. Ant.
 Jud. c. V.
 l. XVI. Geog.
 p. 763.

Theop. l. XII.
 c. XXV.

l. IX. c. VII.

l. XIX. p. 724.

(ex

(ex balsamo nempe) *maximi colliguntur* REDITUS. Justinus *opes genti Judaicae ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur, & quamvis in arborem balsami sevitum a Judaeis, tamen Romani eam defendere; serit nunc eam Fiscus, nec unquam fuit numerosior aut procerior.* Ex quibus constat maximos redditus ex Balsamo a Romanis perceptos. In Graeciam temporibus Theophrasti balsamum e Syria devectum, non purum ac sincerum, sed mixtionibus vitiatum καὶ τὸ ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλακίς εἶναι κεκεχυμένον. In Italiam etiam Galeni temporibus balsamum Judaicum adulteratum invehī solitum, unde veri dignoscendi causa se Judaeam navigasse scribit. Ex Caryotis etiam, quae in Judaea nascebantur, redditus, emolumenta que Judaei excipiebant, quae & Thebis inveniebantur διττὸς δ' ἐστὶν ὁ τε ἐν τῇ Θηβαΐδι, καὶ ὁ ἐν Ἰερουσαλὴμ, ὃ ἴ' ἄλλος καὶ ὁ καρυωτός in Thebaide, & Judaea duplex est palma, cariota scilicet atque reliqua. Caryotae formam nucis habebant, multoque succo abundabant; minores autem palmas, *dactylos* vocabant, nam, ut notat Plinius post Theophrastum, *differunt figura rotunditatis, aut proceritatis.* Judaicae dulciores erant ac succo abundantiores his, quae in Arabia, & Babylonia nascebantur. Diodorus Siculus τῆς δὲ Συρίας κατὰ μὲν τὴν κοίλην οἱ καρυωτοὶ προσαγορευόμενοι γεννῶνται διὰ φοροὶ κατὰ τὴν γλυκύτητα

I. XXXVI.
c. III.

Plin. I. XII.
c. XXV.

I. IX. c. VI.
p. 176.

I. I. de Anrid.
c. I. & XIII.

Strab. I. XVII
p. 818.

L II.

κύττητα καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι δὲ τὰς χυμῶς. τῶν δὲ
 πολλῶν μείζους κατὰ τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Βαβυλω-
 νίαν ὁρᾶν ἐστὶν γινωσκόμεναι, illas Melanippides Milesius ^{ap. Athen. I. XIV. p. 652.}
 in Danaidibus vocavit εὐώδεις φοίνικας *odoratas*
palmas fructum designans, quem & Syria produ-
 cebat; Augustus cibo palmularum, quae *Nicolai*
vocatæ, summopere delectatus, quas Nicolaus
 Damascenus ejus amicus saepius ad illum mittebat. ^{ap. Athen. I. XIV. p. 652.}
 Ex palmis proventus non mediocres nascebantur;
 in Graeciam invehī solitas testis est Xenophon
 αὐταὶ δὲ οἱ τῶν Φοινίκων, οἷας μὲν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἐστὶν ^{in Cyr. exp.}
 ἰδῆναι, τοῖς οἰκέταις ἀπέκεντο. αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις
 ἀποκείμεναι ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμαστοὶ τὸ κάλλος, καὶ
 τὸ μέγεθος, hic loquitur de palmis Babylonicis,
 quarum solum minores in Graeciam aetate sua in-
 vehebantur, non vero majores, quae caryotae di-
 cuntur, quas etiam e Syria in Italiam invehctas tra-
 dit Varro. Caryotas Hebraei, ut charius venderent,
 majoremque proventum exciperent, non ubivis
 nasci, nec multas sinebant. Strabo de Biblo Aegy-
 ptia καὶ νταῦθα δὲ τινες τῶν τὰς ΠΡΟΚΟΔΟΥC ^{I. II. de re rus. c. I.}
 ἐπεκτείνειν βλαβερῶν μετῆνεύσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐνζέ-
 χειαν, ἣν ἐκείνοι παρεῦρον ὅτι τὸ φοίνικος καὶ μάλισα
 τὸ καρπωτικῶν, καὶ βαλσαμῶν. ὃ γὰρ ἕως πολλὰ καὶ
 φύσει, τῇ δὲ σπάνει τιμὴν ὀφθέντες τὴν ΠΡΟΚΟΔΟΝ ^{I. XVII. p. 800.}
 οὕτως αὐτοὶ nonnulli ut *REDITUS* augerent,
Judaicam versutiam hac adbibuerunt, quam illi
in palma caryotica, atque balsamo excogitaverunt:

Plin. l. XIII.
c. IV.

non enim permittunt multis in locis nasci; quo fit, ut raritati pretium imponentes, REDITUM quoque augeant. Ex Caryotis praecipua vina Orienti; unde maxime probabantur & cibo quidem, sed & succo, uberrimae.

Pl. c. VIII.
v. 18.

v. 14.

v. 22.

Majores tamen divitiae, quas Judaei habuerunt, in auro & mercibus erant positae, quae temporibus Salomonis ex Tharsis & Ophir proveniebant, quaeque postea a negociatoribus Salomonis, vicinis vendebantur populis: unde vectigalia in Judaea ampliabantur. Legimus quidem Salomonem construxisse classem *in Asiongaber in litore maris Rubri*, ubi Hiram Rex Tyri misit servos suos, qui naucleri erant, & nauticae artis callentissimi, ut cum servis Salomonis Ophir navigarent. Hi sumptum ad Regem tulerunt *aurum quadringentorum viginti talentorum*, quamvis in Paralipomenis *quadringenta & quinquaginta* ex errore Librariorum, qui saepe peccant in exprimendis numerorum notis, pro 3 ponentibus, quae litterae similes sunt, si vera est sententia Danielis Huetii. Praeterea sexcenta sexaginta talenta auri, quae Salomoni afferebant *singulis annis*, non Ophirianos proventus seorsum spectant, sed omnes redditus Regis *excepto eo, quod afferebant viri, qui super vectigalia erant & NEGOCIATORES.* Alia classis erat illa, quae *semel per annos tres* ibat in Tharsis, deferens *inde aurum & argentum, & dentes*

dentes Elephantorum & Simias & Parvos. Hic memoria recolendum ducimus insignem illam controversiam, quae est inter clarissimos Viros Bochartum, & Huetium, de situ Ophir & Tharsis, ex quibus divitiae ac merces devehébantur. Cum notum sit Bochartum manibus pedibusque ivisse in sententiam Salmasii opinantis Ophir fuisse Tapobranem, quam *Seilan* vocant; & Tharsin in Oceano Insulam proximam Ophir, vel Tapobranae, in quas navigaret classis Salomonis; contra cl. V. Daniel Huetius, Ophir ratus esse Africae oram Orientalem, & speciatim Sopholam; & Tharsin oram Occidentalem Africae, & Hispaniae, praecipue loca Boetis ostiis proxima; ostendit quippe clariss. Huetius temporibus Salomonis, ex mari Rubro ad fretum Gaditanum, & ex freto Gaditano ad mare Rubrum navigari solitum; atque ex Tapobrane, & ex Sophola, oraque ei vicina, aurum, gemmasque preciosas posse derivari, cum nota sit ex Aristotele & Diodoro magna vis argenti, quae illic erat; unde in bracteas deductum, quod vere significat vox מרקק manifestum etiam eboris divitem Aethiopiam, ac קופים *Simiorum*, vel חוכים, qui, ut contendit Huetius, *psittaci* sunt, non *parvones*. Attamen praeclarissimus Vir Hadrianus Relandus Danielis Huetii sententiam de Tharsi, modeste quidem, & candide, ac sine ulla contumelia perstrinxit, defensionem suscipiendo Salmasii, & Bocharti.

Geog. sac.
l. III. c. VII.

in com. de
navig. Sal. p.
135. & 145.

in mir. l. V.

Hierem. c. X.
v. 9.

p. 184.

Quae nobis quasi per transfennam dicere placuit.

Equos etiam de Aegypto Salomon sibi educi jussit, & linum. Vulgatus Interpres haec habet :
 & educebantur equi Salomoni de Aegypto & de Coa. Negociatores enim Regis emebant de Coa, & statuto precio perducebant; Aegyptus quidem equis abundabat. Homerus de Thebis urbe Aegyptia

III. Reg.
c. IX. v. 28.

II. X.

αἰθ' ἐκατόμυλοι εἴσι, διηκόσιον δ' ἂν ἐκάστη
 ἄνδρες ἔξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν, καὶ ὄχεσφιν.

Et apud Apollonii Scholasten Xenagoras Chronologus tradit ἵππας τὰς Αἰγυπτίους ἀρχαιοτάτας Aegyptios equos antiquos esse. Non diversum legimus apud Livium, ubi memorat Romanos Gallis equos ab Italia devehendi in Galliam potestatem fecisse. Nunc de lino Aegyptio, cujus maximam mercaturam faciebant Hebraei: in praesentia praenotandum מִקָּה non ex Coa esse vertendum, ut aliquibus visum, cum verosimile opinentur Κὼ non fuisse notam temporibus Salomonis sub hoc nomine; antiquitus enim Κῶων πόλις Ἀῤυσπάλαια urbs Coorum Αἰσγυπалаε dicebatur: potius מִקָּה ipsis est merces lini, quemadmodum ex eorum sententia sonat vox Hebraea. Kimkius מִקָּה הוּא הַפֶּשֶׁת הַכִּי הוּא הַמְּשֻׁבָּח בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם; Mikveb est filum sive netum lini, quod in Aegypto erat praestantissimum; & Levius Gerson מִקָּה explicat de vestibibus byssinis

L. XLIII. c. v.

Scrab. I. IV.
& Steph.

מִקָּה הוּא הַפֶּשֶׁת הַכִּי הוּא הַמְּשֻׁבָּח בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם; Mikveb est filum sive netum lini, quod in Aegypto erat praestantissimum; & Levius Gerson מִקָּה explicat de vestibibus byssinis

כי כמו שהחוט יקרא תקוה כן יקרא הנארג מהחוטים מקוה והנה
 nam היו במצרים בגדי פשתן חשובים מאד כמו שנתפרסם ;
quemadmodum filum dicitur Tibikveb, sic etiam
 וְ id, quod ejusmodi filis textum est, Mikveb
 vocatur ; erant enim in Aegypto vestes lineae pre-
 ciosissimae, ut constat. His enim lineis vestibus
 Sacerdotes Hebraei induebantur ; eratque ipsis pe-
 culiare vestimentum. Quae fila, vel vestes lineas
 mercatores Salomonis emebant במחיר pro pretio
 nempe, certo aliquo precio, & voto, prout ante
 Rex Aegypti cum Salomone convenerat. Hinc
 magnus quaestus Salomoni per mercatores suos ac-
 cedebat, nam sibi soli jus videtur concessum fuisse
 a Rege Aegypti equos educere ex Aegypto, &
 netum. Quae postea caeteris populis per merca-
 tores suos divendebat. Sub Cajo Caligula Hebraeos
 mercaturae deditos discimus ex Philone apud Eu-
 sebiū, a qua solum Esseni abhorrebant, qui εμπο-
 ρίας, ἡ καπηλείας, ἡ ναυκληρείας ἔδ' ὄναρ ἴσασι.

I.VIII.prae-
 par. Evang.
 p. 387. edit.
 Viger.

Nunc de mercatura Graecorum verba facie-
 mus, qui quemadmodum armis, & literis ad cul-
 men gloriae evecti sunt ; ita & artibus, per ipsos
 inventis, vel ad summum perfectionis gradum
 redactis excellebant, ut pro tantis eorum meritis
 honores eis habeantur semper, & laudes tribuantur.
 Illi enim sanctissimis legibus imperium ordina-
 runt, ac omnia ad conservanda societatis jura, &
 ad salutem civium retulerunt, necessaria, utiliaque
 sup-

DE MER-
 CATURIS
 GRAECO-
 RUM.
 CAPUT.V.

suppeditantes, vel aliunde ferentes, quae & regio
 ipsorum non producebat. Quare, ut artes scien-
 tiasque bene direxerunt, sic etiam quae dicitur
 mercatura, summopere curarunt, quam, ut memo-
 riae proditum est, exercuit Solon, & summi Phi-
 losophi Thales, Hippocrates mathematicus, &
 Plato. Hinc Cyrus irridebat Graecos, qui in foris
 negotiationes exercerent, cum inquit se non exti-
 misse homines illos, quibus locus est in media
 urbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi jura-
 mentis imponunt, quae, ut interpretatur Herodo-
 tus ἐς τοὺς πάντας Ἑλληνας *in universos Graecos*
 dicta fuerunt ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι, ὡν ἡ τε καὶ πρῆσσι
 χρεώνται *quod fora ampla haberent, in quibus ne-*
gociationes facerent; Persis enim ullum fuit fo-
 rum, neque hisce rebus erant occupati. Nec solum
 inter ipsos mercaturam fecerunt, verum etiam in
 longinquas regiones proficiscentes, in ipsis domi-
 cilia, mansionesque locarunt; praec caeteris in
 Aegypto, ubi negociandi potestas temporibus
 Amasis fuit illis permessa, & Naucratin urbem ac
 celebre emporium incolendi, certisque in locis aras
 & fana construendi; tempestate enim illa ἦν δὲ το-
 παλαγὸν μένη ἡ ΝΑΥΚΡΑΤΙΣ ΕΜΠΟΡΙΟΝ καὶ
 ἄλλο ἔδεν Αἰγύπτῳ *vetus EMPORIUM erat sola*
NAUCRATIS, praeter hoc aliud nullum. He-
 rodotus enumerat civitates Graecas, quae Fanum
 maximum & celeberrimum, Helenium dictum,

I.I. p.152.

Herod. I.II.
p.179.

con-

construxerunt, in quo Graeci sacra facerent. Jonum
 fuere Chius, Teus, Phocaea, Clazomeniae. Dorum
 autem Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis.
 Aeolum vero una Mitylene. Quae civitates *προ-*
στατας τῷ ΕΜΠΟΡΙΟΥ αὐταὶ εἰσι αἱ παρέχουσαι *prae-*
fectos EMPORII ipsae praebuerunt. Quod & ho-
 die observatum a Batavis & Anglis comperimus,
 qui Consules, ut vocant, terris destinant, ubi merca-
 turam faciunt, ad suscipiendum patrocinium curam-
 que suae gentis, vel ad dijudicandas lites, & dissidia,
 quae nasci possint, cum longe superaverint gloriam,
 quam Graeci, & Phoenices navigationibus adepti
 sunt. Quare legimus apud Athenaeum Charaxum I. XIII. p. 596.
 Graecum (Mitylenaeum facit Herodotus) *καὶ ἐμ-*
πορίαν εἰς τὴν Ναύκρατιν mercaturae gratia Nau-
cratin profectum. Quinimo a Graecis Aegy-
 ptum navigatum aetate Herodoti *εἰς τὴν Εἰλληνας* p. 5.
ναυτίλλονται, quique in Nundinis Aegyptiorum
 adfuerint, Graeci erant *Εἰλληνές σφι ἔως ἐπίδημοι* p. 39.
ἐμποροί. In Aegyptum etiam quo tempore Cam-
 byses Rex Persarum erat in expeditione adversus
 illam, permultos Graecorum ivisse constat ex He-
 rodoto *καὶ ἐμπορίην negociandi causa*. In Libyam I. III. p. 139.
 & Aethiopiam Graeci item navigarunt, quae re-
 gio auro dives erat, ubi *Φοίνικες καὶ Εἰλληνας, ἐπήλυ-*
δες Phoenices & Graeci advenae. Graeci fortasse I. Herod. IV.
p. 197.
 ad navigandum, & ad mercimonia facienda ani-
 mati fuerunt a Phoenicibus, qui mercimonia
 Aegy-

Herod. l. I.
p. 1.

Celsus lib. V.
De Re Me-
dica .

Xenoph. de
Laced. rep.
p. 539. edit.
Leuncl.

p. 543.

De Mercat-
uris Athe-
niensium .

in or. adv.
Eubul. p. 539.
ed. Volf.

Aegyptia & Assyria primi in Graeciam intulerunt, praecipue Argos urbem totius Graeciae facile principem; quibus aromatibus Graeci praecipue in medicina utebantur, uti factum ab Aristone, Theofeno, Chrysippo, Sofagora, Philocrate, Hecataeo, aliisque, quos laudat ac memorat Celsus. E Graecis Lacedaemones solum a mercatura abhorrebant ἐν μὲν καὶ δῆπου ταῖς ἄλλαις πόλεσι πάντες χρηματίζονται ὅσον δύναται. ὁ μὲν γὰρ γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυκληρεῖ, ὁ δὲ ἐμπορεύεται. οἱ δὲ καὶ ἀπὸ Τεχνῶν ἰσχύονται *nam caeteris in urbibus (Graecorum) omnes, quantum possunt facultatum colligunt; nam hic agrum colit, ille nauticam facit, hic mercaturam, ille opificio se exercendo se alit; imo Lacedaemonibus καὶ ἀποδημεῖν οὐκ ἔξον ὅπως μὴ ῥαδιουργίας οἱ πολεῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπίπλυντο neque concessas fuisse peregrinationes, ne ab exteris cives mollietatem haurirent.*

Verum speciatim aliqua de Graecorum mercaturis dicenda, & in primis de Atheniensibus. Athenis tanta in laude ponebatur mercatura, ut si quis alicui vitio verteret, quod vitam istiusmodi quaestu sustentaret, injuria affecto actio de calumnia adversus eundem competeat; quod Demosthenes inter antiquas leges recenset οἱ καλεῖουσιν ἔνοχον εἶ) τῇ κατηγορίᾳ τὸν τὴν ἐργασίαν τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ τῶν πολιτῶν, ἢ τῶν πολιτίδων ὀνειδίζοντά τι *quae convicii crimine teneri jubent eum, qui quaestum in foro ulli civium, seu viro, seu mulieri ex-*
pro-

probravit . Hinc magistratus , qui mercaturae praeerat, causis litibusque destinatus, ut confestim & cum aequitate inter mercatores judicaret ea , de quibus quaestio; ne navigationi impedimento essent : *nautodicae* dicti Judices super mercatura . Hesiychius ναυτοδίκαι, οἱ ἐπὶ τῇ ἐμπορίᾳ δικάζοντες, quemadmodum eos appellavit Lysias . Tempus etiam praefinitum, quo lites excutiendae, & dijudicandae forent inter mercatores . Sopater Hermogenis enarrator refert legem τὸν ἐμπορὸν εἰσωλῆ ἡμερῶν δικάζεσθαι *mercatores intra XXX. dies esse judicandum* ; apud Demosthenem ἐμμεναὶ δίκαι, quae δίκαι apud Svidam sunt αἱ τῶν ἐμπορικῶν . Cognoscabant enim Athenienses civitatem bene constitutam indigere τῶν τε εἰσαζόντων καὶ ἐξαζόντων ἕκαστα . ἔτι οἱ εἰσὶν ἐμποροὶ *qui importent & exportent singula: isti autem mercatores sunt* ; imo Xenophon, ut vectigalia amplificarentur , & merces plurimae importarentur vel exportarentur, censet utile fuisse προεδρίας τιμᾶν ἃς ἐμποροὺς καὶ ναυκλήρους *mercatores & naucleros honestiori in loco in confessionibus ornari* . Verum quia solum Atticum ὅτι δὲ καὶ γῆ ἢ σπειρομένη οὐ φέρει καρπὸν *solum quoddam est, quod aratum non ferret fructum* , uti tempestate sua de solo Attico dicebat Xenophon ; propterea Athenienses naves in Pontum , in Siciliam , vel in Aegyptum mittebant , ut frumentum , aliasque merces Athenas conveherent ; navigationibus

Xen. de red.
p. 922.

p. 819.

adv. Apat.
p. 582.
adv. Pant.
p. 624.

Plat. de rep.
l. II. p. 600.

de red.
p. 728.

p. 727.

de Ath. rep.
P. 550.

in or. adv.
Dionys. 939

P. 719.

enim Athenienses adepti sunt quidquid in cibis
suavius jucundius erat apud alias nationes. Xeno-
phon *ἔχ' τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης πρῶτον μὲν ἑόπας*
εὐωχιῶν ἐξεῦρον ὀπμισηγόμενοι ἀλλήλοις, ὅ τι ἐν Σικε-
λίᾳ ἦδύ, ἢ ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ ἐν Κύπρῳ, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ, ἢ
ἐν Αὐδίᾳ, ἢ ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ἄλλο-
θί περὶ propter maris imperium Athenienses pri-
mium epularum modos receperunt, dum inter se
commiscunt, quidquid rei suavius, vel in Sicilia,
vel in Italia, vel Cypro, vel Aegypto, vel Lydia,
vel Ponto, vel Peloponneso, vel alibi erat. Apud
Demosthenem etiam tales navigationes Athe-
nensium comperimus. Dionysidorus in syngra-
pha promiserat πλωσάμεις Αἰγύπτον, καὶ ἐξ Αἰγύπτου
εἰς Ἀθήνας ναυigare in Aegyptum, ἵνα ex Aegy-
pto Athenas ad ferendum frumentum. Ille cum
Parmenisco, adjuvante & consociante Cleomene,
qui in Aegypto imperabat, non paucis malis rem-
publicam Athenensium affecit μάλλον ὅ καὶ τῶν
ἄλλων Ἑλλήνων παλιγκαπηλεύον, καὶ συνιζὰς τὰς
τιμὰς τῶ σίτου ac potius reliquos etiam Græcos
ἵνα revendendo, ἵνα precio frumenti statuendo.
Sciebant quidem ab his, qui Athenis erant, ut si
apud eos τίμιος ἢ ὁ σίτος charum esset frumentum
illuc veherent, sin vilius esset factum, ad alium
mercatum appellerent. Quod & fecisse Dionysido-
rum dixit Demosthenes, qui ναυι ἐξαγρῆται τοῖς σίτον
ἐν τῇ Ρόδῳ frumentum in Rhodo exportavit, ubi enim

fru-

frumentum exposuit, ibi distraxit, sciens Athenas
 Sicilienses appulisse navibus ὁ Σικελικὸς κατὰ πλάγας
 ἐγένετο. Cleomenis mentio apud Aristotelem,
 quique Alexandrinus erat, ac Satrapes in Aegypto;
 hic quidem modum invenit, ut aerarium augeret
 amplificaretque, cum fames aliis in locis esset magna,
 in Aegypto autem mediocris ἀπέκλασε τὴν ἐξαισωνὴν
 τῷ σίτου *praeclusit exportandi frumenti facultatem*;
 cumque praefecti provinciis negarent se pos-
 se tributa pendere, si non liceret exportari fru-
 mentum, tum ille, ut exportari liceret, concessit,
 τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν *sed vectigal im-
 posuit frumento magnum*; & ἐκέλευσεν αὐτῷ παρα-
 δίδοναι ὅσου περ ἐπώλων τοῖς ἄλλοις. αὐτὸς δὲ τάξας
 εἰδόντα καὶ δύο δραχμαὶς τῷ σίτου τιμὴν, οὕτως ἐπώλε
jussit sibi tradi a mercatoribus tanti frumentum,
quanti aliis; statuitque precium frumenti dena-
rios XXII. ἔν ταντι vendebat. Frumentum enim
 in Aegypto denariis X. venibat; ipse minoris acce-
 pit, ac ad denarios XXII. auxit. Unde locus De-
 mosthenis ex Aristotele illustratur de Cleomene,
 qui Reipublicae Graecorum, maxime Athenien-
 sium, multa intulit mala. Athenienses Siciliam
 etiam navigasse, ut ex ea frumentum Athenas de-
 veherent, ex Demosthene deducitur in oratione
 adversus Apaturium; & adversus Zenothemidem
 praecipue habetur mercatorem quendam Protum
 mutuatum a Demōne quodam pecuniam, qua fru-

l. II. de cur.
 rei fam. pag.
 395.

p. 580.

p. 575.

hif. pl. VIII
c. VI. p. 161.

p. 73.

In orat. pro
Coron. pag.
325.

Xen. I. I. hif.

Ulp. in orat.
Dem. ad. Ti-
moc. p. 227.

mentum emit Syraculis, quod postea Athenas
vexit. Sicilia enim, ut inquit Theophrastus *πολύ-
σιτος frumenti perfertilis* erat. Major tamen fru-
menti copia, aliarumque mercium ex Ponto prove-
niebat; Pontus enim *ὠφελεῖ τὴν καὶ τὴν πόλιν διὰ τὴν
σιλοπομπίαν Rempublicam juvabat propter fru-
menti importationem*, ut notavit Ulpianus in ora-
tionem Demosthenis *ὡς ἐφάνη*, in quam potius
compilavit, vel exscripsit commentarios Apſinis,
Genethlii, Aesculapii, Alexandri, Diocori, Zeno-
nis, Aspasii, quos idem Ulpianus laudat ac citat
notis in philippicam IV. & in orationem de foedere
Alexandri. Occasionem haec dicendi Demostheni
fecit Philippus Macedo ex Euboea expulsus, qui
*ἔτρεπον κατὰ τῆς πόλεως ἐπιταχισμὸν ἐζήτην. ὁρῶν
δ' ὅτι σίτῳ πάντων ἀνθρώπων πλείω χρῶμεθα ἐπι-
σάκτῳ aliud oppugnandae Reipublicae Athenien-
sium praesidium excogitavit, ἔτι quia videbat nos
plurimum omnium mortalium, importato frumen-
to uti; Byzantium circumdedit, ut oppugnaret;
quia Byzantii recusarent foedus secum inire contra
Athenienses, qui tamen eos juverunt, ac obsidione
liberarunt. Tantique Atheniensium referebat fru-
mentum e Ponto convehere, ut novem naves ha-
berent αἱ αἰ ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλακτον quae
onerariis praesidio essent adversus hostes aut pira-
tas. Τοῦ πλοῖον proprie est Τοῦ φορτικὸν καὶ ἐμπορικὸν
oneraria ἔστι mercatoria navis. Nec frumentum
Athe-*

Athenas e Ponto solum convehébatur, sed & in caeteras Graeciae regiones, Aeginam nempe ac Peloponnesum importabatur; unde aetate Xerxis Herod. l. VII
p. 147. ἡ δὲ Πόντος σιταῖω γὰρ διεκπλώνοντα, τὸν Ἑλλησπόντον,
ἔς τε Αἴγιναν, καὶ Πελοπόννησον *naves cursum tenentes per Hellespontum, quae frumentum e Ponto in Aeginam, Peloponnesumque portabant;* imo Parafides in Bosphoro edixit, ut Demost. or.
adv. Phorm.
p. 589. εάν τις βάλῃται Ἀθήνας
εἰς τὸ Ἀῖκὸν ἐμπόριον σιτηγᾶν, ἀτελῇ τὸν σῖτον ἔξαι-
γᾶν *si quis vellet Athenas in Atticum mercatum*
vehere frumentum, immunis frumentum eveberet;
 Byzantium enim, ut inquit Eunapius in Med. p. 36.
ed. Steph. κατὰ μὲν τοὺς
παλαιὰς χρόνους, Ἀθηναῖοις παρέχετο τὴν σιτοπεμπίαν,
καὶ αἰετὸν ἦν τὸ ἐκείθεν ἀγώγιμον *antiquitus sup-
peditabat Atheniensibus annonam, fidemque*
omnem excedebat frumenti inde advecti vis.
 Quamobrem legibus cautum non alio, quam Athenas frumentum importari Dem. p. 589. τῶν δὲ νόμων τὰ ἔσχατα
ὑπετίμια πρὸς εὐκατότων, ἅτις οἰκῶν Ἀθήνησιν ἀλλοθί
που σιτηγήσειεν, ἢ εἰς τὸ Ἀῖκὸν ἐμπόριον *leges enim*
extremum illi supplicium minitantur, qui Athe-
nis habitans, alio quopiam frumentum vexerit,
quam in Atticum mercatum; revelare vero qui
 mercatorum leges non observabant, Pollux lib.
VIII. φάσις dicebatur; quique deferebat nomen mercatoris aut naucleri
τὰ ἡμισέα τῶν φαίθέντων λαβεῖν *bonorum judicatorum*
semissem accipere illi concedebatur; adversus
 illos enim delatio Graece dicebatur Demost. or.
adv. Theocrin. κατὰ τοῦτων
φάσις

or. adv. Timoc.

Euphranides
ap. Sch. Aristoph.
in Plut. Dem. or. ad
Lacr. p. 596.
adv. Phorm.
p. 586. adv.
Lacr. p. 594.

I. III. p. 119.
& 120.

adv. Lacr.
p. 594.

adv. Phor.
p. 589.

adv. Lacr.
p. 596.

φάσεις εἶ). Contra, qui Athenas frumentum importabant, praemiis afficiebantur; immunes quippe erant belli καὶ τῶν εἰσφορῶν. Athenienses praeterea alia convehabant ex Bosphoro, in quem μέχρι βορυσθηνῆς usque ad Borysthenem penetrabant, maxime βύρας coria; quasque fortasse merces enumerat Polybius, de quibus in mercaturis Byzantium pertractabimus. Silentio tamen praeterire non possum, quod ab Athenaeo proditum est, tantum scilicet Atheniensibus πρὸς τὰ ταριχος in salsamentis conquirendis & commendandis studium fuisse, ut Chaerephili τῷ ταριχοπώλῳ salsamentarii filios civitate donaverint, ut probat ex verbis Alexis in Epidauro. Alias merces, quas Atheniensium moris erat ex Ponto advehere, Demosthenes reticet ἐπεὶ δὲ ἀπόδωται ἐν τῷ Πόντῳ ἂν ἡγοῦνταγορεύειν πάλιν χρήματα. καὶ ἀντιφορτίζεσθαι, καὶ ἀπάγειν Ἀθήνας τὰ ἀντιφορτισθέντα postquam in Ponto, quae vebant, vendiderint, ut alias merces emant, navemque onerent, eaque onera Athenas provebant; quemadmodum etiam facit de mercibus, quas in Pontum devehabant, πρὸς τῶν τε ἐν Βοσπόρῳ πρᾶχθέντων de mercibus in Bosphoro venditis, quas tamen non recensuit; tantummodo enumeravit vina εἰς τὸν Πόντον οἶνος εἰσάγεται ἐκ τῶν τόπων τῶν πρὸς ἡμᾶς, ἐκ Πεπαρηθίου καὶ Κῷ, καὶ Θάσιος, καὶ Μειδάιος, καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν πόλεων παντοδαπὸς ἐν Pontum vinum invebitur e locis nobis fini-

finitimis, e Peparetho, & Co, & Thasium, & Mendaeum, & ex aliis quibusdam oppidis, omnis generis. Quod Polybius dixit πᾶν οἶν γένος quaecunque sunt vini genera, quae Byzantium importabantur e Graecia: addit etiam oleum, quod fortasse Athenienses ibi conveherent, cum ager ipsorum olei esset uberrimus; lex quippe Solonis erat tantummodo oleum exportari ΕΛΑΙΟΝ ΜΟΝΟΝ ΕΞΑΓΕΙΝ ΑΛΛΑ ΔΕ ΜΗ oleum Athenis solum exportato, caeteros proventus non item. Georgius Whelerus Anglus in medium profert κέλευσμα νομικὸν καὶ Ἀδριανῆς edictum legitimum Divi Adriani, in quo tractatur de venditione olei Atheniensis, & prae aliis haec habet lapis, quamvis temporis injuria ac vetustate corrosus ΓΡΑΦΕΣΘΩ ΔΕ ΚΑΙ Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΟΤΙ ΕΞΑΓΕΙ ΚΑΙ ΠΟΣΟΝ ΠΑΡ ΕΚΑΣΤΟΥ mercator quod exportet, exscribere faciat, & quantum olei a singulis accepit. Aliam legem a superiori non diversam de Pice & Lignis reperimus ΜΗ ΕΞΑΓΕΙΝ ΞΥΛΑ ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΝ ligna & picem ne exportato, qua lege navium structurae consulebatur. Vetitum etiam, ut habet Ister in Atticis, caricas foras exportari, quarum in Attica copia erat, cum summo in precio haberentur nedum a Graecis, unde Alexi dictae τὰ καρόμυρα τῶν Ἀθηναίων Atheniensium insignia, sed & ab exteris, nam ut Dinon ἐν τοῖς Περσικοῖς scribit, mensae regiae Persarum apponi solitae, tantoque studio erant

l. VI. h16
 p. 274

in itinere
 Orient. to. II
 p. 470

ap. Aristoph.
 ejusq; Schol.
 in equit.

ap. Aesch. III.
 p. 74

ap. Athen. l.
 XIV. p. 652

erant expetitae, ut Amithrochates Indorum Rex ab Antiocho literis postulaverit. *πέμψαι αὐτῷ γλυκὺν καὶ ἰσχυρὰς ad se mitti dulce vinum, εἰ caricas*, uti proditum ab Hegesandro. Abundabat etiam argento Terra Attica, quamvis frumento careret.

ap. Athen. l.
XIV. p. 652.

lib. de rediv.
p. 727.

Xenophon ὀρυζομένη ὅ πολλὰ πλεονέκτους ἔχει ἢ αἰσῖτον ἔφερε, καὶ μὴν ὑπάρχοντος ἐστὶ σαφῶς θάλαμους, at si fodiatur multo plures alit fructus, quam frumenti ferax esset. Etenim divino quodam munere bodie sub ea est argentum; in quibus argenti fo-

dinis innumera mancipia laborabant, & ex quibus vectigalia mirum in modum augebantur. Unde Possidonius apud Strabonem Phalerei dictum re-

l. III. p. 147.

fert ὅτι φησὶν ὅτι τῶν Ἀθηναίων ἀργυρέων οὕτως συντόκως ὀρυζήσαντες τοὺς Ἀθηναίους, ὥς ἂν προσδοκῶντας αὐτὸν ἀνάξαι τὸν Πλούτωνα qui de Atticis metallis dixe-

rat, tanta assiduitate homines ibi fodere, ac si sperarent se ipsum Plutonem eruturos. Magna vi argenti & auri Graecia affluit, postquam templum Pithycum a Phocensibus tyrannis fuit dire-

ptum; aureis enim ac argenteis donariis ornatum fuerat a Gyge, & qui ei successit Croeso; deinde a Gelone & Hierone Siculis. At post Alexandrum Magnum, qui τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας θησαυρὸς thesauros

Asiae diripuit, prorsus ἀνέτελεν ὁ κατὰ Πίνδαρον εὐρυσθένης πᾶσις exorta est, quae, ut Pindarus

Arch. l. VI.
p. 231.

inquit, late dominatur opulentia. Thesauros Darii, quorum Alexander est potitus, mirifice descri-

bit

bit Herodotus libro III. ac proventus maximos, quos e tributis percipiebat ab innumeris provinciis ditioni suae adjunctis. Lydia auro magnopere abundabat, quo miserunt Lacedemonii mercatum aurum temporibus Croesi, cum Apollinis Amyclaei faciem inaurare decrevissent ἔχοντες ἐν τῇ Ἑλλάδι χρυσοῖον *aurum in Graecia non reperiunt.*

Athen.
p. 138.

p. 232.

Graecos caeteros & Barbaros ad emporium Atheniense venisse testis est Demosthenes πολλῶν ὁ ἀφικνυμένων εἰς τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων *cum multi ex Graeci ex Barbari vestrum ad mercatum veniant*; de Phoenicibus comperit ex Critone Comico, qui memorat

adv. Lacc.
p. 591.

sp. Athen. IV.
p. 173.

Φοῖνικα μεγάλην κύριον βαλλαντίαν *Phoenicem mercatorem amplae crumenae domicinium*, cui

εἰς Δῆλον εἰλθεῖν ἠθέλησεν ἐκ Πειραιῶς *e Piraeo Delum trajicere in animo erat*. Illud diligenter est considerandum, ac omnibus imitatione dignum proponendum, Solonem & Aristophontem, ut Athenienses soli mercaturam facerent cum suis civibus, quaestumque lucrarentur, legem hanc tulisse ΤΟΥΤΟ ΕΞΕΝΟΤΕ ΕΝ ΤΗ ΑΓΟΡΑ ΜΗ ΕΡΓΑΤΕΟΘΑΙ *peregrini in foro nihil vendunt, neque ullam artem exercent*. Athenienses item, ut mercaturam augerent, uberioresque facerent in aliis. Emporiis sedem, domicilia, stationesque fixe-

Demost. adv.
Eubul. p. 539

ap. Spon.
P. 145.

runt. Quod ex inscriptione in Delo Insula reperta-
clare colligitur, ubi haec legimus ΑΗΜΟC ΑΘΗ-
ΝΑΙΩΝ, & alia parte Η CΤΝΟΔΟC ΤΩΝ ΤΥ-
ΡΙΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ. Quare
sicut Tyrii in Delo, ut mercarentur, domicilia
fixerunt, ita etiam & Athenienses, cum in aliis
legamus ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΔΗΛΩ & ΑΘΗ-
ΝΑΙΟΙC ΤΟΙC ΕΝ ΔΗΛΩ. Quae illustrantur
ex marmore Oxoniensi

ap. Grut.
P. 405. 1.

ap. Prideaux
P. 270.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΟΙ
ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΕΣ ΕΝ ΔΗΛΩ

ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ

*Athenienses & Delii qui incolunt Delum, &
mercatores & naucleri.*

Athenienses enim terra tuti non erant propter in-
cursiones affiduas Lacedaemoniorum, aliorumque,
qui agros, suburbia depopulabantur, ac diripiebant:
unde in Insulis divitias suas deponebant. Xeno-

de Ath. Rep.
P. 551.

phon τὴν μὲν εὐσίαν ταῖς ἡύστοις ἀποτίθενται, τὰς δὲ ἄλλας
τετὰ τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλασσαν facultates suas de-
ponunt in Insulis, maris imperio freti. De com-

in num.
Graec. Imp.
P. 222.

mercio cum Smyrnaeis tempore Commodi exhibet
nummum clarissimus Vaillantius cum epigraphe
ΟΜΟΝΟΙΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ CΜΥΡΝΑΙΩΝ con-
cordia Atheniensium Smyrnaeorum; ad cujus ex-
plicationem haec adnectit: Disiunctae quippe
plurimo terrarum, imo maris spacio Athenae, &
Smyrna societatem in nummo denotant, quod ius

com-

commerciū spectat inter duo Graeciae & Asiae nobiliora nempe emporia. Cum amplissimum ac longe lateque diffusum fuisset Atheniensium commercium & in Aegypto, & in Ponto, & in Sicilia, Lydiaque, vel aliis regionibus, ut demonstravimus. Facillime quidem Athenienses nauticae operam dabant: contra vero Thessali, Boeotii, Cyrenaei aliis in rebus excellebant. Horum mire describit καρακτῆρα Ephorus Ἀθηναῖοι πλεῖν τὴν ναυτικὴν δύναμιν. Θεσσαλοὶ πλεῖν τὴν ἵππικὴν ἐμπερίαν, Βοιωτοὶ πλεῖν τὴν τῆς γυμνασίας ἐπιμέλειαν, Κυρηναῖοι δὲ πλεῖν τὴν δοφρευτικὴν ἐπιστήμην ἢ σχολήνται Athenienses enim ad nauticam, Thessali ad equestrem, Boeoti ad gymnasticam, Cyrenaei vero ad curulem artem se applicant. Neque hic tacebimus consilium, quod Pythocles Atheniensibus dedit τὸν μολύβδον τὸν ἐκ τῶν Τυρίων παραλαμβάνειν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν τὴν πώλιν, ὥσπερ ἐπώλουν, δίδραχμον. εἴτα τὰ ἔξαντα αὐτοῖς τιμὴν ἐξαδράχμων, ὅπως πωλεῖν ut plumbum Tyrium Respublica a privatis ad se reciperet, eo precio, quo venibat, nimirum duobus denariis, ut civitas deinde illud venderet, constituto precio denariorum sex; ut inde appareat etiam plumbum a Tyriis Athenas inductum, ac ipsismet Atheniensibus mercatoribus venditum; & modus etiam constaret, quo aerarium augebatur atque amplificabatur ex mercaturis.

Arist. l. II. de
cur. rei fam.
p. 196.

Unde plumbum Athenas advectum a Tyriis

perquirere nunc opportunum existimavimus, ut Aristoteli majorem lucem afferamus. Phoenices ex Insulis Cassiteridis in Graeciam, maximeque Athenas plumbum importasse non levi conjectura ducimur; etenim haec apud Strabonem legimus, *πρότερον μὲν ἔν Φοίνικες μόνοι τὴν ἐμπορίαν ἔσσελον ταύτην ἐκ τῶν Γαδείρων, κρύπτοντες ἅπασιν τὸν πλῆν* *primo quidem soli Phoenices eo (in Cassiteridas nempe) negociatum mittebant e Gadibus celantes alios istam navigationem; ex quibus μέταλλα κασιτέρη καὶ ΜΟΛΙΒΔΟΥ metalla stanni et PLUMBI* deferebant. Hinc Plinius asserit *plumbum ex Cassiteride insula primum apportasse Midacritum; verius Melicartum, vel Melchartum* (ut emendavit Samuel Bochartus) qui Sanchonia-thoni Hercules est, *Μέλκαρτος ὁ καὶ Ἡρακλῆς*. Quod nomen, Phoenicium reputavit Bochartus, scilicet *μητρ ἡμ melec (Rex) cartba*, quam urbem ad Calpen condidit, Cartejam postea per aphaerelin dictam, *quasi Ἡρακλείαν dixeris*. Quo essent Insulae Cassiterides Graecis ignotum, ut habemus ex Herodoto, *cujus aetate stannum inde exportari in Graeciam affirmat ὅτε νήσους οἶδα Κασιτερίδας ἐύσας ἐκ τῶν ὁ κασιτέρος ἡμῖν φοιτᾷ*.

lib. VII.
c. LVI.
in Geog. sac.
l. l. c. XXXIV.
ap. Euseb. l. I.
p. 249.
De Mercaturis Corinthiorum.

Corinthus propter geminos portus, quorum unus Italiam, alter vero Asiam spectabat, maximum ac celebre fuit emporium: in ipso enim merces ex utroque loco commutabantur; propterea ibi

Asia-

Asianorum, & Itolorum Mercatorum conventus erat, cum merces ex Asia, & Italia provenientes per Corinthum in Peloponnesum inveherentur, ex quibus vectigalia augebantur. Strabo ὁδὲ Κόρινθος ἀφνειὸς μὲν λέγεται διὰ τὸ ἐμπόριον ὅτι τῷ Ἰσθμῷ

I.VIII.p.378.

καίμηνον, καὶ δυοῖν λιμνῶν κύριος, ὧν ὁ μὲν τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας ἐχρῆτο. καὶ ῥαδίως ποιεῖ τὰς ἐκατέρωθεν ἀμοιβὰς τῶν φόρτων πρὸς ἀλλήλους τοῖς τοσούτον ἀφεσῶσιν *Corinthum sane locupletissimum ajunt, cum Istmo immineat emporium, & duorum dominus portuum existat: quorum alter quidem Asiae, alter vero propinquus est Italiae: utroque ex loco tantillo a se intervallo diffiti faciles invicem mercium commutationes faciunt.*

Portus, in quem res Asiae, Κεχρεῶν, quemadmodum res Italiae in Lechacum deferrebantur, τούτῳ μὲν οὖν χρεῶνται πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας. πρὸς δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας τῷ Λεχαίῳ *quo portu (Corinthii) utuntur ad negotiationes Asianas, Lechaeo ad Italicas.* Quae deinde per Corinthum in Peloponnesum devehebantur ἀγαπητὸν οὖν ἐκατέροις ἦν τοῖς τε ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ τοῖς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐμπορείς ἀφ᾽ αἰ τοὺς ὅτι Μαλέας πλοῦν εἰς Κόρινθον κατὰ γινώσκον τὸν φόρτον αὐτόν. καὶ περὶ δὲ τῶν ἐκκομιζομένων ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῶν εἰσαγομένων ἐπιπτετὰ τέλη τοῖς τὰ κλῆθρα ἔχουσι. Διέμεινε δὲ τοῦτο καὶ εἰς ὕστερον μέχρι παντός. τοῖς δ' ὕστερον καὶ πλείω προσεγένετο πλεονεκτήματα *Asiaticis igitur Italisque Mercatori-*

Strab.I.VIII
p.380.

toribus gratissimum erat, omisso ad Maleam cursu, Corinthum divertere, advectis eo mercibus; ubi importatarum, & exportatarum e Peloponneso rerum, vectigalia vendi contingebat bis, qui claustra obtinebant. Hoc apud posteros omnino permansit, postmodum majora in dies adveniebant additamenta; neque solum merces Asiaticae & Italicae, verum etiam Africanae in sinu Corinthiaco deferebantur ἐπὶ μὲν τῷ Κρηταίῳ κόλπῳ, καὶ τῷ Κορινθιακῷ, τὰ δὲ ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, καὶ τῆς Λιβύης δεχομένη in sinu quidem Crissaeo & Corinthiaco delata ex Italia & Sicilia & Africa mercimonia excipit, uti scriptum reliquit Strabo, ubi meminit Occidentalis orae Boeotiae. Corinthios mercaturam fecisse constat ex Aristotele, refert enim Cypselum Corinthium Corintho potitum, jussisse censum describi, decimam partem bonorum a singulis auferendo τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκέλευσεν ἐργάτεια de reliquis jussisse eos negociari & rem facere.

1. II. de cur.
rei fam. pag.
389.

De Mercaturis Delio-
rum.

1. X. p. 485.

Delus sanctitate loci & situ, Antiquorum libris illustrata & celebrata; ibi enim Apollinem natum tradebant, eoque omni ex regione Mercatores confluere soliti. Strabo Τετίμηται δὲ ἐκ παλαιῶ δὲ γὰρ τῶς Θεοῦς ὁπὸ τῶν χροινικῶν (mss. habent ἡρωϊκῶν) ὁξαμύην antiquitus in magno fuit haec Insula honore propter Deos (Apollinem nempe ac Dianam) jam a Saturni (vel heroicis) temporibus

ribus exaltata. Strabo enim illam, ut ditissimum I. XIV. p. 668.
ac amplissimum emporium praedicat καὶ τὸ ἐμπο-
ρειον ἔκ ἀποθεν παντελῶς ἦν μέγα, καὶ πολυχρήματον

H ΔΗΛΟΣ non procul (a Cilicia) emporium
omnino magnum & opulentum DELUS, quae

non modo ab incolis maris Aegei fuit frequentata,
verum ab omnibus, qui in Mediterraneo degebant.

Plinius *mercatus in Delo concelebrante toto Orbe*; I. XXXIV.
c. II.

quae consonant Ciceronis dictis, qui illum tempo-
re antecessit, *Insula Delus, quo omnes undique
cum mercibus atque oneribus commieabant*; quanti-

pro leg.
Manil.

ve Criton Comicus laudibus effert propter

ap. Athen.
LIV. p. 173.

εὐόφον ἀγορὰν, παύλοδαπὸν οἰκοῦντ' ὄχλον

forum abundans obsonio, & omnifariam incola-

turbam. Pausanias tamen τὸ κοινὸν Ἑλλήνων
ἐμπόριον *commune Graeciae emporium* vocavit.

I. VII. p. 109

Crevit quidem Delus, postquam deleta Corinthus,
ex qua qui mercabantur, illuc secesserunt, freti
commoditate portus, ac sanctitate loci; sicque fa-

Strab. I. X.

ctum magnum & celeberrimum emporium. Deliiis
maximae curae naves erant, unde cum sacrificarent

τῇ Βεῖζοϊ (est autem illa Dea vaticiniorum in
somnia praeses, Βεῖζεν veteres dormire dicebant)

orabant praecipue ὑπὲρ τῶν πλοίων σωτηρίας καὶ
navigia servaret; quemadmodum notat Senus ap. Athen. L
VIII. p. 335.

Delius libro II. Deliadis. Deam Nehalenniam
etiam praesidere creditum negotiatoribus, qui
Domburgi degebant ac populis Oceani aestuaria ha-

bi-

bitantibus : hinc inscriptio apud Sponium , quam
refert ex Reinesio

in misc.
p. 110.

DEAE NEHALENNIAE
OB MERCES RITE CONSER
VATAS M. SECVN. SILVANVS
NEGOTTOR CRETARIVS
BRITANNICIANVS

negociator

V. S. L. M.

ex Rein. ep.
ad Rup. pag.
302.

Negociator Cretarius ἑῶν *artis cretariae* , ut apud
Gruterum observatur *Britannicianus* vocatur ,
eo quod in *Britannia* fodinae cretariae essent ex
Plinio . Et de Mercurio mercatorum custode haec
in marmore apud *Gruterum* legimus

l. XXXV.
c. XVII.

p. 55. r.

MERCVRIO NEGOTIATORI
SACRVM
NVMISIVS ALBINVS
EX VOTO .

Delo sedem fixerunt Athenienses & Tyrii mer-
caturae caussa , quemadmodum ex inscriptione
apud Sponium saepius a nobis repetita & nun-
quam satis laudibus ornata , quae decretum con-
tinet peractum a Synodo vel conventu mercato-
rum & nauclerorum in Delo degentium in ho-
norem cujusdam Dorothei ; quod ratum declarat
populus Atheniensis , & synodus Tyriorum mer-
catorum & nauclerorum . Athenienses in Delo
domicilia mansionesque statuisse ex loco Athe-
naei libro V. palam fit ; refert enim Athenio-
nem

p. 212.

nem subvectum fuisse in Dieusi domum (civis erat Atheniensis) τῷ τότε πλετῶντος ἀνθρώπων
 ΤΑΙΣ ΕΚ ΔΗΛΟΥ ΠΡΟΣΟΔΟΙΣ *hominis REDITIBUS E DELO locupletis*, qui domum habebat κεκοσμημένην ὑψωμένῃς τε καὶ γραφαῖς καὶ ἀνδράσι καὶ ἀργυρεωμάτων ἐκθέσει *stragulis, picturis, viris, expositisque vasis argenteis splendidam*. Athenion missus a Mitridate ad hortandos Athenienses, ut ab imperio Romanorum se subtraherent. Delus aere fuit illustris. Plinius I. XXXIV. C. II.
antiquissima aeris gloria Deliaci fuit, quo utebatur pro tricliniorum pedibus, fulcrisque: ibi prima nobilitas aeris; pervenit deinde ad Deum simulacra, effigiemque hominum, & aliorum animalium. Et Deliaci aeris exemplar Jupiter in Capitolio in Jovis Tonantis aede, quo aere usus fuit & Polycletus.

Cretenses etiam mercaturam fecere, qui a Diodoro Siculo laudati propter ἐργασίαν κατὰ θάλασσαν *negociationem maritimam*, quod & situs coadjuvabat, cum Creta in medio sita esset mari, undique aquis circumdata, celebrisque populorum multitudine ac civitatum, quemadmodum illam Homerus descripsit

κρήτη τις γαῖ' ὅτ'ι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
 καλὴ, καὶ πείρα, περὶ ῥ' ἕντος, ἐν δ' ἀνθρώποι
 πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόλεις.

Odys. I. XIX

Accedit etiam Cretenses primos Graecorum imperium maris habuisse & leges. Nicolaus Damascenus

ap. Stob.
ser. XLII.

νῆς Κρήτας, πρῶτοι Ἑλλήνων νόμους ἔσχον, Μίνω^Ϟ-
θεμύχ, ὃς καὶ πρῶτος ἀναλασσοκράτησε *Cretenses*
primi Graecorum leges habuerunt, Minöe eas fe-
rente, qui etiam primus tenuit imperium maris.

I. X. p. 481.

Erant enim Cretenses ita rei nauticae periti, ut de
his proverbium haberetur Κρῆς τὴν θαλάσσαν *Cre-*
tensis mare, quod ita explicat Strabo καὶ ὃ ναυκρατῆν
πρῶτερον τῶς Κρήτας. ὥς·ε καὶ παριμιάζεσθαι πρὸς
τῶς προσποιούμενους μὴ εἰδέναι ἃ ἴσασιν *etiam ante*
imperium maris obtinuisse Cretenses, adeo ut pro-
verbium in eos usurpatum fuerit, qui notitiam
eorum, quae sciebant, dissimulabant. Quamvis
piratae audiant apud Polybium & Strabonem; un-
de Leonidae epigramma

LIV. his.

I. X. Geog.

Anth. I. III.
c. XXII.

αἰεὶ ληϊστὰ καὶ ἀλιφθόροι, ἔδδ' ἐδικαιοι

Κρήτες. τίς Κρητῶν οἶδε δικαιοσύνην.

I. XXV.
c. VIII.

Cacterum regio ferax & abundans. Plinius *quid-*
quid in Creta nascitur infinito praestare caeteris
eiusdem generis alibi gemitis. Hinc dictamnum
Creticum, Creticum amyllum, siser, Heracleum,
anifum, quae tria *optima* in Creta nascebantur.

Plin. I. XXI.
c. IV.

Cera etiam abundabat, post Punicam secundum
locum obtinente, quae etiam Dioscoridi laudatissi-
ma, maxime κηρός Κρητικός, ἀμυλὸν Κρητικόν.

I. II. c. V. &
c. XXIII.

Cerae Creticae usus in medicina adversus phyma-
ta, & strumas, ut in malagmate Ctesiphontis indi-
cat Celsus. Quotannis quidem Romam ἀρχαῖα

I. V. p. 204.

de Antid. I. I.
c. X. & XIV.

vasa plena Creticis plantis mitti testis Galenus.

Ferro, aere, & cotibus celebrem praedicat Diodorus, ubi sermonem habet de Idaeis Daetylīs, qui ignis usum, ferri, aerisque naturam, & conflandi rationem invenerunt οἱ δ' ἔν κατὰ τὴν Κρήτην Ἰδαῖοι Δάκτυλοι ὡς ἀδεδόνταί τὴν τε τῷ πυρὸς χρῆσιν, καὶ τὴν τῷ χαλκῷ, καὶ σιδήρου φύσιν ἔξευρεῖν, καὶ τὴν ἐργασίαν, δι' ἧς κατασκευάζεται. De ferro idem & Strabo &

LX. Geog.

Plinius ex Hesiodo affirmant. E Creta cotes exportari legimus apud Alphenum Varum libro VII. Digestorum, ubi Caesaris legem memorat de cotibus ante certum diem non evchendis. *Caesar cum Insulae Cretae cotarias locaret, legem ita dixit* NE QUIS PRAETER REDEMPTOREM POST IDUS MARTIAS COTEM EX INSULA CRETA FODITO NEVE EXIMITO NEVE AVELLITO; proprie erant cotes Naxi, nam haec civitas in Creta cotibus abundabat.

LVII.c. LVI.

leg. Caes. τ.
de public.

Svidas νάξια λίθος, ἡ Κρητικὴ ἀκόνη. Νάξος γὰρ πόλις Κρήτης *Naxius lapis Cos Cretensis; nam Naxus urbs est Cretae*. Pindarus etiam antiquissimis temporibus illam celebravit

Plin. lib.
XXXVI. cap.
XXII.Od. VI.
isth.

φαίης καὶ νιν ἀνδ' ἐν ἀθληταῖσιν ἔμμεν

νάξϊαν πέτρας ἐν ἀλλαῖς

χαλκὸδαμνῇ ἀκόναν

vid. Schol.
Pind.

diceret illum virum inter Athletas esse Naxiam inter alios lapides aeris domitricem cotem.

Rhodus emporium erat, ubi mercatores conveniebant. Hinc Graeca Comoedia Philemonis

De Mercaturis Rhodiorum.

ΕΜΠΟΡΟΣ ; quam Plautus Latine fecit MERCATOR, in qua pater mercatum Rhodum misit filium

Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.

LXIV.p.554.

Antiquissimis temporibus Rhodios navigasse Strabo asserit *πρὸ τῆς Ὀλυμπιακῆς θέσεως συχνοῖς ἔτεσιν, ἔπλεον πόρρω τῆς οἰκίας ὅττι σωτηρία τῶν ἀνθρώπων multis annis antequam Olympiaca instituerentur, ad hominum salutem navigabant.* A Phoenici-
bus artem navigandi, ac mercaturas exercendi Rhodios didicisse verosimile est, cum horum Insu-

ap. Athen.
LVIII.p.360.

lam occuparunt. Ergeas Rhodius in libris de sua patria quaedam praefatus loquitur *οἱ τῶν καλοικησάντων τὴν νῆσον Φοινίκων de Phoenicibus qui habitarunt, & frequentarunt Rhodum Insulam.*

Cod.
CXCVI.

De expeditione Phoenicum in Rhodum Conon haec habet apud Photium *τὴν δὲ Πόδον τὸ μὲν ἀρχαῖον λαὸν ἀντόχων ἐνέμοντο, ὧν ἦρχε τὸ Ἰλιάδων (scribendum Ἑλιάδων) γένος ὅς Φοινίκες ἀνέστησαν, καὶ τὴν νῆσον ἔσχον Rhodum autem antiquitus populi indigenae tenuerunt, quibus imperabant Heliadae, quos Phoenices ejecerunt, εἰς Insulam occuparunt.* Plurimos habebat portus, in quibus excipiebat mercaturas ex Graecia, Phoenice, & Aegypto; qua de re maximis illam extulit laudibus Aristides *εἰσπλέοντι μὲν ὁὕτως, λιμένες ἰσοῦτοι, καὶ*

in Rhodiac.

ἰσηλικῶτοι, προβλήσι λίθοις εἰς τὸ πέλαιος πρὸς πηκόντες. οἱ μὲν τὰς ἀπ' Ἰωνίας, οἱ δὲ, τὰς ἀπὸ Καρίας

δε-

δεχόμενοι, οὗ γὰρ τὰς ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ Κύπρου, καὶ
 Φοινίκης *Ex adnaviganti quidem, tot confestim ac
 tanti portus erant, lapideis fabricis projectis in
 mare extantes; hi quidem ex Jonia; illi e Caxia;
 alii ex Aegypto, Cyprio ac Phoenice advenas exci-
 pientes.* His accedit, quod nautica omnia ex legi-
 bus Rhodiorum decidebantur. Isidorus Rhodiae
leges NAVALIUM COMMERCIORUM sunt
ab Insula Rhodo cognominatae, in qua antiquitus
MERCATORUM fuit usus. Quas leges ita
 Romani in honore habuerunt, ac probaverunt, ut
 eas ratas Augusto & Antonino esse placuit; quod
 notat Volusius Maecianus ex lege Rhodia; sic enim
 se habet rescriptum Antonini Imperatoris ad Eu-
 daemonem Nicomediensem τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων
 κρινέσθω τῷ ναυτικῷ ἐν οἷς μὴ τις τῶν ἡμετέρων αὐτῷ
 νόμος ἐναντιῆται. τῷτο δὲ αὐτὸ καὶ ὁ θαρότατος Αὐγύ-
 στος ἐκρίνεν *lege id Rhodia, quae de rebus nauticis
 praescripta est, judicetur, quatenus ulla nostrarum
 legum adversatur.* Hoc idem Divus quoque Au-
 gustus judicavit; quamvis Salmasius pro τῷ ναυ-
 τικῷ legendum praescribit τὰ ναυτικά. Quam le-
 gem sic explicavit Constantinus Harmenopolus τὰ
 ναυτικά πάντα, καὶ ὅσα κατὰ θάλασσαν κρίνεται, Ῥοδίῳ
 τέμνεται νόμῳ, καὶ κατὰ τὰς Ῥοδίους διακρίνεται νό-
 μους. ὅταν μὴ ἄλλος νόμος ἐναντιῆται τοῖς τῶν
 Ῥοδίων νόμοις θύρεσκειται. εἰσὶ γὰρ οἱ τῶν Ῥοδίων γότ-
 μοι τῶν ἄλλων ναυτικῶν νόμων παλαγενέσθροι *nav-
 tica*

Orig. l. VI.
c. XVII.

leg. Axiolus
W. de leg.
Rhod.

l. II. tit. XL

*tica omnia, & quae in mare controversae inci-
dunt, lege Rhodia deciduntur, & ex praescripto
legum Rhodiarum disceptantur, ac judicantur,
ubi nulla alia lex extiterit, legibus Rhodiorum
diversa. Sunt enim Rhodiorum leges omnium
nauticarum legum antiquissimae. Jus navale Rho-
diorum collegit Joannes Leunclavius. Ex Polybio
etiam constat Rhodum celebre fuisse emporium,
Rhodiosque terras peragrasse, ut mercaturam fa-
cerent; narrat enim Polybius Rhodios terraemo-
tu quassatos, quo & magnus colossus corruerat,
& murorum & navalium magna pars fuerat deje-
cta, cladem acceptam mirifice apud Reges, princi-
pesque exaltasse, ut dona ab ipsis ingentia accipe-
rent, eosque obstrictos in posterum haberent.
Hinc talenta c.& ab Hierone & Gelone acceperunt,
ac ut ad ipsos mercatores navibus appellerent *μὴ
ἀτέλειαν τοῖς πρὸς αὐτοὺς πλοῖζομένοις ἔδδωκεν* qui
Rhodum navigarent, immunitatem concesserunt.
Quod & Seleucus pater Antiochi Rhodiis fecit,
qui prae aliis in illos beneficiis collatis, concessit
ἀτέλειαν τοῖς εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πλοῖζομένοις im-
munitatem Rhodiis omnibus, qui in ditionem ipsius
navigarent. In Aegypto mercaturam exercuisse
jam ex Herodoto explicavimus. Frumenti saepius
indiguerunt, unde legimus eos ab Romanis post
renovatam amicitiam per Legatos veniam fru-
menti exportandi e Sicilia impetrasse, qui illis
σίτου*

Torn. H. Ju-
ris Graec.
Rom.

I.V.p.428. &
429.

P. 430.

σίτου δὲ δεκαμυριάδας μεδίμων ὅζ' ἄγειν ἐκ Σικελίας Polyb. p. 898.
 ἀφῆκαν *frumenti exportandi e Sicilia ad centum*
mille modium potestatem fecerunt. Ex Ponto etiam
 frumentum in Rhodum importatum fuisse, docet
 Demosthenes ὁζαρεῖται τὸν σῖτον ἐν τῇ Ρόδῳ καὶ καὶ adv. Dionysid.
 ἀποδίδεται *frumentum in Insula Rhodo exonerat,*
ibique vendit. Hermippus Rhodum laudat ex uva
 passa, & caricis, quae inde exportabantur ap. Athen. l. I. p. 27.

ἢ Ρόδος ἀσφίδας τε καὶ ἰσχάδας ἡδυονέρας
 uva Rhodo passa, & caricae, quae dulcia praebent
samnia.

Cyprii etiam aliquando imperium maris tenuerunt. Eustathius in Dionysium ὀλβιώτατοι δὲ De Mercaturis Cypriorum.
 κηαιωτῶν οἱ Κύπριοι. λέγονται δὲ ποτε θαλαττοκρατῆσαι
 καρὸν τινα καὶ αὐτοὶ *ditissimi* vero inter *Insularios*
sunt Cyprii, ac dicuntur aliquando imperium maris tenuisse. Decem portibus Cyprus ornabatur,
 ut Strabo scribit (unde *portuosa* dicta ab Ammiano l. XIV.
 Marcellino) maxima item copia vini, olei, frumenti, l. XIV.
 aeris abundabat καὶ ἀρετὴν δ' ὕδατος τῶν νήσων
 λέπει) ὅ γ' εὐοινός ἐστι, καὶ εὐάλαρος. σίτω τε αὐτάρκεια
 χρῆται. μέταλλα τε χαλκὸς ἐστὶν ἀφθονοὶ τὰ ἐν Τα-
 μασῶ *praestantia* vero, *nulli Insularum cedit;*
nam & vini oleique est ferax: ac frumento utitur
sufficienti, eoque suo: metalla quoque aeris copiosa l. XXIV. c. II.
sunt Tamassae. Unde apud Plinium aeris inventio l. XXXIV.
 in Cyprio. Cadmia quoque ex Cyprio, chalcant- c. X. & c. XII.
 rum, sal, chrysocola. Herophilus ἐν τῷ περὶ μύρων l. XXXI. cap. VII.
 laudat l. XXXIII. c. V.
l. XIII. c. I.

ap. Athen.
LXV. p. 688.

p. 689.

laudat unguentum Oenanthinum e Cypro, quoniam, ut scribit Athenaeus, copiosa & odorata est Oenanthe in montibus Cypri, cum in reliqua Graecia inodora sit; plurimi etiam apud Antiquos fiebat liliaceum e Cypro, uti & peristromata, & tapetes, quorum meminit Aristophanes apud Pollucem

τὸ παραπέτασμα Κύπριον τὸ ποίκιλον.

Cyprias opes Cato Romam navibus advexit, ita ut jus ejus Insulae avarius magis, quam justius Romani sint affecuti, ut verbis utar Festi Rufi.

De Mercaturis Ephesiorum.
Strab. l. XIV.
p. 641.

p. 642.

l. V. c. XXIX.

Strab. l. XIV.
p. 642.

Ephesus ἔχει δὲ καὶ νεώρια καὶ λιμένα *navalia habet & portum*, quae loci opportunitate quotidie crescebat, unde ἐμπόριον μέγιστον *emporium maximum* citerioris Asiae factum aetate Strabonis; *alterumque lumen Asiae* a Plinio dictum. E lacu Selinulio μεγάλας ἔχουσαι προσόδους, ἀς οἱ βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς οὐσας, ἀφείλοντο τὴν θεόν. Ῥωμαῖοι δ' ἀπέδοσαν. πάλιν δ' οἱ δημοσιῶναυ βιασόμενοι πείσθησαν εἰς ἑαυτοὺς τὰ τέλη *magnos proventus habet, quos cum Deae sacri essent, Reges abstulerunt, postea a Romanis sunt restituti: rursus publicani facta violentia vectigalia sibi vendicare, quos Artemidorus Legatus, Deae recuperavit. Unguentis claram fuisse scribit Herophilus* Ἐφεσος γέτοι πρῶτον τοῖς μύροις δίδερε, καὶ μάλιστα ἐν τῷ Μεγαλείῳ *Ephesus olim unguentis clara fuit, & praecipue Megaleo. Hinc Ephesii molles, luxuriosi, quos notavit Democritus Ephesius in libro de templo*

ap. Athen.
p. 688. & 689.

ap. Athen.
l. XII. p. 525.

Dianae Ephesiae *περὶ τῆς χλιδῆς αὐτῶν καὶ βδελυγνῶν ἱματίων propter mollitiem ac luxuriem, vestesque variis coloribus infectas, quas gestare solebant.*

Jus commercii habebant cum Alexandrinis Aegypti, ut patet ex nummo apud cl. Vir Ezechielem Spanhemium, in quo haec habentur OMONIA ΕΦΕCΙΩΝ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, & in nummis Antonini Pii ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, & Gordiani junioris ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ OMONOIA *Ephesorum, & Alexandriensium concordia*; qui omnes denotant societatem sancitam ob commercii utilitatem inter Ephesum Joniae, & Alexandriam Aegypti, cum illa amplissimum Asiae, haec Africae esset emporium. Constat nummos ad Alexandriam Aegypti pertinere ex capitibus Serapidis & Isis, quae in nummis visuntur; unde ad Alexandriam etiam spectare dicimus nummos, unum sub Caracalla, alterum sub Gordiano Pio cum epigraphe KOINON ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, quamvis in marmoribus scriptum legamus ALEX. PELVSI, vel ALEXANDRAE AD AEGYPTVM, & in nummo M. Antonii ALEXANDR. AEGYPT. ut clarius ab altera Alexandria in Troade sita nummi secernantur, ad quam referri opinatus est, & falso quidem, nummum Gordiani cl. Vir Isaac Vossius cum in Latinis legamus COL. ALEX. aut ALEXAND. TROA. *Colonia Alexandria Troas.*

De n. &
prael. num.
p. 723. edit.
Aml.

apud Grut.
P. 440. 3.

P. 376. 3.

ap. Vail.
P. 111.

not. in Ca-
tull. p. 206.

de simpl. me-
dicam. facul.
l. IX. c. I.

de vit. So-
phis. l. II. in
Herod.

Aristot. l. IV.
de rep. p. 227

l. VIII. p. 376

Herod. l. II.
p. 179.

Arist. de cur.
rei fam. pag.
393.

p. 390.

Ita etiam apud Galenum Ἀλεξάνδρου Τρωάδα, vel ut est apud Philostratum Τρωάδα, quod clarius ac evidentius patet in nummo Graeco, in quo ΤΡΟΑΔΕ-ΩΝ CΜΤΡΝΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ scriptum reperitur.

Quae de Graecorum mercaturis diximus satis sint, nam si omnia enumerare velimus, longam ad id orationem opus mihi esset comparare, praecipue ad alia properanti; ignotum enim nobis non est ἐμπορικὸν δὲ ἐν Αἰγίνῃ καὶ χίῳ *mercatores in Aegina et Chio* magni nominis Antiquis fuisse. Aegina enim emporium factum est ob terrae sterilitatem, quae & causa fuit cur Insulani mercaturis animum appellerent, ut inquit Strabo ἐμπόρειον γὰρ γενέσθαι, διὰ τὴν λυπρότητα τῆς χώρας. τῶν ἀνθρώπων θαλασσιουργούντων ἐμπορικῶς. Unde natum proverbium τὸν ῥέον Αἰγινάϊον ἐμπολεῖν *aliquem vilem Aeginetarum merces tractare*; omne enim vilis mercis genus tractabant, & οἱ πικρῶντες αὐτὰ φορτία Αἰγιοπῶλαι ἐλέγοντο, ut observat Hesychius. Chii etiam in Aegypto mercati, ubi domicilia, stationemque mercaturae causa fixerunt. Quid referam Mendaeos, qui τὰ μὲν ἀπὸ λιμνῶν καὶ τῶν ἄλλων τελῶν αὐτοῖς προσποριζόμενα *fructibus, quos redderent portus, et alia vectigalia*, usos ad civitatis administrationem? Quid loquar Heracleotas, qui ὡς δὲ τῶν ἐμπόρων συνηγόρους τὸν τε σῖτον πάντα, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὴν ἄλλην ἀγροίαν κοῦμερunt *de negociatoribus et fru-*

mentum, et oleum, et vinum, et res alias venales, de quibus mercaturas facerent? quid Clazomenios, quorum Regio oleo maxime abundabat γίνεται δὲ πολλὸς ἔστος ὁ καρπὸς (ἐλαίου) ἐν τῇ χωρῇ αὐτῶν, illudque advehendum curabant in ea loca, ubi fora exercebantur, quos etiam Naucrati mercatos ex Herodoto ostendimus. Samios mercatores celebres fuisse ostenditur ex marmore apud Reinesium, qui domicilia in Delo habuerunt P. 391. P. 103. & 104

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑ --- ΜΙΩΝ ΟΙ
ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΕΣ ΕΝ ΔΗΛΩ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ

Atheniensium et Samiorum (ΣΑΜΙΩΝ legendum, ut recte opinatur Reinesius) qui Delum incolunt et mercatores et naucleri. Samii in Aegyptum etiam navigarunt; quinimo Tartessum extra columnas Herculeas a vento Subsolano abrepti, navibus appulerunt, ex quo revertentes in Graeciam, maximum quaestum fecerunt ἐκ φορτίων ex mercibus, quas inde devexerunt. Samus uti & Miletus celebres tapetibus. Theocritus in Idyllio XV. Herod. LIV. P. 152. P. 152. Ed. Oxon. P. 194.

πορφύρεοι δὲ τάπητες ἄνω, μαλακώτεροι ὕπνω.

ἂ Μίλατος ἐρεῖ, χὼ τὰν Σαμίαν καταβόσκων

Et purpurea tapeta in superiore parte, molliora somno; sic Miletus dixerit, quiue incolit Samum; ubi Scholiastes ὡς μαλακῶν ταπήτων ὑπερρωμένων τῇ κλινῇ τῆς Α' φρεδίτης, οὓς φασιν ὑπὸ τῆς Μηλήτου καὶ

Σάμου ῥηθήσααζ ; μαλακωτέρας ὑπνίου, ὅτ' το' παρ' αὐτοῖς εἰς κάλλος τὰ σρώματα γίνεσθαι. Critias

ap. Athen.
l. I. p. 28.

λέχας ἔξοχα κάλλος ἔχει

Μηλητός τε Χίος τ' ἑνάδος πόλις Οἰνοπιώνος
Miletus lectos egregios conficit, & Chios vicina mari quondam urbs Oenopionis. Oleo etiam abundabat; unde oleum Samium Antiphani laudatur prae caeteris

ap. Athen.
l. II. p. 66.

τῷ λευκοτάτῃ πάντων ἐλαίῳ Σαμικῷ

vel Σαμιακῷ, ut legendum putat Dalecampius. Megarae etiam accolas, quae urbs Achajae in confinio erat Atticae, & Peloponnesi, mercaturam fecisse ex Plutarcho colligimus, cum memorat Athenienses illos vetuisse in ipsorum emporia ac portus merces devehere. Qua de re Megarenses graviter conquesti sunt πάσης μὲν ἀγροῦς, πάντων δὲ λιμνῶν ὧν Ἀθηναῖοι κερτίζουσιν, ἐργεῖσθαι καὶ ἀπελαύνεσθαι παρὰ τὰ κοινὰ δίκαια, καὶ τὴν γεγεννημῆδες ὄρεσας τοῖς Ἑλλήσιν *praeter jus gentium, & jusjurandum inter Graecos datum, omnibus emporiis, omnibus se portubus, quos obtinerent Athenienses, probiberi & arceri.* Haec de mercaturis Graecorum pro viribus nostris in unum contulimus, nunc reliqua persequemur.

in Pericl.
p. 168.

DE MERCA-
TURIS BY-
ZANTIO-
RUM ET
DE MERCI-
BUS PON-
TICIS.
CAPUT. VI.
Am. Mar.
LXXII.

Byzantium *Atticorum colonia* in ostio Propontidis sita, quae & postea nomen mutavit, Constantinopolis dicta, cum ibi Constantinus sedem fixerit, & regiam novamque Romam designaverit.

atque fundaverit . Byzantii antiquis temporibus
 mercaturae dediti, qui hanc ob rem, & propter op-
 portunum portum, formamque regiminis, quod
 popolare ac liberum erat, uti luxuriosi, & compo-
 tationibus dediti notantur a Theopompo octavo
 libro Philippicorum ἦσαν δὲ οἱ Βυζάντιοι, καὶ δὴ ap. Athen.
I.XII. p.526.
 τοῖς δημοκρατεῖσθαι πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ τὴν πόλιν ΕΠ
 ΕΜΠΟΡΙΟΥ καμένην ἔχειν, καὶ τὸν δῆμον ἅπαντα
 πρὸς τὴν ἀγροίαν, καὶ τὸν λιμένα δαξιβεῖν, ἀπόλασσι
 καὶ συνουσιάζειν καὶ πίνειν εἰησιμμένοι ἐπὶ τῶν καπη-
 λίων *Byzantii quidem ob popularem civitatis ad-
 ministrationem jam diuturnam, & quod AD
 MERCATURAM oppidum esset commodum, &
 quod populus semper universus in foro ac portu
 versaretur, ad computationes, & venerem intem-
 perantes fuerunt, suis tabernis, & cauponis af-
 fueti . Inter proventus non mediocres aliquando
 fuit Byzantiis exactio vectigalium ex Ponticis mer-
 cibus; cum ἐνεχέησαν ἐπανακασθέντες παραγωγιά- Polyb. I.IV.
p.306.
 ζειν τοὺς εἰς τὸν Πόντον πλέοντας *portorium ab iis,
 qui in Ponto navigabant, exigere instituerunt,
 necessitate eo adveῖτι . Ex quo cum ingens da-
 mnum atque incommodum omnes sentirent, prae-
 cipue Rhodii, quos mari ea tempestate potentes,
 incusabant omnes, qui mari mercaturas exercebant;
 demum hi συνεξαγαρθέντες μὲν ἅμα δὴ τὴν σφέτεραν p.314.
 βλάβην, ἅμα δὲ καὶ δὴ τὴν τῶν πέλας ἐλάττωσιν *cum
 suis ipsorum detrimentis excitati, tum aliorum***

p. 318.

damnis moti, ad Byzantios miserunt ἀξιούντες καταλύειν αὐτοὺς τὸ παροργίον *orantes*, ut *impositum recens tributum tollerent*; pacemque cum Rhodiis inierunt hisce conditionibus, quas refert Polybius ΒΥΖΑΝΤΙΟΥΣ ΜΕΝ ΜΗΔΕΝΑ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΟΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΝΤΟΝ ΠΛΕΟΝΤΩΝ. ΡΟΔΙΟΥΣ ΔΕ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ ΤΟΥΤΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ΑΓΕΙΝ ΠΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥΣ *ne Byzantium popululus portorii nomine quidquam ab ullo eorum exigeret, qui in Pontum navigant. Hoc si fieret, populum Rhodiorum, ipsorumque socios cum Byzantiis pacem servaturos*. Polybius cum refert bellum, quod Rhodii adversus Byzantios susceperunt, portorii causa, quod exigebant super mercibus eorum, qui in Pontum navigabant; describit, ac enumerat quae ex Ponto exportabantur, quaeve importabantur. Id uti planius noscatur, verba ex ipsiusmet Polybii libro IV. subjiciam: πρὸς μὲν γὰρ τὰς ἀναγκαίας τῆ βίης χρείας, ταῖς δὲ ῥεμάσιν καὶ τὸ τῶν εἰς τὰς δουλείας ἀγομένων σμαμάτων πλεόντων, οἱ κατὰ τὸν Πόντον ἡμῖν τόποι παροργίζουσι διαφιλέσασθαι καὶ χρησιμώτατον ὁμοθυμαδὸν, πρὸς δὲ πειρῶσιν, μέλι, κηρὸν, τάρχη, ἀφρόνως ἡμῖν χορηγοῦσι. δέχονταί γε μὴν τὸν ὄντα παρ' ἡμῖν τόποις πειρῶντων, ἔλαιον, καὶ πᾶν οἶνον γένεσθαι. σίτω δ' ἀμείβοισθαι, ποτὲ μὲν ὀκτώσως διδόντος, ποτὲ δὲ λαμβάνοντες *ad necessarios quidem usus, co-*

p. 306.

rio-

reriorum ingentem copiam & servilium corporum maximum numerum, & quidem optimorum sine controversia Ponticae regiones nobis subministrant: ad lautitiam vero, mel, ceram, salsamenta abunde praebent. Recipiunt e nostrorum locorum copiis, oleum, & quaecunque sunt vini genera: in frumento mutuum faciunt, alias opportune dando, alias accipiendo. Ex Ponto tamen frumentum accepisse constat ex Demosthene & Aristotele, cum Byzantii laborarent annonae caritate, & pecuniae inopia, cogeant naves frumento onustas, quae ex Ponto Athenas, aut in alias Graeciae regiones navigabant, ipsas in portus suos appellere, frumentumque apud se divendere, non animo furandi, sed necessitate coacti, ut inopiae consulerent. Demosthenes Βυζάντιοι καὶ Καρχηδόνιοι πάλιν κατάγχει τὰ πλοῖα καὶ ἀναγκάζει τὸν σῖτον ἔξαγειν. Aristoteles etiam de Byzantiis haec habet ὅτι σιτοδείαι δὲ γενομένοι, καὶ ἀπορῶντες χρημάτων κατήλασαν τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου in caritate vero annonae, cum pecuniae inopia laborarent, deduxerunt navigia ex Ponto. Mercaturam ex sale fecisse comperimus etiam apud Aristotelem; unde in pecuniae penuria θιασώτας σιτοδείαις tradiderunt καὶ τὴν θαλάσσης τὴν αἰθέρην, καὶ τὴν τῶν αἰθρῶν ἀλοτοπωλίαν salinas maris, & salis mercaturam. Salsamenta Pontici fictile vas aetate Catonis Censoris

in or. adv.
Polyclém.

l. II. de cut.
rei fam. pag.
389.

P. 389.

ap. Athen.
l.VI. p. 275.

Strab. l.VII.

Philostr.
l.VIII.

in or. post
red.

l.X. Epig. 76.

a quibusdam drachmis ccc. emptum ; quod vir ille prudentissimus improbavit . Athenas mancipia deportata e Dacis, & Getis (Getae quidem , qui ad Pontum in Orientem vergunt ; Daci autem , qui in oppositum versus Germaniam , & ad Istrum , Davi quondam vocati) quibus mancipiis Davorum & Getarum nomina imposuerunt Attici . Mancipia e Ponti regionibus duci moris erat , & in primis ex Cappadocia . Unde Cicero *Cappadocem modo abreptum de grege venalium dixeris ;* & Martialis

neque de Cappadocis eques catastis .

c. XXVII.
v. 12.

l.VII. &
VIII.

Strab. l.VII.
p. 301.

p. 306.

ideft de servo Cappadoce, qui eques Romanus fuit factus . Mancipia Javan apud Ezechielem , ideft Ionica & Graeca in toto Oriente magno erant in precio ; eaque etiam laudat Heliodorus . Frumentum ex Ponto vehebatur Theodosiam usque , quae tota frugifera erat in campis & frumento beata , & ex Asianis locis Sindicen adjacentibus ἦν τὰ σιτοπομπῆα τοῖς Ἑλλησι, καθάπερ ἐκ τῆς λίμνης αἱ ταριχῆαι ad Graecos frumentarii commeatus erant ; sicut e Palude salsamentaria . Strabo meminit etiam Olbiae ad Borysthenem sitae , quam μέγα ἐμπορεῖον *magnum emporium* vocat κτίσμα Μιλησίων a Mylesiis conditum . In Damastio ponit & aurifodinas , sicut & in Strymone metalla , ex quibus Philippus Macedo vectigalia constituit ; in lacu vero Candariae piscium salsamentaria . Arrianus,

qui

qui periplum maris Euxini conscripsit sub Hadriano, asserit in Phasis portubus habitare ἐμπορικὸν ἄνθρωπον viros mercaturas negociationesque exercentes. Byzantiis & Romanis reditus amplissimi ex Thynnorum captura. Strabo καὶ παρέχει τοῖς Βυζαντίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων ΠΡΟΚΟΔΟΝ ΑΞΙΟΛΟΓΟΝ. Thynni enim sale inveterabant, quorum mentionem fecit Leonides Euthydemus Atheniensis in libro περὶ τὰρίχων de *salsamentis*; qui etiam Byzantium Thynnis laudat

p. 10.

I. VII. p. 320.

apud Athen. I. III. p. 116.

Θύννων δ' ὡρείων Βυζάντιον ἐπλετο μήτηρ
adultorum Thynnorum parens est Byzantium.

E *salsamentis* Byzantia praestantiora apud veteres.

Athenaeus τὰ δὲ παλαιὰ κρείσσονα καὶ δριμύτερα, καὶ μάλιστα τὰ Βυζάντια *vetusta meliora & acriora*; I. II. p. 120.

praeferunt e *Byzantio*. Nicostratus, sive Philetærus in Antyllo praedicat Byzantium *salsamentum*

apud Athen. I. III. p. 118.

Βυζάντιον τέμαχος ἐπιβαχχθυσάτω

Byzantium salsamentum hic debacchator; ita explicat hunc locum Dalecampius cum *plausu & laetorum convivantium strepitu, tanquam Bacchi pompa hic afferuntur salsamenta*, quae Hermippi testimonio etiam laudatissima

ap. Athen. I. I. p. 27.

ὅτι δ' Ἑλληπὼντες σκόμβους, & πάντα τὰρίχη
Scombri, & pisces saliti ex Hellesponto. Cum vero Byzantium fuit sedes Constantini, tunc amplum evasit emporium; in illud enim importabatur ex subjectis regionibus quidquid opus erat. Unde in

in Edic. de
Alexandr. &
Aegypt. pro-
vinc.

Ennap. in
Aed. p. 16.

DE MER-
CATURIS
CARTHAGI
NIENSIIUM.
CAPUT. VII.

LII. p. 211.

Codice Theodosiano legimus frumentum ex Alexandria Byzantium vehi solitum, ac temporibus Justiniani ex utraque Thebaide exactum importabatur; quinimo ἔξ Ἀσίας ἀπάσης, Συρίας τε καὶ Φοινίκης ex Asia tota, Syria εἰς Phoenice.

Res Asiae terra marique patuere, cum Alexander Magnus eam peregrinatus est, atque subegit; ita & res Africae, aliaeque partes Europae, cum a Romanis fuerunt subjugatae & in potestatem redactae. Polybius ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς τῶν μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν διὰ τὴν Ἀλεξάνδρου δυναστείαν. τῶν δὲ λοιπῶν τόπων διὰ τὴν Ῥωμαίων ὑπεροχὴν σχεδὸν ἀπάντων παλόντων καὶ πορθητῶν γεγενῆσθαι *nostra vero aetate post, Asiae per Alexandri dominatum, reliquae Orbis partes per Romanum imperium terra marique omnibus patens.*

LXII. p. 553.

Quare Polybius peragravit Africam, Hispanias, Galliam, mareque externum navigavit, qua has regiones alluit ἵνα διορθώσῃ μὲν τὰς τῶν παρεληλυθότων ἀγνοίας ἐν ταῦτοις, γνώριμα ποιήσῃ τοῖς Ἕλλησι καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῶν αἰχμητῶν id potissimum spectavimus, ut Antiquorum ignorantiam harum partium corrigeremus, εἰς illos quoque tractus nostri Orbis Graecis hominibus aperiremus. Multa quidem Timaeus de rebus Africae scripserat, verum opinionibus Antiquorum nimiam fidem habuit, illasque exscripsit ad trutinam non revocatas. Polybius illum notat αἰσχροτέρας αὖ τῶν κατὰ

κατὰ τὴν Λιβύην *imperitum rerum Africae*. Carthago fuit *Phoenicum colonia* : ultra majorem Syrtim Charax erat portus ὃ ἐμπορεῖα ἐχρῶντο οἱ Καρχηδόνιοι κομίζοντες οἶνον, ἀντιφορτιζόμενοι δὲ ὀπὸν καὶ σίλφιον ὧς τῶν ὀκ. Κυρήνης λαβὼν κομίζόντων quo *Carthaginienfes emporio utebantur advehentes vinum, ex inde succum ex filphium reportantes ab iis, qui id Cyrene clam exportabant*. Loca enim habebant Carthaginienfes circa Byzacium, & parvam Syrtim ἀδὲ καλῶσι Ἐμπορία διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρης quae propter loci libertatem emporia vocant. Carthaginem Garamantas, Aethiopes, populosque Persiae carbunculos advexisse, testis Plinius, quos a loco emporii Petronius in Satyrico *Carchedonios ignes lapideos* vocat. Quod & Herodotus adnotarat, cum memorat Carthaginienfium commercia cum Barbaris nationibus. In more ipsis positum merces vendere praesente praecone, & scriba, uti ex primo foedere cum Romanis sancito refert Polybius hisce verbis ΤΟΙΣ ΔΕ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΝ ΠΑΡΑΓΙΝΟΜΕΝΟΙΣ ΜΗΔΕΝ ΕΣΤΩ ΤΕΛΟΣ ΠΛΗΝ ΕΠΙ ΚΗΡΥΚΙ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΙ qui ad mercaturam venerint, ii vestigal nullum pendunt extra quam ad praeconis, aut scribae mercedem. Ex agrorum fertilitate frumentum Mercatores extrahebant. Hinc Ismerius Sophista apud Photium de Carthagine haec habet πόλις ὅλη τοῖς ἑαυτοῖς κάλλεσι βόσκησα. Subministrabat enim Romae

Strab. I. XVII
p. 836.Polyb. I. III.
p. 178.I. XXXVIII.
c. 5.

I. III.

I. III. p. 177.

frumentum . Unde commeatus Carthaginensium mentio sub Antonino Pio in marmore Romani delato e Civitate Portuensi

sp. Reinf.
p. 307.

DOMINI NAVIVM CARTHAGI NENSIVM EX AFRICA.

I. XXXVI. &
XXXVII.
Cod. Th. de
navic.

II. p. 7.

p. 20.

LIV. p. 196.

LIII.

quos *navicularios per Africam* postea vocarunt Imp. Honorius & Theodosius. Mari etiam dominati Carthaginenses, cum imperium ac dominatum Siciliae Sardiniaeque haberent, quos θαλασσοκρατῶντας vocat Polybius; imo post amissum Agrigentum, quae civitas praeclari erat nominis ἡ δὲ θαλάσσης ἀκονίτι τῶν Καρχηδονίων ὑπικρατούντων *maris imperium sine controversa obtinebant Carthaginenses*. Antiquitus Carthaginenses navigasse praecipue extra columnas Herculeas, testis est Herodotus, ac ab aliquibus populis ἀντὶ φορτίων *pro mercibus*, quas illis subministrabant, χρυσὸν *aurum* accepisse. In nova Carthagine Hispaniae etiam mercatura invaluit, atque ex eo Romanis proventus non pauci accedebant, cum majores divitiae Romanorum ex Sicilia, Sardinia, majorique Hispaniae parte, in qua maxime Hasdrubal novam Carthaginem aedificavit, quam Strabo describit, ut μείζον ἐμπορεῖον τῶν μὲν ἐν θαλάσσης τοῖς ἐν μεσογείᾳ. τῶν δ' ἐκείθεν τοῖς ἔξω πᾶσιν *amplissimum emporium sive de rebus e mari ad Mediterraneum importandis, sive ex ipsa regione foras ad omnes importandis*, illustremque argenti effossionibus praedicat.

Verum

Verum postquam Carthaginenses coacti sunt deferere Siciliam, Sardiniamque, legimus Romanos mercaturam fecisse, qui ut sero ad fabricandas naves, & ad navigationem animum intenderunt; ita & sero curae illis fuit mercatura, quam prius exercebant Tarentini, Eleatenses, Neapolitani, a quibus socii naves commodatas habuerunt, cum primum in Siciliam transiverunt; scribit enim Polybius, quod Illyrii πολλὰς τῶν Ἰταλικῶν ἐμπόρων ἔς μὲν εὐύλησαν, ἔς δὲ ἀπέσφαξαν *mercatorum Italicorum alios deprædati sunt, alios trucidarunt*; quibus denotare voluit Tarentinos, Eleatenses, qui per mare Jonium navigabant. Quare Romani post primum bellum Punicum mercaturam instituerunt in Sicilia, in Sardinia, & in Africa, ut ex foedere isto inter Romanos, & Carthaginenses, quod tabulis aereis inscriptum apud Jovem Capitolinum in aedilium aerario servari sua Polybius ætate testatur, scilicet ne navigarent Romani Romano- rum socii ultra pulchrum Promontorium; quod Carthagini praejacet & Septentriones spectat; Carthaginem vero adire & regionem omnem Africae cis pulchrum Promontorium ΚΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΑΝ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΕΞΕΚΤΙ *mercaturae gratia Romanis licere*; quod in secundo foedere mutatum est, interdicentes Romanis, ultra pulchrum Promontorium ΜΗΔΕ ΕΜΠΟΡΕΤΕΘΑΙ *ad mercaturam ne irent*. Quod magnopere miror, nam in foede-

DE MERCATURIS ROMANORUM
CAP. VIII.

Polyb. p. 31.

I. II. p. 96.

I. III. p. 170.

ap. Prideaux
p. 116.

foederibus sancitis commercii usus liber erat, & utrinque communio rerum ac mercandi potestas, quemadmodum observatur ex foedere inito inter Hierapitnenses & Priansios Cretae populos in margine Oxoniensi ΕΙΔΕΤΙ ΚΑΙ Ο ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΟΣ ΤΠΕΧΘΗΤΑΙ ΕΣ ΠΡΙΑΝΣΙΟΝ Η Ο ΠΡΙΑΝΣΙΕΥΣ ΕΣ ΙΕΡΑΠΥΤΝΑΝ ΟΤΙ ΟΥΝ ΑΤΕΛΕΑ ΕΣΤΩ ΕΣΑΓΟΜΕΝΩ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩ ΑΤΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΤΩΝ ΤΟΣ ΚΑΡΠΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ *si Hierapytnius in urbem Priansiorum, vel Priansius in urbem Hierapytniorum, intulerit quid, ejus importandi atque adeo exportandi nomine nil quidquam solvat, nec illorum, quae ab eo terra, aut mari provenire poterunt.* Puteoli & Neapolis emporia celeberrima aetate Polybii καὶ τοῦτοις τοῖς ἐμπορίοις χρῆσθαι εἰς ἃ σχεδὸν ἀπασθε τῆς οἰκυμένης κατατρέχουσιν οἱ πλεόντες εἰς Ἰταλίαν ἔμ emporia habens, *ad quae solent appellere, qui ex omnibus fere Orbis partibus in Italiam navigant, ubi loquitur de ora Capuae, quae ad mare extenditur; unde Seneca gratum CAMPANIAE dicit fuisse navium Alexandrinarum aspectum, cum omnis in Pilis Puteolanorum turba consistit.* Puteoli enim fuit antiquitus Cumanorum emporium, qui tempore Strabonis ἐμπορεῖον μέγιστον *amplissimum factum est emporium; illud etiam ante memoraverat Cicero*

in ep. LVIII.

L V.

LV. ep. IV.

em-

emporium Puteolanum nominans ; quod minor Delus antiquis vocabatur . Festus *minorem Delon Puteolos esse dixerunt, quod Delus aliquando maximum emporium fuerit totius Orbis terrarum, cui successit postea Puteolanum* . Puteolos enim Tyrios merces convexisse ; ibique domicilium, stationem habuisse, uti & Hierapolitanos, & Berytenses alias demonstravimus, ubi *de mercaturis Phoenicum* egimus . Cum vero imperium Romanum propagatum, Asia subjecta, luxuriaque introducta, via patuit intromittendi res selectiores, quae in Asia inveniebantur *σωφρονες δ' ἦσαν καὶ πάντα ἀρίστοι οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι* *prudentes quidem temperantes, & omnibus virtutibus excellentes* *prisci Romani fuerunt* . Lucullus tamen primus, ut scribit Nicolaus Peripateticus *ἡκε* (vel *ἠκελει*, ut alii legunt) *μὲν εἰς πολυτελεῖν διαγίγαντο ἔκ τ' ἀλαφροῦ σωφροσύνης, καὶ πρῶτον τῶν βασιλέων τῶν περὶ αὐτὸν ἐγένετο, κατεπλάμηνον δυνάμει βασιλέων τῶν περὶ αὐτὸν ὡς πλεονέκτων* *ex antiqua temperantia delapsus est in sumptuosum victum, primusque Romanis delicias invexit, quia Regum duorum, quos antea diximus, (Mithridatis, & Tigranis Armenii) epikos frueretur* . Quare Luculli vitam & luxum Cato, quamvis ei amicissimus, improbare nunquam destitit . Plinius summatione hincce verbis rem totam explicavit, *Asia primum devicta luxuriam misit in Italiam* . Notavit etiam Vir ille clarissimus uti

Athen. l. VI.
p. 273.

ap. Athen. l. VI.
p. 274.

Plus. in Luc.
cul. p. 519.

l. XXXIII.
c. XI.

sum-

in prooem.
l. XXXIII.

l. XXVI.
c. I.

Ep. LXXVI.

leg. XVII. τ.
de aq. empt.

summam perniciem Reipublicae luxuriam in gem-
mis, cum Romani *turba gemmarum* potarent, &
smaragdis texerent calices, ac *temulentiae caussa*
illos tenere *Indiam* juvaret; notavit & luxuriam
in marmorum generibus, quae ex Aegypto,
Aethiopia, & Graecia sua aetate Romam impor-
tabantur: *naves enim marmorum caussa* fiebant
ac per fluctus *saevissimam rerum naturae partem*
huc illucque portabantur *juga montium*. Unde
Senecae temporibus *pauper sibi videbatur* & *sor-*
didus, nisi parietes magnis & *preciosis orbibus re-*
fulserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis
crustis distincta sint, nisi illis undique operosa,
in modum picturae variegata circumlitio prae-
texatur. Crustae Numidicae sunt marmora,
quae in Pandectis *crustae marmoreae* vocantur;
denique

Petron. in
Satyr.

si quis finus abditus ultra,
si qua foret tellus, quae fulvum mitteret aurum
hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
quaerebantur opes, non vulgo nota placebant
gaudia: non usu plebejo trita voluptas.
Affyria concham laudabat miles in unda:
quaesitus tellure nitor certaverat ostro.
hinc Numidae crustas; illinc nova vellera seres,
atque Arabum populus sua despoliaverat arva.
Illud tamen verum est, Romanos mercibus Indi-
cis, Arabicisque usos in medicina non fuisse, sed in
un-

unguentis solum vel sacrificiis , quemadmodum
 a Plinio memoriae proditum est . Merces Asianae, lib. XXII.
c. XXIV.
 Africanæ, & Europææ in portus Italiae vehabantur,
 præcipue Ostiam , quam Julius Cæsar destinaverat
 portum facere, *ut totius mundi opes & commeatus* Flor. l. I.
c. IV.
illo veluti maritimo urbis hospitio reciperentur ;
 sed rem reliquit expensis vel opera territus : quam-
 obrem Claudius in portum deduxit, in quo altissi-
 mam aedificavit turrin instar Phari Alexandrini,
 quod & in nummo observatur ; unde Ostia τῆς Dio l. IX.
Sueton. Claud.
Πύλωνος Ἰνδιῶν urbis Romanæ navale appellata .
 Trajanus postea portum amplificavit ; novumque
 in Ancona construendum curavit , ut facilius com-
 municaret cum Hadriatico mari , per quod in
 Græciam , & in civitates Asiae populo Romano
 subjectas transitus fieret ac in ipsum ferri posset ,
 quod ad mercaturam faciendam opportunius erat ,
 atque commodius . Trajano Senatus Populusque ap. Grut.
p. 247. 6.
 Romanus marmor posuit

QVOD ACCESSVM
 ITALIAE HOC ETIAM ADDITO EX PECVNIA SVA
 PORTV TVTIOREM NAVIGANTIBVS REDDIDERIT.

Diversas enim gentes ita Trajanus commercio mi-
scuit , ut quod genitum esset usquam , id apud
omnes natum esse videretur . Magnum emporium
 Puteoli & Ostia ætate Strabonis erant , quo res ex
 Hispania importabantur, præcipue ex Turditaniam ,
 quæ Romam mittebat vinum , magnam vim triti-

Plin. jun. in
Paneg. cap.
XXIX. edit.
Cell.

ci, oleumque bonitate praecipuum; hinc in mare de L. Mario Phoebo

ap. Grut.
p. 1115. 5.

MERCATORI
OLEI HISPANI EX
PROVINCIA
BAETICA

item

p. 466. 7.

OLEARIO EX BAETICA.

ceram etiam mittebat, mel, picem, grana purpurae, minium Sinopica terra non deterius, sal, & salsa-
menta non pauca ad escas condiendas: quae omnia

Strab. l. III.

Puteolos & Ostiam devehebantur τὴν δὲ ἀφρονίαν τῶν ἐκκομιζομένων ἐκ τῆς Τυρριταίας, ἐμφανίζατο τὸ μέγεθος, καὶ τὸ πλήθος τῶν ναυκληρέων. ὁλοκάδεις γὰρ μέγισται παρὰ τούτων πλέουσιν εἰς τὴν Δικαρχίαν, καὶ τὰ ὄντια, ἃ Πρώμης ὀπίσκειν *quanta vero rerum ex Turditania exportandarum copia sit,*

maxime declarat navigiorum multitudo, & numerus: ingentes enim naves onerariae istinc Puteolos navigant, & Ostiam Romanorum navale permeant. Usque ad aetatem Constantii com-
meatus ex Hispania Romam venisse testatur Symma-
chus, *edita est ratio vectigalium, quae Hispanien-*

l. X. ep. L.

ses, & Alexandrinos invehere debuit commeatus.

ap. Justin.
l. XXIV.

Imo ex Trogo habetur *Hispaniam suffecisse Italiae, urbiq; Romae ad cunctarum rerum abundantiam frumenti, olei, vini, mellis.* Romani in Insulis Cassiteridis stannum & plumbum mercabantur,

quam

quam mercaturam prius Phoenices exercuerunt,
 ut inquit Strabo; Insulas enim illas Publius Crassus LIII. in fin.
 cognovit, hancque industriam Romanis aperuit.
 In Hispania Tarraconensi sub Romanis metalla ef-
 fossa, quibus praepositi procuratores Caesaris;
 Hinc legimus in veteri inscriptione de M. Vipio
 Aug. Liberto Eutyche PROC. METALL. AL-
 BOC. *Albocensis*. Imperatores metallis praeposi-
 tos in provinciis habuisse testis Galenus τῶ πρὸς τῶν L.I. de antid.
 τὸν τῶν μεταλλῶν ἐπιτρόπος Καίσαρος. Sicut ex aliis
 provinciis ad Romanos metalla convehbantur;
 in nummis Hadriani mentio fit MET. NOR.
metalli Norici, quod adamussim Martialis *No-* L.IV. ep. 55.
ricum metallum appellat; in nummis etiam ME-
 TAL. DELM. *metalli Delmatici*: a Livio *Mace-* L.XLV. c. 18.
donicum dictum, quod ingens vectigal erat, & a
 Plinio juniore *metallum Parthicum* memoratum. L.X. ep. 16.
 Verum ad Hispanorum mercaturam redeamus.
 Quamplurima nobis antiquae inscriptiones de Hi-
 spanis mercatoribus suppeditant; apud Reinesium p. 260.
 legimus de L. Numisio NEGOTIATORI EX
 HISP. CITERIORE. Celebris etiam illa apud
 Gruterum p. 649. 5.

P. CLODIVS ATHENIO
 CORPORIS NEGOTIANTIVM MALA-
 CITANORVM.

Argis etiam Italici negociabantur sub Q. Cae-

cilio Metello , uti ex marmore reperto apud Argos in campis Macedonicis

ITALICI QVEI ARGEIS NEGOCIANTVR.

apud Gell.
l. XVI. cap.
XIII.

Italici , vel potius Italicenses , uti eos nominavit Hadrianus in oratione ad Senatum, populi sunt in Hispania, maxime in Provincia Baetica. Unde in inscriptione apud Gruterum COLONI. ITALI-
CENSIS IN PROV. BAETICA quam urbem

p. 385. r.

App. de bel.
Hisp. p. 277.

ἀπὸ Ἰταλίας Ἰταλικὴν nominavit Scipio, quae nunc *Siviglia* vulgo dicitur.

Strabo. l. IV.

Quid referam praestantissima svillarum car-
nium falsamentaria , quae Romam ex Lugduno deportabantur; vel falsamenta , & fagos , quae ex Sveffionibus Romae , & pluribus Italiae partibus

l. v.

suppeditabantur ; vel e Tuscia porcos , e quibus maxima ex parte Romanus alebatur Populus? Quid de marmore Lunensi, ex quo insignia Roma-
nae civitatis opera , urbiumque reliquarum , cujus maxima ex parte his ex locis copiam habebant.

apud Grut.
P. 593. 4-50

Hinc in inscriptionibus TABVLARIVS A RAT.
MAR. LVNENS. vel TABVLARIVS MAR-
MORVM LVNENSIVM. Quid de vinis , quae ex Hadriatici maris emporiis Romam , vel alio ad-
vehebantur. Unde in marmore sub Q. Herennio Messio

ap. Reines.
P. 337.

NEGOTIANTES VINI SVPERNAT. ET ARIMIN.

Quid

Quid dicam de saxis, & navali materia Pisarum, quae in aedificandis Romae domibus, villarumque magnificentissimis consumebantur, quibus Regiae ritu Persarum erant apparatus? Quid de frumento, quod Romani ex Aegypto devehebant, quod primum praesumma inopia a Ptolemaeo missis Legatis petierunt. Verum cum Augustus eam in potestatem Populi Romani redegit, classis Alexandrina fuit destinata ad subvehendam annonam in urbem Romae: quae postea etiam Constantinopolim petiit, cum Constantinus animum ad illam adjecit, ac sedem imperii mutavit, uti ex legibus probatur, quas Theodosius Imperator in unum Codicem collegit. Frumentum etiam ex Sardinia. Unde in mare Romae eruto legitur **MERCATORES FRUMENTARII**. In alio vero haec habentur:

Polyb. Ecl.
p. 785.

Eunap. in
Aedif.
Themist. or.
XIII.

lib. VII. &
XXVII. Cod.
Thad. navic.
Strab. I. V.
Flor. I. IV.
Sim. lib. IX.
ep. XXXIX.
ap. Grut.
p. 426. 5.

EX AVCTORITATE
IMPERATORIS CAESARIS
TITI VESPASIANI AVGVSTI
IN LOCO QVI
DESIGNATVS ERAT PER
FLAVIVM SABINVM
OPERVM PVBLICORVM
CVRATOREM TEMPLVM
EXTRVXERVNT
NEGOTIATORES FRUMENTARII.

p. 128. 12.

Hinc

Annal.
l. III. c. 54.

Hinc illud Tiberii apud Tacitum *at bercule* nemo nescit QVOD ITALIA EXTERNA OPE INDIGET, *quod vita Populi Romani per incerta maris & tempestatum quotidie vebitur*; inuere enim videtur *frumentum quod in Asia, vel Sicilia emendum* curabatur, ut Populi Romani inopiae ac necessitatibus subveniretur. Sicque in nummis gentis Calpurniae legimus AD. FRV. EMV. EX. S. C. Q. *ad frumentum emundum ex Senatusconsulto Quaestores*, quibus nempe id munus imponebatur. Majus tamen locupletiusque mercimonium Romanos exercuisse in Asia & Africa deducimus ex Plinio, qui in explicandis locis illis; eorumque nominibus designandis utitur his verbis *Mercatores nostri*; res enim & merces Romam advectae ex universo terrarum Orbe *immensa Romanae pacis majestate*. Hinc ex inscriptionibus edocemur Romanos in Graecia, in Lusitania, aliisque regionibus mercatos esse

Cicero. l. XV.
ep. ad Att.

lib. VI. cap.
XXVII. &
XXVIII.

Plin. lib.
XXVII. c. I.

ap. Grut.
p. 474. 8.

CIVIVM ROMANORVM
QVI MITYLENIS NEGOCIANTVR.
Et alibi

p. 498. 6.

CIVES ROMANI QVI NEGO
TIANTVR BRACAR. AVGVST.

in orat. pro
M. Font.

aevo Ciceronis *referta Gallia negotiatorum* erat, *plena civium Romanorum*, quinimo *nemo Gallorum sine cive Romano quidquam negotii gerebat*.

Sici-

Sicilia etiam civium Romanorum plena, qui ibi negociabantur: memoratur enim in Actione VII. in C. Verrem L. Precius Eques Romanus, qui in Sicilia mercaturam agebat, *quae cives Romanos omnes suis sedibus libentissime accepit: ut qui usque ex ultima Syria, atque Aegypto navigarent*. Tanta talisque erat negotiatio, quam Romani pro urbis Romae beneficio ac salute faciebant, ut amplissimos redditus & vectigalia ex mercaturis exigent: quae *aurum negociatorium* dicta a Lampridio: quaeque vectigalia, quoniam temporibus Constantini, Constantii, Juliani, aliorumque Imperatorum singulis lustris solvebantur a mercatoribus & negociatoribus: propterea *lustralis collatio* denominata, quemadmodum ex titulo in Codice Theodosiano *de Lustrali collatione* constat. Zosimus ratus est, ^{l. II. p. 691.} (& male quidem) a Constantino primum inventam, cum antiquitus fuerit haec collatio statuta & decreta ante Alexandrum Severum, ^{ap. Lamprid.} qui *negociatoribus, ut Romam volentes concurrerent, maximam immunitatem dedit; illis enim aurum negociatorium, & coronarium remisit*. Quamobrem laudandus humanissimus ille ac prudentissimus Imperator, qui modum invenit, viamque aperuit, ut mercatores Romam concurrerent, ac frequentarent, per quos civitatis necessitatibus facile consuleretur, & rerum com-

mer-

mercium intra , & extra urbem custodiretur ,
atque ampliaretur : quam immunitatem & libe-
ralissimam indulgentiam ante Alexandrum Se-
verum Rhodii concesserunt his , qui Rhodum na-
vibus venirent ; ac Rhodiis Seleucus , uti ab initio
ex Polybio demonstravimus .

B R E V I A R I U M

DISSERTATIONIS

DE חִסְסוֹ SIVE HYSSOPO.

Incertum quid sit hyssopus . variae & inter se pugnantes Botanicorum sententiae . incertius quid hyssopus Biblica . LXX. Interpretes vocem retinent uti & Chaldaeus ; Arabs vero & Syrus varii in translatione . Gemaristarum explicationes de hyssopo Biblica . variae & multiplices hyssopi memoratae a Misniscis . sententiae eorum qui commentarios in Biblia conscripserunt , vel Botanicorum de hyssopo Biblica recensentur . hyssopi naturam explicare aequè difficile ac חִסְסוֹ מִלֵּךְ , in quo explicando Antiqui in varias scissi sunt sententias . demonstratur hyssopum esse vocem Aegyptiam , quam Hebraei sibi adoptarunt . I. ex more populorum , qui sub alieno imperio servitutem passi , voces acceptas retinent , quamvis postea sint soluti , & in libertatem se vindicent . II. quia Moses fuit doctissimus Aegyptiorum instructissimus . III. ex multis vocibus Botanicis in Bibliis , quae & Aegyptiacae sunt , quemadmodum חִסְסוֹ קִיקִיּוֹ כִנֹּחַ IV. quia hyssopus ab Asianis fuit memorata , uti a Nicandro Colofonio ; & a Dioscoride Anazarbeo , non vero a Theophrasto Attico , apud quem nulla mentio hyssopi . V. quia hyssopo Sacerdotes Aegyptii vesci soliti , qua vim purgatricem inesse autumabant ; apud Romanos vero in sacris Pietatis adhibita e nummo gentis Pompejæ . qualis fuerit ostenditur ex R. Saadia , qui in versione Pentateuchi Arabice fecit حِيسْبُو quamvis alii scribant حِيسْبُو . exemplis aliarum vocum Arabicarum ostenditur & 3 esse literas similis soni , & promiscue usurpari . versionis R. Saadiae , qui חִסְסוֹ fecit حِيسْبُو , mentio apud Aben

Aben Ezram, qui *Origanum* explicat. idem notatus. R. Maimonides primus *Ezob* fecit Arabicè *Shatar*, & *Origanum* explicavit. Male Salmasius citat tantummodo R. Kimchium: notatus etiam, quia contendit *origanum* Arabicè non dici *Shatar*, sed فوننج *fudenegi*; *Shatar* vero asserit esse *Thymbram*, ac esse vocem corruptam ex *satureja*. in his I. arguitur contradictionis, cum alias *Shatar*, *origanum* dixerit. II. probatur *fudenegi* ex Ebenbiter Botanico Arabè esse calamentum, vel pulejum, vel mentastrum: quae ex Dioscoride exscripsit. idem sentit Avisenna; cui accedunt testimonia Rabbīnorum Maimonidis, Bartenorae, & Chalesii. *fudenegi* vocem esse Persicam. Golius & auctor Gazophylacii linguae Persicae pro *pulejo* accipiunt. ignorantiae notatus Giggejus. explicatur locus Avisennae ex Dioscoride, & Galeno contra Salmasium. Arabes *Thymbram*, uti speciem *Shatar* sive *Origani* habuerunt. *Shatar* esse *origanum* ex Golio, & Giggejo. demonstratur contra Salmasium derivationem *Shatar* non esse a *satureja*, verum ab شاعر *Shaar* accendere, exardere, cum *origanum* sit inter herbas *suppartinis* apud Dioscoridem, uti sunt & pulejum, & thymbra. *Saturejam* fuisse apud veteres Latinos vocem rusticorum, & proprie *Thymbram* sativam significare. *Thymbra* rusticis cibis apud Romanos, & praecipue penes Graecos, quibus *supphragarion* vocabantur pauperes apud Aristophanem: hinc sub eodem nomine homines parci. *veratrum* vox etiam rusticorum ex Columella. hinc de *Thymbra* proverbium; sic מלה apud Jobum cibis miserorum, & pauperum. quid sit excutitur. quae de hyssopo in Misna dicuntur origano convenire. praeceptum in Misna hyssopum triplici caule constare debere ad formandum fasciculum in aspersione. Vox מלהק respondet *males*, quos origano tribuit Theophrastus. quid מלהק ex R. Maimonide, & R. Salomone. In Gemara hyssopus in Numero מלהק lignorum est. phrasis explanatur ex R. Salomone. *Origanum* in Numero מלהק. Quid מלהק nomine ligni apud Ulpianum ad Sabinum quid. quid comburendi causa paratum est: quod hyssopo in Gemara aptatur, cuius ligna die Sabbathi facultas erat comburendi. Rabbīnis hyssopus appellatur מלהק מלהק מלהק valde humile lic

gnum . nomine *ry* apud Hebraeos etiam suffrutices ve-
 niunt . locus Salomonis 1. Reg. c. 17. v. 33. qui hyssopum
 in numero *ory* ponit . explicatio R. Levi , a quo n^ox
 denominatur hyssopus . nomine n^ox sive germinis vel
 plantae Hebraeis dicitur *arbor & herba* . idem apud Lati-
 nos , uti ex Cajo & Florentino Jurconsultis offenditur .
 Qu^o est Graecis . *origanum* appellatum *Φύλλον* , apud Scho-
 liastem Aristophanis . Salomonis phrasis explicatur ex
 R. Levi , & R. Salomone . R. Isaacus Abarbanellus repre-
 henditur , uti & illi , qui ex loco Salomonis deducunt hyf-
 sopum esse herbam parietariam . Quid significat nasci *רפא*
in muro . phrasis Salomonis ex Isaaco filio Omrani Arabe
 illustratur . qui primus locum Isaaci Arabis Botanici indi-
 caverit . male Dodonaeus *روفا* Isaaci , *polium* , & Bochartus
hyssopum interpretati . demonstratur esse serpillum sylve-
 stre , textus Arabicus explicatus , & cum Botanicis , &
 Poëtis Graecis collatus . Error Golii . Arabes Botanicos
 errasse in usurpanda voce *روفا* ولف tam a Graecis sequio-
 ris aevi usurpasse . quid *οἶσπος* . Daniel Heinsius reprehen-
 sus ab Salmasio . Palinodiam cecinit . usus *αιούρι* apud Ae-
 gyptios , & Graecos . ostenditur origanum cum sponsia ple-
 na aceti Christo fuisse oblatum . modus conciliandi Johan-
 nem cum Marco , & Matthaeo ex Origene petitus . Bochar-
 tus notatus a Salmasio , qui negavit *καλαμον* sumi pro caule ,
 qui neque sit nodosus , neque concavus , ex Plinio , ex LXX .
 ex translatione Arabica N. T. refellitur . modus conciliandi
 Evangelistas excogitatus ab Heinsio , & Bocharto . integri-
 tatem antiquae lectionis in Codicibus conservandam , te-
 stimonio Strabonis demonstratur . Lectiones Heinsii , &
 Bocharti nullis antiquis Codicibus mss. fulciri . lectio aevo
 Cirilli Alexandrini . modus conciliandi Evangelistas ejus-
 dem Cirilli futilis . Eidem hyssopus *ξύλαδος* dicta . Origa-
 num *ξύλαδος* esse ex Theophrasto , & R. Maimonide . Diffi-
 cultatem conciliandi Evangelistas non innuunt , neque
 Theodorus Heracleota , neque Victor Antiochenus , qui &
 notatur . hyssopi oblationem non fuisse ad ludibrium , sed
 ad vires reficiendas . Origanum ex Galeno praeberi ad
 vires restaurandas . levis ac parvi momenti esse rationes
 Bocharti ex Auctoribus Ethnicis petitas , quibus demon-
 strare

strare contendit Crucem, in quam sublatuſ Chriſtus, fuiſſe extraordinariam; ſicque phraſes *aſcendere in crucem, in crucem tolli, agi, erigi*, tam de hiſ, qui in ordinariam, quam extraordinariam crucem erigebantur, poſſe verificari. ex Cruce Chriſti ſive ordinariae, ſive extraordinariae altitudinis non deducitur hyſſopum non fuiſſe origanum, ac ſententiae noſtrae non officere probatur. crucem, in qua pependit Chriſtus, extraordinariam fuiſſe non ex Bibliis, verum *ex traditione* oſtenditur contra Salmaſium; qua in re ſententiam clar. Viri Jacobi Graetſeri ſectamur. rationes Salmaſii oppugnantur. R. Maimonides hyſſopum facit edulem. de origano intellexiſſe palam fit. Origano in cibis uſos & Ethnicos ex Ariſtophane, & aliis. Gothofredus Jungermannus laudatus. aevo R. Maimonidis origanum melle condiri ſolituſ. viſ acrimoniae in origano. proverbium Graecorum in Ariſtophane *δρῦλον βλίπεν* ex Scholiaſte explicatur. ſimilis locutio apud Arabes ex Giggejo. idem dictum apud Ariſtophanem de naſturtio, & de ſinapi acrimoniae cauſſa: acria eſſe naſturtium, & ſinapi ex Scholiaſte Ariſtophanis, Theophraſto, & aliis. quid apud Ariſtophanem vox *ἰεροποριμύτος*, origani etymon ab Herodoto Grammatico datum oppugnatur. oculis inimicum propter acrimoniam. cur melle condiri ſolituſ ex teſtimonio R. Maimonidis. idem de ſilphio ex Ariſtophane. Silphium *δρῦν* non minus ac origanum. in condimentis erat. cur hyſſopus adhibita ab Hebraeis R. Maimonides ignorat; quod ex Cheremone oſtenditur, ac ex Patribus Graecis, & ex Hieronymo confirmatur. Bochartus notatus. ratio cur hyſſopus adhibita, ſtat pro origano. quale origanum edule. varia genera ex Scholiaſte Nicandri recenſita. explicantur *δρῦς, τραγοδρῦλον*. animalia, quae hiſ veſci ſolita. varia hyſſopi genera in Miſna. qualis hyſſopus uſurpanda in expiationibus ex R. Maimonide indicatur. qualis origano reſpondeat. Salmaſius non recte intellexit ſenſum Miſnae. Sirenhuſii lectio & explicatio laudatur. Salmaſius refellitur teſtimonio Rabbiorum Maimonidis, & Bartenorae. quid hyſſopus Romana. explicatur ex Aviſenna. Romanam, *Italicam* eſſe ex Plinio. ſimilis locutio ab Graecis uſurpata. quid hyſſopus Cochalienſis. explicationes Sal-

Salmafii, & Bocharti. Bochartus refellitur ex Theophrasto . explanationes R. Nathanis , & R. Salomonis . כורלית regio est in deserto ex Gemarae testimonio . Antiquis originum ex Aegypto, Creta , Chio memoratum ac summo habitum in precio . mos etiam in Bibliis laudare plantas e regionibus petitas . locus Canticorum illustratur . quid hyssopus Graeca in Mishna . Creticam non esse demonstratur . Cretam herbis eximiis esse feracem . Opiniones Gemaristarum de hyssopo recensentur . R. Josephus hyssopum Biblicam a Mishnica distinguit . quid מכרתא . vocem esse Arabicam ostenditur , nempe ابرة *Geranium* . locutiones quibus utitur R. Josephus in designandis hyssopis & Biblica & Mishnica explicantur . similes *geranium* in Auctoribus Arabibus , & in Bibliis . geranium inter spinas , & in aquis nasci . explicationes R. Salomonis , & R. Bartenorae in patefacienda opinione R. Josephi . R. Maimonides מוובין asserit Arabice dici אחטוכרום , quae vox explicatur , quamvis vocis notio & idea ignoretur . R. Nathan refellitur . Salmasius hallucinatus in explicanda hyssopo Graeca . laudatur in explanatione vocis מכרתא , quae testimonio Aeliani confirmatur . opinio Bocharti de מכרתא . R. Papi sententia de hyssopo Biblica , quam שומשוק esse opinatur . aliqui Rabbini explicarunt pro *pulejo* , quod herbam odoriferam esse demonstratur ex Dioscoride . lepidissimum epigramma Lucilii . alii vero Rabbini pro *symsimbrio* accipiunt . herba etiam odorata est apud Theophrastum . in coronis Antiquorum propter odorem adhibitum . שומשוק melius ac verius explicatum a R. Benjamin . idem ac *שומשוק* Graecorum . fuit in coronamentis . Anacreon illustratus . ex sampsocho unguentum . reliquae proprietates sampsocho tributae a R. Benjamin , ex Theophrasto demonstrantur . *שומשוק* Graecis & *שומשוק* Aegyptiis & Syris dictum . Golius notatus . Plantam fuisse Aegyptiam ex Nicandro, Dioscoride, & Columella . Galenus , & Aegineta hallucinati . Neander refellitur in notatione vocis *שומשוק* . Antiquos in tradendis etymis vocum exoticarum , quas Graecas esse opinabantur , in errorem illapsos . Svidas in voce *שומשוק* notatus . laudantur Pollux , cujus textus emendatur , & Hesychius . Graecos & Latinos agnovisse

& indicasse plurimas voces plantarum ipsissimis vocabulis, quibus Arabes & Aegyptii eas nominabant. Dioscorides excutitur in voce *לִשְׁתָּה*, quam Syriacam asserit. *ἄμυρα* vocabulum Syriacum apud Dioscoridem, & Galenum. Vox Indica *इक्षु* explicatur a Dioscoride. *ἰσχυρὸν* vox Syriaca ex Possidonio, & aliis. Vox Indica *Pala*, Aegyptiae vero *Cichorium*, *Sacal*, & *Schiston* apud Plinium. nomina aromatum, vel rerum, quae ex India, Perside, & Arabia in Alexandriam, vel in Graeciam devehebantur, Persica vel Arabica sunt. sententia R. Ghullae de hyssopo Biblica, qui affirmat esse *מרום חרומ*. quid sit ex R. Salomone, quid ex Bocharto, cujus sententia confirmatur ex Dioscoridis loco. Paraphrastes Syriacus in loco quodam Bibliorum non ex oscitantia vel errore interpretatus *מרום* in *סופ*, ut asserit Bochartus, sed ex propria animi sententia, explicando hyssopum Biblicam. *סופ* idem ac *σοῦφα* a Dioscoride memoratum. *marum* esse ostenditur. eadem voce usum & Avicennam. *מרום חרומ* non pro *maro albo* accipiendum, ut Bochartus asserit, sed pro *bugloss*. buglossum *almari album* ab Avicenna vocatum. apud Arabes proprie dicitur *لحمي اللوز* *borraginem* esse ex Clusio, & aliis. corrupte *borrago*, verius *corrigo*. Lucanorum vocem fuisse ex Apulejo. de herbis, quae sunt congeneres hyssopo, vel species hyssopi. quales sint ex Gemara indicatur. ex R. Juda idem ac *סמא* & *עתי*. *seah* quomodo Arabice dicta ex R. Maimonide. idem ac *pulejum*. aliis *seah* *sifymbrium*. *Seah* R. Bartenorae Arabice nominata *צידרג*. quid *sidrag*. idem ac *سيتريج* *sitareg* Arabum, nempe *Iberis* Damocratis. Avicennae locus excutitur, & comparatur cum Damocratis sententia apud Galenum, quem Avicenna exscripsit. *Iberis* diversa a nasturtio. II. quid *ניניא* R. Salomon *mentham* explicat. in Gemara est *אמיתא*. vocem esse Arabicam *منه*. R. Nathan *ניניא* interpretatur *מנטא* a Graecis *μενθάν* appellata. herbam esse odoratam. III. *קורנית* R. Nathan *origanum* interpretatur. R. Benjamin Latine *נמר* & Graece *ἀσπερί* dictam opinatur. Arabice *חשו* nominata, vel *חשאי*, ut R. Bartenora affirmat. *חשו* scribendum ex R. Juda in Gemara. Vocem esse Arabicam *حاشا*, hoc est *thymum* ex Avicenna, & Golio, R. Benjamin eam descri-

describit; eique tribuit eadem, quae thymo Ethnici . in condimentis fuisse apud Veteres. pro corona antiquos usos & thymo ex nothis Dioscoridi tributis . Auctores nothorum Dioscoridis manifestantur . ab Aegyptiis thymum *ספודל* dictum . textus R. Benjamin emendatur . in Plinio, & Ovidio thymus in coronamentis . Bahuino loca Plinii & Ovidii obscura , & ignota . sententia R. Maimonidis de קורנית Arabice , ut asserit , dicitur *גזע אלחננטה* esse Arabum , hoc est *asphodelum* , ostenditur . verosimilior opinio de *kornith* est illa R. Judae , qui *thymum* asserit esse . Qua data occasione Misnae , & Gemaristae locuti sunt de *seah* , *sibri* , *ninia* , & *kornith* . edules *seah* , *exob* , & *kornith* ex tractatu *nidda* . quando ex his decima deducenda . explicatio loci Misnae in tractatu de *decimis* . canon a R. Juda firmatus . etiam pro cibo animalium destinatae . ex lepidissimo Marciani epigrammate , & ex Homeri loco probatur multas ac plurimas plantas edules esse hominibus aequae ac animalibus . Homeri dictum confirmatur ex Aristophane , ex Diphilo , & ex aliis locis ejusdem Homeri . sententia Gemarae , de qua diximus , confirmatur ac illustratur ex Ethnicis Scriptoribus . Gemarae locus in tractatu שביעית explicatur . herbae natae in campis decimis non sunt obnoxiae . rationes ex Homero , & Theophrasto petitaе . excutitur locus Gemarae in tractatu de *Sabbatho* . an die Sabbathi liceat herbis illis vesci , & pro lignis uti . pro edulibus dicta die conceduntur . נינא pro medicamento in Gemara .

ΟΥΚ ΕΝ ΤΩ ΜΕΓΑΛΩ ΤΟ ΕΤ
ΑΛΛ ΕΝ ΤΩ ΕΤ ΤΟ ΜΕΓΑ

(185)

D E JIIN

SIVE HYSSOPO

A D

JOHANNEM CHRISTOPHORUM

B A T T E L L I U M

Archiepiscopum Amaseae.

UM tecum , BATTELLI
PRAESUL ORNATISSIME, com-
municassem , quae de Bibli-
cis herbis scribere decreve-
ram, Tu, quamvis magnum
opus & arduum esse cogno-
sceres , statim propositum ,
sententiamque meam proba-

sti, sive varietate , sive novitate operis delectatus ;
meque rei magnitudine ac difficultate territum
erexisti, atque exemplo Hieronymi doctissimi viri,
linguarum Orientalium peritissimi, qui commen-
tariis in Biblia, ubi res opportune postulat , sermo-
nem etiam de his instituit ; animum exsuscitasti
ac majorem fecisti . Quare ut summis in me bene-
ficiis collatis aliqua ex parte Tibi satisfacerem, hanc
Dissertationem de Hyssopo , quae herbarum Bibli-

Theodoret.
in ep. ad He-
br. c. IX. v.
19. p. 437.

carum prima est, Tibi nuncupandam duxi ; cum
hyssopus sit typus ὃ δὲ τὸ θεοῦ πνεύματος χάριτος .
Tu enim in magna ac sacra dignitate constitutus ,
virtutibus eximiis ita es ornatus, legibus ita teneris,
ita Ecclesiae jura tutaris , ut nemini secundus meri-
tis esse videaris, neminemque forsan parem habeas,
cui cedere velis . His accedit summa beneficentia,
qua homines prosequeris , comitas , qua cunctos
excipis , prudentia , quam in rebus arduis ac diffi-
cillimis pro Republica exhibes , plaudente & fa-
vente CLEMENTE XI. PONTIFICE MAXI-
MO LEGUM CUSTODE AC DEFENSORE,
qui Tibi , quem ingenio prudentem , providum ,
sibi que fidelem expertus est, majores curas, gravio-
raque negotia concredidit , ut dignitate , quam
praeclaram, & cum comitate conjunctam ostendis,
Reipublicae, literatis Viris , amorique in Chri-
stianam Ecclesiam servires , cum saepissime Te ad
omnes res aptum, laboriosum , impigrum, consi-
liique plenum denunciaverit ; ac talem cuncti Te
virum praedicant , ut nulla res tanta sit , ac tam
difficilis, quam Tu non & consilio regere , & inte-
gritate tueri, & virtute conficere possis . Haec igitur
accipe animo libentissimo , ut majora expe-
ctare possis .

Dioscorides , Praeful clarissime , cum de
hyssopo verba facit , uti rem omnibus manifestam
definit πνεῦμα χάριτος , nihilominus quid sit non

constat , neque perspicuum est inter Botanicos ; cum Leonardus Fuchsius interpretatus sit de hyssopo vulgari , *quae in hortis provenit ac culinarum causa colitur* ; in quam sententiam ivisse Cordum , Amatum , & Mathiolum legimus . Contra vero Turnerus , Auctores historiae Lugdunensis de Plantis , Lobelius , Bellonius , & Gaspar Bahuinus opinantur ac demonstrare contendunt , illorum opinionem Dioscoridis menti adversari , qui hyssopum facit corymbatam ; etenim ubi loquitur de Chrysosme affirmat habere *κόμην κορυμβοειδή ὁμοίαν ὕσσωπῳ* , quod de origano oniti repetit . Hyssopus vero vulgaris , quam pro vera & genuina hyssopo obtrudunt , est spicata . Potius hyssopum convenire symphyto petraeo , quod Plinio *alum* dicitur , Celspinus opinatur ; qui etiam in errore est , cum illud cacumina habeat thymi capitati ; hyssopus vero communis pro capitulo spicam gerat . Quodque mirabilius est , in varias discessere sententias , qui negant hyssopum Dioscoridis esse vulgarem ac communem . Aliqui , ut Dalechampius , asserunt uti genuinam hyssopum Dioscoridis , hyssopum folio origani ; alii autem , ut Lobelius & Penna , communem majoranam , maxime origanum Heracleoticum Ruellii , quamvis valde etiam de hoc dubitet Gaspar Bahuinus . Attamen cognitio de hyssopo Hebraeorum majoribus obstructa difficultatibus , maximaque est & in ipsa re , & voce

hif. Plant.
p. 840.

obscuritas, & in sententiis aliorum infirmitas; est enim obscuritas quaedam in voce אוֹבֹךְ, cum quia nullam habet radicem, a qua originem ducat, tum quia Interpretes Bibliorum eam retinuerunt, vel varie explanarunt. LXX. enim חֲלָדָא, Chaldaeus אוֹבֹךְ, Arabs saepius زُجْ aliquando صِجْر, Syrus ܐܘܒܟܐ vel ܚܚܐ dixere. Quid loquar de Rabbinis, qui in varias ac diversas scissi sunt sententias? R. Joseph duas facit hyssopos, & quae in lege, & quae in Misna memoratur אוֹבֹךְ nempe, & אוֹבֵיךְ, primam affirmando esse אֲכֵרְתָּ בֵּר הַמֶּנֶּה, secundam אֲכֵרְתָּ בֵּר הַנֶּה. Contra R. Ghullas hyssopum, cujus mentio est in Bibliis, contendit esse מְרוֹה דְּרֹוּא. R. vero Papias, quem & sequitur R. Judas de Fathi שׁוּמְשׁוֹק, ac ut magis rem difficultatibus afficerent, tenebrasque veritati offunderent, Antiquiores Rabbini varias commentati sunt hyssopos, vel herbas his congenere, ut liquet ex Misna, hyssopum nempe Graecam, Romanam, Cochaliensem (aut fucatam, ut aliqui interpretantur) & sylvestrem, de quibus alias longam disputationem habebimus. Hinc evenit, ut confusius acta res sit ab his, qui commentarios in Biblia conscripserunt, vel a Botanicis, qui de hyssopo pertransennam, ut ajunt, pertractarunt. Ludovicus quippe de Dieu conjectura ductus est, ut mentham acciperet pro hyssopo Biblica. Contra vero alii, ut Ochinus, libanotida arborem, in cujus sen-

in Gem.
ezachide Sab.

in tract. Ne-
hagin, &
Pasa.

sententiam *κατα' ποδῶς* iverunt Piscator, Tarnovius, Rivetus, & Fesselius; Laevinus Lemnius adiantum sive capillum veneris, Tremellius muscum, & ex Botanicis Penna majoranam communem, vel crassam & Anglicam, Dodonaeus vero marum. Quamobrem quae de hyssopo retulimus, & in medio posuimus, non dissimilia esse arbitramur ab his, quae Veteres de moly Homericis literis mandarunt, quod a Theophrasto, & Dioscoride varie fuit explicatum, cum non defuerint, qui dixerint *πήλανον ἄγχιον*, quod in Cappadocia, & Galatia Asia-tica λεγόμενον *μῶλυ* variis nominibus illud vocitantibus nempe *ἀρμαλαν*, non vero, ut male habet Aegineta, *ἄρμανα*, alii vero distinctissima, ac maxime diversa fecerint moly Cappadocium, Homericum, & Arcadicum; aliis tamen *μῶλυ* fuit λογισμός, ut in epigrammatis Graecis, vel obscenum quiddam, ut in Priapeis notatur. Sicque in tanta rerum multitudine & confusione verissimum illud sit, quod Homerus dicit *μῶλυ* esse vocem a Diis usurpatam

Diosc. L. III.
c. LIII.

μῶλυ δ' ἐμιν καλεῖσθαι θεοί.

In majori tamen vel pari saltem diffidio Scriptores sunt de hyssopo Biblica, cujus rei rationem altam non fuisse reor, quam quia voces sunt Aegyptiae vel Phoeniciae, in quarum numero hyssopum facili ac vera ratione posuerim; nam compertum est Populos, qui longissime sub alieno imperio vixerunt,

Hieronym.
præf. in Job
& præf. in
Dan.

apud Athen.
I. XIV. p. 632.

quamvis mutetur dominatus, retinere tamen vocabula illius linguae, quam longo temporis intervallo locuti sunt. Hinc est multa Persica in Daniele, & Esdra inveniri, ac innumera Arabica Jobum habere; nec immerito Attici plerique Μακεδονίζοντες ab Antiquis vocati, *Macedonicas* nempe *voces usurpantes* ὅτι τὴν ὑπὸ μιξίαν, *quia* cum illis *versati ac permixti*; Poseidoniasque traditum est ὅτι ἀρχῆς Ἑλλήνας in Tyrrenorum aut Romanorum potestatem deinceps redactos, festo quodam coisse, ut ἀναμνησκούσαι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων τε νομίμων *memoriam refricarent*, & *priscorum nominum* & *legum antiquarum patriae*; tanta enim vis consuetudinis est, ac necessitatis tam ampla potestas, ut homines antiquum propriumque idioma oblivione deleant, vel extinguant. Quare Hebraei, qui sub iugo & servitute Aegyptiorum vitam traduxere, etsi postea in libertatem se vindicarint; servarunt tamen ac custodierunt non paucas voces Aegyptias, praecipue quae ad rerum naturalium cognitionem attinent, quas, cum & non fuerint in disciplinis versatissimi, necesse illis fuit ab Aegyptiis addiscere: unde legimus in gestis Apostolorum Moysen doctrinis Aegyptiorum fuisse eruditum ac instructum; erant enim Aegyptii in re medica & Geometria doctissimi & multum versati, ut ab Herodoto, & Strabone proditum est. Multae quidem herbarum voces ab Aegyptiis petita;

titae ; quarum multitudine ne obruamur ; aliquas in medio ponere opus erit . Quae in Genesi יִן, c. XL. v. 2. (אַי habet Syracides) vox est Aegyptia , testante Hieronymo , quam retinent Arabes , quibus مِلْ sunt *stagna* ; significat quippe יִן *omne quod in palude viride nascitur* . In Psalmorum collectione נִן nomen etiam est Aegyptium , scilicet LXXX. v. 16. *planta* : hinc Ξενοσίρως *bedera* apud Aegyptios , φυτὸν Ὀσίριδος *planta Osiridis*, ut explicat Alexarchus apud Plutarchum . Quid referam מִן apud Jonam , quam Rabbini in Misna מִן dicunt ? cum vocabulum sit Aegyptiis proprium , a quibus כִּי dicebatur , ut Herodotus scribit , de quo nos alibi disputabimus . Apud Graecos etiam multas invenimus voces herbarum Aegyptiace dictas , uti est σαμψυχ & κικωρίον , quas Latini etiam retinuerunt ; neque hic praetereundum est nomen *chemia* , quod Aegyptiis erat nigrum , quod est in oculo , ut apud Plutarchum in libro , ubi agit de Iside τὸ μέλαν τῷ ὀφθαλμῷ χημία καλεῖται , quod ex Arabica lingua explicatur , quibus كحل *nigredo* كحل *carbo* دخان *fumus* , ut notemus adfinitatem , qua lingua Aegyptia cum Hebraea & Arabica conjungitur .

Hyssopus igitur Aegyptium nomen est ad Asianos primum translatum , & ab Nicandro Colofonio , & Dioscoride Anazarbeo usurpatum , quod apud Theophrastum non legimus , etsi sub nomine

ὀρίανον, quod vere Graecum est, reperiatur . Unde ab Aegyptiis vox haec derivata ac Asianis usitata . Accedit hyssopo Aegyptios Sacerdotes vesci solitos , quemadmodum ex Cheremone Stoico narrat Porphyrius ; quamve vi purgatrice praeditam reputabant ; apud Romanos vero hyssopus adhibita in sacris Pietatis , uti patet in nummo Sexti Pompei . Qualis vero fuerit hyssopus Hebraeorum ex Arabibus explanare necesse est ; cum reliqui Paraphraetae eandem vocem retinuerint . R. Saadiah natione Arabs & Hebraeorum doctissimus , qui Pentateuchum in Arabicam linguam transtulit , vocem אווב vertit in هسفر quamvis ab aliis Arabibus scribatur هسفر , cum samech & fade literae sint similis soni , & saepe promiscue usurpentur , sic *pharmacum ad provocandam sternutationem* צערט & צערט *negotium* צערל & צערל *platea* צוק & צוק *latus* צטר & צטר . De vocis צער translatione a R. Saadia facta testimonium est apud R. Aben Ezram

de abstijn.
l.IV.

apud Vaill.
to.II.p.271.

in Exod.
c.XII. v.22.

c.VIII.

הגאון פירש האווב כלשון ערבי צערט ובלשון לעז אוריגנאנו : *Hagaon hyssopum in linguam Arabicam sbatar transtulit , quae vulgo dicitur origanum .* Qua in re R. Saadiah secutus est opinionem R. Maimonidis , qui , ut in tractatu שביעית affirmavit אווב Arabice dixit צערט , uti & observavit Auctor libri , cui titulus עץ חיים . R. Maimonidem R. Bartenora sequitur , cujus , ut illi in more positum est , sententias , verbaque ipsa excribit , cum אווב in lingua

Ara

Arabica dici affirmat צעתר & in tractatu *maga-*
sciatb אווב בערבי צעתר *byssopus Arabice sbatar*.
 R. Maimonidis sententiam secutus etiam est
 R. Aben Ezra in explicanda significatione vocis
 אווב, quamvis illum non nominaverit, etenim ille
 in tractatu *negain* asseruit האווב הוא האורגאנו *byssop-*
um esse origanum. Quamobrem mirum non vi-
 detur R. Kimchium in libro *radicum* explicasse
 vocem אווב pro אורגאנו *origano*. Nihilominus illud
 est, in quo admiror, Salmasium ignorasse testimo-
 nia R. Maimonidis, Saadiae, & Aben Ezrae, cum
 tantummodo R. Davidem Kimchium memoret
R. David in libro Radicum diserte byssopum il-
lam, cujus in purificationibus usus, Arabice dicit
appellari צעתר *et Latine אורגאנו idest origanum*,
 quod & alibi repetit. Certe ignorasse videtur Sal-
 masius hanc sententiam ac interpretationem de
 byssopo peculiarem fuisse celeberrimis Rabbini-
 illis, quorum jam ante a nobis mentio facta est;
 malum id quidem, sed alia pejora. In eodem opere
de Homonymis byles Jatricae contendit origanum
 Arabice non dici *sbatar*, verum فودنج *fudenegi*;
 & quod male interpretes *Avifennae* Arabicam vo-
 cem *sbatar* reddiderit *origanum* cap. DXXXII.
 cum *thymbram* lectio capitis ostendat, *et maxi-*
me parte, qua dicit paris cum thymo potestatis.
 Quod confirmat ex Dioscoride Arabico, ubi
 thymbra exponitur *الصخر alfatar* & *αὐτὸν ὀνόμαζον*.

c.III. mis.
IX.c.XIV. mis.
VI.in ep.III. ad
Th.Bar. pag.
604.de homon.
hyl.Jatr.pa-
gina 19.

P.43.

τὴν ἑρᾶν *serab alsatar*. Demum contendit
sbatar esse corruptam vocem ex Latino *Satureja*.
 Verum Salmasius non modo non coherentia in-
 ter se dicit, sed maxime disjuncta atque contraria, ut
 secum sibi contentio sit, cum in epistola ad Tho-
 mam Bartholinum dixerit, certe *origanum Diosco-*
ridis, qui eum in Arabicam linguam converte-
runt, reddiderunt Arabice عرعر. *Shatar* igitur est
 origanum, non vero thymbra, quamvis duas
 Dioscoridis versiones Arabice factas enumeret in-
 ter se pugnantes ac contrarias. Quare rem ad exa-
 men revocare necesse est; primumque quid Arabes
 & Rabbini pro *fudenegi* intellexerint, ut deinde
 etymon *sbatar* explicemus. Andreas Alpagus
 Bellunensis citat Ebenbitar, qui *faudenegi tres*
species posuit, campestre, montanum, & fluviale:
& propter hoc per faudenegi quandoque intelli-
gitur calamentum, quandoque pulegium, quando-
que mentastrum; & in antiqua expositione Ara-
bicorum nominum legimus haec faudeget, idest
calamentum. Quae Ebenbitar ex Dioscoride
 transcripsit, qui tractans τῶν καλαμίνθης haec ha-
 bet φύεται δὲ ἐν πεδίοις καὶ ἐν ἑσχατίαις τόποις καὶ
 καθ' ὅρους *nascitur in campatribus locis, asperis, &*
praehumidis. Species una calamenthi pulejo si-
 milis est ὅθεν τινὲς ἀγρίαν αὐτὴν γληχῶτα ἐκάλεσαν,
 διότι καὶ τῇ ὁσμῇ παρόικε. ταύτην Ῥωμαῖοι ἰσπέταν
 καλεῖσιν *unde aliqui sylvestre pulegium ideo voca-*
runt,

p. 604.

in expl. Ara-
bic. nom.lib. III. cap.
XLIII. p. 190.

runt, quod *עף* odore ipsum aemulatur. Hanc Latini nepetam vocitarunt. En quomodo per *fudenegi*, vel *faudenegi*, ut scribit Bellunenſis, quandoque pulejum, quandoque mentaſtrum intelligitur; nam, ut inquit Dioſcorides, ἡ δὲ *ἕρτη* *ἔλκεα* ἡδυόσμου ἀγρίου *tertia ſpecies calamenthi mentaſtro cognata eſt*. Nec contraria aut pugnantia Ebenbitari ſcripſit Avicenna, qui iisdem temporibus floruit, vocans calamentum *fudenegi*, compilatque, quae a Dioſcoride *ἐπὶ καλαμίνθης* dicta fuerunt. Rabbini in ea ſententia etiam ſunt, ut vere aſſerant *fudenegi* eſſe *pulejum*, & non *origanum*, quod *ſbatar* dixere, ut antea demonſtravimus. R. Maimonides explicans Miſnam in tractatu de Sabbatho, in quo de *יוצא* mentio fit, quod aegris in Sabbatho comedi licet, tanquam cibum ſanorum; vocem hoc modo aperit *יוצא הוא בערב פורג* *עף jobexer Arabice dicitur fudenegi*. R. Bartenora explicat *jobexer* *פולג בלעז* vulgo *pulejum*, non *polium*, nam *pulejum* Cicero, & Columella dixere, Strabus Gallus *puleum*, Martialis vero *pulleum*. His accedit teſtimonium R. Samuelis Chaleſii in libro, quem inſcripſit *עץ חיים*, cujus haec verba ſunt: *מאי יוצא פורג פולג פירש הרמבם בערך פורק: quid eſt jobexer? eſt fudenach ſcilicet pulejum*. R. Maimonides ita interpretatur apud Auctorem Aruk. quamvis in codicibus editis R. Maimonidis legamus *פורג* cum *ג* uti eſt apud Arabes, quibus *فودج*

c. XIV. m. c.
III.I. II. de Di-
vina.

dicatur ; non vero cum ρ . Auctor, qui Lexicon inscripsit *Camus*, idest *Oceanum*, ait esse *fudenegi* نوم من العرب *nomen ab Arabibus usurpatum* ; vox

p. 1769.

nempe *Persica*, ut explicat Golius, qui pro *pulejo* interpretatur ; & in Gazophylacio linguae Per-

p. 262. & 225.

sicae طنبج *pulejum* & *mentastrum* explicatur.

Giggejus videtur vim vocis ignorasse, ubi notat الفونج *herbam quandam* esse. Quamobrem apparet quam longissime a veritate deflexerit Salmasius, qui asseruit *fudenegi* vocari *origanum* ; *shatar* vero esse *thymbra*, quam *Avicenna paris esse cum thymo potestatis* affirmat. Verum hoc in caussa non est, ut *shatar* sit *thymbra* ; quoniam

lib. III. c. XLV.
p. 191.

perspectum est Dioscoridem *thymbrae* tribuisse eandem virtutem, quam habet *thymus*, his verbis διώματα δὲ τὰ αὐτὰ τῷ θυμῳ, poterat enim *Avicenna* etiam asserere *thymbra* *paris esse potestatis cum pulejo*, *calamentho* vel *stoechade*, quae omnia operantur, ut δριμέα, quemadmodum *Theophrastus* diligenter fermocinatur ; quinimo *Dioscorides* plurimis plantis eandem potestatem assignavit, scilicet *stoechadem* juvare ad pectoris vitia, uti

lib. III. cap.
XXXI. p. 186.

& *hyssopum* ; *tragoriganum* *stomacho* male affectis & *lienosis* prodesse ; quae & *pulejo* tribuit ; primum etiam *thymo*, & secundum dictamno assignans : evolvenda ac manibus versanda τὰ ἀντεμβαλλόμενα *Galen*i, quae scripsit ad *Diogenianum*, ubi ἀντὶ βροτάνῃς, ὀρίανων est praescriptum ἀντὶ

δι

δικτάμιν, γλήχων, ἢ ἐλελί(φακθ), ἀντὶ ἐλελισφακθ,
καλαμίνθῃ, ἀντὶ καλαμίνθης, ἀγριοὶ ὕδνόςμουν, ἀντὶ
ὕδνόςμουν καλαμίνθῃ, quae tantum referre placuit, ut
constet, quantum aliquae plantae sint paris inter se
potestatis. Pleraque e Galeno transcripsit Avicenna,
& Galenus ex libris Dioscoridis, Philistii, & Euri-
phontis, ut ingenue ac liberaliter confessus est.

Nec vero sum inscius shatar esse nomen commune
ad plures species herbarum acuti odoris & saporis;
ut quandoque *thymbra*m, vel *satureja*m significat;
nihilominus Arabes hanc uti speciem origani ha-
bent, quemadmodum Bellunensis opinatur, & una
istarum specierum shatar vel origani habet folia,
quibus *absynthium* similatur, & proprie dicitur
de herba, quam mulieres, & vulgares appellant
*satureja*m; & Golius معتري origani species, *satureja*;
citaturque Ebenbitar; imo shatar pro diversis epi-
thetis etiam pulejum significat, apud Arabes di-
ctum معتري الفرس proprie tamen shatar *origanum*
significat apud Golum. & Giggejus المعتري الريحان
origanum explicat, uti & in *Fabrica linguae Ara-
bicæ* معتري الريحان *origanum* est. Nec verum esse reor,
quod Salmasius contendit, vocem nempe shatar
esse corruptam, atque ex Latino nomine *satureja*
truncatam, cum potius descendat a معتري accen-
dere, exardere; hinc معتري ignis معتري ignis acten-
sus معتري libanus, fornax. Origanum namque
uti & pulejum sunt urentis naturae, quae propterea

Bell. in A-
rab. nom. in-
terp.

P. 1175.

P. 1357.

P. 727.

inter herbas ῥομαντικὰς collocantur a Dioscoride.

lib. III. cap.
XXXII. & c.
XX XVI.

Thymbra vero cum ex effectibus, tum quia ejusdem potestatis est cum thymo, natura eadem ac proprietate praedita est, cui Virgilius gravem tribuit odorem, quem δριμέα Graeci vocant.

I. IV. Georg.

Serpylla εἰς *graviter spirantis copia thymbrae*.

in Acharn. p.
184. ed. Port.

Hesychius ἢ γὰρ θύμβρα δριμὺ ἐστὶ βρώμα, & Scholiales Aristophanis δριμὺ τὸ φυτὸν vocat thymbra. Adde thymbra a rusticis solum vocatam

I. IX. c. IV.

saturejam. Columella, ubi de thymbra, *quam sa-*

I. XIX. c. VIII

saturejam rustici vocant, & Plinius haec apud nos habet vocabulum εἰς alterum *satureja dicta in condimentario genere*; dictaque fuit *satureja* quia saturat, hinc *saturejus*; haec erat thymbra σπάρε-

Diosc. I. III.
c. XLV. pag.
197.

τη *satura*, quae ἀχρεσσοτέρη δὲ πρὸς βρώσιν ἢ τὰ καὶ ὑπερτέλειαν τὴν δριμύτητα recipiebatur in cibos propter mitiorem acrimoniam. Unde apud Atticos populares sui rustici θυμβροφάγῃ, & θυμβροπι-
δοῦναι joco vocantur in Aristophanis νεφέλας

p. 151.

καὶ παιδῶν ἐν θρῆναις γαστέρας καὶ θυμβροπιδείπων pro parco εἰς vitam discrucianti ventre εἰς nonnisi thymbra comedito. Scholiales sic notat ὅτι δὲ τῷ λαχάνῃ τ' ἐτ' καλῶμεν ὕπελως καὶ παιδῶν ζῶντα θυμβροπιδείπον. Idem explicat θύμβραν ἁλδὸς λαχάνῃ, ὅτι λαχάνη μόνον ἡσθιον ὕπελῃ. Quinimo θυμβροφάγον dixit esse ἀχρεϊκόν & θύμβρον θύμῳ ὅμοιον, quod & Dioscorides primus pronun-

lum

lum *satureja*, sed veratrum etiam *vox rusticorum* Colum. de re
fuit, quibus sic vocabatur Helleborus. Hinc βλά- rust. l. VI.
και θυμβραφάρον apud Aristophanem est *liberaliter* in Acham.
intueri. Quamobrem patet *shatar* Arabum non P. 144
ex *satureja* derivatum vel formatum, ut autumavit
Salmasius, cum alia & diversa fuerit derivatio *shat-*
tar ac *saturejae*. *Shatar* enim exprimit vim herbae
urentis & calidae nomine ab *مر* *ardere* deducto;
satureja vero, quia saturat; cibus enim pauperum
ac rusticorum, qui thymbrae hoc nomen imposue-
runt, ut diximus. In Jobo etiam legimus miseros c. XXXV. v. 9.
homines pro cibo usurpasse מלה, qui prae inopia,
& egestate rerum decerpebant מלה מלה *mal-*
luach super arbutum, ut vitam sic sustentarent.
Ex *Ebenbitar* quid sit מלה explicatur; de halimo
pertractans haec inquit *وامل الشام ومونه البلع quod*
populus Syriae vocat maluch. *Avifenna* vocat *ملوحا*
Auctor vero *Camus* ملع. *Ebenbitar*, & *Avifenna*
quae de halimo habent, ex Dioscoride transcribunt, l. l. c. CXX.
qui ubi de halimo differens, sic ait λαχανίσταγ p. 62.
δ' αὐτῆς τὰ φύλλα ἐφόμδα εἰς βρώσιν *cujus folia*
ciborum gratia olerum modo decoquuntur. Py-
thagoreis, qui frugaliter vitam agebant, halimum
etiam cibus erat. Antiphanes

τῶν Πυθαγορικῶν δὲ τυχόν ἄθλιοί τινες
ὦν τῇ χαράδρᾳ ζῶγοντες ἄλιμα, καὶ κατὰ
ταῦτα συλλέγοντες

E Pythagoricis forte quidem pauperes, balima

ap. Achaem.
l. IV.

Gal. de sim-
pl. med. fac.
l. VI.

*exedentes, quaeque talia colligunt, insipida terrarum
in biatibus.* In Cilicia, ubi copiosum est hali-
mum, καὶ τοὺς βλαστὺς αὐτῶν ἐσθίωσι προσφάτους τε
καὶ εἰς ἀποθέσιν ἡνσαυρίζοντες. *et germina ejus re-
centio esitant, et reponunt quoque in posterum
usui.*

in Para. c. XI.
mis. IX.

Num. c. XIX.
v. 18.

I. I. hist. Plant.
c. XV. p. 16.

I. VII. c. VI.
p. 140.

com. in Para.
c. XI. mis. IX.

Sed illuc redeamus unde discessimus: nunc ad
trutinam revocanda loca Misnae, & Gemarae, in
quibus hyssopi fit mentio, ut demonstremus, quae
ibi de hyssopo dicuntur, origano aptari ad confir-
mandam magis ac stabiliendam sententiam no-
stram. In Misna haec de hyssopo Hebraeorum san-
ctio הלחין ובהן שלשה גבעולין *byssopus con-
stet triplici caule, in quibus toridem culmi*, quod &
notavit Jonathan paraphrastes Chaldaeus ויסוב ארבע
דמא הלחין ובהן שלשה גבעולין *et capiet byssopum, tres nempe
caules in uno fasciculo.* Hyssopi enim apices sive
culmos Sacerdos Hebraeus in aquam separationis
immergebat, quae in vase erat, ad purgandos lepro-
sos ac reliquos, qui erant immundi. Origanum aptum
est cum suis caulibus seu culmis ad formandum fa-
sciculum, suffrutex quidem est; unde Theophrastus
in numero τῶν φρυγανικῶν illud posuit, cui & assigna-
vit καυλαί, qui ῥαχύτερα *scabriores* sunt in sylve-
stri; caules scilicet illos, qui in Misna dicuntur הלחין,
vel ut explicat R. Maimonides שלשה שרשים ובכל
שרש גבעול אחד ובהן שלשה ענפים *tres ra-
dices, quarum unaquaeque continet culmum; hinc*

in

in tribus ramis tres erunt culmi; cujus קטנה *fasciculus* non poterat esse משהלכות *minor tribus* ramis, ut explicat R. Salomon. Origanum, quamvis suffrutex, surculosum est, acceditque magis ad naturam δένδρων καὶ θάμνων *arborum & fruticum ὅτι τὸ ξυλῶδι ἐστὶ *quod nimirum surculosum adsurgat*, quemadmodum de natura suffruticum loquitur Theophrastus. Unde ex origano, utpote surculoso, possunt tres rami ad fasciculum adspersionis componi. Neque haec asserentes ab opinione antiquorum Hebraeorum recedemus, quibus hyssopus fuit in numero עצי *lignorum*. In Gemata כבלי אוזב הכניסו לעצים אין מסתפק מהן בשבת וקורא בד *nullo modo licet uti die Sabbathi fasciculis hyssopi pro lignis*. R. Salomon טו' עצים הכניסו exponit לייבש *ad siccandos eos*. Quae demonstrant hyssopum suffruticem esse, cum suffrutex a Graecis φρύγανον dicatur ἀπὸ τῆ φρύγειν, vel φρύγειν. φρύγανα, vel *suffrutices*, ut transtulit Theodorus Gaza novo vocabulo rei naturam adprime exprimente, sunt ligna sarmentosa, minuta, arida, & sicca ad cremandum facilia. Hesychius φρύγανον, ὕλη λεπτά, καὶ ξυλά *lignum tenue & siccum*. Cassianus Bassus in libris Geoponicōn ἄφλεκτον *aridum, adustum* nominavit; εὐφλεκτα autem ex Hesychio sunt εὐκαὶ ξύλα, quae apud Latinos, ut ait Columella, *rustici cremium* vocabant. Ulpiani locus lib. XXV. ad Sabinum adprime haec, quae dixi-*

com. in Pa-
ra.

Theoph. lib.
VI. hif. Plan.
c. l. p. 118.

tracl. de Sab.
c. XVI. p. 128.
ed. Amstel.

l. XXXII. c.
deleg. & si-
deicom.

mus, confirmat, & explanat, *lignum* Ulpianus definit *quidquid comburendi caussa paratum est*, & paucis interjectis, *lignorum appellatione in quibusdam regionibus (ut in Aegypto, ubi arundine pro ligno utuntur, & papyrus comburitur) & berbulae quaedam vel spinae, vel vepres continentur*. Ex quo Gemara illustratur, quae hyssopo עֵשֶׂי *ligna* tribuit, cujus fasciculis in Sabbatho uti licet עֵשֶׂי *prolignis*, nempe עֵשֶׂי ad eos siccandos, ut faciliores essent ad cremandum. Apud R. Al-

sciechum hyssopus vocatur עֵשֶׂי נָחַל עֵשֶׂי *lignum valde parvum*; Hebraei enim per עֵשֶׂי significant etiam *arbusta & frutices, quorum caudex altius excrevit, & caulis ramos produxit*, uti notat Pagninus; quod ex Genesis libro probat, cui concordat Marinus עֵשֶׂי *lignum, arbor; lignum universale ad omnia ligna vel excisa, vel plantata excepta herba teneriori*, quae in Genesi dicitur עֵשֶׂי. Sicque comprehendit arbores, frutices, & suffrutices, quibus exprimendis Graeci tribus vocibus diversis utuntur quae sunt δένδρον, θάμνος, & φρύζανον, uti est apud Theophrastum. Cyrillus Alexandrinus hyssopum ξυλῶδη facit his verbis ΕΥΛΩ τὸ καλαμίνης ὑσώπις *hyssopi ligno*; & R. Maimonides de hyssopo haec habet עֵשֶׂי נָחַל עֵשֶׂי *quemadmodum subtilis vel tenuis VIRGA hyssopi*. Hinc clare explicatur locus Bibliorum, ubi de Salomone dicitur, quod *differuit etiam de Plantis a Cedro, quae est in Libano*

com. in Lev.
c. XIV. v. 3.

Gen. c. L.
v. 12.

in arc. Noë.

com. in Joh.
c. IV. edit.
Parisi pag.
3067.

in tract.
okez. c. II.

1. Reg. c. IV.
v. 31.

bana usque ad ezob, qui nascitur in pariete, ex quo aliqui deducebant, sed male, ezob esse herbam parietariam, & non in numero suffruticum ponendam. Quod longissime a vero distare palam erit cuilibet, si verba rite perpenderit. Salomon locutus quidem fuit de omnibus arboribus, sive plantis, scilicet de magnis & parvis, initium ducendo a cedro usque ad ezob. Quamobrem cedrus & ezob sub nomine עצי continentur על העצים nos indicavimus pro viribus nostris fruticem, & suffruticem apud Hebraeos comprehendi sub vocabulo עצי in quo & hyssopum contineri ex R. Salomone, ex Gemara, & Scemoth Rabba perspectum fecimus. Quod & observavit Josephus Hebraeus hyssopum vocans δένδρον, ita explicans locum Salomonis καθ' ἑκάστον ἃ ἐδός δένδρον καὶ βόλον ἔπεν ἀπὸ ὑψότου ἕως κατέρχ. Accedunt etiam testimonia celeberrimorum Rabbiorum, qui commentaria in sacra Biblia conscripserunt. R. Levi filius Gerefcionis הוא דבר בכל הצמחים מן חיות גדול ועד חיות קטן ומן חיות נכבד ועד חיות פחות ipse enim locutus est de omnibus germinibus (vel plantis) a maximo usque ad minimum, a nobiliore usque ad ignobile. Ille utitur voce צמחים pro עצי, quae est in textu; צמח enim significat arborem, germen uti patet ex Genesi, ubi Moyse loquitur de igne sulphureo, quem pluit Deus, quique prae aliis subvertit etiam צמח הארץ terrae virentia. Unde צמח

in micr.
II. par.
I. Reg. c. V.
v. 13.

c. XIX. v. 25.

comprehendit arbores, frutices, suffrutices, & herbas; summamim צמח apud Ezechielem quidquid in campis est צמח השדה . Latinis proprie est *planta* quae ad herbas etiam refertur . Justinianus in *institutionibus*: *si Titius alienam plantam in solo suo posuerit*; planta apud Theophilum in Graeca versione est δένδρον, & φυτὸν, quod ultimum idem ac צמח Hebraeorum; pro *Planta* Florentinus & Cajus celebres Jureconsulti *arborem & herbam* usurparunt . Origanum ab Scholiaste Aristophanis ἐν βατράχοις, φυτὸν vocatur, quemadmodum a R. Levi צמח . Sed persequamur caetera, quae ad illustrandum locum Salomonis attinent . R. Levi כי ארו אשר בלבנון הוא יותר נכבד ההרכבה מהאזוב אשר בקר

l. II. tit. I. de
rer. divis.

l. VII. §. de
acquir. rer.
dom.

l. II. & IX. §.
de rer. divis.

כי פעלות הצמח שהוא יותר שלמות מאד ואבריו יותר רבים
 & ita perspicuum est cedrum Libani praestantior
 rem esse byssopo, quae in pariete nascitur; quoniam
 virtutes צמח plantae illius, majoris perfectionis sunt,
 pluribusque ramis est referta . R. Salomon ita etiam explicavit על עצים
 אף רפואות כל אחד ואחד וליטע מה רפואות
 בקרקע פלונית וכן על הכהמה מה רפואתם ועיקר גידוליה ומאכלה
 qua virtute quodque lignum, vel planta praedita sit,
 & qua terra plantari debeat: disseruit etiam de animalibus,
 deque eorundem qualitate, deque cibis, quibus vescuntur . Solum Isaacum Abarbanel-
 lum invenimus asserentem, quod Salomon verba fecerit de arborum virtutibus, ut fecerneret cedrum

drum plantatam in Libano, ab alia alibi plantata, quae proprietate & viribus, locorum causa, in quibus nascuntur, diversae sunt: unde & sermonem habuit de hyssopo nascente in pariete, quae natura diversa sit ab alia, quae gignitur alibi. Verum pauca tractavisset Salomon de arboribus & plantis, si sermonem restrinxisset tantummodo ad demonstrandas differentias generum diversorum cedri, vel hyssopi; ex textu enim constat disseruisse de Plantis, incipiens a cedro, quae in Libano est, usque ad hyssopum, quae nascitur in pariete, scilicet a Plantis maximis, usque ad minimas. Hebraeis cedrorum altitudo mira, quaeque alias inter arbores caput extollebat. Quod Graecis etiam fuit stupendum, maxime Theophrasto *καυμαστόν*. Συρία δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι διαφέροντα γίνεται τὰ δένδρα ὅ καὶ δρῦ καὶ τῷ ὕψει καὶ τῷ πλάτει *Syriae enim in montibus cedri cum longitudine, tum crassitudine praestantissimae nascuntur*; ignotae tamen sunt proprietates, quas Isaacus Abarbanellus tribuit cedris diversarum regionum, cum Theophrastus cedros Libani secernat τῷ ὕψει καὶ τῷ πλάτει ab aliis, quae alibi innascuntur.

hif. Plant.
l. VI. cap. IX.
p. 115.

Neque verò opinandum est hyssopum inter herbas parietarias repositam ab Salomone, quando ait nasci בְּקִיר cum קִיר significet etiam *urbium moenia*, uti ex loco Josue, ubi dicitur domum Racab

c. II. v. 15.

esse בְּקִיר sitam, scilicet in moenibus urbis Jerichun-

tinae ; sicque בקיר idem sit ac על קיר *ad murum* ,
 vel *prope murum* , ut pluribus exemplis e Bibliis
 petitis probat Samuel Bochartus, qui etiam ad rem
 ponit auctoritatem Isaaci Benomrani asserentis زونا
 byssorum herbam esse تبيت في جبا البيت القدي quae
provenit in montibus urbis sanctae , nimirum
 Hierosolymae ; hunc locum Arabis Botanici pri-
 mus omnium proposuit Dodonaeus asserens زونا esse
polium , quod describit . Nos vero ab ejus sententia
 facile discedimus affirmando esse serpyllum sylve-
 stre , cum tota descriptio زونا ab Isaaco concinnata,
 huic conveniat adamussim. Etenim in primis mon-
 tes abundam serpyllo sylvestri . Theophrastus ἐρ-
 πυλλός ἐστιν ἀγρίος , δὲ κομίζοντες ἐκ τῶν ὄρων
 φυτεύσαι , καὶ ἐν Συκιῶνι ἐν Ἀθῶνῃ καὶ τῇ Ὑμῆτι .
 παρ' ἄλλοις δὲ ὅλως ὈΡΗ παληῇ , καὶ τόποι καθαίπερ
 ἐν τῇ Θρακίᾳ serpylli etenim sylvestre etiam genus
 est, quod deferentes ex MONTIBUS ferunt, sicut
 apud Sycionenses fieri solet, atque etiam Athenis ex
 monte Hymetto ; apud alios vera, ut in Thracia
 MONTES , ἐν plana omnia serpyllo scatent .
 Imo ex observationibus Leonardi Fuchsi serpyllum
 sylvestre in petris, collibus , ἐν montibus plerisque
 copiosissime nascitur , itaut eo quasi vestiri videan-
 tur ; quod Dioscorides efficacius reputat , quam
 hortenfe . Respondent etiam serpyllo sylvestri re-
 liqua , quae Isaacus suo زونا assignat وتدقرش ارضها
 rami super faciem ter-
 rae

hif. Plant.
 I. VII. c. VII.
 p. 128.

p. 290.

lib. III. cap.
 XLVI.

*rae extenduntur usque ad cubiti longitudinem ; aut aliquanto minus . Serpyllum sylvestre οὐχ ἔρ-
παι non serpit , ἀλλὰ ὀρθὸς at in altum assurgens* Diosc. lib. 4

ramulos edit tenues & furculosos ; contra vero hortense quacun-
que sui parte terram attingit . *folia ἑνὶ ramis luxuriat*, quod
ex Dioscoride videtur translatum , qui de serpylli agrestis ramis , ait *παρίπλεα φύλλων refertos esse*

foliis ; qua ratione ζυγῆς dictum , quia plurima fo-
lia ex singulis geniculis producit , vel quoniam emittit ramos *συνυγῆς conjugatos* . Theophrastus

τὸ δὲ ἐρπύλλου ἰδίῳ ἢ αὐξήσει τῶν βλαστῶν serpyllo Hist. Plant. l. VII. c. VII.
peculiaris auctio germinum . *قدرة قدر مرو زجوش*

ἑνὶ folii mensura eadem , quae folii sampsucbi .

Sampsucho enim tenuia ac minuta folia , uti & serpyllo sylvestri . Dioscorides tamen ait esse ὁμοία

πηλάνῳ foliis rutae similia , *σαμψυχίζων τῇ ὁσμῇ*
odore tamen sampsучbum imitatur . Unde ab

Arabo etiam τῷ *لها* assignatur *مر و طعم مر لها* *sua-
vis odor , sapor amarus* ; peculiaris ac propria sunt

serpyllo sylvestri ὁσμὴ ἡδῶνα *jucundus odor* , quod apud Diosc. lib. 4.

inter *δριμύτερα* etiam collocatur . Sicque propter odorem Dioscoridi est *σεφανωματικός* , & propterea Musis dicatum

Τὰ ῥόδα τὰ δροσοέντα καὶ κατάπικνῳ ἔχαινα

ἐρπύλλος καὶ τὰς Εὐκωνίασι .

& Eubulus in Auge *σεφάνης ἴσως βούλεσθε . πότ-
ροι ἐρπυλίνης ἢ μυρτινῆς coronas fortasse vultis* ,

apud Athen. l. XV. p. 679.

an e serpyllo, an e myrto. Sic etiam Cratinus in *effoeminatis* introducit quendam loquentem ac gloriantem se habere variis floribus caput coronatum, maximeque ἑρπυλλον nominat. Sapor amarus, cujus Arabs meminit, in floribus est, ἀνθη γενομένης δριμέα *flores gustanti acres* secundum Dioscoridem وجميع في ايام الربيع *Verno tempore colligitur.* Theophrastus τῶ ἡρπυλλον φυτεύουσιν *vere serunt*, ac vere colligitur. Ex quibus evidens ac perspectum est, quae τῶ ἡρπυλλον assignantur ab Isaaco Benom-rano, cuncta illa non de hyssopo, sed de serpyllo sylvestri verificari; cum hyssopus ulla supra faciem terrae extendatur ad cubiti longitudinem, quemadmodum Golius in Africa se observasse fatetur de ἡρπυλλον. Unde melius ac verius serpyllum nominare debebat, quam hyssopum. In errore etiam Arabes reliqui fuerunt, ut Ebenbitar, & Malajesas, qui duplex genus hyssopi constituerunt, unum quod ἡρπυλλον *byssopum siccam* herbam nempe; alterum ἡρπυλλον *byssopum humidam* vocant, quae quidem οἶσυνος est, pinguis nempe succus lanae. Quos in errorem abduxerunt Medici Graeci sequioris aevi, nam Paulus Aegineta ὕσσωπον βοτάνην, & ὕσσωπον ὕσσωπον habet, sicut & apud Myrepsum & Aëtium mentio ὕσσωπον ὕσσωπον loco οἶσυνος. Plus tamen peccarunt Arabes, qui non dixerunt hyssopum herbam, sed hyssopum siccam, & hyssopum humidam notionibus confusis, ac a veritate disjunctis.

hif. Plant.
I.VII. c.VII.
p.129.

I.III. & VII.
c.XVII.

se&. III. de
ung. c.III.
tetrab. IV.
ser. III. se&.
XXV.

&is . Oesfypus enim est ο ἡ ἀργός ἐύπῳ, vel ut vid. Helych.
 emendat Salmasius, οἶος . Dioscorides primus vocem
 hanc ita explicavit τοῖ ἐκ τῶν οἰσυπηρέων ἐρίων λίπος lib. II. capi
LXXIV. p.
108.
succidarum lanarum pinguis succus ; nec οἰσυπῳ
 dictus de lanis , ut existimavit Heinsius in Aristar-
 cho , quamvis postea errorem perspexerit atque
 emendaverit , sed de sordibus lanae interpretandus .
 Unde apud Galenum ἐρίοι οἰσύπηροι , & apud Hero-
 dotum οἰσυπος προβάτων , qua utebantur Aegyptii
 ad urendam carnem , cui illam imponebant ; Graeci
 vero , maxime Galenus , pro emplastris . com. II. in
Hipp. de fra-
ctur. aph.
LXXII.

Salomon ergo locutus fuit de plantis magnis
 & parvis , ortum ducens a cedro usque ad hyssopum ,
 quam nasci affirmavit prope moenia & muros Hie-
 rosolymae , quae supra montes jacebat ; etenim
 Hebraei Scriptores , qui sacra Biblia exarabant , no-
 tiones claras & faciles rerum , quae oculis occurre-
 bant , populo Judaico objiciebant , ac proponebant .
 Cumque illis cedrus pro maxima haberetur planta ,
 hyssopus vero pro parva ; ideo illarum ideis usi
 sunt , ut significarent Salomonem de magnis , &
 parvis plantis disseruisse .

Demonstravimus ex Theophrasto origa-
 num καυλός habere ; ut idoneum haberetur
 inspersioni faciendae immundis & leprosis ;
 nunc probabimus origanum fuisse hyssopum ,
 quae Christo oblata fuit cum spongia ple-
 na aceti , & calamo involuta . Origenes tamen ,

qui peritia linguarum Orientalium Biblia commentariis explanavit, ὕσσωπον, cujus mentio in novo foedere, explicat ὕσσωπος κάλαμος *hyssopi caulem*, cui defixa, vel involuta erat sponsia. Unde conciliare inter se, & explanare contendit ὕσσωπον, quam memorat Johannes; & κάλαμος, quem legimus apud Matthaeum, & Marcum, asserens κάλαμον esse caulem ipsius hyssopi. Cujus sententiam sequitur & Salmasius, cui alienum non videtur a linguae Graecae natura & proprietate κάλαμος sumi pro cujuslibet fruticis vel suffruticis caule, testimonio Plinii, qui Graecorum, Romanorumque commentaria evolvit de rebus Botanicis tractantia. Rubo enim Idaeo *calamos*, idest caules tribuit. *Idaeus rubus dicitur, quoniam in Ida, non alias nascitur: est enim tenerior ac minor, varioribus CALAMIS innocentioribus, sub arborum umbra nascens*. Quae forsitan, ut illi moris est, ex aliquo Graeco exscripsit; apud quem invenit καλάμυς. LXX. etiam Interpretes vocarunt καλαμίσκος, quamvis μεταφορικῶς, ramos candelabri, qui ex scapo majori exeunt, quemadmodum folia ex trunco arboris, aut fruticis. Illud etiam adjungit ex versione Arabica N. T. ὕσσωπον Johannis على قصب *supra calamum* translatum, non *calamum*, sed *tenuem virgam* denotare, cum قصب Avissennae sint tenues virgae vel culmi serpylli, vel origani. Nos tamen mirari non cessamus ab aliquibus accu-

c. XIX. v. 29.

c. XXVII.

v. 48.

c. XV. v. 36.

LXXIV.

c. XIV.

fatum erroris vel incuriae Scribam Novi Testa-
 menti, uti fecerunt Daniel Heinsius, & Samuel
 Bochartus, quorum unus in Evangelio Johannis
 loco ὑσώπῳ contendit legendum οἰσῦπῳ, acce-
 pitque maximo quidem cum errore οἰσῦπον pro
 lana, & non pro fordibus & pinguedine, quibus
 lana solet infici. Alter vero accusavit Scribam er-
 roris, dum posuit ὑσσωπον pro ὑσώπῳ. Ambo
 enim lectionem antiquam tamque vetustam muta-
 runt sine ope & auxilio antiquorum Codicum, ne-
 que freti auctoritate Patrum, in quibus eam lectio-
 nem reperirent, uti ex nostris aliqui magna cum
 laude, ac industria fecerunt in interpretandis ob-
 scuris locis Bibliorum. Quare contradicendum illis
 eodem modo, ac Strabo Zenonem impugnavit I.I. p.70.
 contendentem emendare locum Homeri, in libro
 fortasse, cui titulus περὶ βλημάτων Ὀμηρικῶν, cujus
 meminit Laërtius. Ita illum arguit τὴν μὲν οὖν
 γραφὴν ἔκ ἀνάγκης κινεῖν παλαιὰν οὖσαν *sed scriptu-
 ram mutare, cum sit vetusta, non est necesse.* A quo
 idem Strabo alias magnopere animo abhorret τὸ
 μὲν οὖν τὴν γραφὴν κινεῖν ἐκ τοσούτων ἐτῶν βίδοκιμῆ- I.VII. p.455.
 σασιν ὡς ἴσως *enimvero supervacaneum for-
 tasse fuerit, Scripturam a tot jam annis compro-
 batam velle loco movere.* Quod prius Timonem
 dixisse legimus, qui interrogatus ab Arato, quo
 pacto quispiam Homeri poema sine mendis conse-
 qui posset, illum dixisse ajunt εἰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνιγναι-

ap. Diog. L. 1.
 et. p. 703.

com. in Joh.
tom. IV. pag.
3067.

φοῖς ὡς ἱεροὶ *antiqua si incidat exemplaria* : Sac-
culo quidem III. in Codicibus & in ore hominum
lectio erat ὡς ὡπ in Johannis Evangelio, ut de-
ducitur ex Origene, quod etiam saeculo V. vige-
bat; Cyrillus enim Alexandrinus lectionem, quae in
praesentia est in Codicibus novi foederis de hyf-
sopo probat, sed ut difficultatem solveret ac diri-
meret, hanc invenit viam ἔστι δὲ ἕκ ἀμφίβολον, ὡς
οὐκ ἂν ἀλλήλοις ἐν τοῖς οὕτω μικροῖς, καὶ τῷ μηδενὸς
ἀξίοις ἀντεφώνησαν οἱ Ευαγγελισταί, καὶ τοὶ συνεχθέντες
καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ὅτι μάλιστα συμβαίνοντες τε καὶ
συμφησόντες *dubium autem non est Evangelistas
in rebus adeo minutis & non magni momenti non
discrepare, quamvis in necessariis maxime consen-
tiant*. Quod tamen evitandum censemus, cum ac-
cusare contrarietatis Evangelistas vetitum ac nefas
sit in rebus etiam minimis ac parvi momenti.
Theodorus tamen Heracleota a Corderio relatus
solum innuit Hebraeos αὐτῷ σπόγγον ὅξους μεσὸν
μεθ' ὡς ὡπ *illi (nimirum Christo) spongiam ace-
to plenam cum byssopo tradidisse, non enim memo-
rat calamum, cui hyssopus circumvoluta fuerit* :
Idque evenisse certo censemus, quod libri Hera-
cleotae solum fragmenta, non vero volumen inte-
grum ad nos pervenerit ex more Librariorum, qui
libros contrahebant, ut facilius legerentur, vel ut
nimio parcerent labori, uti & accidit de quibusdam
Livii, & Dionis libris, quorum fragmenta tantum

in Joh. pag.
442.

nobis reliquerunt. In Victore Antiocheno ex fragmentis, quae edita habemus, eadem ratione hyssopus non memoratur.

ἡ τῷ ὄξυς πάλιν πρῶσα γωνὴ δὲ τῷ σπόγγῳ τῷ ἀνασθήτης καὶ ἀπεδύτης πεδιᾶς ἐρεχν ἦν

ap. Cord. in
Mar. c. XV.
v. 36. p. 395.

oblatio vero aceti per spongiam insanum ac illiberrale ludibrium fuit.

Verum non ad ludibrium, sed ad reficiendas vires acetum, & hyssopus oblata:

quod rite cognovisset, si mentem ad textum intendisset. Hebraei opinabantur Jesum Christum vocasse Eliam,

ut sibi auxilium ac operam praeberet; quamobrem illis placuit diutius in vitam retinere oblata spongia aceto plena cum hyssopo,

in Evangel.
Mar. c. XV.
v. 34. 35. 36.

ut odore aceti ac hyssopi vires reficeret & diutius viveret, quousque, ut putabant, Elias venisset;

legimus enim apud Galenum illis qui deliquium patiuntur ἀρκῆν δ' αὐτοῖς μελικρατὺς τε διδόναι πόμα, ἢ θύμυ, ἢ ΟΡΙΓΑΝΟΥ, ἢ γλήχωνος

I. I. ad Glaucon.

sufficere si eis dederis melicrati potum, in quo ebulliverit thymus vel ORIGANUM, vel pulejum.

Quae letargicis etiam conferunt; eis ἐναφεψῶντες ὄξει θύμον, ἢ γλήχωνα, καὶ ΟΡΙΓΑΝΟΝ

I. III. de method. med.
c. XX.

incoquentes aceto thymum vel pulejum, vel ORIGANUM,

quibus naribus admotis humorum crassities dissipatur, ut philosophabatur Galenus, vel quia, ut asserunt saniores Philosophi, vel Medici, vi subtilium particularum

motus in sanguine fit major, unde ex ejus rarefactione, spirituum copiosior generatio derivatur,

qui in corpore motum ac sensum magis augeant.

Quare verosimile est fasciculo hyssopi, nempe origani, cui involuta fuerit sponsia plena aceti supra calamum, naribus admoto, Hebraeos usos fuisse ad reficiendas, ac restaurandas vires Christi jam diminutas & labefactatas; non enim uno caule hyssopi sive origani utebantur Hebraei, sed שלשה קלחין *triplici caule*, quibus simul unitis מנחה *fasciculus* constabat, ut plenius madefieret origanum.

Verum Samuel Bochartus in eam opinionem non descendit, ut dicat spongiam infixam vel circumvolutam in fasciculo hyssopi sive origani, sed potius opinatur hyssopum cum sponsia plena aceti fuisse infixam, vel circumligatam calamo ad praebendam illam Christo affixo Cruci, quam valde altam ac sublimem ille facit. Contra Claudius Salmasius autumavit Crucem non fuisse tam sublimem, atque in altum erectam, ut ad illam non potuerint pertingere Hebraei ad offerendam Christo spongiam aceto plenam, & cauli hyssopi circumligatam, ut ille contendit. In primis silentio praetermissum non fuisset ab Evangelistis, si Crux fuisset sublimis, ac magnopere in altum erecta, quemadmodum in Bibliis de cruce Hamani, quae LV. cubitos aequabat, & de cruce Reguli apud Carthaginienses mentio facta est a Silio Italico. Accedit, si crux sublimis fuisset, quomodo poterant Hebraei cruci affixis crura frangere, sicuti fecerunt duobus latronibus, quos nondum esse mortuos senserant; idem Christo facturi,

Esth. c. VIII.
v. 9. & 10.

ſuri, ſi vitam non efflaſſet; quique hoc perege-
 runt, non quidem equites erant, ſed *κρατιώται* *pe-*
dites; neque etiam tam ſublimis erat, cum Chriſtus
 eam bajulaverit: quem morem obſervabant cruci
 affigendi. Plutarchus *ἐκαστος τῶν κακῶν ἀκφέρει* Joh. XIX.
v. 32.
τὸν ἑαυτοῦ ſαυρὸν, & Artemidorus ὁ μέλλων ſαυρῶ
προσηλῶσθαι πρὸς τὸν βασιλῆα. Imo legimus
 apud Ethnicos, canes, lupos veſci inteſtinis crucia-
 riorum. Catullus de ſer. num.
v. ind.
LII. c. LXL.
ἐπ. CVI.

intestina canes, cetera membra lupi.

Apulejus: *Et patibuli cruciatum cum canes &*
vultures intima protrahunt viscera. Quas Salma-
 ſii conjecturas a veritate longe diſtare poſtea de-
 monſtrabimus. Nunc Bocharti rationes uti ſutiles
 ac non firmi roboris oſtendemus, qui, ut probet
 cruces fuiſſe ſublimes, ex Auctoribus Ethnicis de-
 ducere conatur, apud quos legitur *aſcendere in*
crucem, in crucem tolli, agi, erigi, & ab Syris,
 quibus crucifigere eſt *ἀρι in altum evebere, &* crux
ἀρι a tollendo. Haec enim ſolum denotare vi-
 dentur cum cruciarius a carnifice imponebatur
ἐπὶ πῆγματι in medio ſtipitis, nempe ſuper palo
 e medio ſtipite exeunte, cui inſidebat cruciarius,
 quod *πῆγμα* ipſe corpore vel natibus cooperiebat,
 ſicque in altum cruci affigendi tollebantur. Quod
 verificatur tam de his, qui in crucem ordinariam,
 quam extraordinariam erigebantur. Juſtinus καὶ
 τὸ ἐν τῷ μέσῳ πηγνύμενον ὡς κέρως καὶ αὐτὸ ἔξ-
in dial. cum
Tryph. p. 318
ed. Parif.

χον ὄσιν, ἐφ' ᾧ ἐποχοῦνται οἱ σταυροῦντες, *ἔ* quod in
medio impactum erat, instar cornu, ἔ ipsum emi-
net, cui inequitant, ἔ quo veſtantur, qui cruci
affiguntur. Vox ἐποχῆς, qua utitur Justinus
 Martyr, dicitur de equo, cui eques infidet, ut ex-
 plicat Eustathius commentariis in odyſſeam. Ire-
 naeus aſſerit ibi *requieſcere qui clavis affigitur*;
 quod Tertullianus *ſedilis exceſſum* appellat, finem
 nempe ſtipitis; ipſumque palum e medio ſtipitis
 exeuntem comparat *Unicornis cornui*; hac de
 cauſa palo *ſublevabantur, evebebantur, tolleban-*
tur cruciarii a carnifice. Eandem φερόν & ob-
 ſervatam ab Ethnicis comperimus, ubi loquuntur
 de equitibus, *aſcendere, inſilire, ſalire* in equum,
 ope nimirum fervorum, qui dominum ſublevabant
 & equo imponebant, cum perſpectum ſit, quas
 vulgo vocant *ſtaphas*, uſitatas non fuiſſe antiquis
 temporibus, uti ex nummis, ex columnis Trajani
 & Antonini, & ex ſtatua equeſtri Marci Aurelii vi-
 dere licet, in quibus talia non conſpicimus; ſed in-
 troducetas ſaeculo Juſtini Imperatoris.

Has clariffimorum Virorum opinationes re-
 cenſere placuit, ut rationes illorum futiles ac vanas
 explicaremus: quae tamen nobis nihil officere vi-
 dentur, nam ſive ordinariae, ſive extraordinariae
 altitudinis fuerit Crux, in quam ſublatus Chriſtus
 ὁ μεσότης noſter, non propterea deducitur hyſſo-
 pum illi oblatam, origanum non fuiſſe; nobis enim

I. II. adv.
 haeref.

I. II. adv. nat.

adv. Hebr.
 c. X.

sufficit probasse hisopum ad reficiendas Christi vires fuisse destinatum; quod origano convenire demonstravimus. Caeterum Crucem Christi ordinariam non fuisse, ex TRADITIONE potius, quam ex Bibliis affirmare non dubitamus: in Bibliis enim silentium est de forma ordinaria, vel extraordinaria crucis, quod nobis ex traditione manifestum. Qua in re opinionem sectamur Jacobi Gretseri clar. Viri ex familia Jesuitarum ac de Religione Catholica benemeriti, qui EX VETERI TRADITIONE probat *Crucis erectam trabem XV. transversarium vero lignum VIII. pedum, vel, ut alii dicunt, palmorum*; quam PERSUASIONEM TEMPORE ET PUBLICO CONSENSU CORROBORATAM ET INVETERATAM affirmat. Neque rationes Salmasii tanti momenti reputamus, ut illas rejicere ac oppugnare non valeamus; nam quod assert. de canibus vel lupis, qui intestina, carnemque cruciariorum comedebant; de Christi sacro Corpore locum non habet, quod e cruce sublatum ac monumento traditum; neque argumentum ex crucis pondere petitum aliquid proficit, nam & illam cum Simone Cyraeneo Christum bajulasse verosimile est ex sententia Gajetani. Quod vero ex fractione crurum profert, haec frangi poterant, si opus fuisset, etiam a peditibus, quibus id munus ab Hebraeis erat impositum. Accedit, quod eadem ratio cur ab Evan-

I. I. de Sanct.
Cruc. p. 34.

gelii Scriptoribus silentio praetermissum loqui de forma extraordinaria crucis, etiam pro nobis pugnat. Neque nos movet, quod deducit ex interpretatione vocis قصب in versione Arabica Novi Testamenti, quam accipit pro *culmo* vel *tenui virga*, qualem hyssopo tribuit: etenim in versione Romae edita in Typographia Medicea, quae clarissimis Viris Arabicam linguam adprime edoctis fuit demandata, *calamum* Latine factam, vocem قصب legimus: & recte quidem, cum apud Arabes praecipue *calamum* denotet ex Gohi, & Giggei testimonio, uti & καλαμος Graecis est, quam vocem Latini postea usurparunt eadem significationis idea. Nos etiam Bocharti dubias rationes rejicimus, quamvis ejus sententia vera sit, cum ex Auctoribus Ethnicis, qui pro ipso non stant, non vero ex traditione eas deduxerit, cui Haeretici bellum insensissimum semper intulerunt.

Caetera nunc persequamur, quae de hyssopo dicuntur, ut ea per nos aptari queant origano.

c. XIV. R. Maimonides notis in Misnam נגעים asserit hyssopum, cujus usus in expiationibus, comedi.

hysf- ואזוב הוא האורגאנו אשר ירגילו אותו הנשים במאכליהם
sopus est origanum, quo utuntur homines in cibis.

c. III. mif. X. & in פרה idem Maimonides asserit, quod hyssopus Biblica sit ונרקחו ונאכל אשר ירגילו אנשים מאכל ונרקחו
illa quam homines in cibis adhibent; quamve nos melle in Occidentis plagis condire

τέμων καὶ ΟΡΙΓΑΝΟΝ, ὃς δὲ σεμνύνει τὸ ταρίχον
 ὁμῶς μυχθὲν κοριαννῶ *asparagum concidit ac len-*
tiscum, εἰ ORIGANUM quod admixtum co-
 riandro salsamentis gratiam addidit εἰς orna-
 mentum. Et apud Sotadem mediae Comoediae
 scriptorem introducitur coquus haec de nullis
 & turdis dicens

ἀλμῇ τε λιπαρᾷ ὠδατίημι ΟΡΙΓΑΝΟΝ
addita pingui muria, εἰ ORIGANO farcivi.

Quamobrem mirum non est, si aetate R. Mai-
 monidis in more positum origanum melle condiri,

in tr. Para.
 c. III.

בבבב מנהגו ונהגו Id fortasse acrimoniae causa fa-
 ctum, succo enim acri praeditum est. Theophra-

b. I. hif. Pl.
 c. XIX. p. 21.

stus de succis plantarum οἱ δὲ δριμέες οἷον ὀρίανθ
alii vero acres, ut origani; recte igitur Antiqui
dixere σαπρὸς ταρίχος τὴν ὀρίανον φιλεῖ putrida sal-
samenta amant origanum, cum propter acrimo-
 niam minus putor percipiatur, vel quia a majori
 putore origanum illa impedit: ex succo acri origa-
 ni proverbium derivatum βλέπειν ὀρίανον origa-
 num intueri, quod de his dictum, qui se viriliter
 gerunt, ut ex Aristophane patet ἐν βαζάχοις

p. 240.

ὅλλ' ὅμως ἐγὼ παρέξω

μαυτὸν ἀνδρῆον τὸ λῆμα,

καὶ βλέποτ' ὀρίανον.

sed virum tamen praebebo memet atque animi po-
tentem ac tuentem origanum. Scholiastes adno-
 tat esse ὀρίανον δριμύ. τοῦτον γὰρ τὸ φυτόν. Idem
 etiam

etiam dicitur apud Arabes, ut notat Giggejus, apud quos *المعتري alshatari est vir praestans, fortis, et audax*, quae vox ab *الخ* origano provenit. Graeci etiam eadem de causa dicunt βλέπειν κάρδαμα *intueri nasturtium*, de his, qui acri sunt animo. Aristophanes

in vesp.
p. 460.

ἵνα εἰδῇς ὅσον ἐς' ἀνδρῶν Τρόπος

ὄξυθύμων ἐ δικαίων καὶ βλέπόντων κάρδαμα

ut sciatis qualibus sint praediti isti moribus acriter iusti, qui vident nasturtia. Scholiastes καρδά-

p. 481.

μοις tribuit δριμύτητα, & in comoedia, cui titulus

ἡεσμοφοριαζῶσα ait κάρδαμον δριμυτήτης βοτάνης

εἶδος. Unde acris succi causa nasturtium inter con-

dimenta ab Graecis fuit numeratum, ut memorat

ex Antiphane Athenaeus. Illud proverbium etiam

l. II. p. 68.

non praetereundum, quod apud eundem Aristophanem

legimus superioribus non dissimile, neque

contrarium, scilicet βλέπειν νάπυ *sinapi intueri*

in equit.
p. 326.

καὶ βλέπει νάπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσσωας

Sinapi respexit, et frontem contraxit; quamvis

Antiqui σινάπι legerent in Aristophane, ut Crates

de Atticis vocabulis. Athenaeus tamen νάπυ con-

l. IX. p. 367.

tendit legendum, quoniam ἡ δὲ δ' Ἀθηναίων σινάπι

ἔφη. Mentem Aristophanis sic explicat Scholia-

stes καὶ ἀνέβλεψε δριμὺ καὶ ὀργιστὸν, quoniam, ut

subjungit, σίγητι ἔστι δὲ δριμυτὴν φύσιν *Sinapi natu-*

ra quidem acris est; quod ab Theophrasto addisce-

re potuit, qui succos sinapis δριμύς facit. Anthip-

ap. Athen.
l. IX. p. 404.

pus Comicus ἐν τῷ ἐγκαλυπτομένῳ coquum ita introducit loquentem de senibus, quorum corpora multo pigriora sunt, quam juvenum

Σίναπι τούτοις παρατίθημι καὶ ποιεῖ
χυλὰς ἐχορδαίους δριμύτητος τὴν φύσιν.
ἵνα διεγείρας πνευμαλῶ τὸν αἶρα.

his (senibus) appono sinapi, & exprimo succos, qui natura sunt acres, ut agitat aer in flatu vertatur. Quare sinapis uti acris inimica est oculis. Plautus in pseudolo

teritur sinapis scelerata, tum illi, qui terunt, priusquam triverint, oculi ut extillent, facit.

ap. Hieroph.
& in Gazoph.
ling. Pers. p.
316.

hinc pro condimento apud Graecos, & Persas, quibus dicitur *سینا*. Aliud dictum in Aristophane legimus superioribus affine, atque cognatum

in Equit.
p. 316.

ἵν' ἀμεινον ᾧ τῶν ἐσκορδαίμωνος μάχη

ut plenus alliis resistas fortius, quod sic explanat Scholiastes κατὰφαγε τὰ σκορδαῖνα ἵνα ὀξύτερος γενόμενος καὶ σκορδαίσι ξαφείς γένη ὡς οἱ ἀλεκτρούνες, refertur enim ad Veterum morem, qui Gallis pugnaturis allium edendum praebebant ἵνα δριμύτεροι ᾧσιν ἐς τὴν μάχην ut acriores, & animosiores ad pugnam essent, quem morem Angli nunc observant; hinc fortes, animosos σκορδαίους Graeci vocabant, quae vox deinde in castra Latinorum transivit.

Petr. in fa-
tyr.
Senec. epist.
LVII. &
LXXXIV.

Unde patet succum origani acrem esse, ex iis,
quae

quae ex Aristophane, aliisque commemoravimus. Quare male Herodotus Grammaticus deduxit originem ὀρίανθς ὡς τῷ ὀρίαν *videre*, & γανῶν *clarificare*, quod aciem oculorum illustret, quando potius est inimicum & adversum oculis. Hippocrates ὁ ὀρίανος ὀφθαλμοῖσιν κακὸν γινόμενος *origanum oculis nocet* acrimoniae causa, propter quam ab Maimonide illud melle condiri solitum. Sic etiam apud Graecos in mensis apponebatur

I.V.Epid.

σίλφιον παρμελιτοκατακεχυμένο.

ap. Aristoph.
in con. pag.
759.

Silphium melle interfuso. Silphium Hippocrati est radix, teste Galeno, quod & Nicander ῥιζῶν κυρ-
νάϊκον vocat; mel fundebatur silphio, quoniam radix δριμύς, eadem ratione ac origano temporibus Maimonidis fundi consuetum. Antiqui silphium etiam comminuebant & conterebant, carnibusque cum caseo, oleo, & aceto superinfundebant. Aristophanes

in lex. voc.
Hip.

ap. Dios. lib.
III. c. XCIV.
p. 214.

in avib.
p. 766.

ἀλλ' ὅπκινῶσιν τυρὸν, ἔλαιον,
σίλφιον, ὄξος.

Scholias tes vocem ὅπκινῶσιν sic interpretatur ὅπ-
βάλλασι συνζήσαντες παρὰ τὸ κινᾶν τὸ διαφθεῖρειν
intelligit de radice fusa ac comminuta, σίλφιον δὲ
ῥίζα ἡδύσμος, quam dicit esse πρὸς ἀρτύματα *condi-*
mentum; quod & alias repetit. Indubitatum enim
est, Antiquis silphium inter condimenta fuisse nu-
meratum, ut ex Antiphane probat Athenaeus, qui
inter ἀρτύματα *condimenta* recenset silphium,

in Equit.
p. 342.

p. 623.

necnon

p. 68.

ρενον origanum , thymum , & alia . Quinimo Epacnetus in libro, quem condimentarium inscripsit, laudibus effert σίλφιον . Ipsissimum est apud Aristophanem

in avib.
p. 613.

τὴν Τυρίκνης·ιν τις δέτω . φέρε σίλφιον ,
Τυρὲν φερέτω

ibid. p. 366.

Cassiteram aliquis det, fer silpbium, caseum ferat aliquis; πολυτίμητον quidem erat, ut ait Scholiastes, quod probat ex Aristophane in Pluto, ubi Sycophanta respondet justo viro se adduci non posse, ut non calumniatur

ὅδ' ἂν εἰ δίδης γέ μοι
τὸν πλεῖστον αὐτόν, καὶ τὸ βέλτερον σίλφιον .

non si dares mihi Plutum ipsum εἴ Batti silpbium.

in mor. nevo.
part. III.
c. XLVI.

Cur vero hyssopus sit adhibita vaccae rufae, purificationi leprae, & aspersioni sanguinis Paschalis, R. Maimonides nullam rationem assignari posse ingenue fatetur σιγη τυ τηγνι κη νωνι Nos tamen ex Cheremone apud Porphyrium, ex Patribus Graecis, ex Hieronymo, & ex ipsismet Rabbini virtuti hyssopi id tribuere non dubitamus: e quo etiam sententiam nostram pro origano confirmabimus. Aegyptii Sacerdotes hyssopo vim purgatricem adscribebant . Porphyrius πάλαι ἀποχῆς . ἵο πολὺ γὰρ αὐτῷ ἢ διωάμεως ΚΑΘΑΙΡΕΙΝ ἔφασαν τὸν ὕσσωπον . Hinc Barnabas in epistola Catholica καὶ ἀλγῶν τὴν σάρκα δὲ τῷ εὐπὲς τῷ ὕσώπου ἰᾶται *qui εἰ corpore aegrotat a sordibus per byssopum curatur.*

I. IV. p. 364.
ed. Fogerol.

curatur . Non abfimile in libro *mekor chaim* legimus ומדרכ הטבע טוב הוא להסיר כלעיפוש שבא מהאוויר

quamobrem natura optima est (hyssopus) pro trahendis ad se quae aërem inficiunt . Hieronymus

in Psal. L.

etiam vim purgatricem illi adsignat hisce verbis :

hyssopus curandis pulmonibus aptus est , ut avertat inflammationem . Quod ab Origene prius tradi-

hom. VIII.
in cap. Le-
vit. XII. &
XIII.

tum : *hoc genus herbae naturam habere Medici ferunt , ut diluat & expurget , si quae pectori ho-*

minum sordes ex corruptione noxii humoris inse-

derint ; unde & necessario in expurgatione pecca-

torum bujuscemodi graminis figura suscepta est . Cyrillus tamen Alexandrinus ad eluendas non pe-

in Levit. L. L.
P. 357.

πὸ α ῖ δ ὃ ἡ ὕσσωπος θερμὴ τε τῇ φύσει & ῥοσμὴ χεν οἷά τε τὴν EN ΣΠΛΑΓΧΝΟΙΣ συννηλεῖ μὲν καὶ ψυχρὰν

ἀκαθαρσίαν *hyssopus enim herba natura est calida , & apta ad purgandam phlegmaticam & frigi-*

dam IN INTESTINIS collectam immunditiam .

Athanasius etiam , vel Theodorus Heracleota , uti opinatur doctissimus Corderius , hyssopo adsignat

in Psal. L.
V. 9.
ap. Cord.
P. 999.

vim θερμαίνουσαν καὶ πάντα τὸν ἐν ἡμῖν ῥύπον ἀπομύχουσαν *utpote calefacientem , & sordes omnes*

in nobis eluentem , maximeque utilem πρὸς ἀποκάθαρσιν τῶν ἐν σπλάγχνοις ad viscerum emunda-

P. 989.

tionem ; quod fortasse evenit propter θερμότητα καὶ ῥοσμίαν caliditatem ac suavem odorem . Un-

Theod. Hera-
cl. quae. XIX
in Levit.

de refellitur Samuel Bochartus , qui asserit in *hys-*

de Anim. S.
Scrip. tom. I.
p. 587. edit.
Frac.

in Matthae.
c. VIII. apud
Cord. p. 295.

or. XL. p. 643.
ed. Paris.

Tetrab. I.
ser. I.

I. II. c. V.

I. VII. de
remed.

in Alexiph.

sapi natura nihil esse σμηπτικὸν nisi in lege Moſis.

Cum prae aliis Cyrillus σμηπτικὴν τῶν ἐκ ψυχρῶ-
της παχῶν *frigidorum morborum abstersivam*
hyssopum faciat ; neque aliter Gregorius Nazian-
zenus , quam ξυπτικὴν vocat , sicque Auditor Ety-
mologi magni hyssopum vocavit βοτάνην καθαρί-
κην , quam prius Hesychius βοτάνην σμήχσαν *her-
bam abstergentem*, vel purgantem denominaverat ;
quae omnia origano convenire palam est ; origano
enim θερμότητα & ὁσμίαν tribuunt Theophrastus,
& Dioscorides ; quinimo Aëtio origani species na-
tura incisoriae, attenuatoriae, siccantes, ac calefa-
cientes sunt in III. gradu, sicut & fatentur Oriba-
sius, & Paulus Aegineta .

Verum quale sit origanum edule, quod pro
Biblica hyssopo constituunt R. Maimonides &
R. Aben Ezra, in praesentia dispiciendum ac rite
perpendendum . Origani species IV. memorat
Dioscorides origanum ἀπλῶς, quod aliqui Hera-
cleoticum nuncupabant, onitin, sylvestre, & tra-
goriganum . Hyssopus Biblica primum origanum
videtur esse, nam Scholiastes Nicandri in commen-
tario super illud hemistichion

Τὸτ' ὀνίτιδες αὖτον ὀρείης

haec habet δύο δὲ γένη ὀριγάνου ἡμεῖς χρῶμεθα .
ὃ καὶ ἡμέτερον λέγεται . ὃ καὶ οἱ ὄνοι ἐσθίουσιν . ὃ ἐ
παρέληφεν . ὃ καὶ ὀνίτις λέγεται . legendum ὃ καὶ
ἡρακλειωτικὴ , ὃ καὶ ὀνίτις λέγεται *duobus origani*

generibus utimur, quod domesticum dicitur, et quod asini comedunt. Prius heracleoticum, alterum onitin vocamus. ὄνιτις dicitur a Nicandro

ὄνις ἀτάλειον ὀρέγανον

Scholiales καλῆται οἶον ἐὶ ὀνόφυλλον *vocatur asini folium*. Onitis enim asinis gratum est pabulum, ut & tragoriganum hircis. Onitis non potest esse hyssopus Biblica, cum Nicander ὀρέην *montanum* vocet, sicut & tragoriganum, quod ἔστιν ὄρειον ὅπερ ἐσθλόντες οἱ τράγρι, γίνονται κατωφερῆς, διὸ οὕτως εἰρηται *montanum est origanum, quod ab hircis nomen habet*, quoniam id gustantes ima, non summa

cacumina montium petunt. ἀρχιορίγανον *sylvestre* nimirum *origanum* quorundam animalium etiam

Plut. in dial. Brut.

cibus est, maxime testudinis postquam devoravit viperam; utque salubre remedium, ac valde effi-

Arist. l. IX, hist. anim. c. VI.

cax tribuitur τοῖς πελαργαῖς καὶ τοῖς ἀλλοῖς τῶν ὀρνί-

θων *ciconiis et aliis avibus*, quae acceptis vulne-

ribus origanum imponunt; aliarum vero avium numero, ut autumo, continetur Ibis, qui πελαρ-

Strab. l. XVII

γώδης μὲν κατὰ σχῆμα καὶ μέγεθος *magnitudine*

et *figura ciconiae similis*. Verum, ut demonstrum plane ac veraciter, quae hactenus de origano dicta sunt, in medio ponendum reor sanctionem Misnae,

in tr. Pata, c. XI.

quae praescribit hyssopum, qua Hebraeis uti convenit in aspersibus כל אוזב שיש לו שם לוי פסול אוזב רומי אוזב כותלית אוזב רומי פסול אוזב פסול

omnis byssopus, cui nomen est adjunctum, rejecta-

*nea est : byssopus haec recta est : byssopus Graeca ,
 byssopus Cochalit , byssopus Romana , byssopus syl-
 vestris rejectanea est . Quare onitis , tragoriga-
 num , agrioriganum , quoniam origana sylvestria
 sunt rejectanea ; debet enim necessario esse origa-
 num illud , quod ab Scholiaste Nicandri ὑμέτερον
 domesticum vocatur ; quodque R. Maimonides
 definit חור שוכלים חורו בעלי בתים byssopum il-
 lam , qua domestici vescuntur . Accedit onitin ,
 tragoriganum , agrioriganum propter vehemen-
 tem acrimoniam , quam habent , non esse edulia ,
 cum sylvestres plantae , quarum in numero haec
 collocanda probavimus , comedi , & inter cibos
 poni nequeant , tanquam perniciem , damnumque
 stomacho inferentes . Sic mentha sativa βοτάνιον
 ὡς ὀμαχον herba stomacho utilis : contra vero syl-
 vestris ἡ ἥον εἰς τὴν ἐν ὑγείᾳ χρῆσιν εὐθετον minus
 ad sanorum usus idonea est . Thymbra etiam sa-
 tiva , quamvis sylvestri ad omnia inefficacior , com-
 modius in cibos recipitur διὰ τὸ μὴ ἐπιτέτασθαι τὴν
 δριμύτητα propter mitiorem acrimoniam ; quinimo
 aliqui concoquunt cum brassica marina διὰ τὴν δρι-
 μύτητα τὰ λιπαρὰ κριῶν pingues carnes propter acri-
 moniam ipsius . Unde verum est , quod Theophra-
 stus pronunciavit τὰ ἀγρία δριμύτερα sylvestria
 acriora esse , quod tribuit terrae siccae , quae for-
 tasse majori salium copia abundat ; unde falso Sal-
 masius opinatus est onitin esse hyssopum ab ipso
 dictam*

In l. Jad A-
 chazacha p.
 III. tr. Para.
 c. II.

Diosc. I. III.
 cap. XLII. &
 XLIII. p. 189.
 190.

Diosc. I. III.
 c. XLV. pag.
 191.

I. II. de caus.
 plan. cap. XI.
 p. 257.

dictam כחלית *cochalit* quam *nigram* interpretatur, quamve hyssopum Biblicam male statuit, cum ex Misna hyssopus Cochalit rejectanea sit, & omnino excludatur ab hyssopo, quam in expiationibus Hebraei adhibebant: item sylvestris est, ut ex Scholiaste Nicandri demonstratum; quibus de rebus a Misnicis & Gemaristis extrusa. Sed, ut apertius errorem Salmasii detegamus, attente & cum solertia explicanda sunt verba, & enodandus, extricandusque sensus Misnae, & qui commentarios in eam conscripserunt, ut magis pateat veritas, & sententia nostra majorem in modum confirmetur. Verba Misnae haec sunt: *Omnis byssopus, cui nomen est adjunctum, rejectanea est: byssopus haec recta est: byssopus Graeca, byssopus Romana, byssopus Cochalit (vel nigra, ut Latine fecit Salmasius) byssopus sylvestris rejectanea est.* Salmasius super hac Misna suam ita profert sententiam: *Quis non videt banc esse sententiam Misnae, ubi posuit eam byssopum non esse lustrationibus idoneam, quod nomen adjectum habet, de his byssopi speciebus intelligendum, quae aliud nomen habent, quamvis sint de genere byssoporum, ut sunt חשו סימא אברתה & aliae.* Sicque hyssopus Graeca, nigra, Romana ex ejus sententia idoneae habentur lustrationibus, rejectaneam vero sylvestrem. Attamen clarissimus Sirenhusius, qui novissime Misnam Latine fecit, quive in literis Hebraicis supra

Sal-

Salmasium longe est doctissimus ac peritissimus ,
 aliter verba Misnae reddidit Latine, *omne byssopum*,
quod nomen habet adjunctum, reprobum
 est, *sed byssopum simplex est probum*; *byssopum*
Graecum, *byssopum fucatum*, *byssopum Roma-*
num, *byssopum sylvestre rejectanea sunt*. En quo-
 modo extrudit Misna, tanquam rejectanea, hyssopum
 Graecam, nigram, Romanam, quae ex men-
 te Salmasii hyssopum Biblicam constituunt. Sed,
 ut explanatius rem significemus, in medio ponen-
 dus alter locus Misnae ex tractatu nempe נגעים ubi
 haec praecipiantur לא אווב ין לא אווב כוחלי ת לא
 מצות אווב לא אווב רומי לא אווב מדבר ולא כל אווב שיש לו שם לוי
Praeceptum de byssopo, ut ea sit Graeca, nec fucata, nec Ro-
mana, nec sylvestris, neque ut ea adjunctum habeat.
 Quare Misnici Doctores reprobant rejiciuntque
 hyssopum Graecam, Romanam, fucata, & sylve-
 stem. R. Bartenora שם לוי *nomen adjunctum*
 ita interpretatur, quod scilicet cum alio nomine
 conjungi solet, ut hyssopus Graeca, fucata, Ro-
 mana, & sylvestris, asserens hyssopum veram esse
 byssopum in genere, quam cum viderit quispiam di-
 cat: *haec est byssopus*; *byssopus simpliciter*, *et*
absque adjuncto, quam explicationem exscripsit
 e R. Maimonide. Unde, ut liquet, tam Misnici,
 quam Gemaristae, & qui commentarios edide-
 runt, unanimes rejecerunt hyssopi genera, de qui-
 bus

c. XIV. mis.
VI.

in Paracap.
XI. mis. VII.

bus hæcenus locuti sumus, quia nomen habeant adjunctum. Nescio vero cur Claudius Salmasius rejecerit hyssopum sylvestrem, ac alias admiserit? cur interpretatus sit locum Misnae de אכרתא מים cum hæc potius sint מיני *species* hyssopi, ut R. Salomon, & R. Nathan asserunt, vel herbae illi congeneres, ut Bochartus, vel explanationes hyssopi Biblicae, ut Rabbinii in Gemara contendunt, qui In tract. de Sab. nomen ignotum ac obscurum, ut illis quidem erat hyssopus, nominibus aliarum herbarum sibi notis ac manifestis explanare conati sunt, ut R. Joseph, qui illam determinavit in אכרתא בר המג alii vero in חשה vel משה.

Opportune hic locus est de his sermonem instituendi, ut quantum est in nobis, operam, studiumque conferamus in explicandis & illustrandis sententiis Hebraeorum, qui in hanc rem magnopere desudarunt, ut ex his & utilitas & proventus possit accedere huic nostrae dissertationi, cum illis nostras conjecturas adjungendo; & primum de hyssopo Romana & Cochaliensi רוטי *Romana* hyssopus dicta fuit a Misnicis, & Gemaristis: nos *Italicam* vertendam ducimus, cum eandem φερίον inveniamus apud Avicennam, ubi loquitur de sceva vel absynthio ريحي *Romano*, quod a Plinio I. XXVII. c. VII. *Italicum* vocatur, illud nimirum, quod Pontico minus est amarius. Mesuacius etiam *Romanum* appellat. In Avicenna & mentio appii *Romani*, ni- c. LVI. c. XCVI.

Pefach.c.III. tri *Romani*. In Gemara Hierosolymitana תרומי תרומי
 in Gemara Babylonica explicatur תרומי תרומי *ace-*
tum Romanum. Eodem loquendi genere usi sunt
 Graeci. Urbem pro Provincia usurpantes, maxime
 v. 115. Dionysius in αἰέγεσι, qui vocat φαρίνην ἄλλα mare
 Aegyptium, cum Pharos Aegypti pars sit: item
 ἀμυκλαίης Lacones, quod Amiclae fuerit urbs La-
 coniae. Et Galenus laudat nardum καὶ τὸ καλὺ-
 λδρον Ρωμαϊστὶ φουλίαν τρε, καὶ στωικάτον. Hyssop-
 us כחלית *Cochaliensis* a regione etiam denomina-
 tur, quamvis Salmasius & Sirenhufius *nigram* vel
fucatam Latine vertant, Salmasius derivat ab כחל
 hoc est *fucus mulierum*, potius ab כחל *tutia*, ut
 R. Nathan in כחלית הוא אוזב שיש לו צבע ירוק של ערוך
 כחל *Cochalit species est byssopi, quae colorem tutiae*
babet. Samuel vero Bochartus ח in ת mutando pro
 כחלית legendum putat כחלית, *quod parietariam,*
vel summoenianam reddere possis a voce כחל, quae
parietem vel murum significat; asseritque nus-
 quam legi *byssopum nigram*. Verum si hyssopus
 Theoph.l.VI
 coll. p.119. origanum est, ut late probavimus, certe καὶ ὁ ὀρι-
 γάνον δὲ ἡ μέλαινα, ἀκαρπία, ἡ δὲ λευκή, καρπία
 εἶς *origani genus nigrum, quod sterile: εἶς candi-*
dum, quod est fructuosum. Nos potius sententiam
 R. Salomonis amplectendam ducimus, qui opina-
 tur כחלית הנקרא כחלית אוזב הנולד בקר כחלית *Cochalita*
 (forma est Syriaca) *byssopum esse, quae nascitur*
in civitate, cui Cochalit nomen est: nomen illi
dedit

dedit Provincia ejusdem nominis, ut ex Gemara,
 ubi mentio Regis Jannai שחלך לכוהלית שבמדבר *qui* in tract. Ko-
ad Cochalit pergit in deserto sitam. R. Salomon dufcim.
 כוחלית שם מדינה שבמדבר *Cochalit nomen est provin-*
ciae in deserto enim significat provinciam vel
 regionem: item civitatem, urbem; unde in Chal-
 daica paraphrasi proverbiorum respondet עיר קוף
 Nec mirum Hebraeos locutos fuisse de variis hyf- c. XVI. v. 32.
 fopi vel origani generibus, denominatis a regioni-
 bus vel urbibus, ubi innascuntur, vel in precio sunt,
 cum id ipsum Graeci fecerint, ut plurimum de va-
 riis origanis Graecis locuti. Plinius solummodo l. XIV. c. VIII
Aegyptium organum memorat; numerat & tra- in fin.
 goriganum *Creticum*, & *Smyrnaeum*: quae ex
 Dioscoride exscripsit, qui tamen plurima recenset
 ἀρίστη δὲ ἡ Κιλίκιος, καὶ ἡ ἐν Κῶ, καὶ Χίω, καὶ Σμύρ- lib. III. cap.
 νη, καὶ Κρήτη *optimum est Cilicium, quodque in Co,* XXXVI. pag.
Chio, Smyrna, Cretaque provenit; ut praeteream 187.
 caetera, de quibus loquitur. Antiphanes, ut est
 apud Athenaeum, excellere putabat ὀρίανον Τερε-
 διον. Plato sive Cantharus laudat Arcadicum. & l. XX. p. 37.
 Ἀρχαδίνης ἔγω δριμύτατον ὀρίανον *ex Arcadia hic* apud Athen.
organum attulit acerrimum. In Bibliis summis l. II. p. 68.
 laudibus Salomon extollit חבצלת השרון *narcyssum*
 (vel ut aliis placet) *rosam Saron*, quae uti terra
 feracissima praedicatur ab Isaia.

Nunc ad opiniones Gemaristarum devenia-
 mus. R. Joseph hyssopum Biblicam, quam יונב in tr. de Sab.
 vocat, pag. CIX.

vocat, definit אברתא בר חנני *abartba filium junci*;
 hyssopum Misnicam אברתא בר חנני appellatam
abartba filium spinæ. אברתא videtur fuisse, quod
 Gol. p.4. Arabes אברתון dicunt, nimirum *Geranium*.
 לו' *filium junci*, *filium spinæ* denotat innasci, ubi
 spinæ & junci gignuntur, quemadmodum apud
 Arabes *anas* ابن الماء *filius aquæ*, quia gaudet aquis.
 Et Archestratus Poeta Graecus σοφός apud Athe-
 naeum dixit χούνυς ἐλασφόφου *junci paludis alumni*,
 uti & Chrysophrys piscis ῥεῖμμα Σελινοῦντος σαμνῶ
 P. 328. *alumnus Selinuntis venerandæ* nominatus. Ex Bi-
 bliis innumera exēpla excerpere possumus, in qui-
 Job. c.XLI. bus prae caeteris invenimus de sagitta בן קש *filius*
 v.19. *arcus* dicta; quod, ut explicat Targum, גידא דקש
 c.III. v.13. *sagitta arcus*. In Threnis sagittæ etiam dicuntur
 בני פארעטרא *filii pharetræ*, quia in pharetra continen-
 tur: & quia frumentum in area ventilatur, vel
 continetur, propterea בן גר *filius areae* nomina-
 tur, sicuti & Orientales populi בני קדם. Quæ
 locutiones R. Josephi Geranio possunt conveni-
 re, nam observatum a cl. Botanicis Fuchsis,
 & Trago *Geranium* folio rotundo multum ferra-
 tum, siue columbinum, nasci in agris incultis,
 in coemeteriis, ubi spinæ ut plurimum innascun-
 tur, quemadmodum & *Argenteum* in Alpiniis
 rupibus majoris montis Baldi; & *Geranium* Ba-
 trachoides folio aconiti ex observatione Clusii in
 Pannonicis, Stiriacisque Alpibus. Contra vero *Gera-*
 nium,

nium Batrachoides maximum minus laciniatum fo-
lio aconiti gigni in humidioribus pratis, uti & Ge-
ranium lucidum Johannes Bahuinus ad lacus nasci
notavit. R. Salomon sic Gemarae textum explicat

אזוב דאורייתא שחוכשר להואה הוא שקורין אברתא בר חג
האזובין דמתניתין הוא שקורין אברתא בר חג ויש מרבותינו

in tract. de
Sab. c. XIV.
pag. 109.

מפרשים בר חג שגל במקום גמי בר חג שגל בין החגין דאינצן

*byssopus legis, qua lustratur pollutus, illa est quam
vocant* בר חג, אברתא בר חג, *quae vero memoratur in*

Misna אוביון *dicitur* בר חג. *Aliqui ex no-*
stris Rabbis explicant בר חג *byssopum, quae*

inter juncos nascitur, sicut בר חג *quae inter*
spinas jorax dicta. Quod probat ex duobus locis

tract. Sacchà
c. I. & Erub-
hin c. II.

Gemaren *else juncos*; poterat etiam innuere
locum Parah. c. II. ubi mentio fit de חבל של מגו *fune*

junceo. Ita etiam R. Bartenora אוביון מין אזוב הגדל בק

tract. de Sab.
c. XIV.

Exobjarvan est quae-
dam byssopi species, quae inter spinas gignitur,

necatque vermes in intestinis. Arabice vocatur
ut scribit R. Maimonides, quam vocem

ita Arabice possumus resolvere, *لignum vet-*
planta Romanum, quamvis, ut vere fateamur, ideam

notionemque ignoremus. R. Nathan אפריון *af-*
ferit אוביון *Lingua Rabbinica dici* *scim-*

sciok. Attamen in maximum illabitur errorem,
quoniam in Gemara de Sabbatho, in qua recen-

sentur sententiae Rabbiorum de hyssopo, R. Pa-
pus, quem sequitur R. Judas de Fathi opinatur

hyssopum Biblicam esse *רשש* *scimsiok*; igitur non potest *Ezobjavan* esse *רשש*, cum in Gemara referantur, ut sententiae repugnantes, & maxime inter se contrariae, quae opinatur R. Joseph, & quae sentit R. Papus. Illud etiam fal-

epist. III. ad
Barth. p. 602.

I. VII. Sat.
c. V.

obs. I. I. cap.
XVIII. p. 24.

trac. de Sab.
c. XIV.

p. 596.

lib. IX. cap.
XXXIII.

lib. III. pag.
XXVII. cap.
184.

in tr. de Sab.
c. XIV. p. 109.

sum, quod asserit Salmasius, qui contendit *רשש* *byssopum Graecam esse, quam Alpinus posuit in libro suo de plantis exoticis* & Creticam appellavit; nam etiamsi Creta multas & eximias plantas proferat, ut ex antiquis Galenus, Macrobius, & ex recentioribus Bellonius memoriae tradiderunt, nunquam tamen *Ezobjavan* potest esse hyssopus Cretica, cum Prosper Alpinus. affirmet Cretensibus esse edulem. Contra vero Misnicis hyssopus Graeca cibus non est sanorum *אנא חכמים* *die Sabbathi byssopus Graeca edi nequit, quoniam non est cibus* & *esca bis, qui bene valent*. Idem Salmasius explicat *אברתא* pro *Abrotano Graecorum*; quod fortasse a veritate alienum non esse, cum abrotanum, ut ait Aelianus, *ζώον ὃν ποιεῖται πολέμιον ὄντι καὶ ἀναστῆ τὴν ἑλμινθα infensum sit lumbricis, eosque interimat*, quos vocat *θήρια*. Quod Dioscorides absynthio marino tribuit; seriphium enim vocant *ἑοικῶν ἀβροτάνῳ μικρῷ abrotani parvi similitudine*. Unde antiqui Hebraei hyssopo Graeca utebantur *אברתא* nimirum, ut explicat R. Salomon.

אברתא *ad necandos vermes, qui*

sunt in intestinis . Et quidem hyssopus Graeca genus erit herbae vehementi acrimonia pollentis ,
 cujus virtute vermes eliminantur ; sicuti & semen
 nasturtii , quod ἐλμίνθας ἐκτινάσσει *lumbricos*
pellit ; est enim θαρσαυτικὸν δριμύ inter acria nu-
 meratum, & collocatum a Theophrasto, uti & ori-
 ganum ; item semen brassicae aestivae μάλισα
 ἢ ἐν Αἰγύπτῳ πινόμενον ἐλμίνθας ἐκτινάσσει *ejus*
praesertim semen , quae in Aegypto nascitur , po-
tum lumbricos pellit ; quae brassica δριμυτέρα est
acrior . R. Bartenora cum hyssopi Graecae me-
 minit, ait במעים בחולעים *vermes in inte-*
stinis interimere . Aliter Bochartus explicat אכרתא
 asserit enim esse *junci speciem apud Arabes*,
 quando Gemaristae, qui & Arabicam docti, asse-
 runt *abratha* inter juncos, & spinas nasci .

Dios. lib. II.
 cap. CII. CV.
 p. 142.

Altera explanatio, quae in Gemara propo-
 nitur, est R. Papi, qui hyssopum Biblicam facit
 שומשוק *scimsciok*, in quam opinionem ivit & R. Sa-
 lomon illis verbis שומשוק הוא חוב דאורייתא
est byssopus legis . R. Nathan in ערוך plantam
 ita describit הוא עשב של ריח שקורין אותו פוליאן בלעז
berba est odorifera, quam
alii pulejum , alii sosymbrium appellant . Pule-
 jum plantam esse odoriferam constat ex Galeno ;
 utebantur enim ad revocandos, qui animi deliquio
 erant adfecti , ut alias demonstravimus : quae e

lib. III. cap.
 XXXVI. pag.
 187.

lejo haec habet λαποθυμοῦντάς τε ἀνακτῆται σὺν
 ὄξει , καὶ ταῖς ῥίσῑ περσφεργμῶν̄ *defectos animo re-*
creat cum aceto naribus admotum . Unde lepi-
 diffimum , ac maxime jocosum est epigramma Lu-
 cili aduersus Crotonem pecuniae libidine perci-
 tum , qui in oppressione , quam ventriculo patie-
 batur , pro puljeo argentum odorabatur , quod sua-
 vius , ac jucundius illi videbatur

οὐ γλήχωνι Κρότων ὁ φιλάργυρος , ἀλλὰ δὲ καὶ λικρῷ
 αὐτὸν ἀποσφραίνει θλιβομῶνς̄ σωμαχῶς̄ .

in Pac. pag.
675.

apud Aristophanem illud etiam legitur

ὅκ ; εἴγε κυκεῶν' ὅπιπίοις βληχωνίαν̄ .

non si potionem pulei sumpseris , scilicet ad se
 recreandum .

lib. VI. hif.
Plant. c. VI.
p. 126.

Sisymbrium etiam in numero herbarum odo-
 riferarum est apud Theophrastum , cuius καὶ οἱ
 πλῶνες , καὶ τὰ φύλλα , καὶ ὅλος ἡ πᾶσα φύσις δούσ-
 μιν̄ εἴτε ῥαμί̄ εἴτε ῥαμί̄ , εἴτε *in totum universa*
natura odorata sentitur . Quinimo propter odo-

lib. c. CLV.
p. 141.

ap. Ath. lib.
XV. p. 684.

ap. Athen.
p. 685.

rem *σεφανωματικὸν* dictum a Dioscoride ; quod
 prius Nicander dixerat libro II, Georgicῶν . Ex
 Comicis Graecis Pherecrates sive Strattis in fa-
 bula , quam *Probos* inscripsit , ubi agit de herbis
 coronariis , *σιτυμβρίων* etiam meminit . Quod &
 fecit Cratinus . Scholiastes Aristophanis , uti pe-
 culiarem coronam sponis designat , *σισύμβρια φύλ-*
λα οἷς ἐσεφανοῦντο οἱ νύμφοι . Verum melius ,
 quam R. Nathan , R. Benjamin , quid sit *scim-*

in Avib.
p. 548.

*scio*k, explanavit שושן חזק ויחזק שושן חזק
 ריה גדול ועליו עומדים זמן הרבה לחים ויש אומרים שכן קורין
 אותו בלשון מצרי ואדומי *scimscio*k vox est Graecanica:
berba valde odorata, cujus frondes diutissime vi-
rides manent. Aliqui opinantur ita vocari lingua
Aegyptia Θ *Syriaca*. Scimscio k quidem est σάμ-
 φυχΘ *Aegyptiorum*, Graecorumque ἀμάρακον,
 quam Latini *sampsuchum* dixere. Planta enim
 est σφόδρα δυνάμει *vebementer odorata*; ipsissi-
 mum, quod dicit R. Benjamin לוי ריה ש, qua
 planta propterea coronabantur. Anacreon mel-
 litus Poëta coronam ναυκρατίτην appellat

Plin. l. XXI.
c. II.

Dio. l. III. c.
XLVII. pag.
192.

ap. Ath. l. XV
p. 671.

σεφάνης δ' ἀνὴρ ζῆς ἕκασΘ ἔχεν

τὸς μὲν ῥοδίνους, τὴν δὲ Ναυκρατίτην.

quae corona Ναυκρατίτης, σάμφυχος ἢ *sampsuchus*
erat. Et Athenaeus refert ita a quamplurimis ap-
 pellantam, σάμφολλας λέγοντας τὸν ὅκ τ' σάμφυχ
 σέφανον (ἔ) τὸν Ναυκρατίτην. Ex illa etiam propter
 odorem, quo pollet, unguenta confici testis Apol-
 lonius Herophilus ὅτι τῷ περὶ μύρων, cujus celeberrimi
 Scriptoris solum aliqua fragmenta supersunt
 apud Athenaeum. Antiphanes in *Vinosis*, aut
Fossore quendam lautissimum ac mollem ita de-
 scribit

Pollux LVI.
c. XIX.

p. 676.

l. XV. p. 689.

Αἰγυπτίῳ μὲν τὸς πόδας καὶ τὰ σκέλη μύρῳ

Φοινικίῳ δὲ τὰς γνάθους καὶ τιτθία,

Σισυμβρίῳ δὲ τὸν ἕτερον βραχίονα,

Ἀμαρακίῳ δὲ τὰς ὀφρῦς καὶ τὴν κόμην.

*Aegyptio pedes linit & crura . Phoenicino buccas,
& ubera . Sisymbriino vero utrumque brachium .
Amaracino supercilium & comam . Et Eubulus*

ap. Athen.

I. XII. p. 553.

in *Sphingocaryone*

τὸν πόδ' ἀμαρακίνοισι μύεγισι

τρίψουσι τὸν ἑμὸν

amaracinis unguentis mei pedes confricantur .

I. I. hie Plan.

c. XV. p. 16.

Reliquas proprietates, quas R. Beniamin tribuit

scimsciok , ipsissimas & assignat Theophrastus

sampsucho, quam non inter herbas ponit, sed inter

φρυγανικά *suffrutices* , cujus ἀεὶ φύλλα *folia sem-*

per virent ; falsum tamen est ac erroris plenum ,

quod ait R. Beniamin, vocem *scimsciok* σάμψυ-

χ & Graecam esse . Graecis enim est ἀμάρακον ,

ap. Ath. I. XV.

p. 631.

ut Diocles in libro *de medicamentis lethalibus*

ἀμάρακον ὃ σάμψυχον τινὲς καλεῖσι *sampsuchum*

a quibusdam amaracum vocari . Qui fuerint hi ,

quos innuit Diocles, explicaverat Dioscorides ὑπὸ

Κυζικηνῶν καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ *a Cyzicenis nempe*

& *Siculis* ; *sampsuchum* vero Aegyptii , & Syri

appellavere , uti & Arabes سفسك *samsuk vocant*

contractum nempe ex Graeco σάμψυχον , uti opi-

in lex. Ar.

p. 168.

natur Golius , qui etiam notat a Persis سفسك nomi-

nari . Verum in errore est , nam σάμψυχος Grae-

cum non est , quamvis a Graecis Scriptoribus ado-

I. XXI. c. II.

ptatum , & usitatum . Plinius *Amaracum Dio-*

cles medicus , & *Sicula gens appellavere* , quod

AEGYPTUS ET SYRIA SAMPSUCHUM .

Plantam enim hanc, utpote peregrinam, & ex Aegypto proveniente[m] Antiqui perpetuo describere. Columella

I.XL in hort.

Grataque jam veniat hilari sampsucha Canopo.
 Quod ex Theophrasto etiam deducimus, qui ἀμάρακον, non σάμψυχον vocat. Nicander vero unum ab altero ex regionibus diversis distinguit, asserens primam plantam in Graecia, alteram in Aegypto nasci. Unde Hesychius σαμψῆχος παλαίῃ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἄλλοι δὲ ἀμάρακον καλεῖσιν αὐτήν. Imo Dioscorides secernit confectiōem olei amaracini, quae Cyzici conficiebatur, ubi ἀμάρακον nominabatur, ab confectiōe olei sampsuchini, quae parabatur in Aegypto. Qua de re in errore sunt Claudius Galenus, & Paulus Aegineta, dum sampsuchum & amaracum, tanquam diversa, recensent. Male etiam Michaël Neander derivavit σάμψυχον ἀπὸ τῆς ξάνθεν καὶ ψυχῆ, quod scilicet blandiatur grato odore animae, quam reficit odoris suavitate; quoniam vox illa, cum Aegyptia sit, difficillime illius etymologia reperiri vel deduci valet. Graeci enim saepius delirant, dum vocum exoticarum etymologiam quaerunt; illis accidit, quod de L. Laelio Marcus Varro refert, qui aliquot verborum antiquorum Graecorum, perinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas; non enim leporem dicimus, ut ait, quod est levipes, sed quod est vocabulum anti-

in phys. p. 1.

ap. Gellium
l. I. c. XVIII.

LIX. c. III.

quum Graecum . Hinc Svidas invenire conatur derivationem, originemque vocis *παράδεισος*, *παρά* τὸ δεύσω, τὸ ἐρέχω, vel ut alii *παρά* τὸ τὴν δ᾿ ἔσαν ποιῆσαι ἢ ὅτι βοτανῶν συλλογή. Melius ac verius Pollux βαρβαρικὸν εἶη δοκοῦν τὸν ὄνομα ὡς καὶ πολλὰ τῶν Περσικῶν . Et Hesychius κῆπος, *παράδεισος* παρὰ Πέρσας, ut emendavit clarissimus Jungermannus, dum in prioribus editionibus legebatur κῆπος, *παράδεισος*, ἢ εἶδς *κουρῆς* παρὰ Πέρσας, cum voce illa *σῆς* usos fuisse Hebraeos, Chaldaeos, Syros, & Arabes perspectum sit his, qui literas Orientales callent, vel a limine salutarunt. Non negarim tamen aliquando Graecos, cum memorant vocabula Syriaca, Arabica, vel Persica, recte ac rite non nominasse, maxime voces plantarum, quas nominibus exoticis designant, quae nomina saepius & ipsi usurparunt. Dioscorides de Aro dicit *καλῶμδρον* παρὰ Σύροις *λῶφα* *vocatum a Syris lupha*, quod verum, nam *לפא* illis dicitur, & Arabibus *لوف*, cujus etiam mentio est in Misna: sic etiam Syri, ut Dioscorides notavit, vocabant rutam sylvestrem *ἀρμαλα*, cum Arabes nunc retineant *جرمل*. Pistacion vox Syra est, cum in Syria nascatur, teste Possidonio Stoico libro III. historiarum φέρει Σύρια τὸ καλῶμδρον Βιζάκιον, & Auctores Georgicῶν fratres libro III.

apud Athen.
I. XIV. p. 649.

ἀ δὲ νῦν *πιζάκια* οἱ Σύροι καλῶσιν

quae Syri nunc vocant Pistacia. Persae sic scribunt *دمقة*, Arabes vero *دمشق*, Gemaristae *גמריסטא*, Gol. p.1797.
 nec mirum scriptionis varietas, cum Possidonio *βις-άκια*, Nicandro *φίς-άκια* scribatur. Sic *κόννα-γος* vox Alexandrinorum, quam Buxtorfius eandem facit cum *כוננא* Hebraeorum. Quid memorem *Pala nomen Indicum*, quid *cicborium*, quo nomine *Aegyptii* vocabant *erraticam intybum*, quod vocabulum usurparunt Graeci, maximeque Theophrastus *κικώριον* appellans; vel *ἄχυν* nomen Indicum, quod *κάσια δαφνίτις* dictum ab Alexandrinis; electrum in *Aegypto* aetate sua Plinius *vocari sacal*, asserit, quod in lexico Copto Arabico *σάχολ* est. Ita & Ammoniacum in *Aegypto schiston* vocatum, quod Arabes *شق*, *uaschiakon* dicunt, ut silentio praeteream caetera, quae in principio huius dissertationis enumeravi. Illud etiam verissimum arbitror: nomina rerum exoticarum, quae ab Graecis, Romanisque evehebantur ex Orientalibus regionibus, vel quae nunc ad nos importantur, retinuisse ac conservasse peculiare propriumque nomen, quod habent in regione, qua innascuntur. Res erit aperta si diligenter attendamus hasce voces, ebenum, piper, saccharum, balsamum, vel alias adoptatas ab Graecis & Romanis, quae origine Arabicae vel Persicae sunt, nam dicuntur *فالمان شكر فاندل ابومى* omnesque species, quae vulgo *droghe* appellantur, ut *انبر am-*

ap. Athen.
p.649.

Plin. I. XIX.
c.VIII.

I.XX.c.VIII.

I.VII.hic Pl.
c.X.p.145.

Dios. lib. I.
c.XII.p.12.

I.XXXVII.
c.II.
p.359.

Plin.I.XXXI.
c.VII.

apud Gol.
p.2676.

bra, قرنفل *cariophyllum*, زعفران *zaffaranum*, كرمز *kermex*, منار *sena*, مشك *muschium*, توتيا *tutia* ;
 ac etiam ista فاجر *bezoar*, scilicet *adversus venenum*, لك *lacca*, فنبه *bombacium*, مقلط *scarlatum*, تلك *talchum*, تنبقو *tabaccum*, تفت *taftba*
 pannus sericus ; تعرف *tariffa* ipsum, nomen est Persicum . Quas voces magna ex parte Graecos, & Latinos Scriptores usurpasse manifestum ac evidens est . Itaque asserere non dubitamus cum Plinio, sampsuchum vocem esse Aegyptiam, eamque plantam ab Aegypto in Graeciam adventam, ἀμάρακον postea dictam fuisse ab Graecis . Plurimae enim plantae ab una regione, in qua innasci solent, in aliam derivatae atque amandatae nomen retinere, vel aliquando aliud sortitae sunt . Lucullum legimus e Cerasunte oppido Ponti εἰς Ἰταλίαν τὸ φυτὸν *in Italiam plantam* cerasi primum advexisse τὸν καρπὸν καλέσας κεράσιον ὁμο-
 νύμως τῇ πόλει *fructumque cerasum nuncupasse a nomine civitatis illius* ; & cucurbitam, quae Graecis est κολοκύντη, esse σικύαν Ἰνδικήν, ut notat ἐν τῷ περὶ λαχάνων, Euthydemus Atheniensis δὲ τὸ κεκομίσθαι τὸ σπέρμα ἐκ τῆς Ἰνδικῆς *quod ex India semen ejus advectum sit* . Sic Citrium, quod Graeci τὸ μῆλον τοῦ Περσικόν, vel Μηδικόν vocabant, a Theophrasto libro IV. historiae περὶ φυτῶν, ut malum peculiare Persiae vel Mediae designatur . Quare non immerito

apud Athen.
 I. II. p. 51.

ibid.

Antiphanes. tanquam plantam ex Asiae superiore ap. Athem. LIII. p. 84.
plaga in Graeciam derivatam illud describit

νεωστὶ γὰρ τὸ σπέρμα τῷτ' ἀφ' ἡμῶν

εἰς τὰς Ἀθήνας ὄντι παρὰ τῷ Βασιλέως

nuper semen hoc pervenit Athenas a Persarum Rege . Innumera alia possemus enumerare , si brevitati orationis non consuleremus .

R. Ghullas nomine ר' ג'ולא aliud explicavit longe diversum a sententia R. Josephi, de qua haecenus longum instituimus sermonem . In ea quidem fuit opinione , ut diceret , hyssopum esse ר' יוסף ר' יוסף
R. Salomon explicavit ר' שלום ר' שלום *vulgo salviā* .
Bochartus vero *marum album* ; tale enim fuit marum antiquis Botanicis . Dioscorides de maro τὰ μὲν τοι φύλλα τούτ' εὐκρότερα πολλὰ *babet folia* LIII. c. XLIX p. 193.
multo candidiora foliis origani : uti describit quale maxime juxta Magnesium a Tralleis nascebatur , quamvis majoribus foliis gigneretur in Aegypto . Contra marum Cortusii folia habet subtus incava , quod Lobelius tragoriganum alterum reputat ac designat ; alii vero tertiam majoranae speciem ; alique , sed immerito , pro helenio Crataevae denominarunt ; propterea non notandum censeo , ut Bochartus fecit , Scribam Syriacum erroris , in Hieroz. c. L. l. II.
vel incuriae , cum loco ܡܪܡ scripserit ܡܪܡ forsitan Paraphrastes voluit interpretari ܡܪܡ in ܡܪܡ , I. Reg. c. IV. v. 33. hoc est *marum* , quod apud Dioscoridem Syri ܠܘܢܦܐ , & Avicenna ܡܪܡ vocat ; nec mirum si Dodonaeus c. CCCXL.

hyssopum censet *marum* esse . Potius divinare possumus , nisi nos fallimus , R. Ghullam intellexisse pro מרור חורר , quod nempe apud Avisennam est , *almaru album* , cui *ineſt virtus laetificativa* , quod dicit esse *linguam bovis* . Unde videtur esse *buglossum* . Ex Dioscoride verba illa Avisenna exscripsit ὅπερ καλεῖται μὲν ἐς τὸν οἶνον εὐφροσύνην δδκᾶ εἶναι quod *vino inditum animi voluptates augere* , *bilaritatemque adferre creditur* ; hoc *borraginem* aliqui dixerunt . Pandectarius explicans *lifen althur* (quod Arabice sic exaratur لسان الثور) ait hoc nomen apud Arabes denotare linguam bovis nempe *borraginem* . Clusius explanans *maru* sive *almaru* Avisennae , maxime tertiam speciem *almaru album* appellatam , nihil aliud illi visum , quam *vulgare nostrum buglossum aut borraginem* ; in quam sententiam iverunt Matthiolus , Auctores historiae Lugdunensis de plantis , & Theodorus Dorstius . Verum corrupte dicitur *borrago* , potius *corrago* , nam *buglossum* , Lucanis *corriginem* vocari tradit Apulejus in libello *de herbarum medicaminibus* , quoniam cordis adfectionibus quammaxime opitulatur .

Nunc de herbis hyssopo congeneribus , vel quia species hujus sunt , quae in Misna & Gemara memorantur , ut definivit R. Nathan in יכולין ערוך *cunctae species sunt byssopi* , quarum aliquas pro hyssopo Rabbinī interpretati sunt , uti sunt

lib. IV. cap.
XXVII. pag.
290.

de plana
H. sp.

in voce
סִינָה

sunt *peab*, פִּיאָה, *seab*, סִיאָה, *sibri*, צִתְרִי, *ninia*, נִינְיָא, in Gemara
& קורנית *kornith*. in tr. de Sab.
c. XVI. p. 129.

R. Judas ait פִּיאָה & סִיאָה & צִתְרִי esse eadem
quid est *peab*? ait *quid est seab, sibri*. סִיאָה, ut inquit R. Mai-
monides בלשון ערבי אלפודנג *Arabice dicitur puden-*
nag, quod Arabes nominant فُتْنَج, scilicet *pulejum*,
uti demonstravimus. Auctor רַי חיים in tractatu
סִיאָה פירש הערוך פוליאו confitetur apertissime id
seab, ut declarat auctor Aruk, כוסימברו
est *pulejum*, vel, ut aliis placet, *sifymbrium*.
Locus R. Nathanis in Aruk est in voce סִיאָה ipso-
simis verbis, ut ille refert כוסימברו *sosimbron di-*
ctum, vel uti Graecis σισύμβριον, quamvis σίσυμβρον
etiam inveniat apud Nicandrum

λήγματα νύσων

καὶ μὴν καὶ σίσυμβρον πέλει.

Quod Graecis Barbaris est σείμβρον. Verum R. Bar-
tenora putat פִּיאָה עשב שקורין לו בערבי צידרג *seab* in tract.
esse plantam, quae *Arabice dicitur sidrag*; quod, שביעית
ut opinor, est שִׁיטְרֵג *sitaregi* Arabum, nempe iberis c. VIII.
Democratis, quam male Galenus confundit cum
lepidio in epistola ad Aristonem, referente Aëtio,
quamvis Archigenes etiam λεπίδιον illam voca-
set, scilicet pari effectu, quem habet cum lepidio,
cum vi caustica ambo constent, qua corpus exul-
ceratur. Avisenna nomine שִׁיטְרֵג *sitaregi* intel- c. CLXIX.
lexit *iberida*, non lepidium vel nasturtium, quod حَرْف c. DCLXVI.

in trac. de
decim. c. III.
mis. IX.

appellavit ; male tamen R. Bartenora cum aliis
hanc vocem Arabicam interpretatus est , cum asse-
rit בלעז פוליו *sidrag vulgo esse pulejum* ; caeteros vero
Rabbinos , qui vocem סימבריו explicant pro
sifymbrio , possumus interpretari pro iberula , quae
Graecis est σισυμβριον ἑνδύρον .

in trac. de
Sub.

Nunc de ניניא R. Salomon הוא העשב שקורין
בלעז אורו מינטא *herba est , quae vulgo mentha ap-
pellatur* ; quod interpretatus prius fuerat R. Judas

lib. p. 129.

Gol. p. 2402.

& in Gaz. Jin.
Perf. p. 225.

in Gemara מאי אמיתא ניניא *quid est amitba ? ninia* .
Vox est Arabica نمناع , & apud Persas نمناع , quam uti
ניניא עשב של ריה R. Nathan

Strab. I. VIII.

p. 275. edit.
Rutther.

ניניא עשב שקורין *ninia herba est odorata , quam men-
tham appellant* : μίνθη primum Graecis dicta , po-
stea ὀσμυμὸς ab odoris suavitate . Unde Oppia-
nus μίνθη ἐν ὠδῶν dixit . Dioscoridi est in condi-
mentis βοτάνιον ἀρωματωδὲς propter odoris fra-
grantiam . De voce קורנית quam R. Nathan inter
אורו מיני *species byssopi* numerat , magis discrepan-
tes ac diversae Auctorum sententiae sunt . Ille
opinatur esse origanum שקורין ריה עשב של ריה וקורין
אורו אוריגאנו *kornith herba est odorata , quam ori-
ganum vocant* . Verius R. Benjamin asserit her-
bam esse , quae נטר *netar* , ac Graecis ἀστ-
פანი dicitur , cum ex illa coronae nectantur iis ,
qui convivantur ריחן גדול ובאורו העשב מתבלין
שמעאל קורין אורו השו *propter vebe-
mentem odorem : illa herba etiam utuntur pro*

con-

condiendis cibis in culinis, quam Arabes vocant chascav; R. Bartenora etiam adnotaverat Arabice appellari יחשק, *quae edocti a R. Juda, cui in Gemara* יחשק קורנית *kornith idem ac chascav. Arabibus & Persis* حاشی *thymus est, ut liquet ex Avissenna, qui exscripsit Dioscoridem, & Galenum, ubi de thymo verba facit. Quae R. Benjamin kornith tribuit, eadem inveniuntur apud Auctores Ethnicos, quibus thymus erat in condimentis: etenim Antiphanes inter ἀρτύματα recenset θύμον, quemadmodum & facit Epænetus in ὀψαρτυτικῷ* *condimentario, cum δριμύτητα' τινα acrimoniam quandam fortitus sit. Unde Comici Poëtae apud Pollucem recensentes condimenta thymum non omittunt. Alexis*

ὀρίζανον, γήτιον, ἀνισον, θύμον, σφακῶ.

Et Eubulus

καὶ σίλφιον, θύμον τε τῶν ὑμητίων.

Quinimo Pythagoras thymo uti cibo vescabatur; illique in deliciis erat. Antiphanes in Neottide

Τοῖςτος, οἷον μνηδὲν εἰς τὴν οἰκίαν,

μήδ' ὧν ὁ Πυθαγόρας ἐκείνος ἤσθιεν,

ὁ ἔσιμακαρίτης εἰσφέρειν, ἔξω θύμου

ac eo ingenio, ut ne quidem domum aliquid eorum ferat, quod ter ac quater beatus edebat Pythagoras praeter thymum. Et Aristophon in Pythagorista ita Pythagoreos irridet ac subfannat.

in tra&. de
dec. cap.III.
mis.IX.
in tra&. de
Sab.

Gol.p.617.&
in Gaz. ling.
Pers. p. 439.
cap.
CCCXXVI.

apud Athen.
I.II. p.68.

apud Athen.
I.XIV.p.662.

Diosc. I.III.
c.XLIV.pag.
191.

I.IV. c.X.

apud Athen.
I.III.p.108.

apud Athen.
I.VI. p.238.

ὕδωρ δὲ πίνειν , βάτταχος, ἀπολάυσαι θυμῶν
 λαχάνων τε κάμψη

si aqua bibenda, rana sum: si thymum rodendum, aut olerum quodpiam, eruca. Thymo pro corona usos veteres etiam invenimus inter notha, quae in mss. vel editis Codicibus Dioscoridi tribuuntur, quas diligentissimus & doctissimus Johannes Saracenus a veris secrevit ac divisit (sunt enim ampliora & auctiora synonyma e glossis Jatricis, ex Neophyto & aliis, ab recentioribus in unum collata) ibi thymum legimus vocari ab Aegyptiis *εσφάν*, quod adamussim respondet, quae R. Benjamin habet, vocari scilicet *נר קורנית* & Graece *απσταν* (scribendum *סטαν*) *Aegyptii enim accepta a Graecis voce, quoniam forte εσφ coronarentur, stephanem, idest coronam, thymum appellarunt.* Et quidem apud Plinium thymus fuit *in coronamentis*, quem locum ignoravit Bahuinus, cuique etiam obscurum fuit testimonium Ovidii, qui thymum in herbis coronariis habuit

Pars thyma, pars rorem, pars melitoton amant.

in tr. okezin
c. II. p. 160.

R. tamen Maimonides aliter interpretatus est *קורנית* quam Arabice dici contendit *אלחנט* *alchanta*. Quid sit *אלחנט* ex Arabibus res perspecta est, quibus, uti Avicennae *عند* est *asphodelus*, & quidem si quis illum diligenter perlegerit, cognoscet utique esse *ασφόμελον* Dioscoridis & Galeni: qui *αρι-ηριχός* etiam vocatur a Theophrasto & Dioscoride.

c. LXXI.
Gol. p. 763.

lib. II. cap.
CXCI. pag.
159.
l. VI. simpl. &
l. II. de alim.

Pli-

Plinius ἀσφὸς ῥαδὶς *radicem, idest bulbos* : ἀνδραξικὸν lib. XXI.
c. XVII.
vero caulem ejus cubitalem, & saepe duum cu-
bitorum foliis porri sylvestris. Verum prima opi-
 nio de קורנית magis arridet, utpote fundata, & con-
 firmata auctoritate R. Judae, qui in Gemara pri-
 mus חשו Arabice dictam asserit, nempe *thym-*
um, uti uberius ac plenius demonstravimus.

Sed qua data occasione Misnici, vel Gemari-
 stae sermonem instituerint de *seah*, *ninia*, vel *kornith*,
 uti etiam de *hyssopo*: nunc opportunum ac
 commodum est patefacere, ut rem clarius ac per-
 spectius demonstremus. In tractatu *Nidda* ha-
 betur ullum uti posse *seah*, *exob*, & *kornith*, cum
 sibi persuadet ac determinat haec sibi pro eduliis
 deligere, nisi prius decimam inde deduxerit, ut as-
 serit R. Jochanan. Quod e Misna est derivatum c. III. mi. c. IX.
in fin.
 in tractatu de decimis הסיאה האוב והקורנית שכחצר אדם
seah, exob, kornith, quae in atrio
sunt, si illas homo inspexerit, decimis sunt obno-
xia, ubi loquitur de herbis terrae plantatis, quae
 magis decimis sunt subjectae. R. Jochanan hunc ca-
 nonem ita firmat דמחשבת חיבור שמה מחשבה *notio men-*
tis suum nomen plantans cogitatio est, nimirum
 cogitationem quam facimus de re terrae infixa,
 quamve edulem ac cibus aptam destinamus. Attra-
 men si cuique in animo est pro cibo animalium
 vel lignis uti, tunc decimis illa non tenentur. Quam-
 plurima enim sunt in cibo animalibus aequae ac ho-

minibus, utrisque vero communia, unde lepidissimum est epigramma Marciani, quo notat, & reprehendit quendam Apellem, qui ad coenam vocatis amicis apposuit herbas quasdam sui horti, quae ovibus erant potius edules, quam hominibus :

ὥς κῆπον τεθυκὼς, δ᾽ ἔπνον παρεθῆκεν Ἀπελλῆς

οἰόμενος βόσκειν ἀντὶ φίλων ψόβατα.

ἦν ῥαφανίς, σερίς ἦν, τῆλις, θρίδακες, ψήσα, βολβοί,

ἄκυμον, ἡδύοσμον, πῆλανον, ἀσπάραγος.

δ᾽ ἔσας δ' ὅκ τούτων μὴ καὶ χορὸν παραθῇ μοι

δειπνήσας θερμοὺς ἡμιβρεχεῖς ἐφυγεν.

tanquam hortum macerasset, coenam apposuit Apelles ratus se pascere pro amicis oves: erat raphanus, intybum, foenograecum, lactuca, porrum, bulbi, ocymon, mentastrum, ruta, asparagus; timens vero ex his, ut εἴς foenum apponeret mihi, ipse coenans lupinos semimadidos aufugi. Homerus etiam in Batrachyomachia ranis tribuit quasdam herbas, quae hominibus sunt aeque edules.

Sic enim introducit murem alloquentem ranis,

οὐ ξῶνω ῥαφάντας, ὃ κέραμβας, ὃ κολοκύντας,

οὐ τούτοις χλωροῖς ὀπιβόσκομαι, ὃ δὲ σελίνοις.

ταῦτα γὰρ ὑμῶν ὄσι δ' ἑσμάτα τῶν κατὰ λίμνην.

non comedo raphanos, non brassicas, non cucurbitas, non betis viridibus pascor, neque apiis; haec enim vestra sunt edulia per lacum. Raphanus enim apud Aristophanem erat in cibo pauperibus, qui

in Plut. p. 56.

ἀντὶ

ἀντὶ δὲ μαΐζης φύλλ' ἰσχνῶν ῥαφανίδων
pro maza raphanum foliis exilibus absumebant :
 quin secundum Veterum disciplinam juvenibus τῆς
 ῥαφανίδος esus interdictus . Betae & brassicae ho-
 minibus edules . Diphilus Siphnius opinatus est
 τὸ τθύτλιον ἀχυνδότερον εἶναι τὴν κράμβης *betam mitio-*
rem , quam brassicam , succum gignere , magisque
alere . Quid loquar de apio & loto ? quae apud
 Homerum in cibo sunt equis

Arist. in nub.
P. 197.

Iliad. II.

ἵπποι δὲ παρ' ἄρμασιν οἷσιν ἕκαστος
 λωτὸν ἔρεπτόμῃ μοι, ἀλεόθρεπλόν τε σέλινον
 ἔσασα

equi autem stabant ad currus suos jugales lotum
mandentes, in paludeque nutritum apium . Verum
 apium juvenibus fuit interdictum . Aristophanes

ὅδ' ἂν ἀνηθον τῶν πρεσβυτέρων ἀρπάζειν, ὅδ' ἐ σέλινον
nulli neque anethum vel apium herbas seniorum
fas praeripere ; cuius rei addit rationem Scholiastes
 πρὸς τὰ ἀφροδίσια παρηγοῦντα ταῦτα . Quid de allio,
 quod perdicibus & gallis aequae est in cibo, ac homi-
 nibus ? quid de hordeo , quod *antiquissimum* fuisse
in cibis, sicut *Atheniensium ritu Menandro auctore*
apparet . Quod tamen pro cibo equorum po-
 nit Homerus

Phile in his.
anim.

Aristoph. in
equit.
Plin. J. XVIII
c. VII.

Iliad. IV.

διζυγες ἵπποι

ἔσασαν κρεῖν λαβὸν ἔρεπτόμῃ μοι .

Ita & filiquae in cibo hominibus erant . Horatius
vivit filiquis, ex pane secundo .

l. II. ep. I.

facyr. III.

Et Persius de his loquitur, qui Stoicorum discipli-
nis animum imbuere volebant

*insomnis quibus et detonsa juventus
invigilat, siliquis et grandi pasta polenta.*

in tr. de Sab.
c. II. p. 33.

Sic apud Hebraeos Simeon Jochaei filius sub Ha-
driano חרובא *siliquae* fructibus diutissime vixit.

I. VIII. c. VI.

Quae tamen porcorum pabulum est apud Colum-
ellam; quod legimus etiam apud Lucam, ubi Sy-
rus habet *موسحدا*, Arabs *الخروب*, quae vox *siliquam*
denotat. Innumera alia possent enumerari, verum
brevitati studentes, unde discessimus, revertamur.

In Gemara, uti demonstravimus, mentio de seah,
kornith, & hyssopo, quae & animalibus & homini-
bus pro eduliis possunt deservire. Hyssopus etiam,
quam origanum esse probavimus, hujus generis est.
Antiquis enim pro condimento in cibis erat, uti
& in cibo asinis, hircis, testudini, ex testimo-
nio Nicandri, Dioscoridis, & Aristotelis. Kornith
vero cum sit pulejum, ut Maimonides opinatur,
est etiam cibus ovibus peculiaris: qua de re βλήχων

Diosc. lib. III.
cap. XXXVI.
p. 188.

dictum ἐπειδὴ τὰ γευσάμενα κατὰ τὴν ἀγνησιν τῶν
ποιμνίων βλήχης ὑποπιμπλάεται *quia dum floret
a pecoribus gustatum, balatum concitat.*

c. VIII.

In tractatu שביעית alius locus est, quo deciman-
dae non sint herbae, quas memoravimus, scilicet
si natae in campis: contra vero in atrio, cum destina-
tae sint hominibus, decimis sunt obnoxiae. R. Mai-
monides ודרך אלו העשבים שצומחין בגנות ובבתים מבלי

ורעואות

מוסדו שור *mos est, ut herbae istae nascantur, & flo-
reant in hortis & in domibus, quamvis non semi-
natae*. Quae cum sint αὐτόματοι *spontaneae* διὰ καὶ
τοῖς ἀρχαίοις ὑπάρχουσιν *sylvestrium ob id generi ac-
commodantur*, ad discrimen illarum, quae τέχνης
ἢ ἀπὸ ἀπορρέσεως *hominum arte aut instituto pro-
veniunt*. Quod bene etiam expressit Homerus

Theoph. l. II.
hif. plan. c. I.
p. 26.

ὃ φυτὸν, ὃ συκῇ, ὃ καὶ ἄμπειρος, ὃ μὲν ἐλαίη,
ὃ καὶ ὄλυνη, ὃ πρᾶσιν τοὶ ἄνθρωποι κομιδῇ κατὰ κῆπον.

odyl. XXIV.

*non planta, non ficus, non vitis, non quidem olea,
non pyrus, non arca est ulla sine cura in horto: ute-
bantur Hebraei, ut alias diximus, seah, kornith, &
hyssopo pro lignis; quae siccabant, ut deinde adu-
rerent, cremia, vel φρεγανικὰ dicta. Hieronymus
in Oseam, LXX. & Theodotio φρύγανον, idest cre-* c. x. v. 7.
*mium transtulerunt; aridas scilicet herbas, sicca-
que virgulta, quae camino, & incendio praepra-
rantur*. Locus Misnae est in tractatu שביעית חשב
כעצים *si vir cogitavit super eas ut
ligna, si scilicet determinavit se pro lignis uti,
tunc ut ligna babentur*; itaut licitum sit ea do-
mum vehere, ut pro lignis quisquam utatur, non
vero ea apponere animalibus. Sic etiam in tracta-
tu שבת sanctio legitur posse quemquam die Sabba-
thi evellere folia herbarum, quas memoravimus,
ut & vescantur homines, ac in vasa etiam reponant
ex sententia R. Judae, dummodo conspicuam quan-
tatem non excedant. Quamvis celebriores Rab-
bini

bini permittant solum summis digitis folia evelli, ut aliquod discrimen daretur inter opera, quae & in hebdomada, & quae in Sabbatho fiunt. Idem fieri praescribunt de מנחת & מים *mentha* & *ruta*, & de aliis herbis edulibus odoratis, quarum inter Gemara mentio: quasque Marcianus inter cibos pecorum numerat. De vi, & efficacia menthae, quam מנחת vocant, sermo est in tractatu *Avoda* *sarab*, quam Hebraei praescribunt una cum aliis herbis odoriferis vino mixtam, & in cochleari oblatam, ad ferendam opem *onchali*, glandulae scilicet sub corde, quae *nibla* dicitur R. Salomoni; ex cujus inflexione respirandi vis infringitur. Hanc non glandulam putamus esse, sed cartilaginem ensiformem, quae in appendice sterni jacet, ex cujus inflexione respirandi facultas debilitatur.

B R E V I A R I U M

DISSERTATIONIS

D E קיקיון

Iffensiones inter Augustinum , &
 Hieronymum de notione vocis
 קיקיון . in interpretandis vocibus
 Hebraeis opes ex aliis linguis O-
 rientalibus , maxime ex Arabica
 petendae . Hanc methodum prae-
 scribit R. Aben Ezra , cum ipfi-
 met Rabbini , praecipue Maimo-
 nidi , & Salomoni plurima voca-
 bula in Bibliis sint obscura . id
 evenisse ex servitute , quam passi sunt Hebraei , & ex
 Chaldaicae linguae studio , in quod erant intenti , & pro-
 pter dispersionem suae gentis longe lateque factam .
 translationes in medio ponuntur LXX. Aquilae , & Sym-
 machi . Theodotio notatus , qui ignoravit vocem קיקיון .
 Hieronymus opinionem Aquilae , & Symmachi sectatus
hederam transtulit quamvis commentariis in Jonam
 aliud intellexerit , ac planius sententiam suam explicave-
 rit , quam & nos sequimur , & perspicue demonstramus .
 falsum est nullam vocem respondere קיקיון quando
 σικινύπριον , κρότανα , vel *ricinum* habemus apud Herodo-
 tum , Dioscoridem , & Plinium . קיקיון vocem esse Aegy-
 ptiam . in Mishna קיקיון dicitur . idem ac קיקיון Aegyptiorum .
 ex קיקיון oleum quod interdictum in lucernis die Sabbathi ,
 ut Mishnici praescribunt . ex קיקיון oleum apud Aegyptios .
 usus olei cicini . cur Hebraeis prohibitum in lucernis . ex
 graveolentia , vel quia oleum cicinum , utpote crassum ,
 ellychnio non imbibitur , uti ex R. Maimonide , &
 R. Bartenora demonstratur : quod ex Plinio probatur .
 simile apud Aristophanem , cum scilicet crassius oleo
 est ellychnium . ellychnia ex qua materia apud Gema-
 ristas .

rillas: vox כִּכְיֹן explanatur. ex Charizeno medico, apud
 Galenum usus olei oleini. Bahuinus notatus. Gema-
 ristarum nonnulli refelluntur, qui oleum יֹוּ קִיק ex
 quadam ave hujus nominis extrahi asserunt. locus Psal-
 morum explicatus. Divus Hieronymus laudatus. *oleum*
cicinum Galeno dicitur Αἰγυπτίον ἔλαιον. pro unguento
 peculiari fuit Aegyptiis. textus Herodoti, & Ibuschei-
 chi Arabis correctus. quid κίκιον. Plinius a Salmasio emen-
 datus. ΚΙΚΙ Græcis est κρότων. κρότων dictus a similitu-
 dine hujus seminis cum ricino animali. quid κρότῳες sint
 ex Dodonaco, cujus sententia confirmatur testimoniis Ho-
 meri, Plutarchi, & Aristotelis. plantæ aliae denominatae
 a seminibus, quae uniformia animalibus. explicatur deno-
 minatio ἑχίνου, φιλλίου, & herbae scorpii. κρότων arbuscula.
 קִיק arbor apud Hebraeos צִלְיָה idem ac כְּרוּץ quae vox
 Arabica. כְּרוּץ idem ac κρότων, vel ΚΙΚΙ. locus Herodoti
 emendatus, & explicatus. quomodo Aegyptii ex ΚΙΚΙ
 oleum exprimebant. quomodo nunc Hispani & Indi. ΚΙΚΙ
 in stagnis crescit. idem de קִיק asserunt Rabbini. folia ΚΙΚΙ
 vel κρότῳες ampla, patula. idem de קִיקִין ex Hierony-
 mo; Rabba; Kimchio, & Jarkio. R. Samuel, Kimchius,
 Jarkius, & Maimonides notati. קִיקִין, vel κρότῳες non
 herbam, sed fruticem vel arborem esse ex Rabba; Hie-
 ronymo, Hesychio, & Dioscoride probatur. Hierony-
 mum primum dixisse קִיקִין Syre & Punice dici *elkeroa*.
 ex Lexico Coptico, & Ebenbitar explicatur. *كرواح* quod
 ΚΙΚΙ est, sive κρότων. Edmundus Castellus notatus. a Mauri-
 tanis *kerwa* dici apud Mesuacum. confirmatur argumen-
 tum Hieronymi asserentis *kikajon* non esse *hederam*, vel
cucurbitam, quia cucurbita non potest altiora petere sine
 adminiculis, uti & hederam. ex Plinio probatur cucurbitae
 peculiare esse τὸ pendere: ex Oppiano, & Euripide hede-
 ram circum arbores implicari. Veteres nunquam sub he-
 dera cubasse, sed sub arboribus comatis, sub quibus etiam
 convivia, & sacrificia peragebant. *kikajon* vel *cicejon*, uti
 est apud Hieronymum, cum Jonam adumbravit, naturam
 suam secutam fuisse. similis locutio apud Euripidem de
 palma & lauro, quae Latonae ramos porrexerunt. cur he-
 dera fultis indigeat, nec seipsam sustentare ac producere
 valcat. notatur Pomarius.

D E ק'ק'ן

A D

DOMINICUM RIBERAM

*Praesulem omni laude & honore
dignissimum.*

Occasionem, PRAESUL CLARISSIME, quamvis non amplam, mihi oblatam amittere non reputavi, qua nihil charius, nihil antiquius habere contigit, quam ut voluntatem animi mei. Tibi testificarer, qua scilicet observantia ac honore Te semper sum prosecutus, atque suspexerim, uti & nunc suspicio summam, quae in Te est, dignitatem generis, integritatis, industriae, & quod caeterarum est omnium virtutum decus ac ornamentum, acerrimi, perpolitique iudicii, quo polles, ac consilii in providendo, ut aliquantulum respondere possem humanitatis, amorisque officiis, quibus me Tibi magis ac magis obstringere pro tua humanitate non recusasti: nomine enim tuo ornare volui dissertationem hanc de ק'ק'ן, cujus mentio est in Jona: quodque tan-

diu mentes doctissimorum Viroꝝ agitavit. Nam lectione sacrorum Bibliorum magnopere delectaris, callesque studiose, diligenterque, quae in illis difficilia ac magis ardua aliis videntur; ut interim taceam alias ingenii tui virtutes, quae in admirationem cunctos, qui tecum versantur, rapere solent. Perlege igitur, quod Tibi offerimus, ac de opusculo nostro incorruptius, quantum quisque possit, sine amore & cupiditate iudicato atque perpendito. Quantum cognitio linguarum Orientalium, PRAESUL CLARISSIME, ac lectio Ethnicorum Scriptorum in intelligendis obscuris locis Bibliorum conducat, si aliud argumentum defecisset, cum quamplurima nota & manifesta sint, illud in praesens promptum ac paratissimum habemus ex Jona, cui Deus umbraculum fecit de יִקִּי quae verbi controversia ita vexavit mentes Interpretum ac Paraphrastarum, ut origo & causa etiam fuerit dissidiorum inter Augustinum & Hieronymum, qui de versione Bibliorum cum vehementissima contentione animi, ingenii, virium, & non sine verborum gravitate acriore inter se disputarunt. Et quidem in interpretandis vocibus Hebraeis auxilium, opesque petendae ex aliis linguis Orientalium, maxime ex Arabica propter cognationem & affinitatem, quam invicem retinent. Hanc methodum planissime praescribit Aben Ezra vir magni nominis inter Hebraeos ac in literis Hebraicis versatissimus

August. ep. X.
p. 17. ed. Par.
8586.
Hieron. ep.
LXXXIX. p.
266. edit.
Rom.

עלכן כל מלה שלא נמצא לו חבר במקרא ויש לה דומה לבשן In Cantic.
c. VIII. v. 12.

propterea omne vocabulum, cui affine non invenitur in Bibliis, si tamen illi sit simile aliquod in lingua Arabica, ita interpretandum, quamvis sit ambiguum.

Nam cum multae voces Hebraeae obscurae ignotaeque sint ipsismet Rabbinis, ex Arabica illas interpretemur & metiamur necesse est, per quam maximum auxilium Hebraeae linguae accedit.

Unde R. Maimonides ingenue confessus est, se linguae Hebraeae non usque adeo peritum esse

Mor. nevocho.
p. l. c. XVII.

וְכַדּוּתוֹ לְשׁוֹנוֹ uti & R. Salomon, cum de locustis loquitur, dicere non erubuit, in his exercitatum non esse אֲנַחְנוּ בְּקִיָּין בָּהֶם Hebraeis enim longissimam servitutem sub Chaldaeis passis, eo tempore linguae Hebraeae studium obsolevit, Bibliis in Chaldaicam versis, quam per annos LXX. locuti sunt, ac loqui non destiterunt in patrium solum reversi. Quod magnopere evenit post Christi obitum, solo acquatis Hierosolymis, cum patria extorres, vitam sub alieno imperio ac idiomate longe lateque dispersi traducere coacti fuerint. Quae magis manifesta erunt, si consideremus varie translata vocem קִיקִין, cum LXX. κολοκύντην, Aquila, & Symmachus, qui floruerunt II. saeculo, Hebraicamque linguam callebant κισσόν, Theodotio vero Graecis reddiderit literis in κυκεῖνα, ignatus quid fuerit. Unde Augustinus

cucurbitam, ut LXX. & Hieronymus *bederam*, quamvis hic in commentariis clarius ac verius sententiam suam explanet, qui, ut asserit, aliter rem explicuisset, si vocem Hebraeo vocabulo קיקי respondentem habuisset: quando κέρτανα ex Theophrasto, & Dioscoride, vel σιλυκύπριον ex Herodoto, vel *ricinum* ex Plinio, sumere potuisset קיקי ergo vox est Aegyptia, quam Hebraei sibi adoptarunt, non Graeca, ut falso contendit R. Benjamin in additionibus ad קקו R. Nathanis, cum uniformis sit voci קיקי, quae Herodoto Aegyptia est. קיקי enim idem ac קק קיק, cujus mentio in Gemara, ubi R. Lachis קק קיק קקו קיקי דין דין דין *dixit esse kikajon Jonae*. Praeterea in Misna ab Hebraeis praescriptum, sancitumque invenimus die Sabbathi קק קקו כל fas non esse in lucernis *oleum kik comburi*. Unde deducimus קק קיק esse idem ac קיקי, nam, ut inquit Herodotus, τὸ ἀπορρέον αὐτῶ συσκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον, καὶ ὕδην ἥσσον τῶ εἰλαῶ τῶ λύχνῳ περσσηνές. ὁ δὲ μὴν δὲ βαρέων παρέχεται, quod ex eo (nempe ex קיקי) defluit, excipiunt Aegyptii: pingue quiddam, et non minus ad lucernas idoneum, quam oleum, sed graveolentiam exhibens. Hujus olei usum ad lucernas, & ad ungenda corpora apud Aegyptios mire describit Strabo ὅς οὖν εἰλαον ἀποθλίβεται εἰς μὲν λύχνον τοῖς ἀπὸ χώρας σχεδόντι πᾶσιν, εἰς ἀλειμμα δὲ τοῖς πονετέροις καὶ ἐργατικωτέροις, καὶ ἀνδρασι, καὶ γυναξί *oleumque ex eo exprimitur, quo omnes fere*

erac. de Sab.
c. II. p. 81.

lib. II. edit.
Lond. p. 123.

I. XVII.

fere indigenae ad lucernam utuntur. Pauperiores vero et operarii ad unctiorem, cum viri, tum mulieres. En quomodo Gemaristae cum Herodoto, & Strabone conveniunt, scilicet ex ρρ vel κικι exprimi oleum; quod tamen Hebraeis prohibitum ad lucernas, cum fortasse ὀδυνην βαρέαν graveolentiam exhiberet, vel quia ellychnium, oleum, utpote crassum, non imbiberet: unde lumen praestet debilius ac obscurius, quodque facile extinguatur (quod die Sabbathi maximum erat piaculum, cum praeceptum sit ex Bibliis die illa lucernam non extingui) ut asserit R. Maïmonides מן הנרות אשר היו ביום השבת לא יכבה שום נר וכן אמר ר' מאיר *oleum autem hoc est valde crassum,* Mishn. de Sab. c. II. *cujus sententiam amplectitur, ut solet, R. Bartenora; quodve ex Plinio confirmamus ex oleo (Cicino)* lib. XXIII. c. IV. *lumen obscurum propter nimiam pinguitudinem. Simile invenimus in veteribus Graecis de extinctione lucernae, maxime apud Aristophanem, ubi uni dicenti*

ἐλαγον ἡμῖν ἔκ ἐνός ἂν τῷ λύχνῳ
oleum nobis in lucerna deficit; alter jocosè respondet

οἶμοι τι γὰρ μοι τὸν πότην ἤπτες λύχνον
Ehem cur tu igitur non bibulum indideras ellychnium. rationem tandem assignat, cur in lucerna oleum defecisset

ὅτι τῶν παχέων ἐνετίθεις θρυαλλίδων
quia crassius oleo immisisti ellychnium. Scholia-

in nub. p. 126.

in Gem. tr.
de Sab. c.II.

ites ἡρυαλλίδων ἀπο' τῶ ἡρύ'α το' παλαιόν τα' ἐλλύχ-
νια . τα' ᾗ ἐλλύχνια πολὺ ἔλαρον διωπανῶσι . Hinc
legimus etiam Hebracos aliqua ad ellychnia effor-

manda die Sabbathi respuisse *הלי שבת בלי קיין מין
בבלי הלי שבת* lucernas die Sabbathi *non accen-
dant cedri musco, nec stupa lini, neque calch, vel
כולי*, ut & ibidem dicitur; quod *το' αἰνινον ἔριον
conchae margaritiferae lanam* aliqui contendunt:
rationem attert R. Bartenora, cur haec ellych-

nia Hebraei rejiciant *מפני שמא יאחזקו מנספת בהם כלומר
חור מכח* *quoniam
ignis in ellychniis illis confunditur, videlicet ignis
non se insinuat, neque penetrat ellychnium, quin
foras remanet* . Attamen quamvis oleum ex
κικί crassius, pinguiusque fuerit, unde illud He-
braei non immerito repudiabant; apud Aegyptios
tamen usum habuit, uti ante Strabonem Diosco-

lib. IV. cap.
CI. XIV. pag.
306.

rides memoriae tradidit *ὅς οὖ ἀποθλίβεται το' λεγό-
μενον Κίκινον ἔλαρον . ἄβρωτον μὲν, ἄλλως δὲ χηρί-
μον εἰς λύχνους καὶ ἐμπλάστρους ex eo oleum expri-
mitur nomine Cicinum, cibis quidem ineptum,
ac foedum, sed alias lucernis, εἰς emplastra utile;*
partienim affectae Graeci Medici illud circumpo-
nebant, ut eam exficcaret: quemadmodum praescri-
bit Galenus libro II. ad Glauconem; imo a Chari-
zeno laudatum adversus inflammationes aurium,
quando maxime exulceratio accedit; *oleum cici-
num* laudatum etiam a Celso in emplastris, *quas*

ap. Galen.
lib. II. de com-
p. med.

res λιπαρὰς fere Graeci nominant . Hinc falso l.v.p. 211.
 Johannes Bahuinus opinatur hujusmodi *oleum bo-*
die in officinis in usu non esse, cum ex Schrodero
 contrarium constet . Ex his, quae explicavimus,
 apertissime patet gravis error aliquorum ex Ge-
 maristis, qui putant oleum ρῖρ dici ab ave hujus in tr. de Sab.
c. II.
 nominis, ex qua exprimitur, cujus mentio est in
 Cantico CI. ubi ρνη nominatur, quae in para- v. 7.
 phrasi Arabica est القرق & القيق, ut Hebraei etiam
 solent interpretari ac scribere ρῖρ nempe vel ρῖρ in Gem. Ba-
bylon.
tract. Chol.
c. III.
tract. de Sab.
c. II. p. 211.
 LXX. & Hieronymus ρνη recte *pellicanum* ver-
 terunt; etenim, ut haecenus probavimus, ac am-
 plius demonstraturi sumus, oleum ρῖρ exprimitur
 ex κικί planta sic dicta apud Aegyptios vel κρω-
 τονι, uti apud Graecos . Quamobrem Galeno Αἰ-
 γυπτίον ἔλαιον est ὅπερ αὐτοὶ καλεῖσι καὶ Κίκινον . οἱ in exeg. voc.
Hipp.
 μὲν τοι παλαοὶ ἐκ τῆς Κίκεως καὶ Κίκινον fecerunt,
 Dioscoridem fortasse intelligit, qui Κίκινον ἔλαιον
 vocavit . Graecis etiam, ut memorat Herodotus,
 σιλλικυπρίον dicebatur κικί, ἀλείφατι δὲ χρέωνται
 Αἰγυπτίων οἱ παῖδες τὰ ἔλαια οἰκέοντες, δὲ τῶν σιλ-
 λικυπρίων τῶν καρπῶν, τὸ καλεῖσι μὲν Αἰγύπτιοι κικκί
 porro Aegyptii, qui palustria accolunt, unguento
 utuntur ex fructu Silicypriorum, quod appellant
 Aegyptii κικί . Dioscorides tamen κικί explicat
 σέσελι κύπριον, quod Hippocrati fuit σέλι teste Ga-
 leno: aliis vero σίλι . In textu Herodoti legen-
 dum σιλλικυπρίον, & κικί, non σιλλικυπρίον, & κικκί,
 quem-

- quemadmodum in antiquis editionibus , quod ex Plinio & Svida corrigi potest . Sic etiam male κύκι in Lexico Arabico Ibuscheiehi, vel κῶκι , ut habet Lexicon Copticum . Hinc κίκιον, ut refert Galenus, apud Aegyptios κρότωνος ῥίζα . Ita & Paulo Aeginetae oleum ricinum ἐν Αἰγύπτῳ γίνεται ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς κικέας , ὃ καλεῖται κρότων .
- LVII. Graecis tamen communius ac universalius κικι dicebatur κρότων, ut vidimus ex Dioscoride, quem
- LXV. c. VII. Plinius ita transcripsit, quamvis illum nunquam nominet, *oleum fit ex e cici arbore in Aegypto copiosa, aliis crotonem, aliis sili, aliis sesamum agreste appellantibus*, ut recte Salmasius emendavit . Κικι Graece denominabatur κρότων διὰ τὴν πρὸς ζῶον ἐμφέρεσθαι τοῦ σπέρματος αὐτῆς similitudine, quae est illius feminis cum ricino animali . Quae animalia quid sint, explicat Dodonaeus, *sunt autem κρότωνες insecta quaedam nullis membris discreta, nullum cibi habentes exitum, colore livido, quae canibus praesertim adhaerent, in globum continue crescentia, donec plenius saginata sponte decidunt: & quidem ricinus auribus canum potissimum adhaeret, ut sanguinem extrahat* . Plutarchus τοῖς μὲν οὖν ταύροις τὸν οἶστρον ἐνδύεσθαι πρὸς τὸ οὖς λέγεσθαι καὶ τοῖς κυσὶ τὸν κρότωνα, propterea Argus Homero dictus κυνογαῖς
- de discr. adul. & a-mic. odyss. XVII.

ἐνθα κύων καὶ τ' ἄλλος ἐνίπλητος κυνογαῖς ἐστί .
ubi canis jacebat Argus plenus ricinis . Vetus

Scholias tes explicat κυνοραϊς-έων , τῶν κροτωνῶνα
 ῥαῖσι ἃς τὰς κύνας πίνοντες τὸ αἷμα αὐτῶν . Qua vo-

L. V. hif. An.
c. XXXI.

ce HomERICA ita usus est Aristoteles ἐν δὲ τοῖς κυ-
 σὶν αἱ καλέμενοι γίνονται κυνοραϊς-αἱ . Apud Plinium
ricinus dicitur , maxime ubi de succo herbae cha-
 maeleonis loquitur , quo *ricinos canum necant* .

lib. XXII.
c. XVII.

Nec mirum Dioscoridem , aliosque , κρότωνα plan-
 tam denominasse a similitudine , quam ejus semen
 tetinet cum animali κρότων dictum , cum & alias
 plantas denominare mos illis fuerit ex feminibus ,
 quae animalibus sunt uniformia . Sic ἔχιον eidem
 Dioscoridi dictum , quia ὁ καρπὸς κεφαλῇ ἔχιο
 ὁμοιότης *semen habet vipereo capitulo simile* . Ψύλ-
 λων , quoniam σπέρμα ψύλλοις ὁμοιον *semen puli-*
cibus simile illi est ; & apud Plinium herba scor-
 pius ex argumento *ποντιον accepit cum semen ha-*
beat ad similitudinem caudae scorpionis .

lib. IV. cap.
XXVII. pag.
254.

Diosc. l. IV. c.
LXX. p. 270.

l. XXII. c. XV.

Nunc κικί , vel κρότωνα explicabimus , ut re-
 cte percipiamus קיק vel קיקון Jonae . Κρότων δ' ἐν
 ῥογῶν δ' ἐστὶ σικκῆς μικρᾶς μεγάλῃ ἔχον *arbuscula*
est parvae ficus altitudine . R. Kimchius com-
 mentario in Jonam opinionem refert Rabbæ filii
 Annae , qui דמא לצוליבא קיקון *sesulibae similem* facit .
 Locus ille est in Gemara , ubi planta צוליבא Arabice
 dominatur אלהכרע & כרע דהן קורין שמו *oleum ejus*
vocari cheroa . Idem legimus apud R. Nathan in
 תנא & in libro , cui titulus בתשובות הגאונים *respon-*
sa magnorum virorum , invenitur צוליבא esse

in tade Sab.
c. II. p. 22.

אילן סרק ויש במקומנו חרבה ועושה גרעינים ועושים מהם שמן
ובלמי שיש לו צנה חרבה שותה ממנו ושמו כלשון ערבי אלכרו
*arborem sylvestrem, quae nostris in locis reperitur:
producit quidem parva grana pro fructibus, ex
quibus oleum conficitur, quod bibitur ab his, qui
algent. Arabice nomen arboris alcheroa appella-
tur. Quae planta idem ac קיקין, quae Arabice
אלכרו dicitur, ut tradit R. Maimonides, atque
adco idem ac κρίαι, vel κρότων, ex cujus granis oleum
exprimitur. Neophitus in Lexico Κίαιες καὶ κρό-
τῶνες τὰ χολόκοκκα ἔξ οὗ καὶ κρίαινον ἔλαγον grana
Cici adversus bilem, ex quibus Cicinum oleum fit;
recte quidem χολόκοκκα grana Cici vocantur a Neo-
phyto, nam ἀγχοι κατὰ κοιλίαν χολὴν bilem per al-
vum extrahunt. Herodotus ita explicat, quem-
admodum per Aegyptios e Cici oleum extrahatur
οἱ μὲν κόψαντες ἀπιπῶσι (in Codicibus est ἀπαιτῶσι)
οἱ δὲ φρυῖαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον αὐτῶ συγ-
κομίζονται, quae sic Latine facit Salmasius *alii con-
tusum exprimunt, alii frictum excoquunt, et
quod ex eo defluit, excipiunt*. Salmasius legendum
putavit ἀπιπῶσι non ἀπαιτῶσι, cum ἀπιπῶν sit *ex-
primere, & ἱπῶν vel ἐπῶν premere*; unde Graecis
ἱπωτήριον *praelum*. Quod probat ex Plinio, qui
haec habet: *in Aegypto ubi (Cici) abundat, sine
igne, et aqua, sale aspersum EXPRIMUNT*.
Quod τῶ ἀπιπῶσι concinne responderet. Unde falso
Galeus & alii Herodoti verba, quae memoravi-*

in mis. de
Sab.

Dios. LIV. c.
CLXV. p. 100.

LXV. c. VII.

mus, ita verterunt, *alii contusum ad ignem; alii in sartagine coquunt*. Verum nos testimonia & Dioscoridis, & Strabonis adjungimus ad confirmandam lectionem Salmasii: repurgabant enim Aegyptii ricinos, quos molae mandabant, accurateque molebant: deinde quod molitum erat in sportulas conjectum δι' ὀράνης ἐκθλίβουσιν *torculo exprimitur*; eadem voce usus & Strabo ἀποθλίβεται. In Hispania tamen *coquitur in aqua innatansque oleum tollitur*, quemadmodum hodie Indi faciunt, quippe qui nullam expressionem norint in eliciendis oleis ex seminibus, vel fructibus. Alia etiam argumenta in medio ponemus, ut probemus קיקי esse κικι Aegyptiorum, vel κρότωνα Graecorum. Rabba filius Annae, ubi verba facit de קיקי asserit, quod הן עמה נחב בן *in stagnis aquarum crescat*. Idem affirmat Herodotus de κικι, vel sili-cypriis, ὧν δὲ χείλα τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν σπείρσαι τὰ σιλικύπρια ταῦτα *silicypria haec adoras fluminum, stagnorumque serunt Aegyptii*. Ex κικι foliis patulis, unde densissima umbra, conjecturam insuper ducimus קיקי esse κικι, vel κρότωνα. Etenim, ut asserit Dioscorides, κρότων habet φύλλα δ' ὅμοια πλατάνω, μέζονα δὲ *folia platanis, at majora*; propterea, ut Pena, & Lobelius tradunt, *ricinum palmam Christi vulgus appellat propter frondis digitatam effigiem, quae volam palmamque expansis digitis quodatenus aemula-*

Diosc. lib. I.
c. XXXVIII.

Plin. lib. XV.
cap. VII.

Manard. simpl.
med. hist.
c. IV. p. 299.

In Gem. de
Sab.

In Hier. adv.
p. 106.

p. 339.

com. in Jon.

in lib. rad.

tur : quod a Fuchſio etiam obſervatum ; unde ricinus patulis foliis umbraculum facit. Quae respondent קיקיון , quod ab Hieronymo deſcribitur *lata habens folia in modum pampini* , unde *umbram denſiſſimam* propterea neceſſe eſt ut faciat ; quodque על פום חנותא מדלן יתיה *super tabernas locari* & *extolli* ſolitus aetate Rabbae filii Annae. R. Kimchio ſic קיקיון deſcribitur עשב שתארכנה *herba* , *cujus rami dilatantur* & *extolluntur* , *umbramque praebent*. R. Samuel filius Chofnii , prior Kimchio haec de קיקיון notaverat בלשון ערבי אלכרוץ *herba eſt* , *quae Arabice alcheroa nominatur* ; & R. Jarkius קיקיון עשב הגדל למעלה בענפים רבים ומיצל *Kikajon herba eſt* , *quae valde attollitur* , *ſpiſſaque ramis* , *quibus umbram facit*. Jarkius , & Kimchius קיקיון in numero herbarum collocarunt , ſecuti ſententiam R. Maimonidis . Verum errant magnopere , cum non herba , ſed arbor ſit , ut veriffime arbitratus Rabba filius Annae , & Hieronymus , qui *arbusculam* ; & Heſychius , qui φυτὸν , ac primus omnium Dioſcorides , qui δένδρον appellavit . Si enim verum eſt , quod veriffimum , atque indubitatum , ut aſſerunt R. Maimonides , R. Samuel , & alii , קיקיון Arabice dici אלכרוץ , neceſſe eſt , ut credamus קיקיון non eſſe herbam , ſed arborem , ut eſt alcheroa ; alias quomodo umbraculum feciſſet Jonae ? Hiſce rationibus ac argumentis .

hif. plant.
p. 339.
l. II. de med.
sim. pur. p.
110. ed. Par.

Unde ex iis, quae haecenus demonstravimus, uberius constat מרר Jonae, non esse κισθόν, ut Aquila, & Symmachus transtulerunt, nec κορυμβήν ut LXX. verum κικι Aegyptiorum, quod est κρότων Graecis, Latinis *ricinus*, & عرج Arabibus. Nunc rationes & argumenta, quibus usus est Hieronymus, adjungemus, quae levis ponderis non sunt, ut probaret מרר nec cucurbitam, neque hederam fuisse. Verba Hieronymi viri doctrina & sanctitate insignis: *Cucurbita* εἰς *hedera*, ut per terram reptent, εἰς *absque furcis vel adminiculis*, quibus innituntur, altiora non appetant. *Quomodo igitur ignorante Propheta cucurbita in una nocte surgens umbraculum praebuit, quae naturam non habet sine pergulis, εἰς calamis, vel bastilibus in sublime consurgere? Cicejon autem cum in ortu suo miraculum praebuerit, εἰς potentiam ostenderit Dei, in provirentis umbraculi naturam suam secuta est.* Cucurbitam enim evidens est non posse altiora petere sine adminiculis; imo si vera loqui volumus, proprium illi est *pendere*, crescitque illi *libertate pensili a natura concessa*. Hederam vero circum arbores implicari ab Oppiano traditum

Plin. l. XXI.
c. IV. & V.

l. IV. Halli-
cut.

ἢ ὥσπερ βλώξῃσιν ἐλίσκεται ἀμφ' ἐλέτησιν
ὕψους ἐλίξ κισσοῖο. τιταμόνῃσιν δ' ἀπὸ ῥίζης
ἐρπύζει. πάντῃ δὲ περὶ ἑα ἀκρεμόνεσιν.

aut sicut altas implicatur circum abetes humida

*circumvolutio bederæ; extensa autem a radice
serpit: usquequaque vero circumfluit: quod prius
Euripides dixerat*

in Hecub. p.
36. ed. Paul.
Steph.

ὅπρῳ κισὸς δρυὸς, ὅπως δ' ἐξομαί.

*ut hedera quercui, sic huic adbaerebo. Et quidem
non de hedera, verum de aliis arboribus, quod co-
matae sint, ac folia late extendant, sub quibus sa-
crificia, vel convivium peracta, vel recubatum, apud
antiquos legimus: unde Nonnus fagum τανύπρε-
μον, palmam ὑψίκομον, alnum τανύφυλλον vocavit.
Theocritus eadem ratione fagum σκιστῆν, qui
etiam de populo, & ulmo haec inquit*

Idyl. VII.

τὰ δὲ παρ' αὐτὰν

Αἰγερὸι πῶλεά τε εὐσκίον ἄλλος ἐφαίνον,

Χλωροῖσιν πετάλοισι κατηρεφῆες κομώουσαι

*natae vero circa eum fontem populi, ulmi que um-
bratum nemus efficiebant, viridibusque foliis te-
ctae frondentes. Moschus vero de platano*

Idyl. V.

αὐτὰρ ἐμοὶ γλυκὺς ὕπνος πλατάνῳ βαθυφύλλῳ

*at mihi dulcis somnus sub platano comata. Quos
Horatius more suo imitatus haec habet:*

Od. III. l. II.

qua pinus ingens, albaque populus

umbram hospitalem consociare amant

ramis.

Quapropter Jonam nec sub hedera, neque sub cucur-
bita recubasse evidens est, sed sub ricino, qui aequae
ac alnus, fagus, quercus, & platanus, frondosus est
atque comatus, Kimchio propterea dictus ἔχνη πῶν

Dodon. hif.
Gisp. p. 166.

in Hecub.

*faciens umbram, cujus folia ampla sunt ficulneis
similia, sed majora. Quodque apud Hieronymum
legimus de kiccejo, quae provirentis umbraculi
naturam secuta est, simile quidpiam in Euripide
est, cum Latonae partus edenti laurus & palma, quae
natura patula, & umbrosa sunt, ramos porrexerunt.*

ἐνθα πρωτόγονός τε φοῖνιξ,

δάφνη θ' ἱερὸς ἀνέσχε

πτόρθους λαοῖ φίλα

ὠδῖνος ἀγαλμα δῖας

*ubi primitiva palma & laurus porrexit sacros
ramos charae Latonae partus decorationem divini.*

Hederam fulcris indigere, ut seipsam sustentare

l. III. Sym.
q. II. p. 648.

*valeat, Plutarchus etiam adnotavit πεπλοκῆς δ᾿ ἔ-
ται καὶ σπρίγματος αὐτὸς (κιστός) ἑαυτὸν ἀνέχειν καὶ
ποδηγᾶν ἀδυνατῶν δι' ἐνδύαν θερμότητος, ἥς τὸ ἀνω-
φελές δύναμιν ὄντι amplexi opus habet bedera &
fulcro, ipsa seipsam sustentare ac producere non
valens ob inopiam caloris, cujus est sursum efferre.*

v. Eurip. in
Bacchis.
ap. Plutar.
p. 647.

*Quamobrem initiati Baccho. caput hedera cinge-
bant ὡς ἦθον ὑπὸ τῷ οἴνῳ ἀνιῶνται, τῷ κίτῳ κατασθην-
νύστος τὴν μέθην τῇ ψυχρότητι ut minus a vino lae-
derentur, bedera suo frigore ebrietatem restringen-
te. Summopere tamen miror Pomarium in τῷ τῆς
explicasse πρ & πρπ per πῆλτ ἢ πῆλτ κτλ bederam
vulgo dictam, vel cucurbitam, quamvis mentio-
nem faciat R. Kimchii, ex quo innumera, & multa
exscripsit.*

BREVIARIUM

DISSERTATIONIS

DE דוראים

SSERITUR מוז effe דוראים Arabum, cuius odore, ac sapore jucundissimo delectatas Liam, & Rachelem. LXX. in translatione habent *μῆλα μανδραγόρου*, vulgata *mandragoras*, Chaldaicus יברוחין hallucinatur Mercerus, qui etymon deduxit a ברוח *bircus*, verius Arabes, qui derivant a ברה *miraculum*. notatus Codurcus Anglus in explicanda voce יברוח. iterum notatus, quia negavit mandragoras mala ferre. R. Salomon vim vocis יברוח ignorat. R. Samuel Jafesius, vocem Arabicam agnovit, quamvis plantam ignoraverit. Ex Avicenna probatur esse vocabulum Arabicum. R. Nathan laudatus, & ex versione Arabica Pentateuchi facta a R. Saadia ejus opinio confirmatur. Rabbiorum in Sanedrin sententiae de *Dudaim* numerantur. R. Levi opinatur esse סיגלי R. Jonathan סיכסוך R. Raba יברוחין, qui Chaldaicam versionem sectatus. R. Salomoni סיגלי & סיכסוך species sunt herbarum odoratarum. in Gemara formula benedictionis super סיגלי faciem ac barbam fricari, & lavari *סגליים* mos apud Gemaristas in tractatu שבת. R. Salomon סיגליים *violam* interpretatur. violam jucundi esse odoris ex Icesio, & Dioscoride. inter herbas coronarias. R. Benjamin censet סיגליים esse נרקום quae vox Hebraeis varie scribitur. in Gemara duplex נרקום & formulae benedictionis. חכצלת in Canticis ex R. Salomone explicatur. נרקום idem ac *narcissus*. etymon נרקום ex Plutarcho. locus Sophoclis explicatur. quae נרקום tribuit R. Benjamin, eadem tribuunt Theophrastus, Dio-

scorides, & alii *narcisso*. *narcissus* *נאריסוס* etiam dictus. quid
 proprie *נאריס* ex Polluce, & Scholiaste Apollonii. coronae
 ex *narcisso* Alexandrinis quomodo dictae. *narcissus* Ara-
 bice dici *نرجسی* vel *نرکمی*. Rabbiorum opinio existiman-
 tium *נאריס* esse *יסמין*. *یسمن* vox Persica. compositio est
 olei ex violis albis apud Aëtium, Graecis vero postero-
 ribus flos albus violae. Aliqui opinati sunt jasminum
 esse pothou album antiquorum. locus Theophrasti expli-
 catus. Plinius notatus. Arabibus etiam dictum *ياسمی*,
 contra Dodonaecum, & Bahuinum probatur *ياسمی* esse
lilium, non vero jasminum. verosimilior sententia de *נאריס*
 est R. Judae, qui putat esse *מישן*. R. Jafesius notis in Be-
 resith Rabba vocem explicat ac transcribit R. Nathan, uti
 & Pomarius in voce *מישן*, nihil novi asserentes. idem ac
موز Arabum. inter Syros & Arabes conjunctio magna in
 lingua ex Strabone. nihil officere *موز* varie pronunciari
 inter Arabes. varii soni ejusdem vocis apud Barbaros.
 quomodo proprie vocabulum illud pronunciandum ex
 auctore Camus. erravit Mathiolus asserens *mantz* esse
 genus palmarum a Theophrasto descriptae, qui ex eodem
 loco Theophrasti oppugnatus. ex Alpino, ex Geographo
 Nubiensi *נאריס* *mantz* fructum esse dulcem & adprime jucun-
 dum demonstratur. Graecis, Christianis, ac Mahometis
 aëclis *poma paradisi* vocatum. arbor, & poma, quae co-
 medit Adamus incertum quid sint ex Rabbinis. de his
 variae sententiae in tractatu *Sanedrin*. ex loco Gemarae,
 quo mentio *מישן* deducitur arborem esse, quae fructus
 gignat, nodis externis refertam. nodi interiorum non se
 dilatant, neque se explicant in *מישן* quod *נאריס* *mantz* respon-
 det. *mantz* poma habere. variae opiniones referuntur de
 etymo *נאריס*. verius ab *נארי* hoc est *amicus*, *cognatus*,
 quod ad *mantz* aptatur cum multi fructus ex uno caule
 pendeant, tanquam cognati ex una stirpe descendentes.
 Rawolfius laudatus. locus Canticorum explicatus. *נארי*
mantz flores bene olere, & fructus esse jucundi saporis
 contra Philippum a S. Trinitate. Ruben tulisse dudam
 propter fragrantiam fructus, non vero ad conciliandam
 foecunditatem. ex Augustini testimonio confirmatur, &
 Rabbiorum. Liam precibus Deo factis foecundam eva-
 sisse

fuisse ex Bibliis . Mandragoras foecunditati adversari pro-
 pter frigiditatem ac vim narcoticam ex Galeno , & Avi-
 senna . in Bibliis foeminas steriles ut plurimum foecundas
 precibus Deo factis . Ethnicos magnifice gloriatos, se me-
 dicamentis sterilitatem , vel foecunditatem posse procrea-
 re . Mandragoras nullum habere odorem jucundum ex
 R. Menachem . locus Dioscoridis explicatus . excutitur
 opinio Codurci , qui דוראם asseruit esse tubera . refellitur
 I. ex tempore , in quo Ruben in campis collegit דוראם .
 tempus fuisse aestatis . phrasis Hebraica explicatur . uni-
 formis Graecis & Latinis locutionibus . Veteres anni tem-
 pora sumpsisse ex fructuum temporibus . tempus *Dudaim*
 in Bibliis respondere tempori דוראם mautz . Tubera non aesta-
 te, sed vere effodi . II. Tubera omni carent odore , quia
 privata sunt sapore , quod ex Theophrasto demonstratur .
 Cyrenaica Antiquis solum jucundi odoris . ex Salmasio
 non Cyrenaica , sed Numidica & Libyca fuisse . III. Ru-
 ben puer non potuit cognoscere , quo fuerint tubera in
 campis . Tubera non extuberare , neque rimas agere un-
 dique terra circumdata ex voce Graeca , & ex Plinio pro-
 batur . generatio tuberum quomodo fiat . Martialis no-
 tatus . erroris etiam reprehensi Rajus , & Bahuinus . ex
 Athenaeo, & voce Arabica دالة denuo demonstratur tu-
 bera non posse dignosci , utpote sub terra jacentia . Pam-
 phylus , & Hesychius notati . laudatur clarissimi Lancisii
 dissertatio , qua & fungorum . & tuberum generationem
 aperuit . Sapientissimi CLEMENTIS XI. P. M. studium
 in conquirendis , & edendis libris cl. virorum, maximeque
 Orientalium . IV. Tubera Mesopotamiae non memorata
 ab Antiquis . tubera variarum regionum , & locorum re-
 censita, quae & Antiquis laudatissima . Concluditur דוראם
 esse דוראם Arabum .

D E ד'נרר

A D

DOMINICUM PASSIONAEUM

Praefulem Ornatissimum.

U M primum Romam perveni, quae hominum oculos perstringere solet, non maiestate tantum aedificiorum, viarumque amplitudine, ac antiquitate monumentorum, quae rerum tempus edax absumere non potuit, verum etiam frequentia & concursu Principum ac praestantissimorum Virorum ex toto terrarum Orbe: prae caeteris adolescentibus, qui mihi admirationem ingessere, Tu solus, PASSIONAE ORNATISIME, animum meum delectasti. Admirabar enim in Te praeter summam probitatem, & modestiam, quae adolescentiae tuae tunc temporis erat conjunctissima, magna studia dicendi tam Latine, quam Graece, in quibus ita eras versatus ac disertus, ut pene jam evolueras libros Poëtarum, Historicorum, & Philosophorum, eaque e fontibus purius hauriendo, quam rivulos confectando.

Imo Graeca potissimum lingua comite decurristi per sacra Biblia, Patresque Graecos, ut perpetuam felicitatem, solidamque doctrinam comparares. His adjungebas cognitionem, peritiamque maximam rerum publicarum, quas ab Graecis, vel Romanis expressisti, rite perpensis ipsorum legibus, rebusque gestis, ac situ & amplitudine regionum: e quibus rebus prudentia, memoria nempe praeteritorum, futurorumque providentia oritur. Quare omnes praecognoscebant ac vaticinabantur Te Christianae Ecclesiae, literisque aliquando esse non vulgari praesidio adfuturum. Quod profecto evenit, nam cum Parisiis versareris cum literatis doctisque Viris, qui Te magnopere observabant, CLEMENS XI. Pontifex Maximus Te destinat ad comitia Ultrajecti indicta ab Europae Principibus, ut de pace concordiaque inter ipsos concilianda decernerent, ac de juribus propriis sedulo disceptarent. Solutis postea comitiis Ultrajectinis magna cum omnium laetitia Te Roma excepit, Tibi plaudente omnium ordinum coetu propter praestantia beneficia, quibus es benemeritus de re Christiana. Non magno deinde post tempore legationem obiisti in comitiis ad Rastadium etiam pro juribus ac libertate Christianae Religionis. Quibus legationibus Tu omnia, quae doctissimorum Virorum curiositatem explere possunt, perfecisti; explorasti enim & excussisti mores, leges, com-

commercia, & mercaturas populorum, praecipue
 Batavorum, qui supra Phoenices navigationibus in
 longinquas, remotasque terras penetrarunt. Quod-
 que non solum delectat, sed etiam sine satietate
 delectat, Te subtiliter differentem audivi de juri-
 bus Principum Germaniae, de foederibus inter
 ipsos sancitis, de bellorum originibus, ac de am-
 plicationibus jurium, imperiique singulorum.
 Quae cum saepius pro tua humanitate mecum
 communicasses, in sermonem aliquando delapsus
 de mercaturis ac mercibus, quas Galli, Angli, Ba-
 tavique faciunt, Te hortari, & orare non cessavi,
 ut copiose, quae ad hanc rem pertinebant, me cer-
 tiorem faceres; quibus plurima etiam adjungebam
 de Antiquorum mercimoniis, de itineribus, de na-
 vigationibus, quae Tibi probata auctor deinde fui-
 sti, ac me etiam atque etiam hortatus, ut ea literis
 mandarem; asserebas enim Tibi pergratum perque
 jucundum fore, si hanc materiam tractandam susci-
 perem, quae novitate ac dignitate operis caeteris
 aliis rebus praeiret. Quod peractum, nescio qua
 diligentia, qua industria; nam bene, an male, opus
 indicabit. Laudatissimum quidem erit, si Tibi
 placuerit, si calculum tuum appones. Nunc, ut
 aliquam meae erga Te voluntatis significationem,
 quanquam exiguam, ostenderem, nomini tuo in-
 scribo hanc dissertationem de ἡ δὲ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ac,
 quantum potui, exactiori stylo & diligentia exa-
 ratam.

ratam. Tu interim vale, ac uti nunc facis, inposterum me amare pergas, Te magnopere rogo.

c. XXX. v. 14.
c. VII. v. 13.

Difficillima res est, PRAESUL ORNATISSIME, ac multum & saepe quaesita explicare quid sint מנדרג in Genesi, & in Cantico Salomonis, cum omnium paraphrastarum, cum Graecorum, tum Chaldaeorum, Syrorum, & Arabum unus consensus & incredibilis conspiratio fuerit in accipienda voce illa pro *mandragoris*. Unde postea gravissime inter se dissentientes disseruerunt, quomodo Rachelem & Liam foecundas fecerint. Quamobrem omnes vias persequar, quibus putabo ad id quod volumus, perveniri posse; res enim & veritas ipsa me, ut confidam, faciunt planissime demonstraturum מנדרג esse το' מנדרג Arabum, quo delectatas Rachelem, & Liam, non quod his foecunditatem conciliaverit, sed propter odoris, saporisque jucunditatem & elegantiam; ac precibus Deo factis foecunditatem consecutas, non vi & virtute מנדרג aggrediar subtiliter & copiose patefacere. LXX. Interpretes מנדרג Graece converterunt μῆλα μαρδραγόρα, quod & fecisse Josephum Hebraeum comperimus, & Aquilam, quamvis vulgatus Interpres ἐκλῶς *mandragoras* retulerit. Chaldaeus מנדרג quam vocem Mercerus, qui primus omnium paraphrasin Chaldaicam Latine vertit, & notis illustravit, deduxit ab מנדרג (in Bibliis enim *bircus* est) quasi fructus, pomaque mandragorae formae hircinae

cinae convenirent. Verius, si animum attendisset ad foetorem hirci, quem radix mandragorae refert ac obtinet. Contra vero Arabes جبرج appellarunt et ymo longe diverso, nimirum propter stupendam miramque formam, cum ipsis معجزة *miraculum* sit. In errore est etiam Codurcus Anglus vir doctissimus, ac disertissimus, qui יברוח *terriculamentum* contendit esse, quando Avicenna pro radice mandragorae praecipue sylvestris accepit, uti & Elias, Pomarius, & doctissimus inter Hebraeos R. Maïmonides; errat insuper, ubi asserit *mandragoram MALA non ferre, sed grana multa, quae nucis avellanæ magnitudinem vix exaequant*. Legimus enim apud Dioscoridem, Oribasium, Aërium μῆλα denominari, quemadmodum LXX., & Josephus Hebraeus ex Bibliis Graece reddiderunt. R. Salomon notis in Gemaram ignorat significationem יברוחי כדמתר גמין ולא אתפרש מאי היא יברוחין *Jauruche, ut est in paraphrasi Chaldaica, non declaratur quid sint*. Nec minus notis in Beresith Rabba R. Samuel Jafesius exponit יברוחין דודאים בלשון ישמעאלי *Dudaim Arabice jauruche dicta*, quasi dubitanter & timide sententiam suam dicat, vel dicta non recte explicet, ac ideam plantae describat. Etenim, ut vera loquamur, *mandragora* Arabice dicitur جبرج *jabrub*, vel *jabraba*, ut notavit Bellunensis in margine textus Avicennae exscribentis Dioscoridem, & Galenum; nomen enim

Mor. nev. p.
III. c. XIX.

tract. Sanedr.
p. 99.

jabrub Arabicum est origine ; & a paraphrase Chaldaeo adoptatum , ut vocem יבִרֻחַ ignotam , obscuramque explanaret . Prae aliis id agnovit etiam R. Nathan in ערוך . והיא בלשון ישמעאל יבִרֻחַ . ערוך . *jabrub* vox est Arabica ; *eljabrub* enim dixit R. Saadias Hebraeus , qui Pentateuchum Arabice fecit . Verum alii Rabbini in *Sanedin* interpretati sunt יבִרֻחַ aliis vocibus longe diversis ab יבִרֻחַ cum R. Levi סיגלי & R. Jonathan סכסוך usi fuerint אמר רבי יבִרֻחַ לוי אמר סיגלי רבי יונתן סיסוך in aliis editionibus est סבים , ut observat R. Benjamin in notis ad ערוך R. Nathanis . quid nomine סיגלי & intellexerint R. Levi & Jonathan ita explicare conatur R. Salomon סיגלי וסיכסוכי מינים אחרים סיגלי עקר עשבים והוא ממיני בשמים ואמחות של אותם *figle* *fichsuch* *sunt aliae species ; figle sunt rami berbarum , figle herbae sunt odoratae , quarum bulbi vocantur figle ; fichsuch species etiam sunt berbarum odorem producentium* . In Gemara tractatu ברכות *de benedictionibus* , quas Hebraeis mos est observare , fermo & fit de his , quas super herbas odoriferas faciunt , inter quas memorantur סיגלי talis est benedictio R. Scisciath יהוה אלהים מלך העולם בורא עשבי בשמים *benedictus tu Domine moderator orbis , qui creas herbas odoriferas* . Sigle lavare solent , & fricare faciem & barbam , ut ex tractatu שבת in Misna , ubi asserit R. Scisciath licere die

Sabbathi lavari כרדא ; in Gemara postea quaeritur quid sit כרדא אמר רב יוסף תילתא אחלא ותילתא אסא כרדא
 respondet R. Joseph, triens saponariae, triens myrti, ו triens figle . R. Salomon notis in סגולי חאולא opinatur figle esse violam ; & notis in סגולי עשב שקורין ויאולא חש בו haec habet שבת
 figle est herba quaedam, quam violam vocant, tribusque constat foliis. Qua simul cum aliis herbis, quae in libro שבת memorantur, fas est, ut asferit, vultum, barbamque fricari ; forsitan propter odorem, quo pollent : etenim, ut lubens de aliis taceam, viola alba vel nigra gratum emittit odorem . Icesius apud Athen. l. XV. p. 681. I. IV. c. XXII. p. 289. apud Athen. p. 684. Diosc. l. IV. c. CXXII. $\omega\epsilon\iota\ \upsilon\lambda\eta\varsigma$ asferit τοῦ λευκοῖον πολὺ δ' ἀρίστην ἀρωμάτων καὶ διωαμύνην τέρεπεν albam violam praestantissimum odorem jacere et suavem ; nigrae verò ἀρώδες δ' ὄζει πολὺ μάλλον odorem esse gratiorem . Violam nigram Dioscorides etiam σφοδρεὰ ἀρώδες nominavit ; unde ab Theophrasto inter $\varsigma\epsilon\phi\alpha\nu\mu\alpha\iota\tau\alpha\ \alpha\delta\eta\eta$ enumerata, quemadmodum & Nicander in libris Georgicōn, & Cratinus in effoeminatis fecerunt ; cum viola non solum odore polleat, & fragrantia, sed διώαμιν δὲ ἔχει ψυκτικὴν refrigerandi naturam habeat ; qua ὀφθαλμῶν φλεγμοναῖς oculorum inflammationibus auxiliatur .

Aliam viam persecutus R. Benjamin notis in פירוש בלשן יוני . כרקום esse סגולי putavit enim כרדא כרקום ורומי מין פרח ולן ריח טוב ולפי דעת רבים הוא נקרא כרקום

Sigle Graece Θ *Latine denotat speciem quandam*
florum, qui jucundo praediti sunt odore, Θ, ut
quamplurimi opinantur, flos est, quem vocant
narchos: quid נרקוס disquirendum. Apud R. Mai-
monidem in הלכות ברכות scribitur נריש in Gema-
ra editionis Venetae ברקוס pro נרקוס duplex est
נרקוס apud Gemaristas hortensis & campestris.

In tr. de he-
 red. cap. VI.
 P. 43.

R. Meschiar Scias τῷ נרקוס hortensi sic deberi be-
nedici opinatur ברוך אתה יהוה בורא עצי בשמים
bene-
dictus tu Domine, qui creas ligna odorifera. Qui
vero in campis nascitur בשמים עשבי בורא עשבי בשמים
benedictus tu Domine, qui creas herbas odoratas.

c. II. v. 1.

R. Salomon ita explicat vim vocis דגנוניתא, quae
est in Gemara בגנה חגל qui nascitur in hortis,
quam vocem נרקוס respondere affirmat τῷ נרקוס in
Cantico Salomonis, a Paraphraste Chaldaeo נרקוס
redditam. Rabbiorum נרקוס idem ac νάρ-
κισσος Graecorum, unde Latini narcissum vocant;
quem ita appellarunt Graeci, quoniam vim stupe-

I. III. Symp.
 q. I. p. 647.

faciendi, ac sopiendi possidet. Plutarchus τὸν νάρ-
κισσον ὅτις ὠνόμασαν ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεύρα, καὶ
βαρύντηας ἐμποῖοντα νερκώδεις. δὲ καὶ Σοφοκλῆς
αὐτὸν ἀρχαῖον μεγάλων θεῶν σφαίνωμα, τοιέει τῶν
χθονίων περσηγόρου
narcissum nominant, quia
nervos bebetet, Θ torpidas gravitates efficiat.
Quare Sophocles ipsum velut magnorum Deorum
coronamentum vocavit; Graecis enim νάρκωσις vel
νάρκη est vis sopiendi. Locus Sophoclis, quem

innuit Plutarchus, est in Oedipo Coloneo

νάρκιστος μεγάλην θεῶν

ἀρχαῖον σέφναιμα.

Aliqui nomine *μεγάλην θεῶν* intellexerunt Cererem & Proserpinam, quae postrema a Plutone rapta, dum narcissum in Aetna legeret. Aliis vero Eumenidas denotari placuit, quibus peculiarem coronam ex narcisso fuisse probant ex Euphorione, a quo dicuntur Dirae *ναρκίστοιο ὅππῃ σφέες πλοκαμίδες*, vel quoniam narcissus *παρὰ τοῖς μνήμασι πλεῖστον ἐκφύεται*, ἢ ὅτι τῷ φρύγαν καὶ ναρκῶν εἶσιν αἱ δαίμονες αἰτίαι, ὥς εἰδεῖται τὸ ὄνομα συνφαινωμένη τὸ φυτὸν αὐτῆς, ut notat Scholiastes. Cereri vero ac suis Sacerdotibus Demetrius coronam ex smilace, & myrto tribuit; sicut & myrteam Artemidorus. R. Benjamin τῷ οὐρανῷ assignat. *בשרה* *gratum odorem*, quem etiam illi tribuit Dioscorides *φύεται ὁ κάλλιστος ἐν ὄρειναις τόποις εὐώδης*, *probatissimus, qui nascitur in montanis, odore suavi*. Moscho *νάρκιστος ἐὺπνοος* *narcissus odoratus*, quem Theophrastus inter flores coronarios numerat, ut & Hegeſias vel Stasimus

ap. Schol. Soph.

I. I. Oniroc. c. LXXIX.

I. IV. c. CLXI. p. 305.

Idyl. I.

ap. Ath. d. XV. p. 680.

ἀνῆσει ναρκίστου καλλιέρως.

Sophocli tamen *νάρκιστος καλλιέρως* dicitur. *λείριον* *narcissus* a quibusdam temporibus Theophrasti, Nigri, & Dioscoridis dicebatur; quamvis & *lilium* etiam significaret, ut alias dicemus. Unde derivatum aliquos Rabbinos interpretatos *בשרה* *lilia*, cum *λείριον* etiam *κρίνον* denotet, uti & Nicander

in Oedip. Colon.

I. II. Georg. ap. Athen. I. XV. p. 682.

ἀ κρίνα λείρια δ' ἄλλοι ἐπιφθέγονταῖσιν αἰδοῦν
lilia , quae liria nuncupant alii Poëtae . Quamvis
 antiquiores , ut Homerus , quem imitatur Apollo-
 nius Rhodius , pro λείρια intellexerit flores cujus-
 cunque generis : quod notat Scholiaſtes in verſu
 illo Apollonii Rhodii

ὥς δ' ὅτε λείρια καλὰ πειβεσμέναι μέλισσι .

ap. Athen.
 P. 679^a

Vocem tamen λείριον primus explicaverat Pollux ,
 quem & Scholiaſtes Apollonii forſitan exſcripſit .
 Neque hic praetereundum ducimus Alexandri-
 nos ex narcifſo coronas componere conſuetos eſſe ,
 quae ἐλίκλοι σέφανοι vocabantur , quinimo apud
 Poëtas ſequioris aevi mentio eſt coronarum ex
 narcifſo . Meleager

LVII. Ant.

πλέξω λευκόιον πλέξω δ' ἀπαλοῖς ἄμα μύρτοις ,
 νάρκισσον πλέξω καὶ τὰ γελῶντα κρίνα .

Ruffini epigramma alterum gratiis ac venuſtate
 reſertum legimus in collectione epigrammatum .

πέμπω σοὶ Ροδόκλεια τόδε σέφος ἀνθεσι πλέξας
 αὐτὸς ὑφ' ὑμετέραις δρεφάμην παλάμαις .
 εἴςι κρίνον , ῥοδέητε κάλυξ , νοίεθ' ἴ' ἀνεμώνη ,
 καὶ νάρκισσος ὕψος , καὶ κυανανγές ἴον .
 ταῦτα σεφάμην , λήξον μεγαλὸν χεῖρ' εὐῶσα
 ἀνθῆς καὶ λήγεις καὶ σὺ δ' ὁ σέφαν' .

Haecenus explicavimus ſententiam R. Benjamin ,
 qui contendit ἵνα eſſe οἶον *narciſſum* nempe ,
 qui non Graece tantum & Latine idem ſonat , ve-
 rum etiam Arabice نرجس vel نرجس *nargis vel nar-*
gas

gas *ἑνὶ narchis*. Nunc ad ulteriora progrediamur. Gol. p. 245.
& 245.

Alii Rabbini opinati sunt *סמך* esse *סמך* quam vocem ita explicat R. Benjamin *סמך פדוש בלש יוני*

סמך פדוש בלש יוני פדוש בלש יוני *Jasmin Graece, Latine ἑνὶ Arabice denotat speciem quandam florum, qui albi sunt, ἑνὶ odore grato, ἑνὶ jucundo praediti.*

Graeci pro *ἰάσμη* acceperunt compositionem olei, quod ex violis albis praeparatur, ita a Persis dictam, uti est in auctuario Dioscoridis, lib. I. cap.
LXXVII.

quae ex Aëtio exscripta sunt, ac in textum Aldinum Dioscoridis irreperunt *ἡ δὲ καλεῖται ἰάσμη παρὰ Πέρσας σκευάζεται ἐκ τῶν ἀνθῶν λευκῶν τῷ*

ἰῶ, cuius olei, quod Graecis dicitur *ἰάσμινον ἔλαιον*, vel *ἰασμέλαιον*, meminit Avicenna, utpote aegritudinibus frigidis nervorum adprime utile. Graeci

autem posteriores hoc nomine denotarunt *τὸ ἀνθος τὸ λευκὸν ἰῶ ἰῶ*. Dalechampius in notis ad Athenaeum sententiam quorundam recenset putantium p. 307.

jasminum esse *Pothon album* Nicandri *ἐν γλώσσῃς*, & Theophrasti in libro VI. *τῶν φυτικῶν*, cuius apud Athen.
lib. I. p. 679.

locum habemus in c. VII. *λευκὸς ὃ χρώεται ὡς τάφρος*, male traduxit Plinius *alterum candidius* (de Potho loquitur) *quod fere nascitur in tumulis.*

Verius Theodorus Gaza, & Daniel Heinsius, *quo in sepulchris uti mos est*, scilicet ad operiendos tumulos, & ad ornandos floribus manes. Quem morem observasse Ethnicos compertum ex Euri- in Elec.

pide

ἐπεὶ γὰρ ἡλθον πατρὸς ἀρχαῖον τάφον,
 ὁρῶ κολώνης ὅς ἀκρας νεοῖς ῥύττας
 πηγὰς γάλακτος, καὶ πᾶσι-ρεφῶ κύκλας
 πάντων ὅς ὄσιν ἀνθέων θήκην πατρὸς.

apud Romanos heredes gravabantur **UT QVO-
 TANNIS ROSAS AD MONUMENTUM
 IJUS DEFERANT** testatoris nempe; praeter
 rosas, lilia etiam, amaranthus, violae, narcissus, &
 apium in sepulchris adhibebantur. Hisce adjungo
 inscriptionem Graecam prope Nemausum reper-
 tam, anno scilicet MDCCX. quam refert cl. Al-
 bertus Henricus de Sallengo

in praef. nov.
 Thef. Antiq.
 Rom.

ΑΝΘΕΑ ΠΟΛΛΑ ΓΕΝΟΙΤΟ ΝΕΟΔΜΗΤΩ ΕΠΙ ΤΤΜΒΩ
 ΜΗ ΒΑΤΟC ΑΙΧΜΗΡΗ ΜΗ ΚΑΚΟΝ ΑΙΓΙΠΤΡΟΝ
 ΑΛΛ ΙΑ ΚΑΙ CΑΜΤΟΥΧΑ ΚΑΙ ΤΔΑΤΙΝΗΝΑΡΚΙC CΟC
 ΟΥΕΙΒΙΕ ΚΑΙ ΠΕΡΙ CΟΥ ΠΑΝΤΑ ΓΕΝΟΙΤΟ ΡΟΔΑ

*flores multi sint super tumulo recens excitato;
 non rubus horridus, non malus aegyptus; sed
 violae & amaraci & narcissus aquaticus, Vibie,
 circa te sint omnia rosae.*

Verum, ut in viam redeamus: Arabibus
 etiam **ياسمين** *jasmin* flores albi violae dicebantur,
 uti apud Avifennam legimus. Quamvis primus
 omnium Serapio, ut tradit Dodonaeus, voce *zem-
 bach* usus fuerit. Attamen in errore fuerunt Do-
 donaeus, & Bahuinus, cum **زنبق** apud Arabes
lilium sit, non *jasmin*: unde *lilium convallium*
 Arabice **زنبق الادي** dicitur; Avifenna enim **ياسمين** ap-
 pellat,

hif. stirp.
 p. 405.

in pin. l. xi.
 sec. II.

pellat, ac maximis laudibus effert oleum, quod inde elicitur. Quae omnia exscripsit ex Dioscoride.

Quamobrem nos in tanta rerum obscuritate, tantisque clarissimorum Virorum sententiis longe diversis, ac inter se pugnantibus, persequimur opinionem R. Judae filii Simonis, qui in ea fuit sententia, ut diceret רבי יהודה בר סימון מיישין רבי יהודה בר סימון

in Beref. Rab.
b.c. LXXII.

quam vocem ita explanare conatur R. Sa-

muel Jafesius, ut nullā lucem afferat מיישין פרי של אילן

מיישין פרי של אילן *maisim fructus est arboris, cui nomen*

majes, quam definitionem מיישין R. Nathan pri-

mus proposuit in תרנן & Pomarius postea in תרנן

retulit, sermonem de figura, de proprietatibus fru-

ctus non facientes, neque vocem illam Latine ver-

tendam duxit Johannes Jacobus Cramerus vir lite-

In exer. philo-
log. de ar. ex-
ter. ed. Lugd.
Bat. 1697.

ris Orientalibus perquam instructus. Quare, nisi

nos communis φιλαντία decipit, dicimus esse ἡ

Arabum, nam τὸ τῶν Σύρων, καὶ τῶν Ἀράβων ἐστὶν

πολλὴν ὁμοφυλίαν ἐμφανὲς κατὰ τὴν δὲ λέκτον,

Scrab. lib. II
P. 41.

καὶ τὸς βίους Syrorum ἔσθ' Arabum natio ma-

gnam praesefert generis conjunctionem seu lin-

guam, seu vivendi ritus consideremus. Nec of-

ficit ἡ variegata inter Arabes ipsos pronunciari αἱ δὲ

Scr. I. XVI.
P. 785.

τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις, καὶ μάλιστα τῶν βαρβα-

ρικῶν πολλὰ cum nomina multas mutationes su-

scipiant, praesertim barbara. Id enim provenit

ex regionibus, vel ex varia dialecto, qua Arabes

utuntur: quod & in vocibus Graecis, vel aliarum

linguarum potissimum contigit. Acosta enim refert se accepisse a medico quodam Persa, Arabes, & Persas *mous* pronunciare solitos; Thevetus, & Princeps Radzivilius *maus*, Camerarius in Aegypto *maus* pronunciari affirmat. In translatione Scirapionis *maum*, Avicennae *mauzi* & *muzi*, Rhafis *musa*; Dodonaeus in Syria dici *mose*, *mauz*, & *muz* refert: uti apud Mauritanos *muzam*; in Gazophylacio linguae Persicae *موز* *arbor musa*. Chamus vero, quem sequimur, praefert ac admonet *موز* *mautz* cum *fatba* pronuncian-
 dum. Qua de re mirum non est *מוז* Hebraicum nomen aliquantulum ab *موز* in pronunciandi forma, distare; cum eadem vox Arabica *موز* ab Arabibus, Persis, ac Syris, variam, diversamque pronunciationis formam recipiat. Mathiolus, quantum labore contendere potest, asserit *موز* eam esse, quae Theophrasto in palmarum genere recensetur, folio caeteris ampliore. Locus Theophrasti est in libro II. historiae plantarum, ubi loquitur de quadam specie plantarum, quae viget; quaeque folium habet amplius caeteris, & fructum multo ampliores discrimine peculiari discretum *ὡς μὴ καταδ'έχεια, ἀλλὰ ἡσμασσοσάμνῳ ἐμβαλλαν* ut fructus non devoretur, sed succo tantum expresso expuatur. Quod *מאוז* *mautz* non convenit, quoniam, ut idem Mathiolus asserit, sapore cum quadam insipiditate dulci est praeditum: imo qui
 esui

esui assuescunt, ii in dies magis delectantur; quippe cum quadam occulta saporis suavitate allecti, quae, nisi tractu temporis cum palato init gratiam, numquam saturi videntur. Unde ex verbis Theophrasti, & ipsiusmet Mathioli haec referentis ex noticia Venetorum, qui in Cypro, & Aegypto mercabantur, in errorem lapsum Mathiolum veraciter constat. Huic accedit testimonium Cardani vocantis mautz *praedulcem ac suavem*; & Prosperi Alpini, qui in Africa diutissime versatus, appellat fructum *mollem, pinguem, dulcem, atque adprime suavem*: cuique major autoritas huius in rebus deferri debet, Geographus Nubiensis, qui immorans varia genera mautz, quas apud Zengitanos nascuntur, speciem unam maxime ponit المني القيد *dictam elkend*, quae dulcis & suavis, ac *saccharum* Arabice السكر dictum; addit etiam السكر مدهم *quod praecipuus victus illorum sit de mautz*. Princeps Radzivilius ait, tanti esse fructus mautz, ut Constantinopolim per mare deferantur; atque propter suavitatem vocati a Cypriis *μύλα τῶ παγε- δίου* existimantibus esse arborem a Deo interdictam Adamo. Quae opinio communis est Christianis, Graecis, ut scribit Dodonaeus, ipsisque Mahometis asectis ex testimonio Leonis Africani. Quod etiam legimus in translatione Hebraica A. Visennae edita Neapoli antio Domini MCCCCICIV. ubi *poma paradisi est translatus*. Equidem satis

Clim. Lp. 7.

in hierof. pe-
reg. p. 16.

mirari non possum, unde illis in mentem venerit
 haec sine ulla dubitatione asserere, cum ambiguum
 ac incertum sit apud omnes, praecipue apud He-
 braeos, quae qualisque sit arbor, fructusque Adamo
 vetitus; nam testimonio R. Abarbaneli עץ הדעת לא
 גלה *arborem scientiae Deus non revelavit homi-*
 nibus: qua in re fortasse secutus sententiam R. Ga-
 zariae, & R. Judae filii Simonis, qui nomine R. Je-
 husciae filii Levi dixerant לא גלה הקדוש ברוך הוא אותו
 והאילן לאדם ולא עתיד לגלותו *Deus non ostendit fru-*
ctum, quem comedit Adamus, nec ulli est revela-
turus. Notaque est etiam dissidentium inter se
 Rabbinoꝝ sententia, & opinatio in Gemara de
 hujusmodi arbore & fructu, cum R. Meir גזן *vitem*,
 R. Judas non *frumentum*, R. Nehemias תאנה *ficum*.
 Quae uberius explicantur in Berekth Rabbap. XV.

in Berek. Ra-
 b. c. XV. in
 fig.

in tract. Sa-
 nedrin.

In Gemara in tractatu תנן tantum occur-
 rit טיש, unde colligimus arborem esse, quae fru-
 ctus gignat, nodisque externis sit referta, qui intus
 tamen non propagent, neque se explicent. Quae-
 stio, quae agitur, est in explanando, ac illustran-
 do loco Misnae, qua praescribitur כל העצים כשרין
 לטעקת דחץ בשל גזן ושלית אכל באלו דיו רגילים במורכיות
 של תאנה ושל אגוז ושל עץ שזן *ligna omnia posse com-*
buri super altari, exceptis vitiginis & oleaginis;
in more tamen positum comburi palangas ficul-
neas, nucis, & ligni olei. עץ שזן Buxtorfius *lignum*
balsami interpretatur. R. vero Bartenora opi-
 natur

tract. Tha-
 mid. Cod. II.
 mis. III.

natur esse *pinum*. Argumentum tamen est in Gemara aduersus sententiam R. Achae, qui prohibitionem adsignat atque deducit, quoniam ligna illa fructifera sunt, depromptum ex Baraitha, qua edocentur Hebraei, genera haec lignorum, palangas nempe ficus, nucis, & olivae moris fuisse collocari super altari, quibus R. Elighezer addit etiam ligna *עץ דאקלי*, siliquae, & ficus Indicae. Igitur non quod fructifera, sed quoniam nodosa; quae & fumum procreant, & comburi apta non sunt; & quamvis ligna *עץ* & alia quae memoravimus, etiam nodosa sint; unde in illis etiam prohibitio locum haberet; nodi tamen intus non penetrant; ideoque comburi facilius possunt, minusque fumi producant. Sicque lignis *עץ* & aliis uti poterant ad comburendum ea super altari. T^o *מאוז* possunt haec, quae diximus, respondere: cum Rawolfio *truncus mautz extrinsecus glaber sit, nisi, quod multiplati foliorum incubitu arundinum fere in morem, investatus sit*; vel ut Acoſta prodidit *truncus ט^ו מאוז ex multorum corticum sibi mutuo incumbentium conjunctione constat*. Quare extrinsecus nodosum est ex conjunctione multorum corticum sibi mutuo incumbentium, qui postea intus non se propagant; & quemadmodum apud Gemaristas ficus Indica extrinsecus nodis est prodita, qui intus tamen non explicantur: ita & *עץ מאוז* vero quaedam est species ficus racemosa

edit. Amstel.
an. 1686.

similis Indicae, *burarra* dicta, ut referunt Auctores horti Malabarici, & Garcias, & Dapperus in descriptione Africae.

Ant. Musæ.

In Græc. ling.
Peri. p. 241.

Cant. cap. V.
v. 1. & XVII.
v. 1. Sam. c. X.
v. 15.

Lia ergo & Rachel comederunt מִנְהָא *poma*, non mandragorae, ut LXX. & Josephus Hebraeus opinati sunt, sed מִיֵּשׁ R. Moyses filius Nacmanidis דאוכן המכין ענני הדוראים הוא חפרי וחמא בדרמא תקוחים ולחן ריח טוב *Ruben attulit ramos dudaim, in quibus fructus erant instar pomorum suaveolentium*. Mautz habet prunorum crassorum similitudinem, cujus fructus dulces sunt עֲשׂוּ suaves esui, ut notat Rawolfius, vel gustui non *insuaves parvorum cucumerum forma*. Illud non infirmum argumentum reor, quod ex radice דררא potest deduci, ad demonstrandum הדררא esse דררא Arabum; cum radix sit דרר, quae vox dilectum, amicum, patrum sonat in Bibliis, & דררא mautz bene respondet, nam multi fructus ex uno caule pendent, tanquam cognati ex una stirpe descendentes, ut patet ex icona ab Auctoribus horti Malabarici exhibita. Quare errat Marinus, qui radicem petiit ab דררא, quae aliis est דרר, quasi dicantur sic mandragorae a caldani nigredine, quod an verum sit viderint alii. Tremellius & Junius ad radicem דרר animum intendentes דררא Latine fecerunt *flores amabiles*, non definientes qui, qualesve fuerint flores isti. Forsterus ab דרר *uber*, quasi דררא idem sint ac דררא *ubera*. Verosimilior

igitur

igitur derivatio est, quam protulimus ex Ludolfo commen. ad
hif. Aethiop.
 Jobo, utpote naturam $\tau\delta$ mautz propius expli-
 cans; habet enim fructus ex uno caule pendentes,
 ac sibi cognatos, ut proditum ab Leonardo Ra-
 wolfio medicinae Doctore, qui Syriam, Aegy- in Itin. LI.
c. IV.
 ptumque peregrinatus, haec notavit de mautz
fructus de caule crasso magno numero pendent.
 Hinc facillime explicatur ac illustratur locus Can- c. VII. v. 25.
 ticorum דודאים נתנו ריח *dudaim dederunt odorem.*
 $\tau\delta$ mautz enim flores bene olent, & fructus amoe- Gab. Sion. de
Urb. Zion.
 nitate & suavitatem praetermodum excellent.
 Quamobrem falsum, plenumque erroris est, quod
 scribit Philippus a S. Trinitate *musam nullos fer-*
re flores, quando praeter Garciam, & Gabrielem
 Sionitam, Auctores horti Malabarici literis man- fig. XIII.
p. 18.
 darunt *flores & fructus simul in cono* provenire:
 imo esse *constantes iv. foliis*. Dudaim ergo sive
 mautz Liae, & Racheli allata sunt ab Ruben, ut
 propter amoenitatem & fragrantiam fructus illa
 comederent, non vero, ut illis Lia foecunda red-
 deretur. Augustinus, quamvis crediderit dudaim
 esse mandragoras, nihilominus *cur eam mulier* I. XXII. cont.
Faus. Man. c.
LVI.
tantopere concupiverit ignorare se fatetur, nisi for-
te propter pomi raritatem, & odoris suavitatem.
 Doctiores Rabbini in eadem fuere sententia.
 R. Aben Ezra arguit confutatque aliquos contra-
 rium sentientes; rationemque reddit בעבור שחולדות
 קרה *quoniam mandragorae natura frigidae sunt.*

R. Moyſes Nacmanidis ita opinatur de Rachele והנכון כי רצתה בהן להשתעשע ולהתענג בריחן בִּיבְתָלָה נִפְקָדָה והנכון כי רצתה בהן להשתעשע ולהתענג בריחן בִּיבְתָלָה נִפְקָדָה *voluit pomis delectari* propter odorem, cum *precibus Deo factis foecunda evaferit, non vero medicaminibus*. Quae opinio, Bibliorum menti ac verbis magis responder, in quibus legimus, ubi de Lia sermo est, exaudisse Deum *preces ejus*. Mandragorae enim foecunditati potius adversantur, quam auxiliantur, cum poma ὄσφραγονόμματα καὶ ἰσχυρόμματα ναρκωτικά *odore et sapore saporem* efficiant, ac maxime refrigerent; quin narcotica sunt, & in III. gradu frigida, ut asserit Avicenna, quae exscripsit ex Galeno. Praeterea quomodo Ruben puellus scire poterat dudaim foecunditatem comparare, ac sterilitati adversari, cum semper in Bibliis legamus foeminas foecunditatem consecutas precibus Deo factis, ut de Sara, & aliis manifestum est. Ethnici solum gloriabantur medicamentis foecunditatem vel sterilitatem procreari posse. Euripides Medeam ita Aegyſtho loquentem facit

παύσω δ' ἐσ' ὄν' ἀπαύδα, καὶ παύδων γενᾶς
 σπῆξαί σε θήσω. ἰοιάδ' οἶδα φάρμακα.

faciam enim ut non amplius sis sine liberis, sed liberos procreare ut possis efficiam; talia pharmaca novi. Apud eundem Tragicum Poëtam Andromache queritur de Hermione, quae sterilem viroque invisam eam facere magnifice se jactabat ac ostentabat

Gen. c. V. v. 4

Diosc. lib. IV.
cap. LXXVI.
p. 274I. VII. simpl.
c. LV.in Med. ed.
Steph. p. 452.in And.
p. 675.

ὥς νῦν φαρμάκοις κεκρυμμένοις

τίθηναι ἀπαυδα καὶ πόσει μισουμένην.

quod eam occultis pharmacis faciam sterilem & invisam viro . Cum ergo mandragorae odore

suavi praeditae non sint , nequeunt omnino esse

οὐκ ἔστιν quae Ruben Liae obtulit רִיבֶן לִיָּא *nullum*

enim possident odorem , ut inquit R. Menachem :

ac odoramentum ipsarum apoplexiam generat ,

cum narcotica sint ex Dioscoride τὰ δὲ μῆλα ὅσ-

φραίνονται καὶ ἐσθιόμενα ναρκαωτικά *poma vero &*

olfactu & cibo soporifera . Qui autem pomis

mandragorae jucundum odorem inesse censent ,

ex hoc Dioscoridis loco probare nituntur ὡς δὲ

μετὰ βάρους τινὸς quae Saracenus male vertit La-

tine *jucunde cum gravitate quadam olentia ;* ve-

rius vertit Ludoltus Jobus *valde quidem , sed*

quodammodo graviter olentia , cum inter se non

convenient gravis odor , & jucundus . Quod nos

ex Theophrasto , & ex Scribonio Largo confirma-

mus . Theophrastus πολλὰ δ' ὥσπερ τῶν γλυκεῶν

ἐμφαίνει τινὰ πικρότητα , καὶ τῶν εὐωδῶν βαρύτητα

ταῖς ὁσμῶσι *pleraque vero quemadmodum in dul-*

cibus nonnulla gustum quendam amaritudinis

habent : itidem quoque in suave olentibus gravi-

tatem ; ita Aegyptium σταθε , & quod aliud odoris

est plurimi , cum vino mixtum fragrante , suaviora

& gratiora redduntur ὡς αἰσθάνεται γὰρ ἡ βαρύτης αὐ-

τῶν *eorum enim gravitas emendatur ,* scilicet ju-

lib. IV. cap.
LXXVI. pag.
274

in lib. de o-
dor. p. 441.

P. 449.

in comp. XL.
& XLII.

cundiora ac gratiora fiunt. Sic etiam apud Scribonium Largum *gravitas odoris odorem foedum* denotat, uti animadvertit clarissimus Rhodius. Quamobrem, ut patet, graveolentia sunt injucundi, ingrati que odoris, quemadmodum sunt mandragorae, de quibus in praesentia loquimur.

Sed excutienda est opinio Codurci, qui in eam adductus sententiam, ut tubera crederet esse dudaim in Bibliis, Racheli, & Liae ab Ruben oblata. Quae opinio quantum ingeniosa & blanda novitatis causa; tantum a veritate aliena ac longissime distans: cum non conveniat tempus, in quo dudaim fuerunt decerpta, cum tempore, quo innascuntur tubera. Dudaim in campis ab Ruben collecta ac sumpta בימי קציר חטים *tempore messis triticeae*, idest in aestate, quae a Graecis θέρος *ἑαρινή κομὸν* nominatur. Eadem phrasi utitur Samuel I. II. p. 196. nunquid non *messis tritici est bodie?* significabat quidem Hebraeis aestatem jam advenisse. Quod loquendi genus & Ethnicos observasse testis Diodorus, qui dixit κατὰ τὸν θερισμὸν, & Dioscorides ἐν ἀνθεμνητῷ *messibus*, hoc est tempore messis triticeae, nam ἀνθεὶς *tritici* significat apud Homerum. Hoc Plinio est *messium tempore*, uti etiam Ulpiano. Quoniam veteres, ut notat Julius Pollux anni tempora sumebant ἀπὸ τῶν ὅτι τοῖς καρποῖς καρῶν, ὅσον ἔρρητῃ καρῶ, καὶ ἀμνητοῦ καρῶ, καὶ σπώρεο καρῶ *a fructuum*

Le. XII. v. 17.

I. II. p. 196.

Iliad. VI.

lib. XVI. cap. XLIV.

L. I. de fer.

Etuum temporibus, ut tempore vindemiae, tempore messis, tempore sementis. Verum tubera non aestate, sed ἔαρος vere effodiuntur, cum τὴν δὲ Diosc. lib. II. c. CLXXV.
χρεῖαν καὶ τὴν ἀκμὴν ἔχει τῷ ἔαρος vere praecipue
vigent & usui sunt. Unde Juvenalis notans Ath. lib. II. p. 62.
coenas Romanorum sumptuosas, ac luxuriae plenas, inquit

*post hunc radentur tubera, si VER
 tunc erit.*

Codurco illud Xenophontis conveniret τῷ θέρους
 χίονα ζήτει. Accedit *dudaim* odorata esse, ut
 est in Cantico Salomonis חֵן נָחַם. Tubera vero
 carent omni odore cum nullam qualitatem ha-
 beant; imo cum privata sapore sint, etiam odore Gal. lib. II. de alim.
 necesse est carere. Theophrastus ὥς γὰρ ἐπὶ τοῖς πᾶσι,
 ὕδατος ὅτε χυλὸς ἀόσμος, οὐτε ὁσμὴ ἀχυλὸς. τῷτο δ' ὅτι Avis. c. 698. de odor. pag. 454
 ὕδατος ὅτε μὴ ἔχοντ' ἀχυλὸν *nam, ut uno verbo*
complectar, nullus sapor odoris est expers, nul-
lusque vicissim odor saporis, atque bujufce rei
causa est, quod odor nullus ex eo oriri potest, quod
sapore careat. Solum Cyrenaicis veteres odo-
rem tribuebant. Theophrastus δοκᾷ δ' ἡδὺ σφόδρα apud Athen. lib. II. p. 62.
τῷτ' εἶναι), καὶ τὴν ὁσμὴν ἔχειν κρεῶδη
suavissimi odoris esse credunt odore carnis: quae verba
apud Plinium ita leguntur praecipuum suavitatis
odoris ac saporis, sed carnosius; carnosius tamen
legendum. Verum non erant tubera Cyrenaica;
ut falso Antiqui autumabant, sed Numidica, &

Gol. p. 379.

Salm. de ho-
mon. hyl. Ja-
tric.Plin. l. XIX.
c. II.

Plin. ibid.

Libyca, quae suavissima praedicabantur, eadem-
que, quae describit Leo Africanus : quaeve Mauris
ترى nominantur : ac dicta Cyrenaica, quoniam
Cyrenem convehebantur : res enim *Africae an-
tiquis temporibus parum cognitae, nec nisi ex
Cyrenaica eas audiebant, in qua urbes habebant
Graeci ex antiquo conditas, quae Provinciae no-
men dederant. Sic ἡύον arborem Atlanticam,
quae est Romanorum cytrus, Cyrenaicae tribuit
Theophrastus. Caeterum vulgaribus tuberibus ni-
hil prorsus insipidius ac magis inodorum est.
Praeterea quā agnoscere Ruben potuit, ubi tubera
gignerentur, cum undique terra circumdata, nul-
lis fibris nixa, aut saltem capillamentis sint; nec
utique extuberante loco gignantur, aut rimas
agente, neque ipsa terrae cohaereant : unde Grae-
cis οἰδρα (non ἰδρα, ut habet Codex Theophrasti
Aldinus, & Basileensis) dicta πο' τῶ οἰδᾶν, vel
οἰδᾶναι, quia tubera sunt οἰδήματα ἢ γῆς tumo-
res terrae, vel ut φεῖλει Plinii utar undique terra
circumdata; qui terrae naturam in se globari
probat ex eo, quod accidit Lartio Licinio praeto-
rio viro jura reddenti in Hispania Carthagine
mordenti tuber, ut deprehensus intus denarius
primos dentes inflecteret. Etenim succus crassus,
oleaginusque terrae, quod invenit, in se conglo-
merat : inde quae in arenis gignuntur tubera, den-
tibus sunt inimica. Ex quo etiam compertum tu-
bera*

bera non nasci ὡς σπερματικῆς ὕλης τῇ ἀρχῇ, ut aliqui apud Athenaeum opinabantur, qui refert in Mitylenaeorum litore non ante gigni tubera, quam imbre copioso τὸ σπέρμα *semen* devehatur e Tiaris, loci id nomen, in quo multa generabantur. Quod evenit, ut reor, quoniam imbres ac torrens e Tiaris proveniens secum deveheret terrae portionem, quae sit crassa, & oleosa, unde in alieno solo tubera gignerentur. Verosimilior est opinio Phaniae, qui in libro primo περὶ φυτῶν haec habet: τὰ μὲν φύειν, τὰ δὲ ἔδδεν φύειν τὴν ἀνθινὴν (alii legunt ἀρχὴν), ἔδδεν τὸ σπερματικῆς ἵχνης κορυφήσεως. Falsa quidem ac erroris plena, quae de tuberibus memoriae prodidit Martialis

rumpimus altricem tenero, quae vertice terram

Tubera, boletis poma secunda sumus.

& quae Rajus ex Bahuino exscripsit in dignoscendis tuberum locis, ex rimis scilicet, quae in superficie terrae spectantur; qui error etiam temporibus Plutarchi vigeat ταῖς ἐωγμαῖς τεκμαίρεσθαι τὰς τὰ ὕδα μετιόντας εὖ, qui tubera quaerunt, e rupturis conjecturam, ubi sint, facere. Cum in Italia, & in Marchia Brandenburgica, ut refert Christianus Mentzelius, porcis opus sit in fodendis e terra tuberibus, ac in dignoscendis locis, ubi gignantur; boletis potius extuberat terra, non tuberibus, unde illos Nicander nominat χθονὸς ζύμμα, Theophrastus vero θρίγεια terrae infi-

I.II. p.61.

ap. Athen.
I.II. p.61.

com.I. I.II.

lib. XL. cap.
LXXIX. com.
III.

I.IV. symp.
q.II. p.664.

ap. Ath. l. II.
p. 61. & 62.

Gol. p. 2061.

ap. Ath. p. 62.

Edit. Roman.
ap. Gonzaga
an. 1714.

dentia . Contra tubera ὑπόγεια *sub terra genita*,
uti & apud Arabes كك ab كك *occultum habuit*,
latibulo fuit . Quamobrem verum non esse arbi-
tror, quod Pamphylus ἐν γλώσσῃς tradidit, in ex-
plicanda voce ὑδνόφυλλον, videlicet τὴν φουμδύην
τῶν ὑδνῶν ὑπερθε πῶαν ἀφ' ἧς τὸ ὑδνον γινώσκεισθαι
herbam supernascentem tuberibus, cujus indicio
subesse tubera dignoscitur : quae deinceps compila-
vit Hesychius . Verum de generatione tuberum su-
pervacaneum posthac foret differere, cum rem mi-
rifice patefecerit ac illustraverit clarissimus Vir
Johannes Lancisius in epistola ad Comitem Ferdi-
nandum de Marsiliis; maximis enim beneficiis
Vir ille praestantissimus rem publicam literariam
cumulavit, non modo, quod suis lucubrationibus
laude & cedro dignissimis quamplurima, quae
propriis ingenii viribus erat meditatus, humanis-
sime revelaverit, sed etiam, quod Eustathii tabu-
las Anatomicas, Mercatique Metallothecam e te-
nebris eruerit, Italos homines supra Transalpinos
inventorum antiquitate & solertia in investigandis
naturae arcanis, nobilitando, ac in antiquum
gradum honoris restituendo; quae cuncta peregit
favente & coadjuvante CLEMENTE XI. Ponti-
fice Maximo, qui literas ac ingenuas artes magno-
pere extollit, potissimum Orientales conquisitis
etiam Codicibus Syriacis, & Arabicis in Oriente
non sine magnis impensis, quos nunc edendos
curat,

curat, ut reconditos Orientis thesauros literatis viris benigne referet.

Ad postremum concludimus ab Ruben puella non potuisse tubera dignosci, quae falso asseruntur a Codurco pro כִּנְיָה. His accedit nullam mentionem fieri ab Antiquis tuberum Mesopotamiae, quamvis laudibus extulerint, quae Lampasco, Alopeconneso in Elidis regione proveniunt
 φέτα δὲ καὶ πρὶν Λάμψακον ἔν τῇ Ἀκαρνίδῃ, καὶ ἔν Ἀλωπεκοννήσῳ καὶ τῇ Ἡλείῳ. Quae ultima apud Plutarchum sunt ὕδνα παμμεγέθη. Laudatissima etiam quae in Thracia, & in Tiaris, & in Africa. Verius ergo dicemus כִּנְיָה in Genesi & in Cantico Salomonis esse כִּנְיָה Arabum, qui *menſe Junio, die nempe xvi. florefcit*, quod tempus respondet Bibliis כִּנְיָה יוֹם, uti de dudaim scripsit Moyses. Deducimus etiam ex suavi & jucundo odore ac sapore; quae illis tribuit Salomon; quaeve omnino ac plane כִּנְיָה unifor-
 mia sunt & respondent.

Athen. l. II.
p. 62.

l. IV. symp.
q. II. p. 664.

Plin. l. XIX.
c. II.

ex itin. prin-
cip. Radzev.
vid. Dapp. in
descr. Afr.

BREVIARIUM DISSERTATIONIS

D E שושנים

OMEN שושנים *lilia* significare . aliqua loca Canticorum proponuntur , quibus evincitur שושנים *rosas* potius denotare , quam *lilia* . שושן *lilium* significare probatur . I. ex uniformi sono vocis Arabicae شوشن cum Hebraea שושן . II. ex Dioscoride ; qui oleum σουσισιον interpretatur λιλιακον *liliaceum* ; quod ex Paulo Aegineta confirmatur . quomo-

do vox σουσισιον comperta illi fuerit , explicatur . Laudatissimum , quod in Phoenice , & in Aegypto parabatur . cur praestantissimum ab Antiquis reputatum . Latinis unguentum *susinum* etiam dictum . unguentum Φοινικιον propterea appellatum ab Antiphane , ab Hippocrate vero μύρον το' λευκο' Αιγυπτιον . locus Hippocratis a Foëchfio emendatus . explicatio Galeni de unguento , & oleo Aegypto . maximi precii fuisse ex Anaxandride . discrepantia Graecorum in explicanda materia , ex qua σουσισιον componebatur . vox ελαιον antiquitus pro unguento usurpata . Archilochus primus usus voce μύρον . εσσα ex Auctore etymologici vox Phoenicia . Susa civitas aliquibus a liliis denominata , aliis vero ab equis , quia Syris σουσια est equus . horum opinio illustratur . Paulus Aegineta notatus σουσισιον unguentum vocans , quod Susis inventum . potius σουσισιον dictum a liliis , & Susas a liliis ex testimoniis Charetis ; Aristobuli , Stephani , & Eustathii . plurimae civitates a plantis denominatae apud Graecos , uti Sidas , Melia , Apia , Peucis , Thryon , aliaeque : apud Arabes Zaitha , Dikla , Malacca , Javan , & Kotisthan ; quae omnia amplius

plissime examinantur. Babylonii sigillum, & sceptrum lilio ornatum gestare in more positum. unguentum fusi-
 num Clementi Alexandrino laudatum. quid nomine
 λείων intellexerit, examinatur ex Erotiani, Nigri, Cratini,
 & Tertulliani dictis. Antiquis *lilia alba* κείνα dicta, *purpu-*
rea vero λείρα vel κόκκισσα. Rabbinos & ita opinatos esse
 demonstratur ex Aben Ezra. חבצלת est *narcissus*, שושנה
lilium. R. Salomon notatus, quoniam asserit חבצלת idem
 ac שושנה. aliquibus Rabbinis שושנה non *lilium*, sed *viola*.
 eadem sensisse & Graecos ex Philino, qui κείνον modo λείον,
 modo ἴον vocarunt. quo in libro Philinus haec dixerit, di-
 vinatur. ἴον & *hyacinthus* κείνα etiam appellati. R. Be-
 niamin alucinatio, qui שושנה Arabice dici ירד affirmavit.
 ردة Arabibus *rosa* est, *lilium* vero موم. R. Kimchius
 notatus, quod dixit lingua Rabbinica חבצלת vocari ירד,
 verius est נרקום, uti in paraphrasi Chaldaica. Malvenda,
 & Castalio erroris reprehensi. quid מעשה שושן in Bibliis.
 hinc III. probatur שושן *lilium* denotare. locus Gemarae
 ex R. Maimonide elucidatus, qui pro liliis stat. Vatablus
 refellitur. IV. probatur ex etymo שושנה. Aben Ezra, &
 Kimchius laudati. caput V. Canticorum. V. XIII. excus-
 sum, quo, uti aliquibus videtur, vox שושן pro *rosis* acci-
 pienda. labia Amicae in Canticis laudantur, & assimilan-
 tur שושנים non propter colorem, sed quia jucundum
 spirant odorem. eadem phrasis apud Graecos Poëtas.
 Hermippus *vina* dixit ὄρεος ῥοῖα, & Ephippus *stragula*
 ῥοῖα. Arabibus eadem phrasis familiaris. Quae in-
 terpretandi ratio testimoniis Rabbiorum Aben Ezrae, &
 Kimchii confirmatur. locus alius Canticorum explicatur,
 quo dicitur *lilium inter spinas* nasci. Demonstratur I. ibi
 fieri comparisonem inter *lilium*, & *spinas*, quibus & ipsum
 praeminet; & inter amicam, & alias puellas, quibus illa
 venustate ac specie antecellit. Quod confirmatur ex Mi-
 draſcin. eadem ῥοῖα & comparatione usi etiam Graeci.
 II. *lilium* etiam inter *spinas* nasci; nascitur enim in rupi-
 bus, & in desertis locis, ubi *spinæ* gignuntur, uti ex Non-
 no, Dicearcho, & ex novi foederis translatione Syriaca
 palam fit.

D E שושנים

A D

INGENUOS ET NOBILISSIMOS ADOLESCENTES
FRANCISCUM BURGHESIUM
PHILIPPUM ZIZENDORFIUM
 E T
NICOLAUM CASONIUM.

DMIRANTI mihi saepenumero, & in dies suspicienti, ADOLESCENTES CLARISSIMI, animi vestri magnitudinem, eloquentiam, ac graves, jucundissimosque mores : quae in conspectu hominum ponitis ; spes ostenditur, neque enim inanis, & tenuis est, Vos Christianae Ecclesiae, cui nomen dedistis, literarum, ad quas toto animo & studio omni incumbitis, defensores assiduos, custodes vigiles, ac acerrimos propugnatores aliquando esse futuros. Hoc mihi certe & sine ulla dubitatione, non modo confirmat, sed etiam persuadet & studiorum vestrorum ratio, quam suscepistis ; & Patrum, Majorumque exem-

plum, quod sequimini. Ad illa enim studia animum vestrum contulistis, & ad rationem illam rectissimam cogitandi ac disputandi, quae, duae saeculorum jam nunc aetates sunt, cum in Italia florent, summumque gradum honoris essent affecta, ab vulgari, uti garrula, inepta, tricis plena, rationique contraria abhorrentes, quam procul a vobis ablegastis atque amandastis ad illos, quibus in animo est, veritatem non indagare, sed assidue, sophistarum de more, tenebris involvere ac difficultatibus notiones claras & primas obruere, quas natura hominum animis ingessit, inculpsit, ac revelavit, ut verum a falso, rectum a pravo secernere possint ad recte beateque vivendum. Quantaeque vobis accessiones fiant & eruditionis & intelligentiae ex libris, quos noctes, & dies versatis, aliis exemplo, & sermonibus vestris patefacitis, qui mirari nunquam desistunt, quemadmodum Vos rectius & facilius, quam caeteri juvenes non solent, notionibus selectissimis ex Philosophia, vel ex scientia divinarum rerum petitis, ita mentem vestram ornetis atque adaugeatis, ut supra aetatem virtus vestra admirabilis sit. Ad quae studia vehementer animati fuistis non modo ab doctis & eruditis viris, quibuscum assiduissime versamini, sed etiam ducti a Majorum vestrorum exemplis, quae Vobis proposuistis. Si enim Majores posteris suis sunt nobilitatis initium, & virtutis exemplum;

plum, quis vestrum est, cui aliena ac externa intueri necesse sit, cum domi uberrimam frugem habeatis? Tu enim, FRANCISCE BURGHESE, Marcum Antonium patrem tuum delegisti, incredibili quadam atque inaudita gravitate, virtute, & constantia praeditum, cui praecipue in deliciis sunt penitiores ac diviniore scientiae, quas doctissimi Philosophi explicarunt vel ad naturae arcana investiganda, vel ad recte animos informandos; Tibique placuit per vestigia paternae virtutis decurrere; caeterosque Majores tuos deferere, quibus pro libertate Patriae defendenda, & pro juribus Christianae Ecclesiae augendis data est gravissima, & ornatissima laudatio. Vos vero ZIZENDORFI, & CASONI virtutis exempla domi etiam habetis, quae animos vestros ad immortalem gloriam, ad honores amplissimos consequendos accendere possunt; diffusa enim sic longe & late laus PHILIPPI ZIZENDORFII Augustalis aulae Cancellarii, quo Consiliario sapientissimo, fideli quidem & benevolo usus est ac frequenter utitur PIUS IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS CAROLUS VI. in componendis inter Principes diffidiis, vel pro tuenda libertate Germanorum, ut ejus gloriae domicilium Germanici imperii finibus non terminetur, sed ubique gentium pervagata, singularibus honoribus a cunctis decoratur. Perspecta etiam ac omnibus perhonorifica est Laurentii Casonii Cardina-

dinalis amplissimi sapientia , & pietas , quas cum reliquis virtutibus conjunctas possidet ; cuique laudi ducitur enixe , & fideliter jura Christianae Ecclesiae propugnasse . Neque ex animis nostris discessit , recens quidem est & celebratissima , memoria Augustini Favoriti viri gravis, ingeniosi , & de literis optime meriti , quocum Tu NICOLAE CASONI arctissima cognatione conjungebaris . Quae praeclarissimorum Virorum exempla , dum Vos Adölescentes praestantissimi sectamini , non dubito quin ad summum gradum honoris ac dignitatis ascendatis , & ad maximam rerum scientiam , quam mirabilem & pene divinam in vestra florenti aetate suspicimus , omnium oculis ad Vos conversis atque in summam expectationem commotis . Quamobrem adductus voluntate sum , quanti Vos faciam , quantumque Vos colo , ac observo , aliis divulgare & aperire , ut me addictum , deditum , obstrictumque Vobis magis habeatis , parvo quidem munusculo ac testimonio animi mei , non opibus , non auro , vel argento , quibus non indigetis , aut pro nihilo ducitis . Vobis dissertationem de שושנים do dicoque . Animo enim subit recordatio , me Vobis audientibus aliquando hanc materiam tractasse apud Bencinium nostrum , quem convenire saepe solemus : nostis hominis ingenium ac prudentiam maximam in rebus Biblicis , & in Ecclesiasticis monumentis ; ibi cum quidam literati

& disertis viris, quibus Benciniana domus est perhospitalis, disceptarent, agerentque magna cum cura & diligentia de loco quodam Canticorum, fortuito inciderunt in sermonem vocis שושנים, quam aliqui pro *viola*, alii pro *narcisso*, alii pro *rosis* accipiebant. Quare ego cum pro lilio starem ac sententiam meam testimoniis Avicennae, & Dioscoridis confirmassem, vos auctores postea fuistis semper, mihi que persuasistis assidue, ut rationes, quibus usus, in unum colligerem, ac in medium proferrem. Vobis morem gessi, & nomine vestro insignire dissertationem hanc meam etiam placuit, maxime cum cognatione & affinitate studiorum sitis conjuncti, quae cognatio conjunctior est illa naturae, quae arctissimis vinculis corpora universi inter se copulat atque connectit, perpetuo, assidueque commovendo, & in orbem agendo; etenim haec mentes vestras consociat, ut conjunctissime & amantissime simul vivatis, iisdem perceptionibus & ideis instructi. Interea Vos, ut aequo animo haec excipiat, & quam expectationem vestrum concitastis, eam sustinere, ac egregie ampliare velit, etiam atque etiam rogo.

Antequam aggrediamur ad ea, quae a nobis disputata sunt, dicam aliquid de argumentis, quae opponebantur, neque enim molliter ac leviter, ut deinde proferamus, quae ad confirmandam sententiam nostram magis propria ac veritati consen-

c.V. v. 13. ranæa reputavimus . Ex ipsis Canticis animo magnopere connitebantur ac quantum maxime possent, contendebant, ut probarent שושנים *lilia* non esse, nam cum Salomon asserat labia amicae esse instar שושנים, certum est, atque in dubium non venit, labia, quae in honore & laude sunt, censi rubra : contra vero lilium, album . Ab aliis, qui pro rosas dicebant, lilium excludebatur, propterea quod, nunquam hoc consuetum inter spinas nasci, testimonium alterum Canticorum proferentes, c.II. v. 2. ubi שושנים describuntur בין חוחים *inter spinas* jacentia . Quod, ut affirmabant, rosae, non vero lilio convenire necesse est . Haec in praesentia Vobis, Adolescentes nobilissimi, significasse, ac in mentem revocasse visus sum, ut quem cursum habeat oratio, diligenter attendatis . Nomina Hebraica, cum multa ambigua, innumera sint obscura, ex Arabicis vel Syriacis explicanda propter adfinitatem, quae inter hasce linguas intercedit, plurimis, ut alias, argumentis demonstravimus ; maxime ubi simili gaudent sono, ac terminatione non varia discriminantur, quemadmodum contingit in voce שושן, etenim, uti apud Avicennam, lilium Arabice vocatur *سوسن* *susan*, eodem modo ac Hebraeis dicitur שושן quam vocem Hebraeam Ethnici Scriptores conservarunt, & usurparunt, praecipue Dioscorides, qui differens de unguentis & oleis, illud etiam tractat, quod ex liliis educitur, quod-

I. I. c. LXII.
p. 33.

quodque ἔλαμον σούσινον *susinum* ἢ ἐνίοι κρίνινον κα-
 λῶσι *liliaceum* vero nonnulli appellant. Ita &
 Paulus Aegineta κρίνινον οἱ δὲ σούσινον. Comper-
 ta ac manifesta illi fortasse vox erat e Phoenice vel
 Aegypto, quarum regionum lingua, dialectus erat
 Hebraeae, vel saltem affinis δοκᾷ δὲ διαφέρειν τὸ
 ἐν Φοινίκη καὶ ἐν Αἰγύπτῳ γινώσκον *excellere porro*
videtur oleum liliaceum, quod in Phoenice, &
Aegypto paratur. Causa vero cur elegans ac prae-
 stantissimum, quod τὸ ὄζον κρίνων *lilia redolet,*
 cum alii in componendo & conficiendo unguento
 illo, calamum odoratum, myrrham, ac cardamo-
 mum miscerent; unde parum aut nihil liliorum re-
 doleret, vel quod, ut alias asserit, ἐναργέστατα δὲ γεν-
 νήται ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ Πισιδίᾳ τῇ Παμφυλίᾳ πρὸς τὴν
 τῇ χρίσματι κατασκευὴν *in Syria, & Pisidia*
Pamphyliae lilia unguento conficiendo aptissima
nascuntur. Quare Dioscorides usus est voce σῶ-
 σινον illis regionibus usurpata, in quibus unguen-
 tum ex liliis magnopere excellebat: qua usi sunt
 & Romani, nam Celsus *unguentum susinum* vo-
 cavit. Ex eodem Dioscoride quid sit unguentum
 φοινίκινον apud Antiphanem in vinosis aut flosore,
 sic clarissime patet, ut nullus dubitandi locus, quin
 ex liliis sit; notat enim Antiphanes mollem quen-
 dam virum & effoeminatum, qui quamlibet cor-
 poris partem peculiaribus, selectisque unguentis
 perfricabat

1. VII.

Diosc. lib. III.
cap. CXVI.
pag. 122.

LV. p. 214.

apud Athen.
L. XV. p. 689.

Φοινικίνῳ δὲ τὰς γνάθους καὶ τὴν θύλα

de morb. mu-
lier. L. I. pag.
618. ed. Foë-
chlis.

p. 672.

in exeg. voc.
Hippoc.

ap. Ath. I. XV.
p. 690.

Galeni. ibid.

*Phoenicino vero buccas, & ubera lavabat; nec
obscurum posthac erit in textu Hippocratis, uti
aliquibus visum, μύρην το' λευκὸν Αἰγυπτίον. Ex
quo emendandus locus in libro II. de morbis mu-
lierum, in quo male habetur ἡ λευκῶ ἢ Αἰγυπτίῳ,
cum in mss. Vaticanis emendatius legatur ἡ λευκῶ
Αἰγυπτίῳ, ut sit unguentum Aegyptium album,
quod quidem Liliaceum est, quemadmodum ex
Dioscoride probavimus. Alibi tamen Hippocrates
sententiam suam aperit, speciatim de fusino sermo-
nem instituens: libro enim primo πῶς γιναικῶν
haec habet σούσινον ὃ ὄσιν ἐν τῇ γῇ Αἰγυπτίῃ, non
vero ὃ ὄσιν γῇ Αἰγυπτίῃ, uti in Aldina editione,
quod a cl. viro Foëchlisio fuit emendatum. Hippo-
crates memorat Αἰγυπτίον μύρην λευκὸν, quod ex
liliis & aromatibus constabat, ut notat Galenus
Αἰγυπτίον μύρην λευκὸν ὅπερ καὶ Μενδέσιον ὠνόμασαι,
σκευαζόμενον ὄσιν τε κρίνων καὶ ἀρωμάτων. ὄσιν τὸ
καὶ μύρην, ὅς ἐλαον πρὸς αἰγυπτίον. τὸ δ' αὐτὸ καὶ
κρινόμυρην, καὶ Σούσινον μύρην ὠνόμασαι. De hoc
unguento Aegyptio Anaxandrides in Protésilao
meminit πολυτελὲς Αἰγυπτίου. Contra vero oleum
ex liliis tantummodo confectum Αἰγυπτίον ἐλαον
λευκὸν dictum τὸ ἐπὶ τῶν κρίνων σκευαζόμενον, ὅπερ
καὶ κρίνινόν τε, καὶ Σούσινον ἐλαον ὠνόμασαι quod ex
liliis conficitur & liliaceum, & fusinum oleum no-
minatum est. Idque Galeno ignotum ac obscurum
esse*

esse non potuit, quoniam Alexandriam venit, ibique
 commoratus, ut ipsemet testatur in libro *περί ἀν-
 τεμβαλλομένων*. Alii vero Scriptores significare
 videntur unguentum fusinum ex liliis solum con-
 stare, nulla mentione aromatum facta quemadmo-
 dum a Galeno memoratum: *σάσινον* laudatur ab
 Athenaeo, quod *ὅκ τῶν κρίνων* est, & Hesychius LXV. p. 688.
σάσινον τὸ ὅκ κρίνων μύρον, nisi vero velimus Gale-
 num potius reprehendere erroris, quod *ἐλάγῃς* vo-
 cem ignorasset, qua Antiqui unguenta etiam signi-
 ficabant, ut observat Eustathius. Homerus enim com. in II. II.
ἑλῶδες ἐλαγον dixit; cum Archilochus primus vo-
 cem *μύρον* adhibuisset, ut confessus est Athenaeus
τῷ δὲ τῷ μύρον ὀνόματι περὶ τῶτος Ἀρχίλοχος κέχρηται LXV. p. 688.
λέγων

ὅκ ἂν μύροις γράψῃς ἔσ' ἡλείφαλο
Archilochus omnium primus voce μύρον usus est
hoc modo: anus cum sit μύροις unguentis non il-
linitur. His accedit Phoenices lilia nominasse
σοῦσα. Auctor Etymologici magni τὰ ἡλείφια ὑπὸ
τῶν Φοινικίων σοῦσα λέγεται. Graecis λείφια sunt
lilia, & σάσιον μύρον τὸ κρίνινον Ἕλληνες προσάγο-
ρεύουσι. Lilium a Phrygibus σῆσον etiam nomina-
batur σῆσον δὲ κρίνον ὑπὸ φρυγῶν λέγεται, quibus
non absque Cyrillus in Lexico ms. notavit, quod
vidit Cangius, σοῦσον τὸ κρίνον κατὰ φρύγας. Unde
colligimus ad Phoenices ac Phryges vocem σῆσον
derivasse ab Hebraeis, quibus lilium est לילן. Hinc

*Auθ. Etym.
magn.*

Susa civitas dicta ἀπὸ τῶν πεφυκότων κρίνων *a liliis, quae ibi nascuntur*, quamvis aliam derivationem proferat Auctor Etymologici ἢ ἀπὸ τῆς ἵππασίμου αὐτὴν εἶ). Συσίαν γὰρ ὑπὸ Σύρων τὸν ἵππον λέγουσιν *vel quia equis Susa est apta, nam Syri equum Susiam appellant*. Nemini dubium est, imo omni-

P. XXXIII.

V. 17.

II. Reg. c. IX.

V. 18.

edit. Huds.

P. 35.

bus certum atque concessum, Syris equum *ἵππον vocari*, Hebraeis vero סוס, ac uti ex Nearchi periplo habet Arrianus, partem Borealem Persidis ob coeli constitutionem temperatam, regionem esse herbosam, pratisque irriguis sic abundantem, ut ἵπποισι τε ἀγροῖν εἶ) καὶ τοῖσιν ἄλλοις ὑποζυγίοις *τέμετα equis aliisque jumentis pascendis idonea sit*. Susiana enim in parte Boreali est, quae a Septentrionibus terminatur Assyria, ab Occasu Babyloniam, ab Oriente Perside ad flumen Eulacum

P. 12.

κατὰ τῆτον τὸν ποταμὸν πόλις καὶται ἡ Συσιανῆς μητροπολις τὰ Σῶσα *juxta quem fluvium civitas est Susa metropolis Susianae regionis*. Attamen prima derivatio magis arridet, quod Susa civitas denominetur a liliis, quae ibi gignuntur, non vero ab equis, quibus abundat. Unde falso Paulo Aeginetae σούσιον, ὅθεν τὸ ἐν Σούσοις εὐρεῖται *susium unguentum* vocatur, *quia Susis fortasse inventum*: potius Susas dictas a liliis, quae ibi nascuntur, ut

I. VII.

apud Athen.
I. XII. p. 513.

Chares, & Aristobulus asseruerunt κληθῆναι δὲ τὰ Σούσα φασὶν Ἀριστόβουλος καὶ Χάρης, ὅθεν τὴν ὠσμότητα τῶν τόπων. Σῶσον γὰρ εἶ) τῇ Ἑλλήνων φωνῇ τὸ κρίνον.

κρίνον. *Susa Aristobulus, & Chares vocari tradunt obpulchram amoenitatem loci. σῦσον enim Graeco sermone lilium appellatur. Quod Stephani etiam testimonio comprobatur σῦσα πόλις* Περσικὴ κέκλυται ἀπὸ κρίνων ἃ πολλὰ ἐν τῇ πέφυκεν ἐκείνῃ, quae transcripsit Eustathius in Dionysii *ᾠδὴν γησιν*. In Daniele, & in libro Esther civitas *ישׁוּשׁ* dicta, unde ejus incolae apud Esdram *אכישׁישׁ* appellati; quo nomine Hebraei lilium vocant. Nec enim mos novus est, imo antiquissimus civitates denominari e plantis: innumera hujus generis exempla habemus apud Historicos, & Poëtas, praecipue Graecos. In regione Boeotorum oppidum *Σίδας* denominatum a *prunicis malis*, quorum ferax; quaeque Atticis *ῥοα*, Boeotis vero *σίδης* dicta. Miletus ita dicta ἀπὸ *μήλακ* Ⓞ, ὅτι ἐκρύβη ὑπὸ τῷ *μηρός* ἐν *μήλακι*. Melia ἀπὸ τῷ *μελίνης*. Apia, quae & postea Peloponnesus fuit appellata, quoniam ἀπιοι *περὶ* τὸν ἐν Πελοποννήσῳ δδκῶσι *φῦνα*, uti asserit Scholiastes Theocriti, exscripsitque Athenaeum, qui nominat Istrum ἐν τοῖς ἀργολικοῖς. Πόλκη in Danubio sic nominata *διὰ* τὸ *πληθὺν ὧν ἔχει πόλκων*, quemadmodum habet Auditor Anonymus in periplo Ponti Euxini, & Maotidis paludis; quae etiam in fragmentis Scymni Chii inveniuntur, e quo senarios non paucos Auditor Anonymus in suos usus convertit. In Strabone nonnulla etiam notavimus, quae sunt ad

v. 1074.

c. VIII. v. 2.

c. I. v. 2.

c. IV. v. 9.

Agathar. ap.
Ach. p. 650.Schol. Apoll.
Rhod. in l. I.
argon. p. 20.
ed. Hoelz.Id. in l. II.
pag. 142.

in Idyl. I.

l. XIV. p. 650

pag. 12. edit.
Huds.

p. 45.

l. VIII.

rem nostram, uti denominatio Θρίου; quia tota regio θρύω *juncus* abundat; Dauoque oppidulo secundum Delphos nomen insitum a *densitate* arborum, δαυλός enim Græcis est *densus*. Myfi ex arbore ita appellata, & Stoechades Insulae ad mare Iberium ex stoechade planta ibi frequentissima; sic etiam Daphne πλησίον Πηλυσί'ς, ὅτι ὠδ'α' τῶν ἑκὼ πολλῶν φυομένων δαφνῶν *quae est prope Pelusium a crescentibus iis in locis lauris nomen sortita est*; sed ut ad Barbaros transeamus. Oppidum Zaitha in finibus Romani, & Persici imperii *oleam arborem* interpretatur Ammianus Marcellinus. Arabibus enim زيث *zaith oleum* est, & زيثون *zait-huth olea arbor*. In regione Minaeorum in Arabia دكل *Dikla* vel *Dakkel* a palmis dicta, nam Arabes *palmam* نخل appellunt; quod oppidum propterea Artemidoro est φοινικῶν, cujus meminere & Agatharchides & Ptolemaeus, apud quem maxime pro φοινίκων κώμη *Phoenicum oppidum*, legendum φοινικῶν *Phoenicon*. Prima item ac nobilior civitas Malaeorum, quae *Malacca* est, nomen accepit ab arbore ملacca *malaca* sive *myrobalano*, quemadmodum & Java insula Indiae Orientalis ab جو *hordeo*; quam Hyde in literis Orientalibus versatissimus ac κριθώτατον eandem facit cum Ἰαβαδίου Ptolemaei, quamve hic κριθῆς νῆσον *Hordei insulam* interpretatur, etsi Hyde Ἰαβαδίου legendum putet, cum جويا *giava-dib* lingua Malaica

I. IX.

I. IX.

Gal. I. I. de Antid.

vide Steph.
in voc.
δάφνη

I. XXII. c. V.

Gal. p. 1135.

ap. Diodor.
I. XVI. p. 23.de religione
Pers. p. 4981.

laica significet *bordei insulam* . Demum *Κοτίσθαν* *berbae medicae regio* , ab herba Medica, quam saginandis equis adprime idoneam Antiqui reputabant . Vox enim composita est ex *κοτός* , hoc est *regio* , & *κα* *medica* . Hesychio dicitur *Κατασθήγωνα* , Svidae vero *Κατασθήγωνα* . Quid sit *κα* *Avisenna* ita explicat *هو الادوية للرطبة وهو* *قوة البامية* *Kotb quid est ? est Isaphsatb, vel ratba, εἰς est pabulum jumentorum* *ادوية Isaphsatb* *Perfice herba medica* . Ebenbitar *هو بالفارسية ادوية* *ipsa Medica Perfice dicitur Isaphsatb* , Arabice vero *فصصة phasphasa* : haec eadem, quae recens *الرطبة ratba* ; quaeque *جافة arida* *κα kotb* nominatur , quemadmodum explicat idem Ebenbitar .

Sed ut a quibus longius fortasse recessit , de-
nuo revocetur oratio . Falso quidem Paulus Aegineta *σοῦσινον* deducit ab Susis, quae civitas magna erat in Perfide : potius asserendum Susas dictas ab liliis, quae ibi innascuntur . Susae civitas vicina ac proxima Babyloniae, ut Marcianus Heracleota memorat ; etenim Susiana regio *ἀπὸ δὲ δύσεως τῇ Βαβυλωνίᾳ* *ab Occasu Babyloniam* terminatur . Babyloniiis autem in precio & honore fuerunt lilia , quibus *σφραγίδα καὶ σκήπτρον sigillum εἰς sceptrum* ornabant . Clemens Alexandrinus, qui unguenta solum comprobatur, quae *εἰς τὰς ἀναγκαίους ὠφελείας* *ad necessarias utilitates* sunt, non vero ad deliciarum insolentiam, Susini etiam mentionem facit ,

in perip.
p.17.

Strab.l.XVL
p.746.

in paedag.
lib.II.p.183.
edit.Paris.

lib. III. cap.
CXVI. p. 222.

in Ex. voc.
Hip.

Erot. in ex.

ap. Athen.
p. 681.

de cor. milit.

I. XXI. c. V.

in c. II. v. 1.
Cant.

quod utile, ac commodum praedicat σουσίον μῦθον κρίναν, καὶ λείριον *Susinum quidem componitur ex liliis, ex leriis*, quibus verbis videtur discernere κρίνον ab λείριον, Susinum ex ambobus componens. Quamvis Dioscorides eadem faciat uti & Galenus, non refragante etiam Erotiano: nisi velimus affirmare Clementem Alexandrinum pro λείριον *narcissum* intellexisse, quoniam Niger ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ tradidit καὶ τὸν νάρκισσον παρ' ἐνίοις λείριον καταλεῖσθαι *narcissum ab aliquibus lirion vocari*; quod prius Theophrastus annuerat, ut alias a nobis animadversum. Cratinum etiam in effoeminatis invenimus haec distinxisse, cum ait

λείριον, ῥόδον, κρίνον, κοσμοσανδαλίοις.

Imo Tertullianus in hanc ivit sententiam *ex utrifque liliis coroneris*, albo scilicet, quod κρίνον dicitur, & purpureo, quod λείριον, vel νάρκισσον vocabant, *rubens lilium* a Plinio dictum. Hinc aliqui ex Rabbiniis פשוט explicarunt pro תלחנה *narcisso*; alii vero, ut diversa fenserunt, scilicet תלחנה florem nobilem caerulei coloris, פשוט vero album bono jucundoque praeditum odore, ut prae magno odoramento capiti dolorem inferat: ita enim Aben Ezra descripsit narcissum, & lilium. Contra vero, ut R. Salomon opinatur, תלחנה פשוט תלחנה *kebzeletb ipse est fusanab*, scilicet fusanab narcissum denotat. Melius ac verius Aquila & Theodotio, qui & Hebraei fuerunt, aetatemque vive-

bant, quando florentior erat lingua, sermoque Hebraicus, vocem שושן interpretati, cum titulum Psalmi XLV. שושן הו Graece fecerint ὑπὲρ τῶν κρίνων. Et Hieronymus in libro de *nominibus Hebraicis* interpretatur *Susanna, lilium*. Quamobrem, quae opinionum diversitas inter Graecos fuit de vocibus λείριον, & κρίνον, quas aliqui sicuti contraria ac diversa inter se opinati sunt, alii vero pro iisdem acceperunt; eadem & sententiarum diversitas fuit inter Hebraeos. Aliam Rabbiorum opinionem memorat Kimchius, cuius haec sunt verba עגלה ויחולו שושן וריח שושן לבם שושן חן שושן חן שושן חן *aliqui, ut asserunt, שושן habent pro flore albo jucundi ac grati odoris, qui vulgo viola audit*. Eadem & tenuisse Graecos Philinus auctor est Φιλῖνος δὲ τὸ κρίνον ὑφ' ὧν μὲν λείριον, ὑφ' ὧν δ' ἴον καλεῖται. Κορίνθιοι δ' αὐτὸ καὶ ἀμβροσίαν καλεῖσιν ὥς φησι Νικάνδρος ἐν γλῶτταις *Philinus tradit lilium nunc leirion vocari, nunc ἴον nempe violam. A Corinthiis Ambrosiam nominari scribit Nicander in linguis*. Quae Philinum Empiricum scripsisse reor in libris adversus Bacchium Tanagraeum, quo Hippocratis voces explanavit. Plurimas alias plantas κρίνα fuisse appellatas invenimus apud Auctores Graecos, quemadmodum de hyacintho in veteri Lexico ὑακίνθιοι τὰ κρίνα τὰ μέλαινα. Iris κρίνον vocatur apud Neophytum τὸ πόρφυρον κρίνον ὃ καὶ ἴρις λέγεται, uti & flos colocynthidos apud Sydam.

in librad.
Hebr.

apud Athen.
I. XV. p. 686.

vid. praefat.
Erotian. in
exeg. voc.
Hippocr.

Verum R. Benjamin Mustaphia in commentariis ad ערוך R. Nathanis videtur pro *rosa* interpretari, cum, ut male opinatur, vox Arabica respondens שושנה sit ורד, quando, ut a nobis demonstratum est, lilium Arabice مرمت Hebraice vero שושן, enim *rosa* potius est. R. Kimchius etiam in errore est, nam הבצלת, ut opinatur, *lingua* הנקראת ורד בלשון רבותינו וזכרונם לברכה רוסא בלעז *Rabbinica nominatur vared, quae vulgo hominum est rosa*: bene quidem explicavit vocem ורד *rosam* nempe, הבצלת tamen non intellexit, quae in paraphrasi Chaldaica est נרקוס *narcissus*, ut alias demonstravimus: erroneum etiam est ורד vocem esse Rabbinicam, cum Arabica sit, uti ab Avicenna usurpata, quod & Golius confirmat in voce *roseus* enim *tunica vero roseo, seu ruse colore tincta* *est* Arabice. Praeterea שושנה *rosa* non est, quamvis Malvenda, & Castalio contrarium senserint; legimus enim in Bibliis summum labium calicis, & maris aenei comparari שושן *susan*; quod lilio, non vero rosae videtur aptari; nam מעשה שושן dicitur *opus susan*: labium quippe maris magni Salomonis rotundum erat; oram igitur rotundam habebat in circulum aequabilem, ut שושן quod lilio, non rosae convenisse apparet, quae alternis expansis est foliorum apicibus: unde inaequale labium ejus efficitur. Nonnus Panoplita rosae tribuit folia expansa

פ. 2652.

1. Reg. c. VII.
9. 26.

L. XLVII.

ἀνοιγμένων δὲ πέλινων :

lilii vero labium alternis foliorum apicibus aequalē, campanae formam exhibens, uti labium maris aenei ὡς *rotundum*. Quo reducenda imitatio lilii in columnarum coronamentis : duplicem enim arcum considerare necesse est, partem nempe convexam si infra spectemus in columnis, si supra, concavam, quae dilatatur. Quae ex loco Gemarae, & R. Maimonide apertissime demonstrantur.

I. Reg. c. VII.
v. 22.

In Gemara, ubi sermo est de פרחים *floribus* candelabri haec habentur פרחי העמודין דומין כמין פרחי העמודין *similes floribus, qui in columnis conspiciuntur*. Quae

Menachoth
p. 28.

verba ita explicat R. Maimonides שחן כמין קערה ופחתה כפילה לחן *lanci similes, cujus labia foras convoluta sunt*. Unde male Vatablus explicavit

in hilc. beth
habbech
c. III.

opus liliorum in coronamentis, columnarum capitella, quae erant pene tecta liliis. Praeterea si aliquid ex etymi natura deducendum, uti ex Graecis Plato, & ex Latinis Varro fecerunt, שושנה non *rosam*, sed *lilium* denotare pro certo ac indubitato opinamur; etenim Hebraeorum quamplurimi שושנה ex שש *byssō* derivant, albi coloris causa, quo byssus ac lilium aeque gaudent: rosae vero Poëtae rubrum tribuere colorem. Theocritus enim dixit

Idyl. xx.

ἀγλαΐην πορσεῖο ῥόδου

Pindarus

in Isthm.

ἄτε φοινικίαις ἀνθος ῥόδου.

rosei coloris, uti etiam est in inscriptione Athenis reperta, in qua laudatur Tryphera quaedam, quod suavem vocem mittebat ap. Spon. miscel. p. 318.

ΧΕΙΛΑΣΙ ΠΟΡΦΥΡΕΟΙΣΙ ΕΛΕΦΑΝΤΙ-

ΝΕΩΝ ΔΙ ΟΔΟΝΤΩΝ

labiis purpureis per eburneos dentes. Haec omnia quo sententiae nostrae pro liliis adversantur, eo favent & confirmant opinionem, qui sentiunt רושני *rosas* significare. Artamen si rem attentius perpendamus, locus ille Canticorum nobis non adversari, suffragari potius vehementer videtur; ibi enim legitur labia ejus (Amicae nempe) instar רושני *susanim distillantia myrrham*: ex quo dicto constat Salomonem labia Amicae liliis, odoris ac fragrantiae causa comparasse, quae, uti myrrha, jucundum suavemque spirant odorem: nihilque ad colorem attendisse videtur, sed tantummodo ad odorem liliorum jucundissimum, quae propterea Moscho *ῥύκνον* dicuntur. Quod etiam alios Ethni- Idyl. II. cos auctores fecisse comperimus, quibus labia uti dulcia ac bene olentia laudibus ornantur, praecipue Anacreonti *χέλαι*

ἀπαλὸν, γαμόντε παρθῆς.

& Theocritus

ὁ δὲ κε προσμάχη γλυκερώτερα χέλαισι χέλην. Idyl. XL.

Quos Politianus, qui primus omnium literas Graecas in Italia ad dignitatem evexit, ac Criticen intulit, imitans, ut saepissime solet, in suis politis carminibus dixit

τα' γὰρ εὐόδμα χαίλεα κ' ἔρων :

apud Athen.
I. I. p. 29.

Non dissimilis locutio Canticorum ab ea est, quæ Hermippus Poëta utitur, qui de variis vini generibus scribens, præcipue de eo, quod Saprian vocabant, hæc inquit

ὅζει ἴων, ὅζει δὲ ῥόδων, ὅζει δ' ὑακίνθου

ὁσμὴ θεσπεσία

apud Athen.
I. II. p. 48.

redolet enim violas, redolet rosas, redolet εὖ hyacinthos divinus odor : & quam Ephippus habet

ὅπ' ῥόδῳ πνοα ζεώματι ἔστι.

in Cantic.
c. II. v. 1.

cum stragula rosam olent. Hanc rationem interpretandi Aben Ezra, & Kimchius adhibuerunt in explicando loco Canticorum, de quo in præfens nobis est quaestio. Verba R. Aben Ezrae hæc sunt ויהי פירוש שפתותיו שושנים בריח לא כעין *interpre-*

in lib. rad.

tandus versus XIII. Canticorum cap. V. *labia ejus sicut susanum odoris caussa, non coloris*. Eadem repetit R. Kimchius. Orientales enim, cum vitam in regione degant calida, comparationibus assiduissime utuntur ad animi sensus explicandos, ac sæpius unam adhibent ad plurima explananda. Hinc in Josephi & Zelichæ historia describuntur

ap. Hyd. de
Ind. Orient.
p. 152.

viri

ممن روي وممن بوي وممن بر

Jasmineo vultu, jasmineo odore, jasmineo pectore, vultu nempe, εὖ pectore candidi ac suaveolentes. Si hæc interpretamenta, quæ in medium protulimus, non sufficient, ut minime opinor, ad sententiam nostram confirmandam,

ani-

animio sum prompto & expedito rem clarius demonstrare ac plenius confirmare ex ipsis Canticis, in quibus haec sunt: *genae illius (Amicae) sicut areolae aromatatum negotiorum & apothecariorum*, uti habet Aquila: ubi sermo non est de colore, sed de suaveolentia, cum conferantur genae, vel maxillae areolis, non quae steriles sunt, verum, quae plantis suaveolentibus sunt refertae. Sed in alium incidimus nodum; etenim qui pro rosis dicunt, locum alterum e Canticis obijciunt, scilicet: *sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*. Quod dictum de rosis, uti videtur, intelligendum, quae inter spinas nascuntur. Unde Nicander *ἀκανθὰ βόλαιο ἐβδξ* dixit, quoniam nascitur rosa *spina verius, quam frutice*; arbore enim spinosa florem emittit: contra lilium nullis floret vel frutescit spinis. Verum hic nodus facile expediatur necesse est; non enim ibi dicitur, ut asserunt, lilium nasci inter spinas, sed lilium tantummodo comparatur cum spinis, uti Amica cum aliis puellis confertur: & quidem lilium, uti aliis floribus praeeminet praecipue spinis, quae circumjacent, specie, venustate, ac virtute; ita & Amica longe antecellit puellis aliis, quae Hierosolymam incolunt. Quamobrem, ut in Midraschim Hebraei docent, loco proverbii usurpari potest istud כְּשֹׁשַׁן בֵּין חֲחוּחִים *quale est lilium inter spinas*, cum laudantur viri boni, & ingenui, ut a reprobis, & malis eos secernant. Itaque, ut argu-

apud Arhen.
l. XV. p. 682.

Plin. l. XXI.
c. IV.

LXII.

menti sententiam concludamus, in Canticis tantummodo facta est comparatio ἀπλῶς inter liliū, & spinas; quantum scilicet illud longe has multumque superet, ac praeest. Eodem ac simili genere usus est Nonnus Panoplita, ubi asserit vici nullam plantam esse praefendam

ὃ ῥόδον, ὃ νάρκισσος εὐχρῶτος, ὃ ἀνεμώνη,
ὃ κρίνον, ὃ χυάκινθος ἰσαΐζεται ἔρνεϊ Βάκχου
non rosa, non narcissus formosus, non anemone,
non liliū, non byacintbus aequantur ramo Βακ-
cchi. Praeterea cur officit liliū inter spinas nasci posse? nascitur quidem in montibus, in rupibus, ubi spinae gignuntur.

Theoc. Idyl.
IV.

ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι πε καὶ ἀσπάλαθοι κομῶντι
in montibus enim rubi, & tribuli virent.

LXIV.

Nonnus Panoplita

καὶ κρίνον αὐτὸ τέλεσον ἐμαυώσαντο κολῶναι
& liliū per se perfectum nutriebant rupes. Di-
cearchus Aristotelis auditor, ut ait Svidas, in descri-
ptione Pelii montis haec habet ἐστὶ δ' ἐν αὐτῷ ἐάν-
θης ταῦτε ἀγρία καλῶμενα λείρια ἐ λυχνίδες neque flo-
ribus destituitur; habet enim liliū, & rosam
lychnidem: in epigrammatis etiam legimus

pag. 28. edit.
Hudson.

ὄρεσσι φοιτᾷ κρίνα

monti vaga lilia. Quinimo in Evangelio dicuntur
lilia agri; quod in versione Syriaca est ܠܝܠܝܐ ܡܢ ܥܝܪܐ
lilia deserti; lilia nempe, quae sponte etiam ve-
niunt in locis desertis & a nullo ex cultis.

Matth. c. VI.
v. 28.

PIO

PIO NICOLAO
CARELIO

Clarissimo Philosopho, ac Medico

CAROLI VI.
IMPERATORIS
SEMPER AUGUSTI

Blasius Caryophilus S. P. D.

*M*iraberis fortasse, CARELI
VIR CLARISSIME, me
hominem Tibi ignotum &
obscurum literis Tecum col-
loqui, ac dissertationem banc
de Icone Asclepiadis Tibi
nuncupare ausum esse. Ve-
rum cum tanta talisque sit
virtutis tuae atque eruditionis fama, nomenque
tuum tam eximium, & praeclarum, quod lauda-
ri praedicarique sensi ab his, qui ex Vienna
Romam adveniunt; perdifficile fuit, me ab offi-

cio, fide, benevolentiaque discedere, qua Te licet
 absentem semper sum prosecutus, ac semper fa-
 tor tuae dignitatis extiti. Quodque animum
 meum magis excitavit ac plane confirmavit;
 sermones fuere, quos de Tuo sublimi, & erecto
 ingenio habuit Doleras vir probitate insignis, no-
 strique saeculi Orator disertissimus, & Manfre-
 dius municeps Tuus, quem non ignoras, quan-
 ta rerum mathematicarum, atque philosophiae
 peritia sit praeditus. Hi enim, quibus fidem ne-
 mo derogare solet, Te uti summum Philosophum,
 Medicum, ac Botanicum commendant, mori-
 busque nemini secundum collaudant, utpote qui
 per omnem honestarum artium cultum, pueritiam,
 adolescentiamque transigesti: e quo bonam, inte-
 gram, rationisque plenam naturam comparasti.
 Quare cum dissertationem hanc eis legendam com-
 misissem, me deinde cohortati sunt, ut illam Tibi
 diligenter examinandam mitterem, Tuoque ju-
 dicio subjicere vellem. Existimabant enim (&
 vere quidem) a Te, qui Graecam linguam probe
 calles, qui ve Hippocratis libros, & Galeni perle-
 gisti, ac placita antiquorum, recentiorumque Phi-
 losophorum tenes, recte expendi posse, utrum vera
 sint, an falsa, quae de Asclepiadis aetate, doctri-
 naque disserui. Quod ut facias Te rogo eadem
 ingenii libertate, qua Celsus de Asclepiade ipso
 judicavit: Tuum enim sensum, ac sincerum,

sub-

subtileque iudicium magnopere probo: Tibique valde assentiar, si me libente eripias mihi errores, ac mendas, tanquam lolium, avenasque destringas; captionesque explices, in quas caecus fortasse me induxi. Sic enim magis me ad haec studia animabis, a quibus in prima iuventa nunquam abhorruī, quibusque semper sum delectatus; tanquam sanitati tuendae adprime utilia, quam maximum donum Deorum Plato Philosophorum ille ingeniosissimus vocare adsolet; tum uti philosophiae conjunctissima, cujus cognitio manca quodammodo foret, atque imperfecta, si partes corporis nostri, usus, actionesque ignorentur, cum ex perceptione motus, qui fibris fit & corporibus, ideae, notionesque oriantur earum rerum, quae extra nos sunt; illudque Epicbarmi Pythagorei verissimum semper existimaui ῥῆς ὁρῆ, ῥῆς ἀκρίει, τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά. Quamobrem illorum consilium improbare soleo, qui negligunt, atque praeterire ducunt earum partium cognitionem, quae nostram banc machinam efformant, cursumque liquorum ignorant, & fluidorum corpusculorum, quae in girum volvuntur, ac vasa, tubulosque nostri corporis permeant, cum alioquin tantum temporis, operaeque impendant in cognoscendo ordine, naturaque corporum, quibus constat universum istud, quod videmus, quoque vivemur, maximeque hac tempestate, qua ante alios tri-

ap. Clement.
Alex. lib. II.
p. 369. edita
Parisi.

tribulis tuis *Marcellus Malpighius* ô maxagîns
 tam praeclara, mirabiliaque inventa protulit, ac
 δὲ τὸν Τέχνης μηχανικὸν explanavit. Verum
 mihi videor non dissimilis, diversusque ab eo esse,
 qui de arte bellica coram Annibale Imperatore in-
 victissimo sermonem instituit, dum bisce de re-
 bus Tecum colloquor, qui scientia, peritiaque phy-
 sices, & anatomices longe alios multumque su-
 peras. Tibi tantummodo persuadeas velim, me
 hanc dissertationem Tuo nomini inscribere, ut
 eam subcessoris horis perlegas, quaeve Tibi non
 probentur (innumera sane erunt) notare pla-
 ceat, ac mecum communicare, quo nihil gratius,
 jucundiusque accidere potest. Quod si ita feceris,
 ut spero, non dubito me a Te amari, inque nu-
 mero Amicorum Tuorum haberi; quodve opta-
 tius, maximum mihi fructum retribues, maxi-
 misque me bonoribus decorabis. Vale, VIR
 CLARISSIME, Vale.

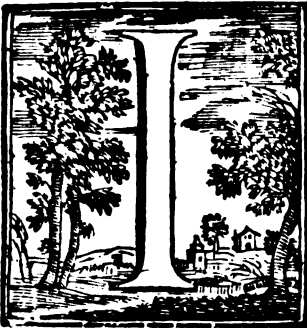

BREVIARIUM

DISSERTATIONIS

DE

ICONE ASCLEPIADIS:

CON Asclepiadis in celebratissimo Musaeo Excellentissimi Principis Alexandri Albani servata. nusquam altera reperitur, quamvis Romae, & alibi extent Icones aliorum Philosophorum ac Medicorum. marmore est Graeco, quod Antiquis maximo fuisse in honore probatur. Asclepiadem non barbatum ostendit; sicque ante

Hadrianum formata. ab Graecis Statuariis Romae facta. Medicis Graecis barba erat, uti ex numismate Hippocratis, & ex antiquissimo Codice Dioscoridis Anazarbei, quem servat Bibliotheca Caesarea. figura est Hermae. ita fuisse statuas Mercurii aetate Alcibiadis. quomodo haec a Thucidide, Pausania, Svida, & Macrobio vocata. Deos, Heroas, Philosophos, Medicos, & Historicos antiqui ita efformabant, uti ex nummis, & anaglyphis. hanc formam antiquissimam fuisse ex Themistio, cujus locus emendatus a Petavio. quis illam immutaverit. pro ornamento Bibliothecarum veteres usi ex Juvenali, & Cicerone. quid Hermathena. eadem basi, Mercurii, & Minervae statuas fundatas fuisse nummus ostendit. verosimile etiam pro ornamento scholae Medicorum in Esquilis Iconem nostram fuisse positam. Inscriptio scholae Medicorum Romae. fundata fortasse ad exemplum scholae Herophilae in Phrygia, & Erasistrateae in Smyrna. Antonio Musae Augusti

gusti Medico Icon juxta signum Aesculapii publico aere
 statuta . error Leonardi a Capua in translatione loci
 Svetonii . Aesclepiadi Medico , qui vixit temporibus Mi-
 tridatis , Icon tribuenda . *Prusiensis* dictus a Plinio . va-
 riae Prusae ex Geographis , nummis , & inscriptionibus .
 lapsus Harduini . Spanhemius contra Harduinum defensio .
 Prusia *Cins* antiquitus dicta . *προυσίας* patria Aesclepiadis .
 locus Galeni expensus . male a Daniele Clerico emenda-
 rus , qui testimonio Svidae , & Scholiastis Theocriti op-
 pugnatur . Galenus Aesclepiadem e Provincia , nempe Bi-
 thynia , alias nominat , uti & Sextus Empiricus . ali-
 quando τὸν ἰατρὸν per excellentiam . diversus ab alio
 Aesclepiade Medico Augusti , cujus mentio in marmore
 apud Gruternum ; & ab eo , qui denominatus ὁ φαρμακίων ,
 cujus aetas inquiritur . tituli librorum explicantur . no-
 minatus etiam Ασκληπιάδης ὁ Μητροδωρεὺς . Meursius refelli-
 tur , & Leonardus a Capua . sub Domitiano , & Traja-
 no alios duos Aesclepiadas etiam Medicos floruisse ex
 marmoribus demonstratur . Iconem Aesclepiadi nostro
 tribuendam , & non aliis . varii Aesclepiadae , quorum ma-
 jor pars e patria cognominati . Meursius notatus . τὰ
 αἰγυπτιακὰ Aesclepiadi , qui Aegyptius fuit Philosophus ,
 assignanda , uti etiam τὰ παντοδαπά , ex Svida , & Athe-
 naeo probatur . Meursius iterum notatus . aliquot libro-
 rum titulos ab Caelio Aureliano memoratos , Aescle-
 piadi nostro tribuendos ex Celso & Scribonio Largo
 ostenditur contra Meursium . Inter Aesclepiadas noster
 fuit celeberrimus . Ejus elogium apud Ciceronem &
 Celsum , qui ejus sectam multis in rebus secutus est .
 laudatus etiam a Scribonio Largo , a Plinio , ab An-
 tiocho Academico , & ab Apulejo . sistema formavit
 medicinae , in quo ad rerum causas retulit originem
 morborum . sistema Serapionis , Glaucia , aliorumque
 evertit , qui praxi & experientia morbos curare conten-
 debant . jucunde morbos curabat . Archagathus carnes
 secabat , adurebat , cujus medendi rationem evertit . re-
 media magica , quibus usus Cato , improbavit . cur
 Aesclepiades hoc fecerit . remedia praxi usitata subtulit .
 subtulit remedia vomitum ac purgationem eicientia .

Chryssippi , & Erasistrati placita renovavit . a Pythagoreis pharmacia etiam improbata . methodo Asclepiadis se addixerunt Thessalus , & Aurelianus . notatus a Scribonio Largo . ad quid remedia redigebat . primus vinum aegris dedit . Erasistrati , & Herodici praxin , ac doctrinam restituit . dies criticos substulit . origo hujus doctrinae e Pythagoreis . Celsus explicatus e loco Hippocratis . a Celso Asclepiades tanquam compiler Hippocratis circa frictionis , & gestationis usum accusatur . locus Hippocratis indicatur . Galenus Asclepiadi detrahit , illumque variis probris insinuat . Asclepiades naturae facultatem attractricem , quam posuit Hippocrates , improbavit . originem morborum Epicuri doctrina explicavit . explanatio locutionis , qua usus , circa inane , & atomos ex Galeno , Sexto Empirico , & Aureliano . rationes aliae in medio ponuntur , quibus secta Epicureum fuisse probatur . transpirationem insensibilem admisit . origo hujus doctrinae e Platonis Timaeo . Asclepiades Hippocratis opiniones impugnavit . quae probra Asclepiadi illata a Galeno , eadem objecta etiam Chryssippo , Erasistrato , & Thessalo . Galenus anatomices & physices ignarus . qui Asclepiadis sectam secuti enumerantur . secta Asclepiadea temporibus Galeni vigeat . nomen Asclepiadis a Christianis etiam usurpatum , ex Codice Theodosiano .

JO: DOMINICUM THEUPOLUM

Patricium ac Senatorem Venetum.

UM Venetiis diutius essem moratus, quae civitas magnopere floret non modo acquis, justisque legibus, quibus Veneti amplissimum, & firmissimum imperium fundarunt; verum etiam ingenuis artibus, scientiisque, quae maximo in honore sunt: mihi contigit magna cum animi voluptate Te convenire, tuamque in amicitiam adscribi, quodque amicitiae condimentum haudquaquam mediocre, comitate, suavitate sermonum ac morum delectari. Delectabat me in primis Antiquitatis peritia, quam maximam in Te perspiebam, cujusve studio ac cupiditate, impensis, sumptibus, laborique non pepercisti, ut Musaeum tuum, quod caeteris Italiae longe praestat, numismatis, gemmisque ornares & augeres. Quare cum mihi imposuisses, ut Tibi saepius de rebus ad Antiquitatem pertinentibus rescriberem, non injucundum fore cogitavi Tibi mittere exemplar Iconis Aesclepiadis summi Philosophi, Medici,

& Oratoris, qui in arte medica excellens fuit & singularis, aliosque Medicos scientia & doctrina superavit. Icon Asclepiadis corporis figura & statura ordinaria paulo est major, marmore Graeco, figura Hermae, tribus cubitis non altior, intra Romae moenia reperta non longe a porta Capena: quae habetur in celebratissimo ac locupleti Museo Excellentissimi Principis Alexandri Albani CLEMENTIS XI. Pontificis Maximi ex fratre nepotis Literatorum fautoris, qui studium rerum antiquarum in pristinum gradum honoris restituens, undique conquisivit statuas, anaglypha, inscriptionesque, ut doctos, peritosque Viros in cognitione Antiquitatis magis exerceret ac erudiret. Quae Icon eo excellentior, quod nusquam altera reperiatur, quamvis aliorum Philosophorum ac Medicorum innumeras Romae, & alibi deprehendas. Marmore quidem est albo, quod tanto in precio Antiquis fuit, ut Cives Naupaeti statuam Dianae λευκῆ λίθου fecerint. Vocatum etiam λίθος λιχνεύς a Callixeno Rhodio, ubi memorat statuas Regum Philopatori cognatorum marmore albo fuisse formatas, quod Plinio *candido marmore* mos est dicere. Icon Asclepiadem non barbatus ostendit: sicque ante Hadrianum Imperatorem efformata, qui, ut literis mandavit Xiphilinus Dionis epitomator, πρῶτος γενεῖαν κατέδξε. In ea enim sententia sumus, ut certe opinemur

Paus. I. X.
in Phoc.

ap. Athen.
I. V. p. 205.

I. XXXVI.
c. II.

Romae fuisse factam ab Graecis artificibus, qui in statuaria arte longe caeteris excelebant, non vero in Graecia, qua Medici sapientem barbam pascabant, uti observatur in numismate effigiem Hippocratis referente, quod in Musaeo Regis Galliarum diligentissime servatur. Reliqui Medici Graeci etiam barbati visuntur in Codice antiquissimo Dioscoridis Anazarbei Byzantio in locupletem & refertam Bibliothecam CAROLI VI. Imperatoris semper Augusti illato, qui Chironem, Machaonem, Cratevam, Nicandrum, Galenum, Rufum, aliosque celebres Medicos, barbatos ostendit. Icon Asclepiadis figura Hermae visitur ἀνευ ὤμων οἷους τοὺς Ἡρμαῖς ὡς ὦμῳ *sine humeris, quem admodum ex Mercurii statuas intuemur*: ita enim statuae Mercurii temporibus Alcibiadis Athenis viscebantur, quae Thucididi vocatae τετραγωνος ἐργασία, Pausaniae σχῆμα τὸ τετραγωνον, Svidae vero εἰκόνες τετραγωνοι, quibus loquendi formulis respondet illa Macrobiani *statu quadrato*. Icones etiam Apollinis, ut scribit Pausanias, ab Antiquis statu quadrato formabantur: quod & in nummo Augusti apud Torrentium notis in Suetonium observatur. Herculem etiam, Silvanum, & Priapum Veteres ita efformabant. Nec Deos solum honore sic afficiebant, verum & Heroas, uti e Graecis Milciadem, e Latinis M. Porcium Catonem, & P. Valerium Publicolam. Poë-

vid. Lambec.
in com. de
Bibliot. Caes.
l. II.

Dio Cas.
L. LIV.

L. VI. hist.
in Mess.

in voce
ἐργασία
l. I. Saturni
c. X.

L. VIII.

ap. Boiss.
tom. VI.

I. VI.

I. I. ep. XI.

Chil. I.

or. XVI.

tarum Icones; Philosophorum, & Historicorum Graecorum forma Hermae spectantur apud Boissardum, Homeri scilicet, Menandri, Aristophanis, Platonis, Xenocratis, Theophrasti, Herodoti, Thucydidis; e Romanis autem L. Junii Rustici, qui Stoicam sectam professus. Et quidem legimus apud Arnobium, & Aristenaetum Athenienses pro capite Mercurii caput Alcibiadis collocasse in statuis statu quadrato figuratis. Hanc formam quadratam Ttezes vetustissimam ratus est, asserens primum Icones manibus, ac pedibus caruisse, hancque formam Dedalum postea immutasse. Themistius Tteze prior haec innuit, in cujus textu Petavius loco *Τετραπύους* legendum putavit *τετραπλευρα*. Hisce iconibus maxime Philosophorum statu quadrato efformatis, Veteres Bibliothecas ornabant. Quamobrem Juvenalis in satyra II. inquit

Et jubet archetypos pluteum servare Cleantbas.

I. I. ep. IV.

Cuique usui Cicero Pomponium Atticum flagitavit, ut Hermathena, iconem nempe Mercurii, & Minervae, sibi pro ornamento Bibliothecae mitteret, quae eandem basin habebat, sicuti ex antiquo nummo demonstrat Aldus Manutius: talique operae reor Iconem Asclepiadis fuisse addictam, vel potius ornamento scholae Medicorum positam, cujus in ruinis Pirrhus Ligorius statuas & marmora in Esquiliis invenit, ac observavit: ibique hanc inscriptionem repertam Mercurialis vir clarissimus

de art. gymn.
I. I. c. VII.

in medium protulit M. LIVIO CELSO TABULARIO SCHOLAE MEDICORUM . Quae Schola Medicorum Romae fundata ad exemplum fortasse Herophileae in Phrygia, vel Erisistrateae in Smyrna, quarum ita meminit Strabo, qui sub LXII. p. 58a.

Tiberio Geographiam conscripsit συνέσκησεν ὁ καθ' ἡμᾶς διδασκάλειον Ἡεροφίλειον ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζαῦξιδους . καὶ μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαλήθους . καθάπερ ἐπὶ τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν Σμύρνη τοῦ τῶν Ἡρασις-θαλείων ὑπὸ Ἰκασίου συμβαίνει *nostra aetate fuit ibi schola* (in loco quodam Phrygiae)

magna medicinae Herophileae operam navantium, a Zeuxide gubernata, ac deinde ab Alexandro Philaletha; sicut ex patrum nostrorum tempestate Smyrnae Erasistrateae schola fuit, praefide Hicesio.

De Antonio Musa solum legimus, qui Augusti temporibus magna cum laude medicinam exercuit, ejus statuam, *juxta signum Aesculapii* fuisse collocatam; quem locum Svetonii male interpretatus est Vir quidam literatissimus, accipiens *signum* non pro simulacro . Quod factum *aere conlato*, impensis nempe & sumptibus Senatus; Musae enim tales honores decreti, quod Augustum gravi morbo oppressum levaverat . Nunc tamen dispiciamus quaeso, cui ex Asclepiadis Icon haec conveniat . Asclepiades, de quo sermonem instituimus, vixit temporibus Pompei Magni, a Plinio *Prusienfis* dictus . Verum quoniam ab Antiquis Prusae tres me-

Svet.in Aug.

Leonardus a
Capua in
ser. V.

lib. VIII.
c. XXXVII.

morantur, merito Prusam ejus patriam e tenebris eruere, ac divulgare nobis necesse est. Prusam unam Strabo collocat ὅππ' τῷ ὀλύμπῳ ὄρει, scilicet *sub Olympo*, ut loquitur Plinius, vel uti est in Tabulis Peutingeri, *Prusa ad Olympum*. Secundam vero Ptolemaeus ponit πρὸς Ὑπῖω ποταμῷ, quod Plinius dicere solet *sub Hypio flumine*: in nummis L. Veri & Macrini est ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΙΠΙΩ non vero ΥΠΙΩ, vel ἀπλῶς ΠΡΟΥΣΑΕΩΝ, denotati, qui sub Olympo degerent, quamvis clarius in inscriptionibus PRUSA AD OLYMPUM legatur. Tertia vero προυσιὰς nominatur a Strabone, & Ptolemaeo, quamvis in Codicibus recentioribus sit προυῖσα, in vetustis προυσιὰς, & vere quidem, cum ita transcriptum ab Stephano reperiamus, qui, ut plurimum, Strabonem compilavit, ac ejus Geographiam locupletissimo, & amplissimo volumine explicatam, in breviter rededit. Haec Κίος πρῶτον ὀνομασθεῖσα *Cius primum appellata*; ita enim denominata a fluvio tali nomine insignito, quem Apollonius memorat

Τῆμος ἄρ' οἷγε ἀφίκοντο Κιάνιδες ἦθεα γαῖης
ἀμφ' Ἀργαυθίωνειον ὄρεος προχοάσσει Κίοιο.

Memnon etiam apud Photium προυσιᾶδα τὴν ὅππ-
γαλάσιον vocavit: quam & *Prusiada* dixit Domitianus, cuique, ut videtur, convenire potest nummus Goltzianus cum epigraphe ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑССΑΝ, quae diversa ac dissimilis ab

apud Plin.
l. X. epist.

ab illa, quae est sub Hypio flumine sita, quamvis in nummis ambarum Hercules appareat. Hinc occasionem arripuit Harduinus utrasque in unum miscendi, atque ex duabus unam efficiendi Spanheimii sententiae contradicens. Attamen si locum Strabonis Harduinus observasset, aliter sensisset. Strabo memoriae prodidit Herculem regionem Prusiensem habitasse, qua Hylam amisit; atque singulis annis Prusienses festa celebrare solitos, qui palantes, & in montibus choreas agentes Hylam vocabant, quasi illum in sylvis quaererent; sicque Herculis effigiem Prusienses in nummis posuisse verosimile est. Accedit Prusiam antiquitus *Cium* appellatam ab quodam Herculis socio hujus nominis in expeditione Colchica, qui ibi vixit, postquam Colchis rediit. Ex his evidens est, quantum erravit etiam Josephus Scaliger, qui hujus Prusiae animadversionibus in Eusebium non meminit, quemadmodum & Strabo, & Stephanus, quos Prusiam sub Hypio flumine non memorantes, notavit ὁ κρηλικώτατος Claudius Salmasius. Patria nostri Asclepiadis *περγουσίας* fuit; ita de ipso Galenus in libro, cui titulus *εἰσαγωγή ἢ ἰατρικός*. Ἀσκληπιάδης Βιθυνὸς Κιμνὸς ὃς καὶ περγουσιεύς ἐκαλεῖτο *Asclepiades Bitbinius Ciinus, qui Prusiensis dictus*. Aliqui tamen hunc librum tribuunt Herodoto Lydio: qui obscuriora Hippocratis verba explanavit, conjecturamque faciunt ex ipsomet Ga-

LXII.

Strab. ibid.

leno sectione II. Epidemicorum VI. quo citat librum Herodoti, qui ἱατρὸς inscribebatur. Illud non omittendum ducimus, quantum nempe in errorem illapsus Daniel Clericus de historia medicinae benemeritus, cui τοῦ Κιανὸς, vel Κιηνὸς in textu Galeni fuit ita obscurum ac ignotum, ut mutaverit vocem illam in κῆνος, quando perspectum illi esse debebat, quod Stephanus notavit, scilicet ἀπὸ τοῦ Κίου Κιανὸν efformari; quinimo Apollonius prius Κιάνιδος γαίης dixerat; clarius Theocritus

in voce
Κίος

Idyl. XIII.

ἐνθα Κιανῶν

ἀύλακας ἀρύνονταί βοές ἱρίβορτες ἀροτρῶν

ubi *Cianorum sulcos dilatant boves ducentes aratrum*; cuius Scholiastes haec notat οἱ δὲ τὴν Κίον οἰκῶντες Κιανοί. Galenus ad Pisonem e nomine Provinciae Asclepiadem describit Ἀσκληπιάδῃ τῷ ἀπὸ τοῦ Βιθυνίας ἱατρὶ Ἀσκληπιάδι Medico natione *Bitbrynio*. Neque ambigendum hunc non esse Asclepiadem Medicum, nam hujus postea sententiam enarrat de rerum principiis, maximeque corporis humani, de quibus deinceps fusius disputabimus; ita etiam Sextus Empiricus Ἀσκληπιάδης ὃς ὁ Βιθυνὸς ἀνδρὲς ὄντας *Asclepiades autem Bitbrynus inconcinnae magnitudines* posuit pro rerum principiis. Eidem Galeno ἀπλῶς Asclepiades appellatus honorifico titulo Ἀσκληπιάδης ὁ ἱατρός. De T. Aelio Asclepiade Augusti Liberto, & Medico, inscriptionem hanc legimus apud Gruterum

de thes.
c. III.

adv. Mathemat.
p. 367.
ed. Steph.

Θ Κ
 Τ ΑΙΛΙΟΣ
 ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ
 ΣΕΒΑΣΤΟΥ
 ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
 ΙΑΤΡΟΣ

Alium Medicum hujus nominis habemus , qui
ἐπικληθεὶς φαρμακίων ab componendis medicamen-
tis denominatus est . Hunc sub Nerone vel Do-
 mitiano floruisse verosimile est , nam Galenus post
 Cariclem vixisse pronunciat , qui , ut Tacitus me-
 morat , sub Tiberio floruit . Libros X. de medica-
 mentis composuit , quorum quinque , quia conti-
 nebant medicamenta , quae extra applicantur , ideo
τὰ ἐκτὸς apud Galenum inscripti : in aliis vero
 de his disputatum , quae ore sumuntur . Duos pri-
 mos *Μαρκέλλας ἐπιγράφει* *Marcellas inscribit .*
 Nomen Matronae erat , cui nuncupandos censuit ,
 cum primum Marcellam primam , secundum Mar-
 cellam secundam inscripserit . Fortasse Matrona illa
 philosophicis doctrinis erat imbuta : quod in men-
 tem mihi revocat Marcellam Porphyrii uxorem ,
 cui suus vir librum inscripsit , quaeque philosophiae
 operam dabat , ac ejus peritia magnopere excelle-
 bat , testante Cyrillo *Πορφύριος ὃ τὴν Μαρκέλλαν*
ὑπερβάλλουσα μὲν τῆς φιλοσοφίας φησὶν . Alii autem
Μναίων inscripti , ex nomine illius , cui nuncupa-

Galen. de
 comp. med.
 per gen. l. I.

l. XI. de com-
 p. med. c. II.
 l. V. Annal.

Galenibid .

Galen. l. II.
 de comp. me-
 d. per partes.

Gal. ibid.
 l. III.

Eunap. in vi-
 ta Porphyz.

Gal. de com-
 p. med. per
 part. l. VII.

Gal. de re-
med. fac. lib.
VI.
in not. ad
Chalcid.

in differ. V.

vit, qui fortasse vir erat e familia Papiria, cui hoc agnomen proprium, ac peculiare fuisse autumat Daniel Clericus. Hic idem Asclepiades agnominatus *Φαρμακίων*, nisi nos fallit opinio, nominatus & fuit ὁ Ασκληπιάδης Μητρῷδος, quemve Meursius ab eo, qui *Φαρμακίων*, distinguit; quodque magis erroneum, dubitat cui tribuendi libri τα' ἑκτός, & τα' Μνάσων in scripti. Nec in minorem errorem delapsus Leonardus a Capua, qui nostrum Asclepiadem cum eo, qui a Galeno *Φαρμακίων* agnominatus, miscuit ac in unum duos contulit. Sub Domitiano floruit & *Lucius Arruntius* SEMPRONIANUS ASCLEPIADES IMPERATORIS DOMITIANI MEDICUS, uti habetur in lapide via Nomentana effosso. Alium etiam reperimus sub Trajano, de quo inscriptio est apud Reinesium, appellatum CAJUM CALPURNIUM ASCLEPIADEM PRUSA AD OLYMPUM. Icon tamen, quam protulimus, nulli alio aptari potest, quam Asclepiadi Philosopho, Medico, & Oratori, qui sub Pompejo floruit, ac Romae medicinam fecit: etenim hic tantummodo & ἀπλῶς nominatur ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ a Scribonio Largo, Plinio, Galeno, Antiocho Academico, Aëtio, Tertulliano, & a reliquis, quos ante recensuimus; etenim qui apud Galenum Ασκληπιάδης Μητρῷδος dictus, vel *Φαρμακίων*, agnominatus ex peritia medicamentorum, de quibus volumina conscripsit;

qui vero Medicus Domitiani fuit L. ARRUNTIUS SEMPRONIANUS ASCLEPIADES ; quive sub Trajano floruit CAJUS CALPURNIUS ASCLEPIADES appellatus. Nec Icon adsignanda vetustissimo Asclepiadi Philosopho Stilponis Auditori, qui deinde Eleatensem sectam professus, cum Laërtio dicatur *Ἀσκληπιάδης ὁ φλιασίος*, ex civitate, quae Stephano est *φλιοῦς*. Nec etiam Asclepiadi Grammatico Apollonii Auditori, qui sub Attalo, & Eumene vixit, ac Romae tempestate Pompei literas docuit humaniores, etenim hic semper nominatus *Ἀσκληπιάδης ὁ Μυρλέανος* a Mirlea ejus patria, uti traditum a Strabone, Stephano, Svida, Parthenio, Scholiaste Apollonii, & ab Anonymo in vita Arati. Duo, & alii Asclepiadae ex eorum patria denominationem accipiunt, unus ex Anazarba oppido Ciliciae, qui scripsit *περὶ ποταμῶν*, vel ut Holstenius Stephani textum emendavit *Βοτανῶν*. Alter vero Tragilum oppidum Thraciae patriam habuit, cujus *τὰ Τραγωδονύμια* Athenaeus, Hesychius, & Scholiastes Pindari memorant : ita etiam sunt Asclepiadae & Alexandrinus, & Cyprius, quorum mentio apud Porphyrium, Divum Hieronymum, & Scholiasten Aristophanis : hi enim a patria cognomen acceperunt ; quemadmodum est & Aegyptius, qui Philosophorum maximus fuit, a Svida *Ἀκριβέστερος* dictus propter peritiam, scientiamque rerum divi-

I. X. Dipn.

adv. Jovin.
I. II. pag. 53.
ed. Rom.in voce
ἡραίσκος

narum, ac historiam Aegyptiorum. Quare admirator maxime Meursium Criticorum nemini secundum notis in Chalcidium haec scripsisse: *incertum est cui tribuere debeamus* τὰ Αἰγυπτιακά. Forsitan ille locum Svidae non observavit, qui Asclepiadi Philosopho Aegyptio συλῆσαφὴν Αἰγυπτίων *historiam rerum Aegyptiarum* adsignat: vel Athenaei, qui ejusdem librum sexagesimum refert: cuique tribuenda etiam τὰ παντοδαπα' memorata ab Auctore Etymologici Graeci in voce δίχρον, quaeve occasionem dederunt eidem Meursio dicendi, *incertum cujus sint* τὰ παντοδαπα', cum ex Svida constet Asclepiadem Philosophum Aegyptium, τῶν θεολογικῶν ἀπασῶν τὴν συμφωνίαν *cunctarum religionum consensum* tractasse. Hinc apud Aristophanem παντοδαπα' ζῶα *animalia omnis generis*, vel παντοδαπᾶς ἐν ᾧρας *omni tempore*: neque minor his est oscitantia, ac error, quo raptus idem Meursius, ubi affirmat *pariter incertum est*, cui tribuendum opus *celorum passionum, salutarium, de clysteribus, parascevasticon libri, de hydropse*, quorum meminit Caelius Aurelianus; etenim horum sine dubitatione auctor fuit Asclepiades noster, cui idem Caelius Aurelianus tribuit librum *de communibus adjutoriis*, a Celso sub nomine *communium auxiliorum* memoratum: librique *salutarium* expressi sub titulo *de tuenda sanitate*, Asclepiadi nostro pariter adsignantur; quemad-

LIII. dipnos.

Ac. L. c. XV.

LII. c. XIV.

Cels. lib. I.
c. III.

modum Scribonius Largus in opere ad Callistum
 libras *ᾠασκευασικῶν*, vel *παρασκευῶν*, ut alii me-
 lius emendant (cum apud Phrynichum legamus
παρασκευῆς νοφισικῆς) Asclepiadi nostro tribuit.

Caelius tamen Aurelianus *parascevaſticos* nomi-
 nat ; sicque a veritate non alienum arbitramur
 caeteros librorum titulos , quorum Caelius Aure-
 lianus meminit, eidem Asclepiadi tribuere , qui de
 nostro Asclepiade saepenumero honorificam men-
 tionem facit . Alia vero ratio, qua ducimur , ut
 adsignemus Iconem Asclepiadi Bithynio , qui in
 arte medica excellens fuit , uti & in oratoria , ac
 philosophia; nomen est, ac fama gloriae, quam ade-
 ptus dum vixit , quaeve post ejus obitum majorem
 in modum ampliata est : is enim gloria maxime
 excellit , qui virtute plurimum praestat . Cicero

Chr. lib. II.
c. XIII.

L. IV. de orac.

Orator disertus , ac Philosophus sapientissimus
 haec de Asclepiade pronunciavit : *quo nos medica
 amicoque usi sumus* , illumque laudavit , quoniam
eloquentia vincebat caeteros Medicos. Celsus ipse,
 qui sub Augusto floruit , vel , ut alii asserunt , sub
 Tiberio , dogmatum Asclepiadis se assertorem
 praedicat : *Asclepiades*, inquit, *multarum rerum,
 quas ipsi quoque secuti sumus , auctor bonus*.
 Quinimo a Scribonio Largo *maximus auctor me-
 dicinae* Asclepiades audit; ubi praeteream Plinium;
 qui eum praedicat, quoniam praxin artis medicae
 emendaverit , ac ad rerum causas derivaverit:

LIII. c. IV.

sp. Sen. Empi
adv. Marth.
p. 175.

Flor. LIV.

Cels. l. I.

Plin. l. XXIX.
c. I.

Cels. l. III.
c. IX.

Plin. l. XXIX.
c. III.

c. CLX.

Plin. l. XXIX.
c. I.

quare ad summae dignitatis culmen jure eum eve-
xerunt, quemadmodum Antiochus Academicus,
qui Asclepiadem nostrum meritis ornavit laudi-
bus, utpote qui ἐν τῇ ἰατρικῇ μὴ ὑδένος δάττερος
in arte medica nemini secundus; non dissimile
elogium est Apulei, qui ipsum nominavit inter
Medicos primum post Hippocratem. Quas qui-
dem laudes non immerito illi tribuerunt; etenim
medicam artem ad rerum causas, tanquam ad
ipsum fontem, deduxit; sistemaque Serapionis,
Glauciae, & Heraclidis Tarentini funditus evertit;
qui usu ac experientia morbos curare contendebant
inque more tenebant. Cumque prius per centum
annorum curriculum Archagathus Medicus e Pe-
loponneso Romae medicae arti plurimum honoris
ac dignitatis detraxerit; Asclepiades conatus, nec
incautum, illam ad pristinam dignitatem, atque ad
antiquum honoris gradum revocare. Archagatho
enim in more positum carnes secare, adurere, mo-
do quidem atroci & inhumano; contra vero Ascle-
piades morbo affectis *jucunde* sanitatem reddebat;
subtulit & usum remediorum magicorum, quibus
Cato apud Romanos usus, qui praecipue magi-
cis verbis fracturas restituere solebat, sicuti in
libris *de re rustica* expressit. Quod Asclepiadem
fecisse reor, cum quia sectam Epicuri sequeba-
tur; tum, ut de gloria ac dignitate Catonis, qui
Medicis Graecis erat *insensus*, aliquid derogaret:

nec non vituperare ausus est modum, quem caeteri Medici tuebantur, ut sudorem ex infirmorum corporibus violente, & moleste elicerent ac provocarent. Substulit & Antiquorum difficilem arduamque methodum curandae anginae, quod instrumento quodam peragebant, magno cum dolore ac difficultate. Verum quia tunc temporis medicamenta purgationem, vomitumque scientia saepissime usurpabantur; ipse ea tollere ac improbare non destitit, tanquam mali succi, ac stomacho infesta & inimica: qua in re Chrysippum, Erasistratumque sectatus, nisi potius ad Pythagoreos rem deducere velimus, quibus ars medendi in precio fuit, maximeque Dietetica, pharmaciam reprobantibus. Huic Asclepiadis sententiae postea se addixerunt Thessalus, & Caelius Aurelianus, quamvis Scribonius Largus, qui sub Claudio vixit, Asclepiadi nostro contradicat. Sicque remedia, quibus utebatur, *ad ipsius victus rationem*, ad fricationem, ad corporis exercitationem, & gestationem redigebat: primusque fuit, qui vinum aegris propinandum duceret: quod reliquum, ipse Erasistrati methodum in usum restituit, qui victus rationi plurimum tribuebat (quod & Medicos apud Indos antiquitus fecisse Strabo memorat) vel Herodici; quam Hippocrates ejus auditor rejecit *Ἡρόδικος τοὺς πυρελαίνοντας ἐκλεγε παρόδοισι, πάλησι, δρόμοισι* Herodicus febre vexato *substulit cursu, lucta, &*

Plin. I. XXVI. c. III.

Cels. lib. I. c. III.

Gal. de ven. sec. adv. Erasist.

Jambli. in vita Pyth. cap. XXIX.

Tard. lib. I. c. VIII.

Ep. ad Callist.

Cels. I. V. in praef.

Apul. Flor. LIV.

Gal. de ven. sec. adv. Erasist. c. VIII.

LXV.

Soramin vit. Hipp.

Epid. VI.

equitatione. Saeculo item Asclepiadis communi omnium consensu recepta erat opinio de diebus, qui *κρίσιμοι* dicebantur, quibus statum, & prognosin morborum metiebantur; quae vetus quidem opinio erat, jam usque ab Hippocratis aetate ducta τοῦτο πᾶς οἶδεν ὅς τις ποιε, ut verbis utar ipsiusmet Hippocratis, qui ipsorum auxilio de morbis dijudicavit: Asclepiades contra diversam viam progressus asseruit, quod *non certo, aut legitimo tempore aegritudines solvantur*; in quam sententiam ivit & Celsus, ubi medicum affirmat non debere *numerare dies, sed ipsas accessiones intueri, & ex his conjectare, quando cibus dandus sit*. Imo Hippocratem visus est traducere, quamvis saepius Latine ejus dicta faciat, cum inquit, *in his quidem Antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fesellerunt*. Derivabat enim dierum criticorum doctrinam a Pythagoreis, per quos numerus septenarius ὁ ἀριθμὸς τε καὶ Τέλειος ἀριθμὸς *integer, ac perfectus numerus fuit* dijudicatus, ex cujus conjunctione ὁ τῆς ἀρμονίης λόγος *harmoniae certa ratio* oriebatur, sicuti ab Hippocrate proditum: quidquid adstruat Galenus, qui Lunae cursu dies criticos moderabatur, ac disponebat. Asclepiades in libro, cui titulus *Communium auxiliorum*, quamvis se inventorem jactaret frictionis, & gestationis; nihil tamen novi invenit, quod non a vetustissimo auctore Hippocrate paucis ver-

de morb.
l. IV.

de dieb. crit.
apud XXIII.
sec. II.

apud Cael.
Aurel. Acut.
l. I. c. XIV.

l. III. c. IV.

lib. de Sep-
prim.

Celsi lib. II.
c. XIV.

bis comprehensum sit. Locum Hippocratis circa frictionem legimus in libro VI. Epidemicorum; Asclepiades vero *latius*, & *dilucidius* edixit, *ubi* & *quomodo* gestatione, & frictione utendum sit. Gestatio tamen non opportune ab Asclepiade usitata; utilis enim est, & aptissima tantummodo in longis & inclinatis morbis: utilis & corporibus illis, quae jam febre carent, & per se exerceri non valent. Asclepiades vero gestatione utebatur, & male quidem, in nova ardentique febre: quodque mirum videtur, exercitationem concessit aegris, quam sanis denegabat, doctrinam hauriendo ab Erasistrato. Verum quamvis Asclepiades omnium votis illustris ac clarissimus fuerit; Galenus tamen illius dignitatem, nominisque famam minuere non dubitavit, illi imponendo, quod contraria τοῖς ἐνέργεισι *evidentibus* pronunciaisset, vel illum accusando διὰ τὴν ἀνασχυστίαν *impudentiae*; vel διὰ τὴν πολυμίαν *audaciae*: gloriabatur enim Galenus, sed immerito, Asclepiadem πάντα τὰ κατὰ τῆς τέχνης ἀναξέειπαι τῷ λόγῳ *ratiocinatione*, quod *pulchrum est in arte medica*, turbasse; vocatque suos sectatores ἀνασχυστοτάτους σοφιστὰς *impudentissimos sophistas*. Attamen si ex veritate loqui volumus, Asclepiadem laude potius, quam reprehensione dignum censemus, cum melius quam Hippocrates vel Galenus causas rerum expenderit ac vestigaverit, naturae penetralia acutius penitusque

Cels. lib. II.
c. XV.

Galen. de san. tuen. I. I.
c. XVIII.

de element.
lib. c. III.

de med. fac.
c. II.

rimando; nunquam enim pro vera habere voluit
 τὴν δεξικωτάτην ἢ καὶ οἰκειοτάτην τὴν φύσεως δύνα-
 μιν τὴν ἐλκτικὴν *efficacissimam ac familiarissimam*
naturae facultatem attractricem; in qua faculta-
 te sistema ipsorum extructum ac fundatum : cen-

Gal. adv. Ju-
 lian.

Cels. praef.
 l. I.

h. II. de elem.
 c. III.

in Isag.

Acur. lib. I.
 c. XIV.

Gal. de ther.
 ad Pif. c. XL

sebat quidem Asclepiades morbos non e satietate
 nasci, *sed si manantia corpuscula per invisibilia*
corporis foramina subsistendo iter claudunt; quae
 Galenus deridens ac contemnens θαυμαστὸς πόρους
miranda foramina appellat: nomine *corpusculo-*
rum Celsus intellexit moles parvas, quas pro rerum
 naturalium principiis Asclepiades posuit, quaeve
 ὅλκοι θαυστοὶ vocatae a Galeno, & a Sexto Empirico
 ἀναρμοὶ ὅλκοι, Caelius vero Aurelianus appellavit
Atomos corpuscula sensa (vel *cognita*, ut in aliis
 Codicibus mss. legit Dalechampius) sine *ulla qua-*
litate, quae, uti Asclepiades assererat, *mutuis icti-*
bus in infinita PARTIUM FRAGMENTA
solvuntur. Quod quidem denotat vox θαυστοί,
 qua utitur Galenus. Verum quamvis primo aspe-
 ctu appareat Asclepiadem Epicureum non fuisse;
 Epicurus enim in epistola ad Herodotum pro re-
 rum initiis particulas infrangibiles ac indivisibiles
 admisit: si tamen rem introspeciamus, Epicureum
 fuisse nemo dubitabit; etenim Asclepiades secutus
 sententias Democriti & Epicuri circa corporum
 initia ἀλλὰ ξας τὰ ὀνόματα μόνον καὶ ἀντὶ μὲν τῶν
 ἀτόμων τοὺς ὅλκους ἀντὶ δὲ τοῦ κενοῦ τοὺς πόρους λέγων

mutavit tamen nomina, dum vocat atomos, moles parvas, & inane, meatus. Apud Sextum Empiricum ab eodem Asclepiade atomi etiam appellatae *ἀτῶν θεωρητοὶ ὄγκοι parvae moles, quae ratione perpenduntur.* Ipse & Epicuri sententiam sectatus, ubi naturam definivit *corpus, vel ejus motum*: vel ubi asseruit, hominem nihil ratione comprehendere, veritatemque a sensibus derivari. Nec extra gloriam fuit, cum insensibilem transpirationem invenit ac excogitavit hisce verbis: *ἀδελῆπτοι ἔκ ἡμῶν ἀποφορεῖ ὄνοντα perpetuo a nostro corpore vapores exeunt*; quam Galenus vocat *τὴν ἀδελῶν καλυμμένην ἀεπνοήν*. Ipsam nostra tempestate cl. Santorius fortissimis argumentis confirmavit, cujusque se inventorem jactavit; nisi certius affirmare velimus ipsum, & quos nominavimus, e Platone in Timaeo hanc sententiam hausisse, & exscripsisse. Neque mirum, si Galenus Asclepiadi detraxerit, ipsum vocando impudentem, audacem: erat enim ex sententia Galeni *φιλόνηκος contentiosus*, quoniam acerrime tutaretur, quod adversum ac contrarium foret notioribus ideis, ut ipsi imponebat. Galeno odiosus, & Asclepiades non modo, quod ad considerationem rerum naturalium recurrebat, sed etiam ex praxi medendi; vel quia oppugnavit Hippocratis sententias, quem Galenus *ἄεον* nominat, maximeque facultates caeco casu tributas naturae; modumque

adv. Math.

ap. Cael. Aurel. lib. I. cap. XIV.

ap. Sext. Emp. adv. Acad. p. 175.

adv. Mathem. p. 84.

de elem. l. I. c. VII.

Galen. de ven. sect. adv. Erasmi. c. V.

improbavit, quem Antiqui in medendo usurpabant, θανάτου μέλειν *mortis meditationem* ab ipso vocatum, cum in potestate naturae operationem potius relinquerent, quam homines a mortis limine eripere ac revocare conarentur. Quibus probris Galenus Asclepiadem insimulavit, eadem objecit Chrysippo, & Erasistrato, qui ante Asclepiadem vixerunt, & Thessalo, qui sub Nerone floruit. Hic enim contendebat Hippocratem plurima dixisse, quae sanitati ac morborum curae adversarentur, quemadmodum ad Neronem scripsit. Innumeros alios Medicos derisit, atque contempsit Galenus, quorum opiniones ac dogmata conatus rationibus futilibus, & vanis evertere. Quare non immerito affirmare possumus ex ipsius operibus praecipue emergere, tanquam tabulas de naufragio, fragmenta, quae in medium profert, veterum Medicorum, ac Philosophorum, qui supra ipsum in rebus physicis, & anatomicis magnopere excellebant, cum Galenus ignarus physices, anatomices, ac chymiae fuerit, uti demonstratum primum a Vesalio, novissime vero a Leonardo a Capua, qui nostri saeculi maximum fuit decus, & ornamentum. Nec minorem gloriam ac famam Asclepiadi conciliavit approbatio & consensus incredibilis doctissimorum Virorum, qui ipsius sectam secuti sunt; Cassius enim, qui Celso fuit *ingeniosissimus Medicus* sui aevi, & Celsus ipse, Julius Bassus, Nicetratus,

Plin. l. XXIX.
c. I.
ap. Gal. in
meth. med.
l. I. c. II.

l. I. in praef.

ratus, Petronius, Diodorus, Sextus Niger Ἀσκληπιάδαι *sectatores Asclepiadis* fuere, non Ἀσκληπιάδαι, ut habent aliqui Codices Dioscoridis; ^{Diosc. in praef.} maximeque quos quinque ultimos nominavi, qui & Romani erant, & ante Plinium, vel ipsius saeculo vivebant, cujus aetate Dioscoridem aliqui ponunt; neque silentio praetereundi Metrodorus, Moschio, Artorius, celeberrimus Antonius Musa Medicus Augusti, Themiso, & Thessalus, quos omnes Galenus, & Caelius Aurelianus pro sectatoribus Asclepiadis habent. Quinimo Galeni tempestate, qui sub Imperatoribus Antonino Pio, M. Aurelio, Lucio Vero, Commodus, & Severo vixit, sectam Asclepiadis maxime floruisse ex ipsiusmet Galeni ^{de nat. fac. l. i. c. xiii.} verbis apparet οἱ νῦν Ἀσκληπιάδαι. Illud pro rerum pleniori notitia debes animadvertere tam celebre nomen Asclepiadis fuisse, ut a Christianis etiam usurpatum invenimus; legimus enim *de Asclepiade Cersonesitanae civitatis Episcopo*, quem *virum reverentissimum* vocant Imperatores Honorius, & Arcadius ad Monaxium P.P. scribentes.

lxxiv. Cod. Theod. de poenis.

Hae sunt, THEUPOLE VIR NOBILISSIME, animadversiones ac cogitationes, quas in unum locum collegimus pro eruenda aetate, & doctrina Asclepiadis, ac manifestandis rebus illis, quae ad ipsius vitam, & sectatores pertinebant. Caeterum

*si quid novisti rectius ipsis
candidus imperti : si non bis utere mecum :*

Tequet, ut meo nomine clarissimis Philosophis , & Medicis Vallisnerio, Morgagnio, Zandrino, ac literatissimis viris Dominico Lazarino, Alexandro Burghosio, Thomae Cataneo, & Apostolo Zenio salutem plurimam dicas, magnopere rogo. Vale
 VIR NOBILISSIME. Dabam ex Villa Burghesia in Tusculo sita Calendis Novembris anno aerae Christianae MDCCXVI.

T E Λ O Σ.

Menda ita corrigito .

Pagina 1. versu 18. *styracem styracen* . ibid. emendatas *emen-*
datus . 3. 7. nec etiam (adde) *de Aegyptiis* . 4. 4. & 9. Ptole-
maei Ptolemaei . ibid. 12. Evergeta *Evergete* . 5. 32. turriana *tu-*
riana . 6. 6. *μιτρώιον μιτρώιον* . 7. 14. Chaldea *Chaldaea* . 23. 5. *Συρία*
Συρία . 27. 13. *staetes staete* . 31. 9. dele *ut* . 32. 7. & 11. Ptole-
maei Ptolemaei . 33. 13. Ptolomaeum *Ptolemaeum* . 39. 2. Syriis
Tyriis . 44. 14. ita legito : *ut laudibus Phoenicen ornaret* . 46. 1. Aety-
mologici Et ymologici . 50. & 51. 26. & 1. Naucrityn *Naucratin* .
 64. 17. *δὲ προσορισῶν δὲ προσορισῶν* . 65. v. ultim. dele *&* . 70. 10. *ἱμάτια*
ἱμάτια . 71. 1. Epicarmum *Epicharmum* . ibid. in marg. *VXI. XVI.*
 75. 11. *χαεακτῆρα καεακτῆρα* . 78. 10. malabrathum *malabathrum* .
 80. 21. & 24. turriana *turiana* . 84. 6. *μιτρώιον μιτρώιον* . 86. 6. *δὲ δὲ*
 99. 21. Chalceis *Chaldaeis* . 106. 25. Jureconsultorum (adde)
tempore . 108. 3. accipientes *accipientibus* . ibid. Romani (adde)
eas emebant . 110. 4. *ἱμάτια ἱμάτια* . ibidem. 15. nuspiam *nusquam* .
 116. 15. aperiret & explicaret, *aperuit & explicavit* . 121. 18. cha-
rius carius . 128. 24. *καλιύσειν καλιύσειν* . 130. 24. charum *carum* .
 140. 14. Melchartum *Melcarthum* . 142. 19. *ἱράκλειος ἱράκλειος* .
 151. vers. penult. chalchantum *chalcanthum* . 153. 5. Vir *vir* .
 158. v. penult. *διδόντες δίδόντες* . 178. 2. Salomonis *de Salomone* .
 180. 4. verificari *intelligi* . ibid. 10. Graetseri *Gretseri* . 203. &
 204. 16. & 3. Salomonis *Bibliorum* . 205. 25. ab Salomone *in Bi-*
bliis . ibid. 26. ait *dicitur* . 207. 19. Arabo *Arabe* . 208. 12. veri-
ficari de convenire . 215. 12. de verificari *aptari* . 217. 26. verifi-
catur de aptatur . 217. 25. Gaejetani *Cajetani* . 229. 26. rejecta-
neam vero sylvestrem rejectanea vero sylvestris . 230. 14. sit *non sit* .
 231. v. ult. appii *apii* . 233. 24. narcyssum *narcissum* . 235. 14. Ge-
maren Gemarae . 236. 20. esse *est* . 265. 8. *CI. CII.* ibid. *ρηη ρηρ* .
 298. 1. Nacmanidis *Nacmanides* . 320. 25. *καπώτατος καπώτατος* .
 326. 5. enim *vero* . 330. 4. ac (adde) *hisc* .

Menda vero , quae in Arabicas , & Hebraeas voces irrepsērunt ,
 tam parvi momenti sunt , ut facillime a doctis viris cognosci
 possunt .

Am. 10.

